

Condicions de vida i desigualtats a Catalunya, 2001-2005 Volum I

Ingressos, treball
laboral, domèstic,
familiar i usos
del temps

FUNDACIÓ JAUME BOFILL

**Condicions de vida i desigualtats
a Catalunya, 2001-2005. Volum I**
**Ingressos, treball laboral, domèstic,
familiar i usos del temps**

*SARA AYLLÓN, MARIA CAPRILE, SARA MORENO, JORDI POTRONY,
XAVIER RAMOS, CRISTINA SÁNCHEZ I LAURA VALL-LLOSERÀ*

Condicions de vida i desigualtats a Catalunya, 2001-2005

Volum I

Ingressos, treball laboral, domèstic,
familiar i usos del temps

*SARA AYLLÓN, MARIA CAPRILE, SARA MORENO,
JORDI POTRONY, XAVIER RAMOS, CRISTINA SÁNCHEZ
I LAURA VALL-LLOSERÀ*

Editorial
Mediterrània

FUNDACIÓ
Fundació
JAUME
Jaume
BOFILL
Bofill

polítiques | 65

La col·lecció *Polítiques* és la principal col·lecció de la Fundació Jaume Bofill. S'hi publiquen aquelles investigacions que han estat encarregades i que es consideren més rellevants pel seu interès social i polític. Les opinions que s'hi expressen corresponen als autors.

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia i el tractament informàtic, resta rigorosament prohibida sense l'autorització dels propietaris del *copyright*, i estarà sotmesa a les sancions establertes a la llei.

Primera edició: juny de 2008

© Fundació Jaume Bofill, 2008
Provença, 324
08037 Barcelona
fbofill@fbofill.cat
<http://www.fbofill.cat>

© d'aquesta edició: Editorial Mediterrània, S. L.
Guillem Tell, 15, entl. 1a
08006 Barcelona
Tel. 93 218 34 58 – Fax 93 237 22 10
editorial@editorialmediterrania.cat
www.editorialmediterrania.cat

Disseny de la col·lecció: Martí Abril
Disseny de la coberta: Amador Garrell
Fotografia de la coberta: Lluís Salvadó
Maquetació: Jordi Vives

ISBN de l'Obra Completa: 978-84-8334-922-9
ISBN del Volum I: 978-84-8334-923-6
DL: B-27.640-2008

Impressió: Romanyà Valls, Capellades (Anoia)
Imprès a Catalunya – *Printed in Catalonia*

Índex

Volum I

PRESENTACIÓ	11
<i>Jordi Sànchez i Picanyol</i>	
 1. DINÀMICA DE LA POBRESA A CATALUNYA. QUI ENTRA, QUI SURT I QUI ES QUEDA A LA POBRESA?	17
<i>Sara Ayllón Gatnau i Xavier Ramos Morilla</i>	
Introducció	19
Metodologia i dades utilitzades	22
La distribució de la renda i la desigualtat econòmica a Catalunya, 2003-2004	32
La pobresa estàtica a Catalunya, 2003-2004	36
La dinàmica de la pobresa a Catalunya, 2003-2004	38
Conclusions	94
Bibliografia	98
Annex 1. Els índexs de pobresa	101
Annex 2. La inferència estadística dels índexs de pobresa	105
Annex 3. La problemàtica de la manca de resposta a la variable d'ingressos i de la falta de participació consecutiva de les llars al PaD	107
Annex 4. La construcció dels grups poblacionals	109
 2. DESIGUALTATS EN EL TREBALL	113
<i>Maria Caprile i Jordi Potrony Hernando</i>	
Introducció	115
Consideracions teòriques	117
Canvis en el treball i desigualtats: algunes dades sobre la situació a Catalunya des d'una perspectiva comparada	120
Desigualtat en el treball a Catalunya: una anàlisi multivariable	125
Desigualtat en el treball: una anàlisi longitudinal	136
Desigualtat en el treball: individus <i>versus</i> llars	143
Conclusions	146

Bibliografia	146
Apèndix	151
Annex 1. Comparació de les dades del PaD amb l'EPA	153
Annex 2. Anàlisi descriptiva de les dades del PaD (primera i quarta onada)	163
Annex 3. Polítiques actives	287
Annex 4. Anàlisi de les llars	297
Annex 5. Construcció i depuració de les variables de l'anàlisi multivariable	301
 3. GÈNERE I CONCILIACIÓ DE LA VIDA PERSONAL, FAMILIAR I LABORAL	341
<i>Cristina Sánchez Miret i Laura Vall-llosera Casanovas</i>	
Introducció	343
El treball domèstic i familiar	345
La contractació de personal	374
Vida familiar i laboral	377
Conclusions	397
Annex metodològic	399
 4. ELS USOS DEL TEMPS A CATALUNYA	403
<i>Sara Moreno Colom</i>	
Introducció	405
El temps de treball remunerat	407
El temps de treball domèstic i familiar	416
La conciliació dels temps de treball	438
Els temps de treball i el cicle de vida	448
Conclusions	460
Bibliografia	462

Volum II

5. L'HABITATGE A CATALUNYA

Jordi Bosch Meda

6. LES DESIGUALTATS SOCIALS I LA SALUT

Cristina Sánchez Miret

7. CONVIVÈNCIA EN PARELLA I FORMACIÓ D'UNIONS A CATALUNYA: HOMOGÀMIA I ENDOGÀMIA CONJUGAL

Pau Miret Gamundi

8. JOVENTUT I INDIVIDUALITZACIÓ. UNA COMPARATIVA INTERGENERACIONAL DE LES DESIGUALTATS PER GÈNERE I ORIGEN SOCIAL

Pau Serracant i Melendres, Sergi Fàbregues i Feijóo, i Maria Pujol i Jover

9. LA GENT GRAN A CATALUNYA

Julio Pérez Díaz, Pau Miret Gamundi, i Marc Ajenjo Cosp

10. VELLESA I DEPENDÈNCIA A CATALUNYA: EL PAPER DE L'HABITATGE EN EL SEU FINANÇAMENT

Joan Costa i Font, Joan Gil i Trasfí, i Oscar Mascarilla i Miró

Presentació

Aquesta publicació recull diversos treballs que analitzen, des de disciplines complementàries en el camp de les ciències socials, l'evolució a Catalunya de les desigualtats socials als inicis del segle XXI. Es tracta d'una obra plural pel que fa a les mirades i als temes que tracta, entre els quals hi ha l'evolució de la pobresa, les desigualtats en el món del treball, la conciliació amb la vida familiar, les condicions de l'habitatge o la gent gran.

Els diversos capítols posen en evidència novament que les desigualtats socials segueixen marcant la pauta en la dinàmica social de Catalunya. Especialment significativa és l'aportació que els professors Xavier Ramos i Sara Ayllón fan sobre la pobresa. L'existència de la pobresa al nostre país era una realitat ja coneguda gràcies a estudis anteriors, com el que Magda Mercader va dur a terme l'any 2003 per encàrrec de la Fundació Jaume Bofill i de la Fundació Un Sol Món. Ara, però, tenim la certesa que la pobresa forma part d'una manera estructural de la nostra realitat social, i que les persones que estan en aquesta situació i que tenen dificultats per sortir-ne són un col·lectiu nombrós i estadísticament significatiu. Contràriament al que es podria pensar —i alguns, fins i tot, han arribat a escriure—, per a moltes persones la pobresa no és una situació puntual, i la dimensió de relativització que cal assignar als paràmetres per sota dels quals els països desenvolupats consideren que una persona és pobra no alleugereix ni una mica la crua realitat que han de suportar aquestes persones.

Una de les qüestions d'aquesta publicació que més polèmica pot generar en l'opinió pública és, precisament, l'atribució de l'estatus de pobre a més d'un 18% de la població catalana. La situació de pobresa no és, lamentablement, una realitat exclusiva de la nostra societat. La mitjana de la Unió Europea dels quinze, és a dir dels països més desenvolupats, situa en un 16% de la població el nombre de pobres, una xifra que en alguns països com Itàlia s'incrementa fins a percentatges propers al 20%. En cap cas, però, aquesta contextualització del fenomen ens ha de fer assumir una posició de relativisme davant d'aquesta realitat. La realitat catalana és la que per ella mateixa ens ha de fer moure en la direcció d'eradicar la pobresa. Enlloc està escrit que la pobresa hagi de formar part del nostre paisatge social ni tampoc que les institucions públiques no disposin dels instruments necessaris per fer-la desaparèixer. La pobresa té unes característiques socials ben definides i uns col·lectius socials sobre els quals es projecta amb més cruesa. Això fa que puguem afirmar que polítiques públiques dirigides a combatre-la focalitzant els seus beneficis sobre determinats col·lectius, poden reduir significativament l'arrelament de la pobresa. El fet que un de cada deu catalans tingui dificultats per sortir de l'estatus de pobre ens hauria de fer pensar fins a quin punt la lluita contra la pobresa està integrada en l'agenda política dels nostres governants i, si ho està, fins a quin punt és eficaç.

Fetes aquestes reflexions sobre la pobresa i retornant a l'anàlisi de les desigualtats socials, autèntic corpus del llibre, cal afirmar que aquesta publicació esdevé, per l'actualitat de les dades, pel rigor dels treballs i per la visió general que aporta sobre les condicions de vida a Catalunya, una eina indispensable per a totes aquelles persones que des de la seva posició professional, des del seu compromís social o, simplement, el seu interès acadèmic volen conèixer les dinàmiques que es produeixen en el camp de les desigualtats socials en la societat catalana.

Aquests informes s'han fet sobre la base de l'enquesta Panel de Desigualtats Socials a Catalunya (PaD), una enquesta realitzada, any rere any, a una mateixa mostra de llars representatives del conjunt de la població catalana. El caràcter longitudinal de l'enquesta permet fer una anàlisi dinàmica de l'evolució de les desigualtats a la societat catalana. Amb aquesta publicació s'adjunta un annex sobre els aspectes metodològics i tècnics del PaD que ajudarà a contextualitzar correctament les característiques de les dades utilitzades.

Resta agrair a la coordinadora de l'Àrea d'Igualtat, Laia Pineda, i als autors dels diferents informes la qualitat de la seva feina, que el lector comprovarà de seguida, i molt especialment als diversos centenars de llars del país (entre 1.992 i 1.600, segons l'any) la seva col·laboració, que ha fet possible l'obtenció de dades. La disponibilitat d'aquestes llars, el bon fer dels enquestadors i enquestadores, i el treball poc visible però perseverant i eficaç de l'equip tècnic del Panel de Desigualtats Socials a Catalunya, són els autèntics fonaments sobre els quals s'ha edificat aquest llibre.

En darrer lloc, cal també agrair des de la Fundació Jaume Bofill, promotora i responsable del PaD i dels estudis que recull aquest llibre, la contribució que des de l'any 2006 fa l'Obra Social de Caixa Catalunya a la continuïtat del PaD. Sense totes aquestes aportacions, des de les de les famílies que participen en l'estudi fins a les de l'Obra Social, probablement el PaD no hauria tingut continuïtat fins avui.

Jordi Sànchez

Director de la Fundació Jaume Bofill

**1 Dinàmica de la pobresa a Catalunya.
Qui entra, qui surt i qui es queda a la pobresa?**

Sara Ayllón Gatnau i Xavier Ramos Morilla

RESUM

Aquest estudi analitza si la pobresa a Catalunya mostra un caràcter transitori, per dilucidar si els individus que hi cauen en poden sortir amb una certa rapidesa o si, al contrari, és de caràcter persistent —la qual cosa voldria dir que, una vegada dins, costa molt sortir-ne. L'estudi de la dinàmica de la pobresa, és a dir, de les transicions i la persistència, ens proporciona informació important per dissenyar la política de lluita contra la pobresa, que no es pot obtenir amb estudis estàtics, de tall transversal. Malgrat l'estabilitat aparent que mostren les taxes de pobresa des de l'any 2000, l'estudi dels fluxos d'entrada i sortida de la pobresa mostra que dins de la distribució de la renda hi ha hagut força moviment. Un de cada tres pobres ha aconseguit sortir de l'estat de precarietat econòmica, mentre que gairebé un de cada deu individus ha caigut en la pobresa. L'estudi de diversos col·lectius indica que els qui pateixen pobresa persistent a casa nostra no es poden caracteritzar d'una forma senzilla, a partir d'un únic perfil. Ben al contrari, la persistència en la pobresa és el resultat de múltiples circumstàncies. Per tant, per combatre la pobresa i la seva persistència, cal una estratègia integral que prevegi, entre d'altres, millores en les polítiques de garantia de rendes, canvis en les polítiques laborals i familiars —que facilitin la incorporació laboral d'un segon treballador a la llar i redueixin la incidència de la temporalitat—, i polítiques d'inserció efectiva dels immigrants.

INTRODUCCIÓ

En els últims anys les qüestions distributives, i sobretot la pobresa, han aconseguit fer-se un lloc (tot i que encara petit) en les agendes polítiques i han despertat un interès creixent entre els acadèmics que, atesa la millora en la disponibilitat de dades, aporten evidències cada vegada més completes sobre el tema. Després d'un dels cicles econòmics expansius més llargs que es recorden, els caps de govern dels països membres de la Unió Europea acorden a les cimeres de Lisboa i Niça del 2000 donar prioritat als problemes de caire distributiu que poden minar la cohesió social a la vella Europa. Posteriorment, a la cimera de Laeken del 2001 s'estableix una bateria d'indicadors que serveix per fer el seguiment dels objectius marcats l'any anterior.¹ Aquest seguiment s'ha fet, sobretot, de forma agregada, per països, i no pas per regions. No obstant això, la literatura alerta sobre la necessitat de conèixer en profunditat els nivells de vida de les regions i la seva distribució entre la població, ja que la desigualtat i la pobresa a les regions d'un mateix país evolucionen de forma diferent (vegeu Puga, 2002).² Malgrat tot, el coneixement que tenim de la distribució dels recursos i de les situacions de

1. Per a més informació sobre aquesta llista d'indicadors, vegeu Atkinson i altres (2002).

2. Per exemple, al llarg de la dècada que va de la meitat dels vuitanta a la meitat dels noranta, la desigualtat entre països es va reduir en una quarta part, mentre que les disparitats regionals dins dels països van augmentar en un 10%.

pobresa a casa nostra és limitat. Per aquest motiu hauríem de celebrar l'interès d'institucions com la Fundació Jaume Bofill per recollir dades que ens permetin conèixer millor la realitat distributiva a Catalunya i per patrocinar i esperonar l'estudi de les qüestions distributives.

A Catalunya, tot just comencem a tenir evidències rigoroses i representatives sobre la magnitud i els determinants de la pobresa, aspectes imprescindibles per al bon disseny de les polítiques públiques. Diversos autors han quantificat la pobresa monetària i la privació a casa nostra i han caracteritzat els principals grups de risc (vegeu Masats, 1998; Mercader i Delicado, 1999; Oliver i Pujolar, 2001 i 2003; Ayllón, Mercader i Ramos, 2005; Mercader, Ramos i Ayllón, 2005; IDESCAT, 2007). No obstant això, encara tenim un desconeixement profund de les transicions dins i fora de la pobresa i dels seus factors determinants. Aquest estudi pretén contribuir a cobrir aquest gran buit, aportant, per primera vegada, evidències sobre la dinàmica de la pobresa a Catalunya.

Quan parlem de dinàmica de la pobresa ens referim a l'estudi dels fluxos d'entrada i sortida de la pobresa i, per tant, de la persistència o transitorietat d'aquesta situació, característiques que acaben definint la pobresa observada en un moment del temps. Un exemple ens ajudarà a il·lustrar quin és l'objecte d'atenció en una anàlisi que es preocupa de la dinàmica (i no tant de l'estàtica) de la pobresa. Imaginem una mansió habitada per una família benestant al pis de dalt i pels seus servents, més pobres, al pis de baix —com per exemple, la dels Bellamy en la sèrie britànica *A dalt i a baix*. Una anàlisi dinàmica voldria conèixer quants individus han aconseguit, amb el temps, pujar a viure al pis de dalt, i quants han baixat al pis de baix. També s'interessaria per saber qui són els individus que han canviat de pis: quin perfil tenen o quin fet els ha permès el canvi de pis o els hi ha abocat. Igualment, es preguntaria si el canvi de pis ha perdurat o si, contràriament, ha estat relativament efímer i, per tant, els tornarem a trobar al pis d'origen.

L'objectiu principal d'aquest treball no és, doncs, quantificar i caracteritzar el grup de persones pobres en un moment del temps, com han fet treballs anteriors, sinó conèixer si la pobresa és de caràcter transitori —i, per tant, si representa una experiència curta per a la majoria de persones que han estat alguna vegada pobres— o, si al contrari, és

una experiència que persisteix en el temps —raó per la qual la població que cau en situació de pobresa l'acaba patint durant molts anys sense aconseguir sortir-ne. Per poder guiar el disseny de les polítiques públiques ens interessarà estudiar també quines són les característiques o els fets vitals que ajuden a sortir d'una situació de pobresa, aquells que porten els individus a la pobresa i aquells que motiven la persistència en la pobresa. Per fer aquestes anàlisis és imprescindible seguir els individus al llarg del temps, cosa que només s'aconsegueix amb informació longitudinal, pròpia d'un panel de dades com el Panel de Desigualtats Socials a Catalunya (PaD).

Com apuntàvem més amunt, la dinàmica de la pobresa és summament important per al bon disseny de les polítiques que tenen la vocació de combatre-la. Les polítiques i accions que poden ajudar a resoldre situacions de pobresa crònica o persistent diferiran de forma substancial d'aquelles dissenyades per atacar situacions més transitòries de pobresa, ja que els motius que porten els individus a la pobresa i que després els perpetuen en aquesta situació de desavantatge són molt diferents dels mecanismes que els condueixen a patir una experiència breu en la pobresa. Per exemple, dues persones que s'incorporen a l'atur a causa de la deslocalització de la seva empresa poden tenir oportunitats molt diferents per reincorporar-se al mercat de treball segons quin sigui el seu nivell educatiu —i l'edat o el gènere. Si l'atur els porta a la pobresa, aquesta es pot convertir en una experiència de llarga durada per a la persona amb menys estudis, mentre que segurament significarà una situació transitòria o puntual per a la persona amb un nivell educatiu superior. Per tant, una política de garantia d'ingressos per fer front a certes contingències, com el subsidi d'atur, pot representar una bona opció per a la persona amb un nivell d'estudis més alt, ja que l'ajudarà a sortir de la situació de precarietat econòmica —i a partir d'aquí, atès el seu nivell d'estudis, tindrà la possibilitat de reincorporar-se al mercat de treball i aconseguir un nivell de vida adequat. D'altra banda, però, no resultarà satisfactòria per a l'individu que, tot i trobar-se a l'atur per la mateixa circumstància, veu com la manca d'educació limita les seves oportunitats laborals. En aquest cas, potser és més adient implementar accions que incideixin en aquells elements que motiven la persistència en l'atur i la pobresa, com el baix nivell educatiu del protagonista de la nostra hipòtesi, mitjançant, per exemple, polítiques laborals actives de formació i reorientació professional.

Estructura del treball

L'estructura del treball és la que segueix. Després d'aquesta introducció, l'apartat següent presenta les dades utilitzades i les opcions metodològiques triades. A continuació, passem a l'anàlisi de la distribució de la renda i la desigualtat econòmica a Catalunya entre els anys 2003 i 2004. Aquesta anàlisi ens permetrà l'estudi de tota la distribució d'ingressos a Catalunya abans de centrar-nos en l'anàlisi de la pobresa i, per tant, de la cua baixa de la distribució. L'apartat següent d'aquest treball estudia el risc de pobresa a Catalunya durant els dos anys analitzats des d'una perspectiva estàtica. A continuació, s'entra pròpiament en l'anàlisi de la pobresa dinàmica amb l'explotació de la naturalesa longitudinal de les dades del PaD. L'apartat comença amb una anàlisi de la mobilitat d'ingressos a Catalunya i continua amb l'estudi de les transicions dins i fora de la pobresa. S'aprofundeix en els resultats obtinguts mitjançant l'anàlisi de les transicions per nivells d'ingressos, així com a través d'una anàlisi de sensibilitat de les transicions. El darrer apartat, abans de les conclusions, estudia la pobresa dinàmica segons les característiques de les llars.

METODOLOGIA I DADES UTILITZADES

En aquest apartat presentem les opcions conceptuals i metodològiques triades en aquest treball. En primer lloc, ens centrem en l'explicació del concepte de pobresa que utilitzem, així com l'elecció del llindar de pobresa, de la unitat d'anàlisi, de l'escala d'equivalència i dels índexs utilitzats, entre d'altres. A continuació, exposem l'elecció de la distribució d'ingressos usada i la problemàtica entorn dels ingressos al PaD, al mateix temps que presentem la mostra.

La mesura de la pobresa monetària és una tasca complexa que demana prendre una sèrie de decisions metodològiques que són de màxima rellevància empírica, però que no estan exemptes d'un cert grau de subjectivitat, en dependre dels judicis de valor de l'analista. Probablement, la decisió metodològica més important gira entorn de si la pobresa s'ha d'entendre com un concepte absolut o relatiu, o sigui, si ha d'identificar la població absolutament empobrida o ha de tenir en compte el nivell de vida mitjà del conjunt de la població.

El llindar de la pobresa

La mesura de la pobresa absoluta implica la utilització d'un llindar fix al llarg del temps que s'estableix de manera que permeti la compra d'un cistell de béns i serveis que cobreixin les necessitats bàsiques. Aquesta cistella de béns no varia amb el pas del temps, coincideix entre societats i només té en compte les variacions en els preus a l'hora de fer comparacions temporals.

Un llindar relatiu, en canvi, varia segons el territori i en el temps. Un exemple de llindar relatiu és el que s'estableix com a percentatge de la renda mediana de determinada població. Així, i a diferència del llindar absolut, si la renda creix en termes reals, un llindar relatiu també augmenta, de manera que reflecteix la millora en el nivell de vida de la població. En canvi, si la renda disminueix, per exemple en cas de crisi i d'augment de la població aturada, el llindar de la pobresa també es redueix. Al llarg de les darreres dècades i en el context dels països més rics, ha sorgit un consens important a favor d'un concepte relatiu de la pobresa, que ha trobat una justificació acadèmica, tant des de l'àmbit teòric com des de l'àmbit més pràctic.

Des d'una perspectiva teòrica, Sen (1980, 1983 i 1999) argumenta que el que constitueix el nivell de vida de les persones són les capacitats —per exemple, la capacitat d'aparèixer en públic sense sentir vergonya perquè s'han satisfet determinades convencions socials pel que fa al vestit o el calçat. Segons aquest autor, en una comunitat rica on les necessitats nutricionals i d'altres de físiques estan típicament satisfetes, les necessitats de participació —que no són diferents en l'espai de les capacitats— tindran una demanda molt més gran en l'espai de béns i recursos (vegeu Sen, 1983, p. 162). Per tant, Sen defensa que, tot i que la pobresa s'hauria d'entendre en termes absoluts en l'esfera de les capacitats (tothom hauria de tenir les necessitats nutricionals, d'abric o d'aixopluc cobertes), els béns i serveis necessaris per satisfer aquestes capacitats diferiran tant en el temps com entre comunitats i, en conseqüència, en termes monetaris. Per aquest motiu l'aproximació més adient a la pobresa és la relativa. A més, no totes les capacitats seran considerades igual de rellevants en totes les comunitats o en diferents moments del temps. Per exemple, evitar morts prematures de ben segur que serà molt rellevant en les comunitats dels països més empobrits del planeta, però

no ho serà tant per als països industrialitzats, on la taxa de mortalitat infantil és en comparació molt baixa, fet pel qual posaran més èmfasi, per exemple, a poder viure en entorns no tan contaminats.

En la vessant més pràctica, igualment, Atkinson (1998), en revisar l'experiència de països occidentals amb una llarga tradició en la mesura de la pobresa, conclou: «[...] una cistella de compra fixada és improbable que resulti una base acceptable per mesurar la pobresa a Europa des d'una perspectiva a llarg termini» (vegeu Atkinson, 1998, p. 23). I és així perquè al llarg del temps desapareixen alguns béns i n'apareixen de nous, a banda del fet que el significat dels béns o els rols socials canvia.

A més a més, la visió relativa de la pobresa és l'adoptada fa més de dues dècades per la Unió Europea quan defineix en situació de pobresa «aquelles persones els recursos (materials, culturals i socials) de les quals són tan limitats que no poden participar d'un nivell de vida mínimament acceptable en l'Estat membre on viuen». Actualment, del conjunt d'indicadors socials que en el context de la Unió Europea es fan servir per valorar la inclusió social, la pobresa relativa n'és un.³

Val a dir que diferents visions de la pobresa, relativa o absoluta, porten a conclusions diferents sobre l'evolució del fenomen. D'acord amb un llindar de necessitat absoluta, a Catalunya, com a molts països europeus, s'ha produït una reducció de la pobresa, mentre que la pobresa segons un llindar relatiu mostra una realitat força diferent. Mercader, Ramos i Ayllón (2005) troben que, d'acord amb un llindar relatiu, la pobresa a Catalunya no canvia de forma significativa durant la dècada dels noranta. No obstant això, en utilitzar un llindar de caire més absolut (o sigui, constant en termes reals al llarg de la dècada) aquesta es redueix de manera substancial en tot aquest període.

Seguint la pràctica més comuna entre els investigadors i les institucions en els països industrialitzats, en aquest treball adoptem una visió relativa de la pobresa: la pobresa

3. Podeu consultar els indicadors socials recentment proposats per la UE a <http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-prot/soc-incl/indicator_en.htm>, entre els quals s'inclou la mesura de la pobresa relativa.

a Catalunya es mesura d'acord amb el nivell de vida mitjà a Catalunya en cada moment del temps. Més concretament, el llindar de pobresa s'estableix en el 60% de la renda mediana de Catalunya per a cada un dels anys analitzats.⁴ D'aquesta manera, considerem que els individus d'una llar són pobres si els seus ingressos equivalents no superen el llindar de pobresa. A més, parlem de pobresa extrema en els casos en què els ingressos equivalents es troben per sota del 30% de la renda mediana. Per tal d'estudiar la dinàmica de la pobresa, definim com a pobres persistents els individus amb ingressos per sota del llindar de forma consecutiva en els dos anys analitzats.

La unitat d'anàlisi i la mesura de benestar

Malgrat que l'objecte d'estudi sigui relatiu a la dinàmica de la pobresa dels individus, la unitat d'anàlisi utilitzada és la llar. Considerem que tots els individus que pertanyen a la mateixa llar tenen el mateix nivell de benestar econòmic sense distincions per raó de sexe o edat. Aquest benestar econòmic no només depèn de la renda total de la llar sinó també de les necessitats d'aquesta llar, les quals depenen de la composició de la llar. Per tant, ajustem la renda familiar a les necessitats de la llar utilitzant l'escala d'equivalència de l'OCDE modificada, que dóna un pes d'1 al primer membre adult de la llar, de 0,5 a la resta d'adults i de 0,3 als menors de catorze anys. Es tracta d'una escala d'equivalència molt emprada en el context internacional per la seva simplicitat, i perquè es troba a mig camí de bona part de les escales d'equivalència existents. Dividint la renda total de la llar per l'escala d'equivalència, obtenim una mesura aproximada del nivell de benestar econòmic de la llar que rep el nom de renda equivalent. Per exemple, en una llar on convisqui una parella amb un infant, li correspon una escala d'equivalència d'1,8 —o el que és el mateix, el nombre d'adults equivalents és igual a

4. Cal recordar que la *renda mediana* és el nivell de renda que divideix la població en dos grups d'igual població (el 50%), mentre que la *renda mitjana* correspon al nivell de renda per càpita de la població. Tot i que durant molt de temps el llindar de pobresa ha estat definit amb relació a la renda mitjana, la pràctica habitual en els estudis recents és utilitzar la renda mediana, ja que és una mesura de centralitat molt més robusta a observacions anòmales que la mitjana i, per tant, proporciona llindars de pobresa més robustos.

1,8. Aquesta és la xifra que ens permet transformar els ingressos anuals d'aquesta llar en ingressos equivalents.⁵

A causa de la manca d'informació sobre la distribució de la renda dins de les llars, i seguint la pràctica habitual en els estudis de pobresa, suposem que les rendes a la llar són compartides de forma igualitària per tots els membres. Clarament, això impossibilita tractar de forma independent els diferents membres de la llar i, per tant, pot representar una font de biaix en les estimacions de pobresa d'alguns grups poblacionals d'interès (com ara les dones o els infants) si, en mitjana, aquests reben una dotació inferior a la que els correspon segons una distribució igualitària.

Índexs de pobresa

Pel que fa als índexs de pobresa utilitzats en aquest estudi, bàsicament ens centrem en la família d'índexs de Foster, Greer i Thorbecke, que es poden calcular de la manera següent:

$$FGT(\alpha) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^q \left[\frac{(z - x_i)}{z} \right]^\alpha, \alpha \geq 0$$

on z és el llindar de pobresa, x_i els ingressos de la llar, n la població de llars i q la població per sota del llindar de pobresa. Com més gran sigui el valor de α , més gran és l'avversió considerada envers la desigualtat entre els individus pobres. Per un valor de α igual a 0, obtenim l'abast de la pobresa, és a dir, el percentatge d'individus pobres a la població o amb risc de pobresa. Quan α és igual a 1, aleshores, parlem d'*intensitat* de la pobresa i és la mesura que ens informa del dèficit agregat de pobresa, o sigui, de la distància de les rendes equivalents dels individus pobres al llindar de pobresa. Finalment, per un valor de α igual a 2, obtenim la severitat de la pobresa, que mesura la mateixa distància però que dóna un pes més gran a les rendes dels pobres que es

5. En aquest treball no tractem la mesura de la pobresa que considera la distribució dels ingressos nets de les llars de les despeses d'habitatge, si bé som conscients de la importància que el cost de l'habitatge ha adquirit des de mitjan dècada dels noranta.

troben més allunyades del llindar de pobresa. L'annex 1 conté una explicació més detallada dels índexs que acabem de presentar.

Inferència estadística

En la mesura que ens és possible, al llarg del treball incloem una anàlisi de la significativitat estadística dels resultats que presentem. Principalment, presentem contrastos d'igualtat de proporcions per a una població en dos moments del temps (basats en resultats de normalitat asimptòtica i en càlculs de mitjanes i variàncies ponderades) i contrastos d'igualtat en l'evolució de la desigualtat basats en tècniques de *bootstrap*.⁶ L'annex 2 presenta amb més detall els principals aspectes relacionats amb la inferència estadística dels índexs de pobresa.

Definició dels grups poblacionals

D'altra banda, i per tal d'identificar les característiques de les llars que s'associen amb pobresa i, especialment, amb pobresa persistent, hem elaborat una sèrie de grups poblacionals útils per dur a terme aquesta anàlisi. Com es pot comprovar en l'apartat sobre pobresa dinàmica a Catalunya, bona part dels grups poblacionals s'han creat entorn de la figura de la persona de referència de la llar. En aquest treball, hem optat per la solució que la persona de referència sigui l'individu de la llar que més ingressos anuals obté en cada un dels períodes analitzats.⁷ Creiem que aquesta elecció metodològica fa l'anàlisi més objectiva en tant que s'allunya del concepte tradicional de pare

6. En concret, en el cas dels índexs de desigualtat estimem intervals de confiança del 95% mitjançant la utilització de la tècnica del *bootstrap*, que consisteix en el remostreig amb reemplaçament de la mostra. A partir d'aquí, fem contrastos estàndard d'igualtat de mitjanes a través de tests *t* simples, que ens permeten conèixer la significativitat estadística de l'evolució de la desigualtat.

7. En el cas de les llars en què cap dels membres informa del seus ingressos individuals, hem escollit que siguin persones de referència per respondre el qüestionari individual els individus de més edat. Aquesta elecció és utilitzada aproximadament en el 6% de la mostra.

cap de família, sovint utilitzat en aquest tipus d'enquestes. Consulteu l'annex 3 per a tot el detall de com han estat construïts aquests grups poblacionals.

La informació d'ingressos i la mostra

Aquest treball està basat en les dades procedents de la tercera i quarta onades del Panel de Desigualtats Socials a Catalunya (PaD) elaborat per la Fundació Jaume Bofill.⁸ Com passa amb la majoria de panells europeus, el PaD presenta avantatges i inconvenients per a l'estudi de la pobresa. Potser el problema més important és que la mostra és només representativa dels individus que viuen en llars privades, deixant de banda les persones que viuen en institucions, al carrer o que no tenen una residència estable. Per tant, pel seu propi disseny, el PaD no permet l'anàlisi de les situacions de pobresa més extrema. Hi ha dades no oficials que informen que a Catalunya hi podria haver fins a 8.000 individus sense sostre i 34.500 persones que viuen en allotjaments col·lectius (vegeu Ayllón, Mercader i Ramos, 2005).⁹ La impossibilitat de tenir en compte aquest grup és una limitació de la nostra anàlisi que caldrà tenir present per complementar els nostres resultats amb els que provenen d'estudis específics d'aquests col·lectius exclosos. Entre les característiques que fan del PaD una bona base de dades per analitzar la pobresa, cal destacar la riquesa d'informació que ofereix el PaD de tots i cadascun dels individus de la llar, fet que permet analitzar amb detall els diferents grups de risc. Un segon tret

8. Podeu consultar tota la informació relativa al PaD a la pàgina web <www.obdesigualtats.cat> o a <www.fbofill.cat>. No s'utilitza la informació procedent de les dues primeres onades per problemes de coherència econòmica i consistència temporal de les dades. Tot i que el treball de camp es va dur a terme en anys consecutius, la informació d'ingressos de la primera i segona onades està separada per un interval de dos anys: la primera onada proporciona dades per a l'any 2000, mentre que la segona ho fa per a l'any 2002. Addicionalment, la sèrie d'ingressos mostra una manca de coherència interna pel que fa a l'any 2002, la qual ha comportat la seva exclusió de l'anàlisi. Per a una anàlisi detallada de les diferents variables d'ingressos a les primeres quatre onades del PaD, referim el lector a la Fundació Jaume Bofill.

9. Càritas Diocesana de Barcelona, que sempre proporciona un bon termòmetre de la situació d'aquest col·lectiu d'exclosos, informa en la seva memòria d'activitats del 2006 que ha atès més de 25.300 persones, xifra que representa un increment superior al 12% amb relació a l'any anterior. Per a més informació sobre el perfil d'aquestes persones o el tipus d'atenció proporcionada, vegeu <http://www.caritasbcn.org/NR/rdonlyres/9F116018-7640-4A65-91D9-F2D36BBD63C3/1980/memoria_cat.pdf>.

especialment rellevant per a aquest estudi és la seva naturalesa longitudinal, sense la qual no podríem analitzar la dinàmica de la pobresa a Catalunya.¹⁰

La distribució d'ingressos utilitzada en aquest treball és la relativa als «ingressos anuals nets de la llar», és a dir, els ingressos derivats de totes les fonts possibles —treball, prestacions socials, ajudes, rendiments, etc.— i una vegada es descompten els impostos.¹¹ Cal tenir present que si els entrevistats interpreten la noció «nets» de formes diverses, la variable d'ingressos pot estar subjecta a problemes d'error de mesura. Les principals diferències podrien provenir de tenir en compte les retencions fiscals vinculades a la nòmina en lloc de considerar la liquidació final de l'impost directe sobre la renda. Els impostos locals i altres taxes també constitueixen potencials fonts de soroll a les dades d'ingrés. La distribució d'ingressos que conté la tercera onada es refereix a l'any 2003 i va ser recollida entre el gener i el juny de l'any 2004. De la mateixa manera, les dades d'ingressos de la quarta onada són relatives a l'any 2004 i es van aconseguir en el treball de camp que es va dur a terme durant la primera meitat de l'any 2005.

En cada una de les onades s'utilitzen tres variables diferents que contenen la informació d'ingressos en pessetes, en euros o en intervals. Quan la llar informa dels ingressos anuals dins d'un interval (normalment per la dificultat de donar una xifra exacta), s'ha procedit a imputar el punt mitjà de l'interval. D'aquesta manera, si una llar informa que els seus ingressos es troben entre 9.000 i 12.000 euros anuals, se li imputa una xifra de 10.500 euros. Aquesta tècnica d'imputació, efectivament, introdueix un cert biaix en els resultats, ja que utilitzem una xifra que només és una aproximació als ingressos vertaders de la llar. Amb tot, la imputació de l'interval afecta només 211 observacions en la tercera onada i 249 en la quarta, aproximadament un 9,6% i un 12,3% de la mostra finalment utilitzada. D'altra banda, els intervals d'ingressos utilitzats en el PaD són relativament petits, fet que contribueix que el biaix no sigui tan important. Fins a uns ingressos anuals de 30.000 euros, els intervals utilitzats són de 3.000 euros i, a partir

10. Podeu trobar una discussió més detallada sobre la idoneïtat i problemàtica del PaD per a l'estudi de la pobresa a Catalunya a l'annex metodològic d'Ayllón, Mercader i Ramos, 2005.

11. En concret, hem utilitzat les variables etiquetades com a *wI138001L*, *wI138002L* i *wI139001L* de la secció «Posició econòmica» de la llar al qüestionari del PaD (el prefix *w* representa les lletres de l'abecedari i fa referència a l'onada, on la primera onada s'identifica amb la lletra *a*).

d'aquesta xifra, de 6.000. D'altra banda, també hem tingut cura que cap d'aquestes imputacions es trobés molt propera al llindar de pobresa, ja que podria provocar una variació important de les nostres estimacions del risc de pobresa a Catalunya.

La distribució d'ingressos utilitzada també té un problema de falta de resposta parcial en el PaD (com en la majoria de bases de dades procedents d'enquesta) que es produeix quan les llars enquestades no donen resposta a les preguntes relatives a ingressos —ja sigui perquè desconeixen la informació que se'ls demana o bé perquè decideixen no col·laborar en aquest apartat. Aquest problema afecta un total de 113 llars en el cas de la tercera onada i de 102 en el de la quarta. En total, parlem d'un 6,7% de la mostra original relativa a l'any 2003 i d'un 6,4% pel que fa al 2004.

D'altra banda, hem considerat la necessitat de podar la mostra un 2% a les dues cues de la distribució. Aquesta tècnica és sovint utilitzada en estudis de distribució de la renda per tal d'evitar el biaix que certs valors atípics en els extrems de la distribució podrien tenir en el càlcul del risc de pobresa i de la desigualtat de la renda.¹² Amb la poda de la distribució de la renda s'aconsegueixen càlculs estadístics més robustos i una millor representativitat de la mostra al conjunt de la població catalana.

Per tant, la mostra transversal finalment utilitzada és de 1.513 llars i 4.297 individus en el cas de la tercera onada i de 1.463 llars i 4.052 individus en el cas de la quarta, tal i com indica la taula 1.

Taula 1.
Mostra transversal i longitudinal utilitzada

Onada		3a onada 2004	4a onada 2005
Mostra transversal	Llars	1.513	1.463
	Individus	4.297	4.052
Mostra longitudinal	Llars	1.292	
	Individus	3.647	3.614

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

12. Vegeu Cowell i Victoria-Feser (1996)

En el cas de l'anàlisi dinàmica, però, la mostra queda restringida a aquelles llars que participen consecutivament a la tercera i quarta onades del PaD i de les quals tenim tota la informació (allò que es coneix en la literatura com a panel equilibrat). En general, en estudis de caràcter longitudinal no és un requisit necessari que totes les llars participin a totes les onades per tal de ser incloses a la mostra. Amb tot, quan es treballa només amb dues onades, l'anàlisi només té sentit quan es limita a les llars que col·laboren de forma consecutiva. D'aquesta manera, la mostra longitudinal es basa en 1.292 llars i 3.647 individus en la tercera onada i 3.614 en la quarta.¹³

Com era d'esperar, la mostra longitudinal és lleugerament inferior a la mostra transversal pel problema de pèrdua de mostra (conegut en anglès com a *attrition*). Si bé en aquest treball no tractem la correcció d'aquest problema directament, som conscients que la pèrdua de mostra podria no ser aleatòria i que, per tant, podria introduir un lleuger biaix als resultats obtinguts.

D'altra banda, les dades presenten el biaix habitual de les dades de tall transversal pel que fa a ingrés equivalent, en tant que utilitzem l'escala d'equivalència (o sigui, la composició demogràfica) de l'any corrent i, per tant, d'un any posterior a l'any de referència dels ingressos. En dades tipus panel, generalment, aquest biaix es corregeix agafant la composició demogràfica de l'any anterior a l'any d'anàlisi. En el nostre cas, però, i un cop sospesat el biaix que introdueix la pèrdua de mostra i el biaix del canvi en la composició demogràfica, hem escollit acceptar el possible biaix que introdueix l'escala d'equivalència, ja que creiem que és menys important que el que introdueix el de la pèrdua de mostra.¹⁴

13. Noteu que, si bé el nombre de llars que participen consecutivament és necessàriament el mateix, no passa el mateix en el cas dels membres d'aquestes llars, ja que alguns membres poden haver-hi deixat de pertànyer. Per exemple, seria el cas d'un membre jove de la llar que pot haver decidit emancipar-se.

14. Per exemple, una llar que participi a la tercera onada (2004) informa a les entrevistes de quins han estat els seus ingressos anuals l'any anterior, o sigui, durant l'any 2003. Per tal de conèixer els ingressos equivalents de l'any 2003 hauriem d'utilitzar la composició demogràfica de la llar de l'any 2003 i que constaria a la segona onada del PaD. Aquest mètode, per tant, obligaria a la participació consecutiva de les llars en la segona i la tercera onades, la qual cosa, inevitablement, introduiria un cert biaix en els resultats perquè no totes les llars participen consecutivament a totes les onades del PaD.

Finalment, per tal de garantir la representativitat de la mostra s'han utilitzat els pesos poblacionals de les llars disponibles a la base de dades. L'ús dels factors d'elevació (o pesos poblacionals) permet que cada una de les llars a la mostra representi un determinat nombre de la població catalana.¹⁵ El pes de cada una de les llars s'ha reponderat pel nombre de membres que conviuen a la llar, en tant que ens interessa conèixer el nombre de persones en situació de pobresa i no el nombre de llars. En l'anàlisi de la pobresa estàtica s'han utilitzat els pesos corresponents a l'any corrent d'anàlisi, mentre que en el cas de la pobresa dinàmica s'han utilitzat els factors d'elevació de la darrera onada, seguint les recomanacions d'Eurostat per a l'anàlisi de bases de dades tipus panel.¹⁶

LA DISTRIBUCIÓ DE LA RENDA I LA DESIGUALTAT ECONÒMICA A CATALUNYA, 2003-2004

Abans de començar l'anàlisi de la pobresa a Catalunya i, per tant, de centrar-nos només en la cua baixa de la distribució d'ingressos, ens volem fixar en l'evolució de la distribució de la renda de tot el conjunt de les llars catalanes, així com en els canvis que s'haurien pogut produir amb relació a la desigualtat econòmica en el període analitzat.

La distribució de la renda

A la taula 2 presentem la renda mitjana de les distribucions d'ingrés total de les llars i d'ingrés equivalent, tant per a l'any 2003 com per al 2004. Noteu que tots els valors

15. En concret, hem utilitzat la variable w006001L, que respon a la definició de «Ponderació transversal llars amb quatre factors». Podeu consultar el *Manual d'ús del PaD* per a tot el detall amb relació a l'elaboració dels pesos poblacionals. D'altra banda, hem preferit la utilització dels pesos poblacionals relatius a les llars i no als individus per ser coherents amb el nostre anterior treball amb el PaD (vegeu Ayllón, Mercader i Ramos, 2005) i on també utilitzàvem pesos a escala de llar.

16. Noteu que el PaD no proporciona factors d'elevació longitudinal a escala de llar.

estan expressats en preus de l'any 2004 per tal de descomptar l'efecte de l'increment de preus en els resultats obtinguts.¹⁷

Taula 2.

Renda mitjana i mediana de la distribució d'ingrés i d'ingrés equivalent a Catalunya, 2003-2004

	Ingressos 2003 a preus de 2004 (3a onada)	Ingressos 2004 (4a onada)	Taxa de creixement
Mitjana d'ingressos anuals	27.125,5€	28.337,8€	4,5€
Mediana d'ingressos anuals	23.287,5€	24.040,5€	3,2€
Mitjana d'ingressos anuals equivalents	13.764,9€	14.522,3€	5,5€

Nota: La distribució relativa a l'any 2003 està expressada en preus de l'any 2004 segons un increment del nivell general de preus per a Catalunya del 3,5% (Institut Nacional d'Estadística).

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

D'acord amb les dades, la renda mitjana de les llars catalanes hauria crescut aproximadament un 4,5%, passant, durant el període analitzat, de 27.125 euros anuals a 28.337. Es tracta d'un creixement molt similar al de la renda bruta disponible de les llars procedent de la Comptabilitat Regional d'Espanya que hauria estat, en termes reals, del 4,2% (segons dades provisionals que facilita l'Institut Nacional d'Estadística). En el cas de l'evolució de la mediana (que utilitzem en aquest treball per definir el llindar de pobresa), la taxa de creixement hauria estat del 3,2%.¹⁸ Ambdues taxes estarien per sobre de la taxa de creixement del producte interior brut (PIB) a preus de mercat, que es trobaria entorn del 2,5%.¹⁹

17. L'increment del nivell general de preus utilitzat és el valor mitjà que l'Institut Nacional d'Estadística estima per a Catalunya entre els anys 2003 i 2004 d'acord amb el sistema IPC-2001.

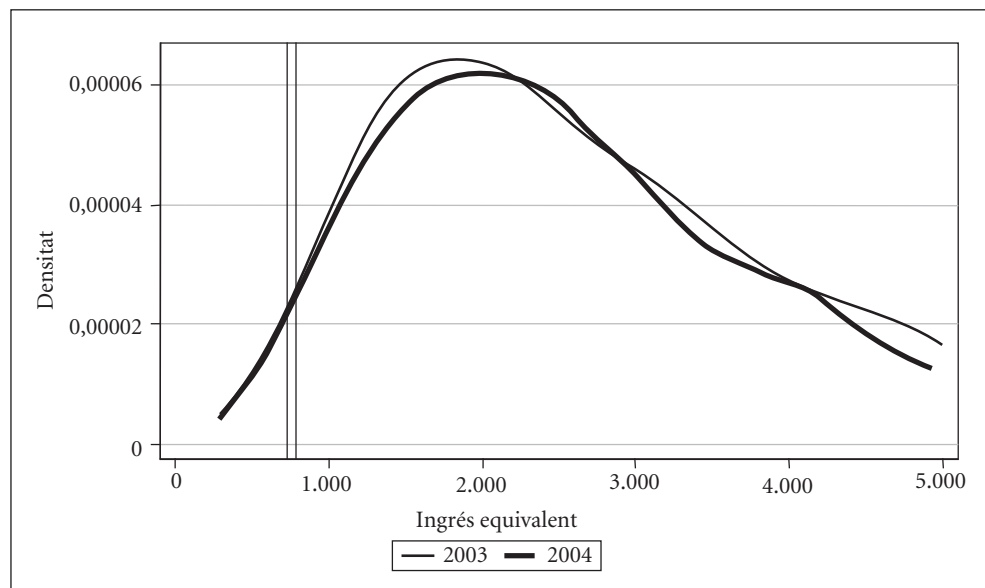
18. Noteu que aquesta no és la taxa de creixement del llindar de pobresa, en tant que aquest es defineix a partir de la mediana de la distribució d'ingrés equivalent.

19. Les dades relatives al creixement del PIB a Catalunya s'han extret de la informació provisional que presenta la Comptabilitat Nacional per comunitats autònomes de l'Institut Nacional d'Estadística (1995).

L'evolució de la renda mitjana equivalent, en canvi, mostraria un creixement lleugerament superior (d'un 5,5%) segons les dades del PaD. La diferència entre la taxa de creixement de l'ingrés total de les llars i de l'ingrés equivalent s'explica pel canvi demogràfic que experimenten les llars catalanes entre ambdós anys. Bàsicament, els resultats podrien estar mostrant una reducció en la mida mitjana de les llars catalanes l'any 2004 en comparació amb el 2003.

Gràfic 1.

Funcions de densitat de les distribucions d'ingrés equivalent a Catalunya, 2003-2004

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Per completar aquesta primera anàlisi de les distribucions d'ingrés, el gràfic 1 mostra la funció de densitat de l'ingrés equivalent a Catalunya per als anys 2003 i 2004 per a les llars amb ingressos equivalents fins a 50.000 euros anuals. La funció de densitat ens és útil perquè ens permet observar el percentatge de la població per cada nivell

de renda. Les dues línies verticals del gràfic ens mostren els llindars de pobresa dels dos anys. El gràfic ens permet observar que la distribució d'ingressos de l'any 2003 és molt similar a la de l'any 2004, especialment a la cua baixa de la distribució, per la qual cosa és d'esperar una taxa de pobresa molt similar entre ambdós anys. Gràficament, el percentatge de pobres correspon a l'àrea per sota de la densitat de la distribució d'ingrés i a l'esquerra del llindar de pobresa.

La desigualtat econòmica

Pel que fa a la desigualtat econòmica per al període analitzat, presentem dos dels indicadors més àmpliament utilitzats en la literatura: el coeficient de Gini i la ràtio S80/20. La desigualtat mesurada segons el coeficient de Gini se situaria entorn del 0,293 i el 0,287 respectivament per als anys 2003 i 2004.²⁰ Si es compara amb el conjunt de l'Estat espanyol, la desigualtat a Catalunya continuaria essent inferior segons dades publicades per l'Institut Nacional d'Estadística a partir de l'Enquesta de Condicions de Vida —que situen el coeficient de Gini espanyol en el 0,307 l'any 2004. La menor desigualtat a Catalunya està documentada també per a la dècada dels noranta (vegeu Mercader, Ramos i Ayllón, 2005).

Taula 3.
La desigualtat de la renda a Catalunya, 2003-2004

	2003	2004
Coeficient de Gini	0,293	0,287
S80/20	4,460	4,382

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Una comparació amb les estimacions obtingudes amb la primera onada del PaD sembla que indica una disminució de la desigualtat econòmica a Catalunya, ja que per a l'any

20. Aquests resultats són molt similars als obtinguts per l'IDESCAT (2007) amb l'Enquesta de Condicions de Vida referida a l'any 2004, amb la qual s'obté un coeficient de Gini del 0,292.

2000 el coeficient de Gini se situava en el 0,316. En cas de poder confirmar aquests resultats amb altres bases de dades i diferents metodologies, podríem parlar d'un trencament pel que fa a la tendència de desigualtat creixent experimentada a Catalunya durant la dècada dels noranta (vegeu Ayllón, Mercader i Ramos, 2005).

S'obtenen resultats similars amb un altre dels indicadors molt utilitzats en l'anàlisi de la desigualtat, el S80/20, que compara el nivell d'ingressos equivalents de les llars amb més renda (situades a les dues decil·les més altes de la distribució) respecte de les llars amb menys renda (situades a les dues decil·les de la cua baixa de la distribució).²¹ Segons les dades del PaD, les llars més riques disposen de 4,5 i 4,4 vegades els ingressos de les llars més pobres en el període d'anàlisi.²² De nou, aquest resultat sembla que indica una disminució de la desigualtat de la renda a Catalunya si el comparem amb les dades de l'any 2000 del PaD, que situaven la ràtio S80/20 en el 4,7.

Aquests primers resultats, doncs, podrien indicar una disminució pel que fa a la desigualtat de la renda a Catalunya en aquests primers anys de la dècada. Amb tot, necessitaríem disposar de més anys en la mostra per poder confirmar aquesta tendència.

LA POBRESA ESTÀTICA A CATALUNYA, 2003-2004

Iniciem l'anàlisi de la pobresa amb els resultats relatius a la pobresa estàtica. La taula 4 mostra com el risc de pobresa de les llars catalanes els anys 2003 i 2004 es trobaria

21. Tot i que la ràtio S80/20 és una mesura de desigualtat força insatisfactòria, sobretot perquè ignora la informació al bell mig de la distribució de la renda, hem decidit incloure-la a l'anàlisi per facilitar la comparació dels nostres resultats amb els obtinguts en altres estudis, tant per a Catalunya com per a altres regions.

22. Aquests resultats són inferiors als obtinguts per l'IDESCAT (2007) amb les dades de l'Enquesta de Condicions de Vida relatius a Catalunya que situen la ràtio S80/20 en el 4,8 l'any 2004. De fet, desconexem si es podria explicar per un problema de sobreestimació de les rendes de la cua baixa de la distribució o de subestimació a la cua alta en el cas del PaD; o bé tot el contrari en el cas de l'Enquesta de Condicions de Vida. Atesa la sintonia de les decisions metodològiques emprades en ambdós estudis, aquestes no haurien de ser l'origen de les divergències.

entorn del 18,4 i el 18,5%.²³ Aquest resultat és molt similar al risc de pobresa obtingut amb la primera onada del PaD corresponent a l'any 2000 i que se situava en el 18,6% (vegeu Ayllón, Mercader i Ramos, 2005). Per tant, una primera aproximació als resultats indica que el risc de pobresa a Catalunya s'hauria mantingut estable durant la primera meitat de la dècada, afectant un percentatge similar de gent.

Taula 4.

Incidència, intensitat i severitat de la pobresa a Catalunya, 2003-2004

	2003	2004
Risc de pobresa (incidència)	18,4%	18,5%
Intensitat	4,6	4,6
Severitat	1,7	1,6

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Si es compara amb la resta de l'Estat espanyol, el risc de pobresa a Catalunya continuaria situant-se lleugerament per sota del risc de pobresa al conjunt de l'Estat. Segons els resultats de la primera onada de l'Enquesta de Condicions de Vida de l'any 2004, el risc de pobresa a Espanya seria del 19,9%.²⁴ En comparació de la resta de països membres de la Unió Europea, Catalunya encara estaria per sobre del risc mitjà tant si prenem com a referència la Unió Europea-15 com si prenem la Unió Europea-25, que tindrien, segons estimacions d'Eurostat (2007), un risc de pobresa l'any 2004 del 17% i el 16% respectivament.²⁵

23. El llindar de pobresa per a l'any 2003, per exemple, era de 7.011 euros anuals per a una llar unipersonal o de 12.620 per a una llar formada per una parella amb un infant.

24. Vegeu a <www.ine.es> la secció relativa a «Nivel, calidad y condiciones de vida».

25. Cal ser molt prudents a l'hora d'interpretar la comparació entre el risc de pobresa de Catalunya i la mitjana europea, ja que aquesta última es calcula com una mitjana ponderada dels riscos de pobresa dels diferents països, i no tots els països estan inclosos en l'Enquesta de Condicions de Vida (EU-SILC). Això significa que les dades referents a certs països no són del mateix any 2004 i que tampoc estan harmonitzades ex-ante, amb la qual cosa no són perfectament comparables (vegeu la nota al peu de la taula 4.1 a Eurostat (2007), p. 76). No tenim constància d'estimacions del risc de pobresa per al conjunt de la nova Unió Europea-27.

La taula 4 també mostra els resultats pel que fa a la intensitat i la severitat de la pobresa a Catalunya durant els dos anys analitzats. La intensitat, que fa referència a la distància mitjana que separa la renda dels pobres del llindar, i que reflecteix si els pobres en el seu conjunt es troben molt a prop o molt lluny de poder sortir de la situació de pobresa, se situaria entorn del 4,6 tant per a l'any 2003 com per al 2004. D'altra banda, la severitat, que fa referència a les diferències de renda entre els pobres, també mostra valors molt similars per als dos anys, entorn de l'1,7. Aquestes estimacions són sensiblement superiors als resultats obtinguts per a l'any 2000 amb el PaD, ja que la intensitat i la severitat per a aquest any se situaven en un 4,2 i un 1,3 respectivament. Per tant, la comparació sembla que indica que, si bé el percentatge de pobres no varia, la situació d'aquest col·lectiu empitjora al llarg d'aquests anys. Amb tot, les diferències aparents al comparar les estimacions puntuals de les diferents facetes de la pobresa no són estadísticament significatives i, per tant, hauríem de concloure que tant el percentatge com la situació dels pobres no ha patit canvis durant la primera meitat de la dècada. El que aquesta anàlisi estàtica no pot revelar és si aquest percentatge es correspon als mateixos individus o si, ben al contrari, són resultat d'importants fluxos d'entrada i sortida de la pobresa i, per tant, afecten un percentatge més gran de gent però durant menys temps. És a dir, l'estudi de les distribucions de la renda per separat no ens informa sobre la persistència o la transitorietat de la pobresa. Aquest és l'objecte principal de l'apartat següent.

LA DINÀMICA DE LA POBRESA A CATALUNYA, 2003-2004

De la fotografia estàtica de la pobresa que acabem de veure, passem a l'anàlisi dinàmica. La utilització de la informació longitudinal ens permetrà quantificar les transicions d'entrada i sortida de la pobresa i estudiar la possible persistència de les situacions de precarietat econòmica de les llars catalanes. Abans, però, ens interessarem per alguns indicadors que ens permetin l'estudi de la mobilitat d'ingressos per al conjunt de llars catalanes i no només per a les llars que hem identificat com a pobres i que, per tant, es troben a la cua baixa de la distribució d'ingressos. Noteu que la mostra utilitzada a partir d'ara es restringeix al conjunt de llars que participen consecutivament a les onades tercera i quarta del PaD i que hem anomenat *mostra longitudinal* a la taula 1.

La mobilitat d'ingressos a Catalunya, 2003-2004

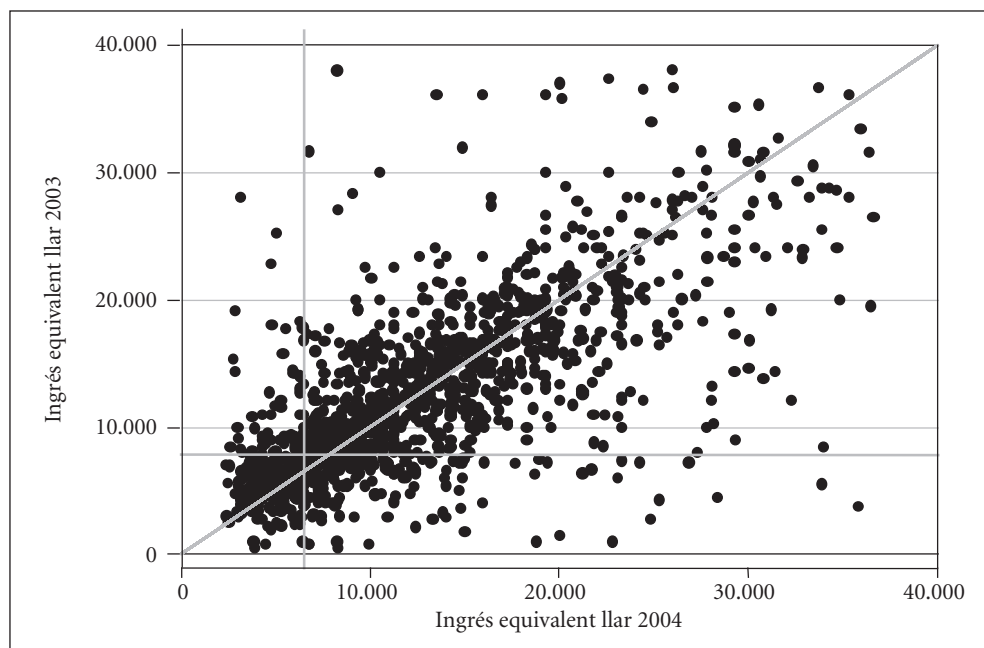
La mobilitat d'ingressos analitza la renda que cadascun dels individus té en dos o més moments del temps. Ara bé, aquesta comparació es pot establir de diferents maneres, i cada una reflectirà una concepció diferent de la mobilitat. En aquest estudi mesurarem dues de les facetes més utilitzades en la literatura empírica. En primer lloc, analitzarem la independència temporal de la renda, és a dir, estimarem fins a quin punt la renda corresponent a l'any 2004 depèn de la renda de l'any anterior. I, en segon lloc, mesurarem la quantitat de moviment entre la renda dels individus en dos moments del temps. Abans, però, de resumir la mobilitat d'ingressos en una mesura sintètica, emprarem un gràfic per il·lustrar el grau de mobilitat de la renda a Catalunya.

L'ANÀLISI DE LA MOBILITAT MITJANÇANT UN GRÀFIC

Per estudiar la relació entre els ingressos de l'any 2003 i els de l'any 2004 utilitzem un gràfic que resumeix aquesta informació. L'eix vertical del gràfic 2 ordena de menor a major les dades relatives als ingressos equivalents de l'any 2003, mentre que l'eix horitzontal, els de l'any 2004. D'aquesta manera, cada punt del gràfic representa la combinació dels ingressos dels anys 2003 i 2004 de totes les llars de la mostra.

Noteu que les parts més fosques del gràfic indiquen que en determinats trams de la distribució d'ingressos es produeix una concentració més gran de població. A més, cal assenyalar que, si no hi hagués mobilitat, els ingressos estarien sempre al damunt de la recta de 45°, que representa els punts on la distribució d'ingressos del 2003 és exactament igual que la del 2004. Com podem observar, aquest no és el cas de Catalunya. D'una banda, és cert que una part important dels punts es troben propers a la recta d'igualtat i, per tant, això estaria indicant que per a algunes llars la distància entre els ingressos dels dos anys analitzats no és molt important. D'altra banda, però, també podem observar que hi ha punts força allunyats de la recta de 45°, fet que estaria indicant que la mobilitat per a algunes llars hauria estat considerable.

De fet, segons mostra el gràfic, la mobilitat pot representar tant una millora com un empitjorament dels ingressos de les llars. Els punts per sobre de la línia de 45° (a la part

Gràfic 2.**Ingrés equivalent de les llars. Catalunya, 2003-2004**

Nota: La distribució d'ingrés equivalent de l'any 2003 està expressada en preus de l'any 2004 per tal de fer les dues distribucions comparables. La distribució representa els ingressos equivalents de les llars catalanes fins a 40.000 euros equivalents anuals.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

esquerra del gràfic) estarien indicant que s'hauria produït un increment dels ingressos equivalents d'aquestes llars —allò que coneixem com a mobilitat a l'alça—, mentre que els punts per sota de la línia de 45° mostrarien un deteriorament de la situació de les llars —mobilitat a la baixa.

Més enllà, i avançant-nos a alguns dels resultats de l'apartat següent, el gràfic permet observar les transicions dins i fora de la situació de pobresa utilitzant la informació relativa al llindar de pobresa per a cada un dels anys analitzats, i que hem representat

amb una línia horitzontal per a l'any 2003 i una de vertical per a l'any 2004. En primer lloc, s'observa que un cert nombre de llars que l'any 2003 es trobaven per sota del llindar de pobresa el 2004 aconseguirien superar-lo (punts al quadrant inferior dret). Altres llars, en canvi, representades per punts al quadrant superior esquerre, empitjoren la seva situació en tant que no són capaces de superar la línia de pobresa que sí superaven just un any abans. Per a les llars representades al quadrant inferior esquerre, però, la situació encara és pitjor, ja que tenien ingressos equivalents inferiors al llindar en cada un dels anys analitzats. Aquests són els pobres persistents.

En resum, el gràfic evidencia que, efectivament, s'hauria produït una certa mobilitat en els ingressos de les llars catalanes que es traduiria en un nombre no menor de transicions dins i fora de la situació de pobresa. Més enllà, el gràfic permet observar que un nombre important de llars catalanes es troben en situació de pobresa en almenys un dels dos anys analitzats.

ESTIMACIÓ DE LA MOBILITAT D'INGRESSOS

Una altra manera de resumir la mobilitat d'ingressos durant el període analitzat és a través del càlcul d'índexs que reflecteixin les diferents nocions o facetes de la mobilitat.²⁶ Com ja hem avançat, la primera faceta que ens agradaria mesurar fa referència a la dependència temporal que es dona entre les rendes de cadascun dels individus entre els dos anys analitzats. Aquesta noció ens il·lustra fins a quin punt la renda actual està determinada per la renda passada.

Per mesurar la noció de dependència temporal de la mobilitat de la renda es poden utilitzar índexs d'associació com ara el coeficient de correlació, que ens informa del grau d'associació lineal entre dues variables. Així, el coeficient de correlació pren un valor d'1 quan la relació entre les dues variables és perfectament lineal (per exemple, quan els ingressos de les llars catalanes no canvien entre el 2003 i el 2004, o tots

26. Els lectors interessats en aquest aspecte poden dirigir-se a Fields i Ok (1999), Ayala i Sastre (2002) i Fields (2007), entre altres, per a bons estudis panoràmics sobre les diverses formes d'entendre i mesurar la mobilitat econòmica.

canvien en la mateixa proporció, que no en quantia). En aquest cas, diem que no hi ha mobilitat en el sentit que la renda passada determina enterament la renda actual. Si, en canvi, no hi ha cap relació lineal entre els ingressos de les llars en els dos anys, obtindrem una correlació igual a 0.

Per al període analitzat, la correlació dels ingressos equivalents dels dos anys es troba entorn del 0,77. Aquesta xifra denota un grau de mobilitat lleugerament superior a l'obtingut per a Espanya i altres països del nostre entorn, com ara el Regne Unit, Alemanya i França, però lleugerament superior al trobat per a Itàlia i els Estats Units (vegeu Ayala i Sastre, 2004).²⁷

D'altra banda, si imaginem una situació on tothom dobla el seu nivell de renda d'un any a l'altre, l'anterior concepció de mobilitat, preocupada per la capacitat predictiva de la renda passada sobre la renda actual, ens indicaria que no hi ha hagut mobilitat. En canvi, ningú dubtaria a concloure que hi ha hagut molt de moviment. Per tal de mesurar aquest moviment utilitzarem dos índexs. El primer no considera la direcció del moviment, mentre que el segon sí que la té en compte. En el primer cas, l'índex de moviment no direccional acumularà la distància implicada per a tots els moviments de renda, independentment de la seva direcció, és a dir, si representen increments o reduccions de la renda. Per tant, dos moviments d'igual quantia però en direccions oposades (per exemple, un increment i un decrement de 100 euros) implicaran una mobilitat positiva. Aquest índex es pot calcular d'acord amb l'expressió següent:

$$M_{nd} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n |\log x_2 - \log x_1|$$

on x_1 i x_2 representen la renda en el primer i segon període, mentre que $i = 1, \dots, n$ és el nombre d'individus.

27. Ayala i Sastre (2004) analitzen la mobilitat d'ingressos per a diversos països de l'OCDE amb dades de l'ECHP per al període 1994-1998 i obtenen coeficients de correlació que se situen a l'entorn del 0,79 per a Espanya, el Regne Unit i Alemanya, mentre que per a Itàlia i els Estats Units se situen a l'entorn del 0,74 (taula 3). Malauradament, no hem trobat estudis de mobilitat d'ingressos amb dades més recents.

Si, en canvi, considerem que la mobilitat derivada de dos moviments d'igual quantia però en direccions oposades hauria de ser nul·la, o sigui, si ens importa la direcció del moviment, aleshores haurem d'utilitzar un índex de moviment direccional, que es pot expressar de la forma següent:

$$M_d = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (\log x_2 - \log x_1)$$

És interessant notar que, com que estem utilitzant el logaritme de la renda, la mateixa diferència en les rendes però en direccions oposades no serà avaluada de la mateixa forma pels índexs de moviment. Més concretament, la mateixa distància tindrà un valor més gran si es produeix a la cua baixa que si es produeix a la cua alta de la distribució. En el cas de l'índex de moviment direccional, això implica que moviments idèntics però en direccions oposades no comportin mobilitat 0, sinó negativa.

D'acord amb la concepció no direccional del moviment, i segons les dades del PaD, la mobilitat de la renda a Catalunya ha estat de 0,25 entre 2003 i 2004, mentre que quan permetem que moviments en direccions oposades es compensin obtenim un resultat molt més proper a la immobilitat, de 0,02. Com era d'esperar, la comparació en termes de mobilitat entre Catalunya i altres països de l'entorn depèn de la noció de mobilitat emprada. D'acord amb la concepció no direccional del moviment, Catalunya seguiria mostrant una mobilitat més alta que Alemanya i França, un grau de mobilitat similar al del Regne Unit, però inferior al mostrat per Espanya, Itàlia i sobretot els Estats Units, que obtenen un valor de 0,37. Els resultats segons la concepció direccional del moviment capgiren l'ordenació dels països. Ara, Catalunya mostra una mobilitat més alta que Espanya, Itàlia i els Estats Units, que mostren un índex negatiu.²⁸ La inversió en l'ordenació dels països segons els dos índexs de moviment implica que els països amb més moviment total (no direccional) han estat els que han patit reduccions més grans en les rendes o aquells en què les classes més benestants s'han beneficiat principalment dels increments dels ingressos (o una combinació dels dos). Els Estats Units en són l'exemple més clar.

28. Vegeu Ayala i Sastre (2004), taula 7.

L'anàlisi de la pobresa dinàmica a Catalunya, 2003-2004

Després d'analitzar la mobilitat de la renda per a tota la distribució d'ingressos, ens centrem ara a estudiar les transicions dins i fora de la pobresa i a caracteritzar el grup de pobres que es queden atrapats en aquesta situació de desavantatge econòmic. Com hem exposat a la introducció del treball, l'estudi de la dinàmica de la pobresa permetrà derivar recomanacions per guiar el disseny de les polítiques de combat de la pobresa, que no s'haurien pogut proposar a partir d'una anàlisi estàtica.

En primer lloc, analitzem la dinàmica de la pobresa per al conjunt de la població catalana, per passar després a estudiar amb més detall un seguit de grups poblacionals que ens aportaran elements per entendre millor les causes de la persistència de la pobresa o els motius que contribueixen a la sortida o a l'entrada de la pobresa econòmica.

LES TRANSICIONS DINS I FORA DE LA POBRESA

La taula 5 mostra les transicions dins i fora de la pobresa de les llars catalanes entre els anys 2003 i 2004. La primera fila de la taula indica que la probabilitat d'entrada a la pobresa l'any 2004 per a una llar que l'any 2003 superava el llindar de pobresa era d'un 8,7%. En canvi, gairebé una de cada tres llars que l'any 2003 era pobra aconseguia sortir d'aquesta situació l'any 2004.

La manca d'estudis d'aquest tipus en el cas de Catalunya no ens permet fer una comparació en el temps de possibles canvis en els fluxos d'entrada i de sortida, raó per

Taula 5.

Transicions d'entrada i sortida de la pobresa. Catalunya, 2003-2004 (%)

Any		2004		
		No pobre	Pobre	Total
2003	No pobre	91,32	8,68	100,0
	Pobre	29,78	70,22	100,0
	Total	81,67	18,33	100,0

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

la qual limitarem l'anàlisi als resultats obtinguts per altres estudis en el cas espanyol. Bárcena i Cowell (2006), per exemple, amb dades procedents del Panel de Llars de la Unió Europea (en anglès, ECHP), obtenen una taxa d'entrada per al període 1993-2000 del 8,1% i una taxa de sortida del 39,8%. Si es compara amb els resultats obtinguts en aquest estudi, doncs, la probabilitat d'entrada és molt similar, però la probabilitat de sortida és inferior en el cas català.²⁹

Una altra forma d'observar aquests fluxos dins i fora de la situació de pobresa consisteix a analitzar el percentatge de llars segons el nombre de períodes en la pobresa, tal i com mostra la taula 6.³⁰ Si bé la nostra anàlisi és limitada, ja que només disposem de dos

Taula 6.
Percentatge de llars segons període de permanència a la pobresa. Catalunya, 2003-2004 (%)

	Freqüència	Freqüència acumulada
Pobre el 2003 i el 2004	11,01	11,01
Pobre només el 2003	4,67	15,68
Pobre només el 2004	7,32	23,00
Mai pobre	77,00	100,00
Total	100,00	-

Nota: Els pesos utilitzats són els corresponents a l'any 2004.
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

.....

29. Les opcions metodològiques triades per Bárcena i Cowell (2006) són molt similars a les d'aquest treball pel que fa al tipus de panel (equilibrat), l'indador de pobresa i escala d'equivalència. Amb tot, hi ha una diferència important: Bárcena i Cowell (2006) basen les seves estimacions només en la població de majors de setze anys. De manera similar, Cantó i altres (2003) obtenen taxes d'entrada i de sortida del 6,4 i del 39,9, en el cas espanyol, relatives al període 1985-1995. Amb tot, aquests resultats no són comparables als d'aquest estudi perquè les opcions metodològiques triades són diferents. Per exemple, Cantó i altres (2003), sobre la base de l'Enquesta Contínua de Pressupostos Familiars (1985-1995), utilitzen l'escala d'equivalència que divideix per l'arrel quadrada del nombre de membres de la llar.

30. Noteu que el risc de pobresa en aquesta taula es troba lleugerament per sota del risc de pobresa obtingut en l'anàlisi estàtica. Això és així perquè aquesta taula inclou a la mostra només aquelles llars que participen de forma consecutiva a la tercera i quarta onades del PaD i, per tant, els resultats estan afectats per un procés de selecció de la mostra. Vegeu a l'annex 3 la discussió relativa als problemes de no participació consecutiva de les llars a la mostra i de la falta de resposta a la variable d'ingressos.

períodes, sí que ens permet observar que, de fet, un 23% de les llars catalanes es troba en situació de pobresa almenys un dels dos anys analitzats. I, a més, per a la meitat d'aquestes llars, la pobresa és un problema persistent. Els resultats sembla que indiquen, doncs, que la pobresa afecta un nombre molt més important de llars que el que es desprèn d'una anàlisi estàtica, en tant que, en el temps, el problema no és patit per les mateixes llars —només algunes famílies patirien aquest problema durant un període continuat.

TRANSICIONS I NIVELL D'INGRESSOS

Nivell d'ingressos d'origen

Més enllà dels resultats analitzats, també és interessant conèixer el nivell d'ingressos de l'any inicial d'anàlisi de les llars que surten de la pobresa i de les que cauen en la pobresa i, així, observar si els ingressos es trobaven a molta distància o poca del llindar de pobresa. Amb aquest objectiu, la taula 7 mostra el nivell d'ingressos equivalents de les llars catalanes l'any 2003 amb relació a la mediana de la distribució d'aquest any. La primera columna conté els resultats de les llars que entren en situació de pobresa i que, per tant, tenien ingressos l'any 2003 superiors al llindar (que hem establert en el 60% de la mediana), mentre que la tercera columna dóna compte dels ingressos de les llars que surten de la pobresa amb ingressos inferiors a la línia de pobresa.

D'acord amb els resultats obtinguts, el 49% de les llars que l'any 2004 haurien aconseguit sortir de la pobresa tenien l'any 2003 uns ingressos equivalents que se situaven entre el 50% i el 60% de la mediana, o sigui, molt propers al llindar de pobresa. De fet, només un 7% de les llars que van deixar de ser pobres l'any 2004 procedien d'una situació de pobresa extrema —amb ingressos equivalents inferiors al 30% de la mediana.³¹ És interessant assenyalar que, com revela la majoria d'estudis, el percentatge de llars que surten de la pobresa no es comporta de forma monotònica amb el nivell de renda d'origen, de tal forma que les llars amb una renda que se situa entre el 30% i el 40% mostren un percentatge de sortida més gran que aquelles situades entre el 40% i el 50% de la mediana.

31. Aquest resultat es desprèn a partir d'un nombre inferior a 10 observacions de la mostra, fet que cal tenir en compte a l'hora de llegir-lo.

Taula 7.
Nivell d'ingressos equivalents de procedència de les llars que transiten i taxes d'entrada i sortida. Catalunya, 2003-2004 (%)

Ingrés com a % de la mediana l'any 2003	Llars que entren	Taxa d'entrada	Llars que surten	Taxa de sortida
>20, <=30			7,03	18,18
>30, <=40			26,56	44,07
>40, <=50			17,06	20,22
>50, <=60			49,35	32,79
>60, <=70	45,92	35,45		
>70, <=80	19,39	17,82		
>80, <=90	8,49	6,48		
>90, <=100	7,76	9,44		
>100, <=110	6,95	10,53		
>110	11,49	1,73		
Total	100,00	8,68	100,00	29,78

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra. Els pesos utilitzats són els corresponents a l'any 2003 en el cas del percentatge de llars que entren i surten de la pobresa segons els nivells d'ingressos. Per al càlcul de les taxes d'entrada i sortida hem utilitzat els pesos corresponents a l'any 2004.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

De manera similar, gairebé un 46% de les llars que el 2004 entren a la pobresa tenien uns ingressos el 2003 que es trobaven entre el 60% i el 70% de la mediana. O sigui, pràcticament una de cada dues llars que no es trobaven en situació de pobresa l'any 2003 però que tenien ingressos molt propers al llindar cauen en la pobresa el 2004.³² Amb tot, un percentatge prou elevat de llars, una de cada deu, hauria entrat en situació de pobresa, tot i tenir uns ingressos equivalents l'any 2003 que gairebé doblaven el llindar de pobresa. En definitiva, per a la gran majoria de llars la transició a la pobre-

32. Aquests resultats per a Catalunya són menys favorables que els obtinguts per Cantó i altres (2003) i per Bárcena i Cowell (2006) per al cas espanyol. Cantó i altres (2003) obtenen per al període 1985-1995 que una de cada quatre llars que es trobaven a menys d'un 10% per sobre del llindar cauen l'any següent en la pobresa, mentre que els resultats obtinguts per Bárcena i Cowell (2006) per al període 1993-2000 són d'una de cada tres. Amb tot, aquestes comparacions s'han de prendre amb cura, ja que les opcions metodològiques no són les mateixes que les utilitzades en aquest estudi, com ja s'ha comentat.

sa es dona des d'un nivell d'ingressos molt proper a la línia de pobresa, si bé també podem observar alguns casos de llars catalanes per a les quals l'entrada a la pobresa és el resultat d'una disminució d'ingressos molt accentuada.

La segona i quarta columnes de la taula 7 mostren les probabilitats d'entrada i de sortida de les llars també segons el nivell d'ingressos. Com ja hem comentat anteriorment, el risc de caure en la pobresa l'any 2004 per al conjunt de llars catalanes que superaven el llindar l'any 2003 era d'un 8,7%. Aquest percentatge, però, és molt diferent segons el nivell d'ingressos de les llars en el primer any d'anàlisi: per exemple, el risc per a les llars amb ingressos entre el 60% i el 70% de la mediana era del 35,5%, mentre que per a les que tenien ingressos superiors al 110% era inferior al 2%. En altres paraules, la probabilitat d'entrada a la pobresa està clarament determinada per la posició inicial de la llar a la distribució d'ingressos. Amb tot, és interessant remarcar també que el risc d'entrada a la pobresa no decreix sistemàticament amb el nivell de renda, fet que estaria indicant que algunes llars cauen en situació de pobresa sense trobar-se en una posició econòmica especialment vulnerable l'any anterior.

Pel que fa a la taxa de sortida de la pobresa, hem vist a la taula 5 que un de cada tres catalans que l'any 2003 era pobre aconseguia deixar la pobresa l'any 2004. Aquesta probabilitat de sortida, però, sembla que està menys associada al nivell d'ingressos que el risc d'entrada que acabem de veure. De fet, tal i com mostra l'última columna de la taula, la taxa de sortida per a les llars amb ingressos entre el 20% i el 30% de la mediana és similar al de les llars amb ingressos entre el 40% i el 50%. Sorprenentment, la probabilitat de sortida per a les llars amb ingressos entre el 30% i el 40% és la més alta del conjunt de llars que transiten i se situa entorn del 44,1%, aproximadament dotze punts per sobre de la taxa de sortida de les llars amb ingressos més propers al llindar. Dit d'una altra manera, la probabilitat de sortida de les llars catalanes de la pobresa no sembla que depèn tant de la distància al llindar com en el cas de la probabilitat d'entrada a la pobresa.³³

33. Aquest és un resultat comú a altres estudis sobre pobresa dinàmica. Cantó i altres (2003) apunten que la transició de sortida de la pobresa probablement tingui el seu origen en transicions demogràfiques i de mercat de treball que experimenten els membres de les llars (Cantó i altres, 2003, p. 106).

Nivell d'ingressos de destí

Fins aquí, hem analitzat el nivell d'ingressos d'origen de les llars catalanes que entren en la pobresa i el de les que en surten. Podem ampliar aquesta anàlisi, amb l'observació també del nivell d'ingressos de destí de les llars que transiten.

La taula 8 mostra com la majoria de les llars que transiten a la pobresa ho fan per situar-se en nivells d'ingressos molt propers al llindar —entre el 40% i el 60% de la mediana de la distribució d'ingrés equivalent. De fet, menys del 4% de les llars catalanes que transiten a la pobresa acaben situant-se a un nivell d'ingressos equivalents inferiors al 30% de la mediana, dada que ens remet al que coneixem com a pobresa extrema.

Taula 8.
Nivell d'ingressos equivalents de destí de les llars que entren en la pobresa. Catalunya, 2003-2004 (%)

Nivell d'ingressos d'origen (2003)	Nivell d'ingressos de destí (2004)				
	>20, <=30	>30, <=40	>40, <=50	>50, <=60	Total
>60, <=70	1,17	22,85	19,01	56,97	100,00
>70, <=80	4,11	6,49	37,46	51,95	100,00
>80, <=90	7,74	36,90	3,86	51,50	100,00
>90, <=100	0,00	5,10	57,58	37,31	100,00
>100, <=110	0,00	0,00	62,16	37,84	100,00
>110	12,65	0,78	22,44	64,13	100,00
Total	3,23	15,18	28,36	53,23	100,00

Nota: Els pesos utilitzats són els corresponents a l'any 2004. En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Pel que fa al nivell d'ingressos de destí de les llars que surten de la pobresa, de nou la gran majoria de les llars se situen en un nivell d'ingressos proper al llindar de pobresa, tal i com mostra la taula 9. L'última fila de la taula presenta com una de cada tres llars que surt de la pobresa se situa en el nivell d'ingressos equivalents més proper al llindar de pobresa, entre el 60% i 70% de la mediana. Tanmateix, són les llars amb ingressos

més allunyats del llindar les que amb més probabilitats se situen només just per sobre d'aquest. Per exemple, el 46% de les llars amb un nivell inicial d'ingressos entre el 30% i el 40% de la mediana s'acaben situant a punts entre el 60% i el 70% d'aquesta. No obstant això, algunes llars que parteixen d'una situació de precarietat econòmica més extrema registren salts importants del seu nivell d'ingressos, de manera que arriben a superar, fins i tot, la mediana de la distribució.³⁴

Taula 9.

Nivell d'ingressos equivalents de destí de les llars que surten de la pobresa. Catalunya, 2003-2004 (%)

Nivell d'ingressos d'origen (2003)	Nivell d'ingressos de destí (2004)						Total
	>60, <=70	>70, <=80	>80, <=90	>90, <=100	>100, <=110	>110	
>20, <=30	7,15	63,44	3,37	0,00	19,23	6,81	100,00
>30, <=40	45,84	0,00	12,01	24,07	0,00	18,08	100,00
>40, <=50	39,65	10,81	20,25	20,97	1,26	7,07	100,00
>50, <=60	25,63	18,59	20,86	13,08	3,90	17,95	100,00
Total	31,72	15,54	17,70	16,27	3,42	15,35	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra. Els pesos utilitzats són els corresponents a l'any 2004.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Finalment, la taula 10 mostra les transicions per nivell d'ingressos de totes les llars de la mostra, fet que ens permet observar la mobilitat en el conjunt de Catalunya i no només la de les llars que representen un flux d'entrada o de sortida de la pobresa.³⁵ Com ja hem comentat anteriorment, existeix força mobilitat d'ingressos a les llars catalanes, si bé aquesta és en distàncies relativament curtes, i així ho demostra el fet que la majoria de les llars catalanes se situen a la diagonal de la matriu de transicions o bé en cel·les molt properes a aquesta.

34. Fixeu-vos que aquesta conclusió deriva d'un nombre molt reduït d'observacions de la mostra, per la qual cosa cal prendre-la amb cura.

35. Les llars situades en el quadrant superior dret serien les llars que aconsegueixen superar la situació de pobresa l'any 2004, mentre que les llars en el quadrant inferior esquerre són les que entren en la pobresa.

Taula 10.**Matriu de transicions, segons nivell d'ingressos. Catalunya, 2003-2004 (%)**

Nivell d'ingressos d'origen (2003)	Nivell d'ingressos de destí (2004)										Total
	>20, <=30	>30, <=40	>40, <=50	>50, <=60	>60, <=70	>70, <=80	>80, <=90	>90, <=100	>100, <=110	>110	
>20, <=30	25,83	13,96	7,68	34,35	1,30	11,53	0,61	0,00	3,50	1,24	100,00
>30, <=40	2,85	20,75	26,34	5,98	20,20	0,00	5,29	10,61	0,00	7,97	100,00
>40, <=50	4,70	39,80	20,26	15,01	8,02	2,19	4,09	4,24	0,25	1,43	100,00
>50, <=60	6,15	17,70	20,43	22,93	8,40	6,09	6,84	4,29	1,28	5,88	100,00
>60, <=70	0,41	8,10	6,74	20,20	21,54	16,70	7,50	6,14	2,35	10,31	100,00
>70, <=80	0,73	1,16	6,67	9,26	16,39	28,95	17,87	8,14	1,15	9,68	100,00
>80, <=90	0,50	2,39	0,25	3,34	26,46	27,66	19,55	7,29	5,98	6,58	100,00
>90, <=100	0,00	0,48	5,44	3,52	4,78	25,15	8,61	6,95	12,20	32,87	100,00
>100, <=110	0,00	0,00	6,55	3,99	1,32	6,93	8,61	24,95	23,73	23,93	100,00
>110	0,22	0,01	0,39	1,11	1,56	2,27	4,68	4,75	11,64	73,37	100,00
Total	1,36	4,83	5,23	6,92	8,08	9,87	7,71	6,64	8,56	40,81	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra. Els pesos utilitzats són els corresponents a l'any 2004.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Un dels resultats més importants que es desprèn de la taula és la persistència de la situació de pobresa extrema per a algunes llars catalanes. Tal i com indica la primera cel·la de la taula, un 25% de les llars que es trobaven en situació de pobresa extrema l'any 2003 continuen en aquesta situació el 2004. La resta d'aquestes llars aconseguiria millorar la seva situació, però només un 18% transitaria fora de la pobresa. I si la persistència existeix en el cas de nivells baixos de renda, també ho fa en el cas de nivells alts. D'acord amb la taula 10, el 73% de les llars amb ingressos superiors al 110% de la mediana el 2003 continuaria en aquesta situació el 2004.

Finalment, només ens resta considerar la importància dels canvis absoluts dels ingressos equivalents de les llars. Amb aquest objectiu, a la taula 11 hem calculat el percentatge de canvi dels ingressos per a les llars que transiten respecte al nivell d'ingressos inicials.³⁶

36. Noteu que obtenim percentatges relativament grans d'un nombre reduït d'observacions.

La taula ens permet comprovar que un nombre important de les llars que cauen en la pobresa experimenten canvis relativament petits en el seu nivell d'ingressos. Per exemple, gairebé un 23% de les llars que transiten a la pobresa experimenten un canvi (en valor absolut) del seu nivells d'ingressos, que representa com a màxim una variació del 10% respecte als seus ingressos inicials. Igualment, per a un 47% de les llars la variació màxima és del 30%. Només per a un 9% de les llars que entren en la pobresa els canvis són superiors al 50%, és a dir, tan sols una de cada deu llars que entren en la pobresa haurien vist els seus ingressos reduïts a la meitat o més.

Taula 11.

Distribució de llars segons el percentatge de canvi en el nivell d'ingressos entre 2003 i 2004 i transició de pobresa a Catalunya

Percentatge de canvi en el nivell d'ingressos de 2003 a 2004	Llars que entren		Llars que surten	
	%	Freqüència acumulada	%	Freqüència acumulada
>0, <=10	22,71	22,71	0,00	0,00
>10, <=20	8,33	31,05	3,21	3,21
>20, <=30	16,38	47,42	3,99	7,20
>30, <=40	15,70	63,13	8,61	15,81
>40, <=50	10,45	73,58	5,96	21,77
>50, <=60	18,02	91,60	16,13	37,90
>60, <=70	5,30	96,90	7,04	44,93
>70, <=80	2,27	99,16	2,36	47,29
>80, <=90	0,84	100,00	7,93	55,22
>90, <=100	-	-	4,85	60,07
>100, <=110	-	-	4,00	64,07
>110, <=120	-	-	2,18	66,25
>120, <=130	-	-	5,16	71,42
>130, <=140	-	-	5,55	76,96
>150	-	-	23,04	100,00
Total	100,00	-	100,00	-

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra. Els pesos utilitzats són els corresponents a l'any 2004. Els ingressos de l'any 2003 han estat expressats en preus de l'any 2004 per als càlculs per tal de fer comparables les distribucions dels dos anys.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Els resultats són diferents pel que fa a les llars que surten de la pobresa. D'acord amb la taula, es comprova que el percentatge de canvi dels ingressos és força més variat. De fet, menys del 8% de les llars experimentarien canvis inferiors al 30% dels ingressos inicials i, a més, gairebé una de cada quatre llars veuria increments dels seus nivells d'ingressos superiors al 150%.³⁷

ANÀLISI DE SENSIBILITAT DE LES TRANSICIONS DE POBRESA A CATALUNYA

En l'apartat anterior, hem analitzat les transicions dins i fora de la situació de pobresa a Catalunya i hem observat que una part important de les transicions tenien lloc des de punts molt propers al llindar de pobresa, tant d'entrada com de sortida. En aquest apartat, ens plantejem analitzar la sensibilitat de les transicions al llindar de pobresa escollit per esbrinar si podem parlar vertaderament de transicions o si, en canvi, el que detectem com a transicions són només oscil·lacions al voltant del llindar de pobresa que tenen poc a veure amb una millora o un empitjorament de la situació econòmica de les llars.

L'anàlisi de sensibilitat consisteix a considerar una transició fora de la pobresa només quan les llars aconsegueixen superar el valor corresponent al 110% del llindar de pobresa. De la mateixa manera, considerarem que una llar cau en la pobresa si els ingressos relatius a l'any 2004 són inferiors al 90% de la línia de pobresa. D'aquesta manera, evitem considerar com a transicions aquells moviments que es donen entre el 90% i el 110% del llindar i restringim l'anàlisi a canvis substancials de la situació econòmica de les llars.

D'acord amb els resultats obtinguts, que mostra la taula 12, la taxa d'entrada de la pobresa seria del 5,6% (en lloc del 8,6% de la taula 5) i la taxa de sortida, del 24,1% (davant del 29,8%). Com era d'esperar, ambdues taxes disminueixen considerablement en exigir un canvi més important del nivell d'ingressos per poder parlar de transicions

37. No mostrem la quantia mitjana en euros que signifiquen aquests canvis proporcionals d'ingressos per prudència; el nombre reduït de casos porta sovint a la no significativitat estadística de les mitjanes estimades.

de pobresa. Amb tot, és la taxa d'entrada la que mostra que és més sensible al llindar de pobresa escollit, com ho demostra una variació més important de la taxa d'entrada quan usem un nou llindar. En canvi, i confirmant alguns dels resultats ja vistos en anteriors epígrafs, la probabilitat de sortida no sembla que depengui tant de la distància dels ingressos al llindar de pobresa.

Taula 12.

Anàlisi de sensibilitat de les transicions d'entrada i sortida de la pobresa. Catalunya, 2003-2004 (%)

Any		2004		
		No pobre	Pobre	Total
2003	No pobre	94,37	5,63	100,0
	Pobre	24,06	75,94	100,0
	Total	83,34	16,66	100,0

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

En economies amb mercats de capitals que funcionen correctament, els individus poden suavitzar el seu consum i, per tant, fer estabilitzar els seus nivells de benestar, malgrat que els seus ingressos siguin inestables en el temps. No obstant això, sovint la capacitat de crèdit depèn del nivell de renda. Si, efectivament, els individus amb menys recursos tenen la possibilitat d'estalviar i desestalviar segons els convingui, el que sobretot incidirà en el seu nivell de benestar serà la renda mitjana obtinguda al llarg del temps. Des d'aquesta perspectiva, la pobresa persistent la mesurarem amb relació al flux mitjà de renda al llarg del cicle vital d'un individu (renda permanent), i no mitjançant l'acumulació ininterrompuda de situacions de desavantatge (que és el que es reflecteix a les taules 5 i 6). D'acord amb aquesta aproximació de cicle vital, la taxa de pobresa a Catalunya és del 17,5%, lleugerament inferior a les taxes de pobresa anuals (18,5%), però substancialment superior a la taxa de pobresa persistent (11%). Aquest resultat surt dels relativament petits canvis en la renda que experimenten la majoria d'individus situats al voltant del llindar d'un any a l'altre.

La pobresa dinàmica segons les característiques de les llars

En aquesta secció, ens centrem en l'anàlisi de diversos grups poblacionals que ens permetran observar quines són les característiques de les llars que més s'associen amb la pobresa i, especialment, amb la pobresa persistent. La construcció dels grups poblacionals segueix en bona mesura el nostre anterior treball amb el PaD (vegeu Ayllón, Mercader i Ramos, 2005) i en podeu consultar els detalls a l'annex 4.

Hem presentat la informació rellevant per analitzar la pobresa de cada un dels diferents grups poblacionals en dues taules. La primera (taula 13) conté, en primer lloc, el risc de pobresa mitjà per al període 2003-2004, la distribució del total de la població per característiques i la distribució de la població pobra. Aquestes primeres columnes permeten veure, per una banda, quins són els grups poblacionals més afectats per la pobresa i, per una altra, quins grups constitueixen una part més important del col·lectiu de pobres. La distinció és important, ja que transmeten informació diferent però rellevant per dissenyar les polítiques per combatre la pobresa. Sovint centrem la nostra atenció en els grups que pateixen riscos més elevats de pobresa, és a dir, en aquells col·lectius que estan més exposats a una situació de precarietat econòmica. No obstant això, malgrat l'alt risc de pobresa, aquests grups poden constituir només una petita part de la població d'interès per a les polítiques de lluita contra la pobresa, la població pobra, fet que es donarà sempre que constitueixin grups poc nombrosos amb relació al conjunt de la població. Aquest és sovint el cas de les llars monoparentals arreu d'Europa: malgrat patir taxes de pobresa elevades, les llars monoparentals representen una part molt reduïda del col·lectiu de pobres, ja que el seu pes poblacional és encara petit. Com il·lustrarem més endavant, d'acord amb les dades del PaD, a Catalunya una de cada tres llars monoparentals són pobres, però aquestes representen només el 6% de tots els pobres. Per tant, les accions centrades a reduir la pobresa d'aquest col·lectiu no seran gaire efectives. Això implica que les polítiques de lluita contra la pobresa no s'haurien de dirigir només als grups amb riscos més elevats. Les llars amb algun treballador no apareixen entre els grups de més risc, però en canvi constitueixen un dels grups més importants entre la població pobra.

La segona taula (taula 14) presenta les estimacions relatives a pobresa dinàmica a través dels resultats de la distribució de la població segons temps de permanència en la

pobresa, dada que ens ajuda a entendre el perfil dels que entren a la pobresa, dels que en surten, dels que hi romanen i dels que no l'han experimentat. Els pesos utilitzats en aquesta taula són els de l'any corrent d'anàlisi per a la pobresa estàtica i els de l'any 2004 per a la pobresa dinàmica

D'altra banda, la taula 14 presenta les estimacions del risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no experimentar mai pobresa per característiques de les llars. L'última fila de la taula mostra el risc mitjà de la població (o del total del col·lectiu analitzat), dada que permet la comparació de cada un dels grups poblacionals amb el conjunt de la població (o grup de referència). Els pesos utilitzats per a aquesta segona taula són els corresponents a l'any 2004.

Presentem, en primer lloc, els resultats segons les característiques demogràfiques de les llars, com ara l'edat dels seus membres, el sexe de la persona de referència o l'estat civil. En segon lloc, ens centrem en l'anàlisi de la pobresa i la família amb l'estudi del risc de pobresa i la seva duració per tipus de llar i segons el nombre de membres. En tercer lloc, ens interessem per la relació entre pobresa i mercat de treball, per passar a l'anàlisi segons tipus de prestació per als individus que es troben fora del món laboral. A continuació, ens interessem per la relació entre pobresa (i la seva persistència) i el règim de tinença de l'habitatge, la salut de la persona de referència, la condició d'immigrant d'aquesta i el nivell educatiu.

En definitiva, l'anàlisi que presentem tot seguit relaciona pobresa amb característiques, ja siguin de l'individu o de la llar. Sovint, però, les entrades i les sortides de la pobresa estan motivades per fets puntuals que poden tenir conseqüències temporals o permanents. La literatura empírica destaca els relacionats amb la composició demogràfica de la llar —com ara un divorci o l'arribada d'un nou membre a la llar— o amb el mercat de treball —com ara la pèrdua del treball o la incorporació al mercat laboral. Malauradament, tot i que el PaD conté la informació necessària per fer aquestes anàlisis, la reduïda mida de la mostra no ens permet treure'n conclusions fiables.³⁸

38. La mostra presenta només 93 observacions de sortida de la pobresa i 117 d'entrada.

POBRESA I LES CARACTERÍSTIQUES DEMOGRÀFIQUES DE LES LLARS

Grups d’edat

El moment del cicle vital en què es troba l’individu en determina l’activitat i, per tant, el seu nivell de renda —així com algun dels elements que incideixen en el seu benestar, com podria ser formar una família. Per tant, no hauria de sorprendre trobar diferents taxes de pobresa segons l’edat. Iniciem, doncs, l’anàlisi de la pobresa dinàmica per característiques de les llars, amb l’estudi del risc de pobresa per grups d’edat, cosa que ens permetrà constatar com la vulnerabilitat econòmica de determinades llars s’associa estretament amb l’edat dels seus membres.

De la taula 13 es desprèn que, a Catalunya, són els joves (d’entre setze i vint-i-nou anys) i, especialment, les persones grans (de més de seixanta-cinc anys) les que tenen un risc de pobresa més alt. Així, per exemple, una de cada tres persones d’edat avançada estaria, en el període analitzat, en situació de pobresa —és a dir, un risc del 33,5%—, gairebé el doble del risc mitjà de la població. En la mateixa línia, val la pena fer notar

Taula 13.
Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per grups d’edat. Catalunya, 2003-2004 (%)

Grup d’edat	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
Menys de 16	14,28	15,31	11,84	12,58	8,55	17,09	17,33
16-29	18,96	18,84	19,35	18,40	19,58	15,71	17,04
30-49	13,59	31,28	23,02	24,36	26,19	24,50	33,65
50-64	15,03	16,89	13,75	9,87	17,19	14,38	18,27
65 o més	33,47	17,68	32,05	34,80	28,49	28,33	13,72
Total	18,50	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

com els joves i, sobretot, la gent gran són els dos grups sobrerrepresentats entre la població pobre en comparació del conjunt de la població. Fixem-nos, en canvi, com els infants i les persones d'entre trenta i seixante-quatre anys tindrien riscos entre 3 i 5 punts per sota de la mitjana.

Pel que fa als resultats en termes de pobresa dinàmica, de nou les persones grans són les que tenen més problemes de pobresa persistent. De fet, pràcticament el 35% dels pobres persistents a Catalunya entre els anys 2003 i 2004 seria una persona de més de seixante-cinc anys, si bé les persones grans només representen el 18% de la població i el 32% de la població pobre. També, d'acord amb els resultats que mostra la taula 14, es pot observar com el 40% de les persones grans a Catalunya ha estat a la pobresa almenys un dels dos anys analitzats en aquest treball. Aquesta és una taxa molt superior a la del conjunt de la població catalana, que se situa, com hem vist a la taula 6, entorn del 23%. A més del gran percentatge de gent gran afectada per la pobresa, una part molt important d'aquest grup han vist com aquesta situació persisteix durant els dos anys. En efecte, més de la meitat dels que estan en situació de pobresa ho estan durant els dos anys, fet que duplica el risc de pobresa persistent per al conjunt de la població. Aquests resultats ens permeten afirmar que la pobresa és una situació experimentada de forma força habitual per un percentatge molt elevat de persones grans a Catalunya, la majoria de les quals veuen com aquesta persisteix.

Taula 14.

Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per grups d'edat. Catalunya, 2003-2004 (%)

Grup d'edat	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa
Menys de 16 anys	8,46	2,44	7,64	81,46
16-29 anys	11,77	5,31	6,68	76,23
30-49 anys	8,49	3,87	5,67	81,97
50-64 anys	6,39	4,72	6,19	82,70
65 anys o més	21,53	7,48	11,65	59,34
Total	11,01	4,67	7,32	77,00

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

El segon grup d'edat amb més problemes de vulnerabilitat econòmica són els joves d'entre setze i vint-i-nou anys. De fet, pràcticament el 12% d'aquest col·lectiu experimenta problemes de pobresa persistent i representa el 18,4% de la població pobra persistent a Catalunya. Noteu, però, com el risc d'entrada a la pobresa es troba lleugerament per sota de l'índex del conjunt de la població i com el risc de sortida es troba per sobre. Aquest resultat posa de manifest com l'edat ajuda els joves i les seves llars a sortir o mantenir-se fora de la pobresa.

Per acabar, val la pena observar que, si bé els infants tenen un risc de pobresa que es troba per sota del que estimem per al conjunt de la població, la seva probabilitat d'entrada a la pobresa és la més alta després de la que hem calculat per a la gent gran. Aquest resultat, per bé que necessita una anàlisi més aprofundida, podria estar indicant com, amb l'edat, els infants contribueixen a augmentar les necessitats de les llars i, per tant, a fer que les famílies siguin més vulnerables econòmicament. Alternativament, el resultat podria estar mostrant les dificultats econòmiques que algunes famílies experimenten amb l'arribada d'un nadó.³⁹

Sexe de la persona de referència

Els resultats que presentem a continuació analitzen el risc de pobresa estàtica i dinàmica segons el sexe de la persona de referència.⁴⁰ Recordem en aquest punt que la persona de referència en aquest treball és l'individu de la llar que obté més ingressos. D'acord amb els resultats obtinguts que presenta la taula 15, entre el 2003 i el 2004 a Catalunya només el 30,3% de les llars tindrien una dona com a persona de referència.

39. Val la pena tenir en compte, també, la possibilitat que el resultat es doni com a conseqüència de l'escala d'equivalència triada. Recordeu que els menors de catorze anys tenen un pes de 0,3 a l'escala d'equivalència de l'OCDE modificada, mentre que, a partir dels catorze anys, contribueixen en 0,5. D'aquesta manera, alguns joves de catorze anys que el 2003 representaven 0,3 adults equivalents, el 2004 en representen 0,5. Això fa que empobreixin en termes relatius la llar on conviuen i, per tant, que augmentin el risc d'entrada a la pobresa de les seves famílies.

40. Noteu que no considerem tots els individus de la llar, sinó només aquells que en són persona de referència.

Taula 15.

Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per sexe de la persona de referència. Catalunya, 2003-2004 (%)

Sexe	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
Home	16,82	69,67	63,45	60,63	68,56	65,82	74,20
Dona	22,25	30,33	36,55	39,37	31,44	34,18	25,80
Total	18,50	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Pel que fa al risc de pobresa, les llars amb una dona al capdavant tenen un risc de pobresa superior al de les llars encapçalades per un home. Com a mitjana, pràcticament el 22,3% de les llars amb una dona com a persona de referència era pobra, mentre que aquest risc se situava en el 16,8% en el cas de les llars amb un home al capdavant. Les llars encapçalades per una dona, d'altra banda, representen el 36,6% de la població pobra, mentre que, com hem vist, només constitueixen el 30,3% de la població.

Més enllà, i si ens fixem en els resultats relatius a pobresa dinàmica, podem comprovar com la persistència de la pobresa afecta en major mesura les llars encapçalades

Taula 16.

Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per sexe de la persona de referència. Catalunya, 2003-2004 (%)

Sexe	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa	Total
Home	9,30	4,46	6,71	79,54	100,00
Dona	15,39	5,21	8,88	70,52	100,00
Total	11,01	4,67	7,32	77,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

per una dona. Així, les llars amb problemes de pobresa persistent tenen una dona al capdavant en pràcticament un 40% dels casos. En la mateixa línia, les taxes d'entrada i de sortida de la pobresa es troben per sobre del risc mitjà poblacional en el cas de les llars representades per una dona, tal i com mostra la taula 16. Aquest resultat posa de manifest que la pobresa és experimentada per una de cada tres llars encapçalades per una dona en almenys un dels dos anys analitzats, si no en ambdós.

Estat civil de la persona de referència

L'estat civil de la persona de referència també permet constatar diferències importants en el risc de pobresa experimentat per les llars catalanes. La primera columna de la taula 17 mostra com el risc entre les llars encapçalades per una persona casada se situa entorn del 15,7%, mentre que s'eleva al 38,1% quan parlem d'una persona vídua. Els solters/es són el segon grup poblacional amb un risc més alt de pobresa en el període 2003-2004, després de les persones vídues. Els resultats posen en evidència la sobrerrepresentació entre la població pobra d'ambdós grups, que coincideix amb els dos grups d'edat amb un risc de pobresa més elevat.

Taula 17.

Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per estat civil de la persona de referència. Catalunya, 2003-2004 (%)

Estat civil	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
Casat/da	15,69	67,51	57,31	59,91	56,98	60,77	71,55
Solter/a	21,41	20,14	23,32	23,41	19,35	18,01	17,14
Divorciat/da	18,29	5,67	5,61	5,22	12,34	7,15	6,45
Vidu/vídua	38,08	6,68	13,76	11,46	11,33	14,07	4,87
Total	18,50	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Les taules 17 i 18 permeten observar també com entre les persones vídues destaquen els problemes de pobresa persistent i també d'entrada a la pobresa. Tant és així que el risc de pobresa persistent es troba gairebé vuit punts per sobre del risc mitjà poblacional, i el risc d'entrada a la pobresa dobla el de la població. Entre les persones solteres, els principals problemes són també de pobresa persistent, mentre que entre els divorciats/des destaca l'alt risc de sortida de la pobresa.⁴¹

Taula 18.

Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per estat civil de la persona de referència. Catalunya, 2003-2004 (%)

Estat civil	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa	Total
Casat/da	9,62	3,88	6,49	80,02	100,00
Solter/a	14,37	5,03	7,35	73,26	100,00
Divorciat/da	8,69	8,70	7,91	74,70	100,00
Vidu/vídua	19,25	8,07	15,72	56,96	100,00
Total	11,01	4,67	7,32	77,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

A continuació, desglossem els resultats obtinguts no només tenint en compte l'estat civil de la persona de referència sinó també el sexe. És conegut que existeixen diferències importants entre les llars encapçalades per dones i les encapçalades per homes, relacionades tant amb la vellesa i la monoparentalitat com amb la viduïtat, el divorci o la separació.

La taula 19 mostra com, efectivament, el risc de pobresa és molt superior a les llars encapçalades per dones solteres, divorciades o vídues en comparació de les encapçalades per homes amb el mateix estat civil.⁴² Les diferències són de més de catorze

41. El grup poblacional de persones divorciades inclou també el de separades legalment.

42. Si les transferències monetàries entre divorciats no es veuen reflectides en els ingressos declarats pels dos divorciats, poden esbiaixar els riscos de pobresa dels divorciats i de les divorciades. Més concretament,

punts en cas de divorci i de tretze quan parlem de viduïtat. Noteu també les diferències existents pel que fa a la distribució de la població pobra: entre els homes, els casats representarien més de set de cada deu pobres, mentre que, en canvi, entre les dones, més de sis de cada deu serien solteres o vídues.

Taula 19.
Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per estat civil i sexe de la persona de referència. Catalunya, 2003-2004 (%)

Sexe/ Estat civil	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
Home							
Casat	16,28	77,97	75,47	85,40	73,84	78,69	78,55
Solter	19,69	17,04	19,95	10,37	17,09	17,18	15,17
Divorciat	10,22	3,46	2,10	0,39	6,02	2,53	4,77
Vidu	27,33	1,52	2,47	3,84	3,05	1,60	1,52
Dona							
Casada	13,27	43,40	25,78	20,64	20,23	26,26	51,17
Soltera	23,89	27,27	29,18	43,50	24,26	19,60	22,88
Divorciada	24,27	10,76	11,70	12,67	26,13	16,05	11,33
Vídua	40,11	18,57	33,35	23,19	29,39	38,09	14,62
Total	18,50	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Pel que fa als resultats relatius a pobresa dinàmica, s’observa com, entre els homes, la pobresa persistent es concentra sobretot en les llars encapçalades per casats (un 85,4%

si els divorciats no resten la pensió que paguen a la divorciada, estaran sobreestimant els seus ingressos nets i, per tant, estaran subestimant la taxa de pobresa. En el cas de les divorciades és a l’inrevés. Si no incorporen la pensió que reben, estaran subestimant els seus ingressos i sobreestimant la taxa de pobresa d’aquestes. No obstant això, segurament els possibles errors de mesura en la renda dels divorciats i de les divorciades expliquen només una part de la important diferència en el risc de pobresa dels dos grups.

del total de pobres persistents). Entre les dones, en canvi, són les solteres les que tenen la major probabilitat de trobar-se permanentment en la pobresa. De fet, el 43,5% de les llars amb una dona al capdavant que tenen problemes de pobresa persistent són solteres, si bé aquestes representen només el 27,3% de la població i el 29,1% de la població pobre. El risc de pobresa persistent s'eleva al 26,1% —un dels més alts observats fins ara en aquest treball, tal i com mostra la taula 20.

Taula 20.

Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per estat civil i sexe de la persona de referència. Catalunya, 2003-2004 (%)

Sexe / Estat civil	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa	Total
Home					
Casat	10,05	4,17	6,68	79,09	100,00
Solter	6,45	5,10	7,72	80,73	100,00
Divorciat	0,85	6,28	3,97	88,89	100,00
Vidu	19,73	7,52	5,93	66,81	100,00
Dona					
Casada	7,53	2,50	5,53	84,43	100,00
Soltera	26,13	4,93	6,80	62,14	100,00
Divorciada	15,45	10,79	11,30	62,46	100,00
Vídua	19,13	8,21	18,13	54,53	100,00
Total	11,01	4,67	7,32	77,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

La diferència de riscos de pobresa entre homes i dones divorciats s'accentua en analitzar-ne la persistència. Les dones divorciades mostren un risc de pobresa persistent i una rotació dins i fora de la pobresa molt més elevades que els homes. Per exemple, mentre que el risc de pobresa persistent és pràcticament nul per als homes, una de cada sis dones patiria problemes de pobresa persistent.

Entre les dones vídues destaca, a més, l'alt risc d'entrada i de sortida de la pobresa que experimenten, i que fa que el 45% de les llars amb una dona vídua al capdavant expe-

rimenti pobresa en almenys un dels anys analitzats. Tot i que el risc de pobresa estàtica sigui substancialment més elevat per a les vídues, el risc de pobresa persistent és molt similar entre vidus i vídues.⁴³ Aquest resultat es pot deure a la diferència en la quantia de les pensions de jubilació i de viduïtat. En efecte, la majoria de vidus cobren pensions de jubilació, mentre que les vídues cobren majoritàriament pensions de viduïtat, amb quanties més reduïdes. Això explicaria la diferència en el risc de pobresa estàtica. No obstant això, les pensions de jubilació de baixa quantia perpetuen els pensionistes a la pobresa, ja que amb el temps no es revaluen suficientment, cosa que explica la similitud en la taxa de pobresa persistent entre vídues i vidus. Per tant, per tal de reduir els risc de pobresa persistent tant de les vídues com dels vidus, s'haurien d'incrementar de forma substancial les pensions de viduïtat i de jubilació més baixes.

Pobresa i família

Un cop analitzada la situació de les llars amb relació al problema de la pobresa persistent segons les característiques demogràfiques de les llars, passem a l'anàlisi segons diferents tipus de família.

Segons el tipus de llar

Amb l'objectiu d'interessar-nos per quina és la incidència de la pobresa, i especialment de la pobresa persistent, a la taula 21 hem construït una tipologia de llars que té en compte l'edat de la persona de referència, la presència de parella al nucli principal de la llar, la presència de nens (menors de setze anys) i la de joves (d'entre setze i vint-i-nou).

La taula 21 mostra com són les llars on la persona de referència té més de seixanta-cinc anys o seixanta en cas de ser jubilada, on el risc de pobresa és més alt —resultat que ja s'havia fet evident en l'anàlisi per grups d'edat. Tant és així que, pràcticament, una de cada dues persones grans que viu sense parella a Catalunya es troba en la pobresa.

⁴³. Malgrat la similitud en el risc de pobresa persistent, cal no oblidar que la viduïtat és un problema que afecta principalment les dones, ja que pràcticament el 84% de les persones vídues que encapçalen una llar a Catalunya són dones.

Taula 21.

Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per tipus de llar. Catalunya, 2003-2004 (%)

Tipus de llar	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
Persona de referència de menys de 35 anys							
1. Jove, nucli sense parella, sense nens	24,05	6,69	8,81	3,37	6,09	4,76	4,28
2. Jove, nucli amb parella, sense nens	5,56	4,78	1,46	0,00	7,69	0,00	4,18
3. Formació família, jove, nucli amb parella, amb nens	14,46	5,48	4,34	1,19	6,32	9,33	4,24
Persona de referència de menys de 65 anys o 60 en cas de jubilada							
4. Formació de família, parella amb nens de menys de 16, sense joves	9,08	21,71	10,79	8,75	11,97	20,59	27,70
5. Principi de dispersió familiar, parella amb nens, algun jove	20,76	7,02	7,98	7,71	1,61	3,95	8,23
6. Dues generacions, parella sense nens, algun jove	11,25	19,82	12,21	12,57	10,13	14,30	23,04
7. Nucli amb parella, ni jove ni jubilada, sense nens ni joves	11,28	5,82	3,60	1,45	8,49	4,84	6,38
8. Nucli sense parella, ni jove ni jubilada, sense nens	21,28	7,40	8,62	8,82	9,18	7,15	6,96
9. Nucli sense parella, no jubilada, amb nens	33,34	3,33	6,08	12,54	3,07	4,75	3,00
Persona de referència de més de 65 anys o de 60 en cas de jubilada							
10. Persona gran, nucli sense parella	45,00	6,04	14,89	14,33	9,47	15,52	3,61
11. Persona gran, nucli amb parella	32,56	11,91	21,23	29,27	25,99	14,81	8,39
Total	18,50	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Aquest és un resultat sobre el qual es va fer força èmfasi en els nostres anteriors treballs amb el PaD, i que també estava destacat als informes de la pobresa a Catalunya dels anys 2001 i 2002 (vegeu Ayllón i altres, 2003 i 2005; Oliver i altres, 2001 i 2003). Malauradament, la situació de la gent gran a Catalunya no sembla que hagi millorat durant aquests primers anys de la dècada, d'acord amb les dades del PaD.

El segon tipus de llar amb un risc més alt de pobresa és el de les llars monoparentals (Nucli sense parella, no jubilada, amb nens) que responen a la definició del punt 9. Una de cada tres llars sota aquesta tipologia és pobra a Catalunya durant el període 2003-2004 i representa aproximadament el 6% de la població pobra, percentatge que duplica la seva participació poblacional.

Ens resta per destacar la situació de les llars on la persona de referència té menys de 35 anys i viu en un nucli sense parella ni nens. Pràcticament un de cada quatre d'aquests joves viu en la pobresa. Es tracta d'un grup certament heterogeni que inclou joves emancipats que viuen sols, amb algun amic o, fins i tot, amb els seus pares, però que són persona de referència de la llar. Aquest resultat evidencia les dificultats econòmiques d'alguns joves durant els primers anys d'emancipació residencial de la llar dels pares. També posa de relleu la importància creixent dels ingressos dels joves que conviuen amb els pares.

En termes de dinàmica de la pobresa per tipus de llar, s'observa, un cop més, com aquesta torna a recaure sobretot en llars on la persona de referència té més de 65 anys (o 60 en cas d'estar jubilada). Més concretament, la taula 21 mostra com gairebé la meitat dels pobres persistents a Catalunya viu en aquest tipus de llars. La presència d'aquestes llars encapçalades per persones grans entre els pobres persistents és en gran mesura conseqüència de la mala situació de les llars en què les persones grans viuen en un nucli amb parella. Tant és així que el 29,2% dels pobres persistents viuen en aquest tipus de llars, mentre que aquest grup representa només l'11,9% de la població i el 21,2% de la població pobra. Aquest és un resultat nou que podem oferir gràcies a l'explotació del caràcter longitudinal de les dades del PaD i, certament, hauria de ser informatiu de cara al disseny de polítiques que pretenguin lluitar contra la pobresa entre les persones grans.

De la taula 22, d'altra banda, destaca l'alt risc de pobresa persistent que trobem entre les llars monoparentals i que triplica el risc mitjà de la població. El 12% dels pobres persistents a Catalunya viu en una llar monoparental, si bé del conjunt de la població només hi ha un 3,3% d'individus que viuen en aquestes llars.

Taula 22.

Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per estat civil i sexe de la persona de referència. Catalunya, 2003-2004 (%)

Tipus de llar	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa	Total
Persona de referència de menys de 35 anys					
1. Jove, nucli sense parella, sense nens	8,38	6,65	8,03	76,95	100,00
2. Jove, nucli amb parella, sense nens	0,00	10,05	0,00	89,95	100,00
3. Formació família, jove, nucli amb parella, amb nens	2,91	6,78	15,45	74,86	100,00
Persona de referència de menys de 65 anys o 60 en cas d'estar jubilada					
4. Formació de família, parella amb nens de menys de 16, sense joves	3,83	2,30	6,11	87,76	100,00
5. Principi de dispersió familiar, parella amb nens, algun jove	10,90	1,00	3,79	84,32	100,00
6. Dues generacions, parella sense nens, algun jove	6,50	2,30	5,01	86,19	100,00
7. Nucli amb parella, ni jove ni jubilada, sense nens ni joves	2,65	6,83	6,00	84,52	100,00
8. Nucli sense parella, ni jove ni jubilada, sense nens	12,94	5,92	7,12	74,01	100,00
9. Nucli sense parella, no jubilada, amb nens	32,28	3,48	8,30	55,95	100,00
Persona de referència de més de 65 anys o de 60 en cas d'estar jubilada					
10. Persona gran, nucli sense parella	25,98	7,55	19,09	47,38	100,00
11. Persona gran, nucli amb parella	26,25	10,25	9,01	54,49	100,00
Total	11,01	4,67	7,32	77,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

La bona notícia prové del baix risc de pobresa persistent a les llars on la persona de referència és jove. Per exemple, les llars on el jove viu en un nucli sense parella ni nens

representen el 3,3% dels pobres persistents però el 6,7% de la població i el 8,8% de la població pobra. Si bé aquest resultat necessitaria una anàlisi més acurada, sembla que posa en evidència la important mobilitat en la distribució d'ingressos entre els joves, mobilitat típica d'una etapa del cicle vital on es produeixen transicions importants. No obstant això, cal ressaltar l'alt risc d'entrada a la pobresa entre les llars on la persona de referència és un jove que viu en parella i té fills. Com ja hem comentat més amunt, és molt possible que els resultats donin compte de les dificultats econòmiques que algunes parelles joves afronten amb l'arribada del primer fill.

Segons la mida de la llar

Pel que fa al risc de pobresa segons el nombre de membres que conviuen a la llar, s'observa a la taula 23 que són les llars de més de cinc membres i, en menor mesura, les unipersonals les que pateixen un risc de pobresa més elevat. Gairebé una de cada tres persones que viu sola es troba en situació de pobresa i, entre les llars de sis o més membres, la proporció s'eleva a gairebé set de cada deu. Aquestes llars, però, representen només el 8,7% i l'1,7% de la població catalana, amb la qual cosa acaben representant només una cinquena part dels pobres a Catalunya.

Taula 23.
Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per mida de la llar. Catalunya, 2003-2004 (%)

Mida de la llar	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
1 membre	29,39	8,70	13,84	14,23	10,98	14,82	7,28
2 membre	16,69	22,42	20,27	15,53	32,35	25,19	19,53
3 membre	17,98	26,67	25,97	28,95	27,17	19,21	28,00
4 membre	14,65	31,26	24,80	27,70	14,24	33,98	35,29
5 membre	18,05	9,23	9,02	8,57	14,14	3,44	9,25
6 o més membres	65,54	1,72	6,09	5,02	1,12	3,35	0,66
Total	18,50	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

En termes de duració de la pobresa, de nou són les llars unipersonals i les de més de cinc membres les que pateixen més problemes de persistència de la pobresa. De fet, si bé la taxa de persistència de la pobresa per al conjunt de la població es troba entorn de l'11% en el període analitzat, per a les llars més nombroses és del 41%. Dels resultats es desprèn que només un 37% de les llars catalanes amb més de cinc membres no haurien patit pobresa en cap dels dos anys analitzats, percentatge que es troba 40 punts per sota del que té la població en el seu conjunt.

A més, entre les llars unipersonals, el risc de trobar-se de forma permanent per sota del llindar de pobresa se situa molt proper al 18%, set punts per sobre del risc de pobresa persistent per al conjunt de la població, tal i com mostra la taula 24.

Taula 24.

Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per mida de la llar. Catalunya, 2003-2004

Mida de la llar	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa	Total
1 membre	17,87	5,85	12,38	63,90	100,00
2 membre	8,51	7,52	9,18	74,80	100,00
3 membre	11,63	4,63	5,13	78,62	100,00
4 membre	9,14	1,99	7,45	81,41	100,00
5 membre	10,51	7,35	2,80	79,33	100,00
6 o més membres	40,79	3,87	18,11	37,23	100,00
Total	11,01	4,67	7,32	77,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Pobresa i mercat de treball

La literatura responsabilitza sovint els factors demogràfics i la situació en el mercat de treball dels episodis de pobresa, tant estàtica com dinàmica, que pateix la població. Després d'analitzar la importància de certes característiques demogràfiques sobre la pobresa dinàmica a Catalunya, ens centrem en la relació entre pobresa i mercat de

treball. En primer lloc, ens interessem per la relació amb l'activitat econòmica de la persona de referència, diferenciant entre les persones de referència que treballen per compte d'altri i de les que ho fan per compte propi. En segon lloc, estudiem com influeix la concentració de persones ocupades al nucli principal de la llar en la probabilitat de trobar-se en la pobresa i la duració d'aquesta. Completem l'anàlisi tenint en compte l'estabilitat de la relació amb el mercat de treball a partir del tipus de contracte.

Segons la relació amb l'activitat econòmica de la persona de referència

Com era d'esperar, les llars on la persona de referència treballa són les que pateixen el menor risc de pobresa quan considerem la relació amb l'activitat econòmica. No obstant això, com que aquestes llars representen més del 90% de les llars (quan no considerem les persones de més de seixanta-quatre anys ni els jubilats), vuit de cada deu pobres a Catalunya viuen en llars on la persona de referència treballa, com mostra la taula 25.⁴⁴

Taula 25.
Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per tipus de relació amb l'activitat econòmica de la persona de referència (excepte jubilats i majors de 64 anys). Catalunya, 2003-2004 (%)

Activitat econòmica	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
Treballa	12,57	92,83	81,45	84,14	88,98	83,96	94,95
Aturat/da	50,88	3,24	11,49	7,35	0,36	13,47	1,76
Invalidesa	16,55	1,47	1,70	0,16	4,34	0,00	1,63
Altres inactius	31,24	2,46	5,37	8,35	6,31	2,57	1,66
Total	14,33	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Nota: Les llars on la persona de referència estudia han estat excloses. En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

44. Aquesta taula difereix de les presentades per Ayllón, Mercader i Ramos (2003 i 2005), en les quals no s'inclouen les persones de més de seixanta-quatre anys.

D'altra banda, i segons les dades del PaD, una de cada dues persones que viuen en una llar on la persona de referència és a l'atur té ingressos equivalents per sota del llindar de pobresa. De fet, aquest grup representa l'11,5% dels pobres en el col·lectiu considerat, però només el 3,2% de la població.

Entre els inactius, cal destacar la important diferència en el risc de pobresa entre els inactius per causa d'una invalidesa i el col·lectiu "altres inactius", el qual inclou en el 82% dels casos mestresses de casa. El risc de pobresa de les persones que no treballen per raó d'invalidesa es troba lleugerament per sobre del risc mitjà del grup analitzat, mentre que les llars amb una mestressa de casa com a persona de referència tenen un risc que dobla el de la població. Aquesta diferència és probable que es degui a les pensions que poden rebre els primers i que no reben les mestresses de casa.

De la distribució segons temps de permanència a la pobresa, podem observar com la gran majoria dels pobres persistents viuen en una llar on la persona de referència treballa —aproximadament el 84,1%. La resta de pobres persistents viuen en llars encapçalades per un aturat o altres inactius, mentre que els inactius per raó d'invalidesa escapen de la persistència en la pobresa.⁴⁵ En aquest sentit, les pensions d'invalidesa sembla que són suficients per permetre que aquest col·lectiu només experimenti episodis puntuals de pobresa i que rarament quedin atrapats en aquesta situació de desavantatge econòmic.

D'altra banda, de la taula 26, val la pena fer èmfasi en l'alt risc de pobresa persistent i d'entrada a la pobresa que observem entre els aturats, cosa que redueix a una meitat el percentatge d'aturats que, en el període analitzat, no han patit cap episodi de pobresa. Un de cada cinc aturats que l'any 2004 es trobava en la pobresa hauria passat també l'any anterior en la mateixa situació. El risc de pobresa, però, canvia molt depenent de si l'individu es troba aturat només en un o en ambdós anys. Mentre que en el primer cas (aturat en un dels dos anys) el risc és inferior al del conjunt de la població (17%),

45. És important tenir en compte que el col·lectiu de persones de referència en situació d'invalidesa consta d'un grup molt reduït d'observacions a la mostra, per la qual cosa cal llegir els resultats relatius a aquest grup amb molta cura.

quan la persona de referència està aturada ambdós anys la taxa de pobresa es dispara al 42,5%. Els riscos d'entrada i sortida també proporcionen informació significativa. D'una banda, l'alt risc d'entrada a la pobresa posa en evidència les dificultats econòmiques de moltes llars quan la persona de referència o bé perd el seu lloc de treball o bé no aconsegueix trobar una nova ocupació durant dos períodes consecutius. D'altra banda, l'insignificant índex de sortida denota la dificultat d'escapar de la pobresa quan s'està a l'atur.

Taula 26.

Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per tipus de relació amb l'activitat econòmica de la persona de referència (excepte jubilats i majors de 64 anys). Catalunya, 2003-2004 (%)

Activitat econòmica	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa	Total
Treballa	7,11	3,47	5,32	84,12	100,00
Aturat/da	20,40	0,46	28,05	51,09	100,00
Invalidesa	0,76	9,44	9,08	80,72	100,00
Altres inactius	29,18	10,17	0,00	60,65	100,00
Total	7,88	3,63	5,91	82,58	100,00

Nota: Les llars on la persona de referència estudia han estat excloses. En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Per acabar, cal destacar el risc de pobresa persistent entre les llars on la persona de referència és mestressa de casa, que s'eleva a gairebé el 30%. Per tant, si bé els subsidis d'atur no són suficientment generosos com per evitar que gran part dels aturats siguin pobres, la manca de transferències monetàries per als inactius perpetua en aquesta situació un terç dels que pateixen algun episodi de pobresa en algun any.

Segons la situació laboral dels treballadors

La taula 27 distingeix les situacions de pobresa entre les llars encapçalades per una persona de referència que treballa segons si ho fa per compte propi o d'altri. Els resul-

tats obtinguts amb la tercera i quarta onades del PaD indiquen que el risc de pobresa és molt similar per a ambdós grups de treballadors, i així ho confirma el resultat del test estadístic, que no permet parlar de diferències estadísticament significatives.⁴⁶ La distribució d'ambdós col·lectius a la població i entre la població pobra és molt similar, però no és així quan observem la distribució de pobres persistents. Els treballadors per compte d'altri es trobarien lleugerament sobrerrepresentats entre els pobres persistents per comparació als treballadors per compte propi.

Taula 27.

Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per situació laboral entre els treballadors. Catalunya, 2003-2004 (%)

Situació laboral	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
Per compte d'altri	13,04	83,96	84,79	89,90	89,91	83,39	85,24
Per compte propi	12,24	16,04	15,21	10,10	10,09	16,61	14,76
Total	12,57	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Nota: El grup de treballadors per compte d'altri inclou *Ajuda familiar* i *Arrendatari/masover*. El grup de treballadors per compte propi inclou els *Cooperativistes*.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

La taula 28 mostra com el risc de pobresa persistent per als treballadors per compte d'altri és superior al dels treballadors per compte propi. Això no obstant, el resultat del test estadístic no ens permet parlar de diferències estadísticament significatives. En qualsevol cas, el risc de pobresa, tant puntual com persistent, és netament inferior al del conjunt de la població.

.....
46. Noteu que aquest resultat difereix substancialment del que havíem obtingut amb la primera onada del PaD i on els treballadors per compte propi tenien un risc de pobresa vuit punts per sota del risc que observàvem per als treballadors per compte d'altri. En el seu moment, però, ja vam comentar la importància de prendre els resultats amb precaució atesa la significant falta de resposta parcial en el cas dels treballadors per compte propi.

Taula 28.

Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per situació laboral entre els treballadors. Catalunya, 2003-2004 (%)

Situació laboral	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa	Total
Per compte d'altri	7,64	3,57	5,58	83,21	100,00
Per compte propi	5,12	2,39	6,62	85,87	100,00
Total	7,11	3,47	5,32	84,12	100,00

Nota: El grup de treballadors per compte d'altri inclou *Ajuda familiar* i *Arrendatari/masover*. El grup de treballadors per compte propi inclou els *Cooperativistes*.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Segons la concentració d'ocupats al nucli familiar

Per completar aquest apartat relatiu a pobresa i mercat de treball, a la taula 29 presentem els resultats segons la concentració de persones ocupades al nucli familiar. Amb aquest objectiu, distingim entre les llars amb parella al nucli principal i les llars que no en tenen, i n'excloem la població jubilada (excepte els menors de seixanta anys) i les llars encapçalades per estudiants.

Tal i com era d'esperar, les llars amb un risc més alt d'experimentar pobresa són aquelles en què cap dels membres del nucli principal treballa, sense que puguem observar diferències estadísticament significatives entre les llars on hi ha parella al nucli principal de les que no n'hi ha.

El risc es redueix de forma substancial quan almenys un dels membres al nucli principal té una ocupació al mercat de treball i, de fet, és molt similar tant si hi ha parella com si no. Amb tot, val la pena notar que més de tres de cada quatre individus pobres viuen amb una persona ocupada al nucli principal. Aquest resultat posa en evidència que, en molts casos, una ocupació no és garantia de cobertura econòmica suficient per a determinades llars catalanes. D'altra banda, quan ambdós membres del nucli principal treballen, el risc de pobresa és certament baix i se situa entorn del 5%.

Taula 29.

Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per concentració de persones ocupades al nucli principal. Catalunya, 2003-2004 (%)

Concentració d'ocupats	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
En parella							
Cap treballa	34,34	3,98	9,61	6,25	2,93	17,38	2,60
Un treballa	19,66	26,86	37,08	30,77	38,77	44,31	27,72
Dos treballen	5,04	48,18	17,05	22,02	29,11	13,77	53,63
Sense parella							
No treballa	35,25	3,13	7,75	8,61	6,45	4,30	1,96
Treballa	22,76	17,84	28,52	32,35	22,73	20,23	14,08
Total	14.24	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Nota: La persona de referència té menys de seixanta-cinc anys i no està jubilada ni és estudiant o bé, en cas d'estar jubilada, té menys de seixanta anys.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Taula 30.

Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per concentració de persones ocupades al nucli principal. Catalunya, 2003-2004 (%)

Concentració d'ocupats	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa	Total
En parella					
Cap treballa	12,88	2,79	27,57	56,76	100,00
Un treballa	8,19	4,76	9,07	77,99	100,00
Dos treballen	3,59	2,19	1,73	92,49	100,00
Sense parella					
No treballa	24,17	8,35	9,29	58,19	100,00
Treballa	15,61	5,06	7,50	71,83	100,00
Total	8,01	4,14	6,12	81,73	100,00

Nota: La persona de referència té menys de seixanta-cinc anys i no està jubilada ni és estudiant o bé, en cas d'estar jubilada, té menys de seixanta anys.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Passant ja als resultats segons temps de permanència a la pobresa, s'observa com la pobresa persistent es concentra principalment a les llars on una de les persones al nucli principal treballa (tant si hi ha parella com si no). Amb tot, és a les llars on no hi ha parella i la persona de referència no treballa on el risc de pobresa persistent és més alt, tal i com mostra la taula 30. També val la pena remarcar l'alt risc d'entrada a la pobresa de les llars on al nucli principal hi ha una parella però on cap dels seus membres treballa —que gairebé quintuplica la mitjana del col·lectiu estudiat. Aquest resultat posa en evidència la vulnerabilitat econòmica d'algunes llars i la important rotació dins i fora de la pobresa que es dona davant la pèrdua d'ocupació dels membres del nucli principal.

A la taula 31 presentem el mateix tipus de categorització que la que acabem d'exposar però tenint en compte no només el nombre de persones ocupades al nucli principal, sinó també el tipus de contracte i de jornada laboral. D'acord amb els resultats obtinguts, el risc de pobresa és molt alt quan només hi ha una persona ocupada a la llar, especialment si aquesta treballa a jornada parcial o amb un contracte temporal. Igualment, i com era d'esperar, el risc és extraordinàriament elevat (del 38%) en el cas que ambdós membres del nucli principal de la llar treballin amb un contracte temporal, si bé cal prendre aquest resultat amb molta cura atès que disposem d'un nombre molt reduït d'observacions a la mostra. Amb tot, noteu com gairebé la meitat dels pobres entre la població assalariada viu en llars on només hi ha un ocupat que treballa amb un contracte fix i a jornada completa.

En la mateixa línia, els resultats relatius a duració de la pobresa demostren com pràcticament sis de cada deu pobres persistents a Catalunya entre la població assalariada viuen en una llar on la persona principal treballa amb un contracte fix i a jornada completa, resultat que posa en evidència les dificultats econòmiques d'algunes llars tot i mantenir una relació estable amb el mercat de treball. La resta de pobres persistents es troben entre les llars on hi ha dos ocupats al nucli principal però on un treballa amb un contracte temporal, o bé en llars amb només un ocupat que té un contracte temporal.

En la mateixa línia, de la taula 32 es desprèn l'alt risc d'entrada a la pobresa de les llars on almenys una de les persones al nucli principal treballa amb un contracte temporal.

Taula 31.

Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per nombre d'ocupats, tipus de jornada i contracte entre la població assalariada. Catalunya, 2003-2004 (%)

Concentració d'ocupats	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
Dos ocupats							
1	2,14	26,61	4,51	7,42	7,38	5,15	30,97
2	3,25	5,61	1,45	0,00	0,00	4,09	6,41
3	7,55	11,57	6,93	11,13	11,47	4,00	13,32
4	38,43	2,27	6,91	1,63	1,21	3,28	0,85
5	2,14	6,51	1,11	0,74	0,00	2,85	6,66
Un ocupat							
6	18,51	33,77	49,57	62,21	50,63	43,41	32,13
7	32,35	0,71	1,81	3,69	0,00	0,00	0,47
8	26,96	12,96	27,72	13,18	29,31	37,22	9,19
Total	12,61	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Nota:

Dos ocupats

1. Ambdós amb jornada completa i fixos
2. Ambdós fixos, un amb jornada completa i l'altre amb jornada parcial o intermitent
3. Un fix i amb jornada completa i l'altre amb contracte temporal
4. Ambdós amb contractes temporals (ambdues jornades)
5. La persona de referència, assalariada i la parella, per compte propi

Un ocupat

6. Fix i amb jornada completa
7. Fix i amb jornada parcial
8. Contracte temporal (ambdues jornades)

En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Taula 32.

Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per nombre d'ocupats, tipus de jornada i contracte entre la població assalariada. Catalunya, 2003-2004 (%)

Concentració d'ocupats	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa	Total
Dos ocupats					
1	1,83	0,85	1,00	96,32	100,00
2	0,00	0,00	3,81	96,19	100,00
3	5,93	2,87	1,67	89,54	100,00
4	10,54	3,67	16,62	69,17	100,00
5	0,85	0,00	2,56	96,58	100,00
Un ocupat					
6	11,85	4,52	6,47	77,16	100,00
7	38,32	0,00	0,00	61,68	100,00
8	7,66	7,99	16,95	67,40	100,00
Total	6,73	3,15	5,27	84,85	100,00

Nota:

Dos ocupats

1. Ambdós amb jornada completa i fixos
2. Ambdós fixos, un amb jornada completa i l'altre amb jornada parcial o intermitent
3. Un fix i amb jornada completa i l'altre amb contracte temporal
4. Ambdós amb contractes temporals (ambdues jornades)
5. La persona de referència, assalariada i la parella, per compte propi

Un ocupat

6. Fix i amb jornada completa
7. Fix i amb jornada parcial
8. Contracte temporal (ambdues jornades)

En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Pobresa i inactivitat

Un cop analitzat el risc de pobresa segons les característiques de les llars al mercat de treball, estudiem ara quina és la situació de les llars quan la persona de referència està inactiva i segons el tipus de prestació que rep. D'aquesta manera, ens interessem per les llars on la persona de referència rep la pensió de jubilació, d'invalidesa o de

viduïtat. Desafortunadament, la manca de llars a la mostra del PaD que afirmen que reben la prestació del Programa Interdepartamental de Rendes Mínimes d'Inserció (PIRMI) no en permet l'anàlisi.

D'acord amb els resultats obtinguts, que presenta la taula 33, el risc de pobresa més alt entre les persones inactives que reben una pensió el pateixen les persones de referència amb una pensió de viduïtat. Més de quatre de cada deu d'aquestes llars serien pobres. No obstant això, a causa del seu pes poblacional, són les persones amb una pensió de jubilació les que representen la major part dels pobres inactius a Catalunya (el 67%).

Taula 33.

Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per tipus de pensió. Catalunya, 2003-2004 (%)

Tipus de prestació	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
Jubilació	31,24	70,60	66,95	77,68	65,80	55,88	72,17
Viduïtat	44,15	17,72	23,74	16,84	23,46	30,71	13,38
Invalidesa	26,27	11,68	9,31	5,48	10,74	13,40	14,44
Total	32,95	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Igualment, els resultats amb relació al temps de permanència a la pobresa mostren com la gran majoria dels pobres persistents viuen en llars on la persona de referència rep una pensió de jubilació. El risc de pobresa persistent, a més, és el més alt dins del col·lectiu, com mostra la taula 34. Noteu, també, l'elevat risc d'entrada a la pobresa entre les llars on la persona de referència rep una pensió de viduïtat. Juntament amb el menor risc de sortida, condueix a un risc de pobresa persistent, que és sensiblement menor al de pobresa anual però que dobla el del conjunt de la població.

Taula 34.

Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per tipus de pensió. Catalunya, 2003-2004 (%)

Tipus de prestació	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa	Total
Jubilació	22,74	8,09	9,68	59,49	100,00
Viduitat	20,40	<i>11,93</i>	22,01	45,65	100,00
Invalidesa	9,36	<i>7,70</i>	<i>13,54</i>	69,41	100,00
Total	20,72	8,70	12,26	58,33	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Segons el règim de tinença de l'habitatge

El règim de tinença de l'habitatge és un altre dels factors clau per entendre les situacions de pobresa a Catalunya. Com era d'esperar, el risc de pobresa més alt el pateix el 13,2% de la població catalana que viu en un habitatge de lloguer, com mostra la taula 35. D'acord amb els resultats obtinguts, pràcticament el 35% d'aquestes llars es trobaria en situació de pobresa. En consonància amb la caracterització dels usuaris del parc de lloguers a Europa (vegeu MacLennan, Stephens i Kemp, 1997), una part important dels individus que viuen de lloguer sembla que ho fa per la impossibilitat d'adquirir un habitatge en propietat, ja sigui pel baix nivell de renda o per la impossibilitat d'accedir al mercat de crèdit.

El següent grup amb un risc més alt de pobresa és el de les llars que tenen l'habitatge en propietat sense càrregues pendents: una de cada cinc d'aquestes llars viu en situació de pobresa i representa gairebé el 55% de la població pobra. L'elevada incidència de la pobresa entre els propietaris sense càrregues financeres, que pot semblar sorprenent a primera vista, està motivada per l'edat d'aquests propietaris.⁴⁷ Gran part d'aquests propietaris són persones grans que viuen en habitatges mal adaptats o que no han gaudit d'un manteniment adequat. D'acord amb Trilla (2001), aquesta és una de les

.....
47. L'edat mitjana dels propietaris sense càrregues és de cinquanta-sis anys, la més elevada de tots els grups.

problemàtiques importants que presenta el parc d'habitatges de propietat a finals dels noranta.

És important recordar que les càrregues financeres vinculades a la propietat d'un habitatge (préstecs i hipoteques) no tenen cap incidència directa sobre la pobresa monetària, ja que aquesta s'estima utilitzant la renda de la llar com a indicador.⁴⁸ Per tant, la importància creixent que tenen les despeses relacionades amb l'habitatge sobre el pressupost de les famílies catalanes, i que ha estat motivada pel ràpid increment dels preus tant de lloguer com de compra que ha tingut lloc en la darrera dècada, no incideix en les taxes de pobresa obtingudes. En particular, l'increment en els costos de l'habitatge no juga cap paper a l'hora d'explicar la menor incidència de la pobresa entre els propietaris que encara estan pagant la hipoteca amb relació als que ja l'han pagat. El pagament de la hipoteca té un efecte molt clar sobre la capacitat de despesa en altres béns i serveis i, per tant, sobre el nivell de vida. Així ho reflecteixen les taxes més altes de privació de les llars amb habitatge en propietat i hipoteca (en comparació

Taula 35.

Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per règim de tinença de l'habitatge. Catalunya, 2003-2004 (%)

Règim de tinença habitatge	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
Propietat 1	21,31	47,15	54,37	49,96	57,54	62,18	45,04
Propietat 2	9,30	35,10	17,66	17,43	20,32	23,17	40,56
Lloguer	34,64	13,23	24,80	30,83	21,25	8,92	9,40
Cessió	12,97	4,52	3,17	1,78	0,89	5,74	4,99
Total	18,50	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Nota: *Propietat 1* es refereix al règim de tinença en propietat sense préstecs ni hipoteques pendents, mentre que *Propietat 2* és el règim de tinença en propietat amb càrregues pendents. En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

48. Cal recordar que el concepte de renda que utilitzem no té en compte els costos de l'habitatge.

de les llars amb habitatge en propietat però sense hipoteca), que es van trobar amb les dades de la primera onada del PaD (vegeu Ayllón, Mercader i Ramos, 2005).

Centrant-nos en els resultats relatius a pobresa dinàmica, s'observa com les llars que viuen de lloguer també són les que mostren més problemes de duració de la pobresa. El 31% dels pobres persistents són llogaters, si bé, com hem dit, aquests representen només el 13% de la població i el 25% de la població pobre. El risc de pobresa persistent entre els llogaters és 2,5 vegades el que experimenta la població en mitjana.

Les llars que viuen en un habitatge de propietat sense càrregues pendents són les que tenen més problemes de rotació dins i fora de la pobresa, com ho demostren unes taxes d'entrada i sortida, en conjunt, superiors a les de la resta de grups. Els resultats els podeu trobar a la taula 36. Això significa que, encara que el risc de permanència a la pobresa d'aquestes llars sigui similar al de la resta de població, la seva probabilitat d'experimentar pobresa (de curta durada) en algun moment del temps és superior al de la població en el seu conjunt.

Finalment, tant les llars que viuen amb un règim de propietat sense càrregues pendents com les que tenen una cessió gratuïta o semigratuïta són les que tenen menys problemes de pobresa i pobresa persistent.

Taula 36.

Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per règim de tinença de l'habitatge. Catalunya, 2003-2004 (%)

Règim de tinença	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa	Total
Propietat 1	11,64	5,68	9,63	73,05	100,00
Propietat 2	5,38	2,66	4,75	87,20	100,00
Lloguer	27,71	8,10	5,33	58,86	100,00
Cessió	4,37	0,93	9,36	85,35	100,00
Total	11,01	4,67	7,32	77,00	100,00

Nota: *Propietat 1* es refereix al règim de tinença en propietat sense préstecs ni hipoteques pendents mentre que *Propietat 2* és el règim de tinença en propietat amb càrregues pendents. En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Pobresa i salut

L'estat de salut de les persones de referència de la llar és un altre dels factors que cal considerar en l'anàlisi de les situacions de precarietat econòmica a Catalunya, en tant que la malaltia o discapacitat té conseqüències directes sobre les possibilitats d'incorporació al mercat de treball i, per tant, sobre el nivell de renda de les llars. Això justificaria taxes de pobresa superiors per als individus amb pitjor salut. D'altra banda, sabem que un estat de salut precari representa un impediment per sortir de la situació de pobresa, cosa que motivaria taxes d'entrada a la pobresa i de pobresa persistent superiors entre els que tenen pitjor estat de salut.

D'acord amb aquestes reflexions, la taula 37 mostra com el risc de vulnerabilitat econòmica augmenta de forma preocupant amb l'empitjorament de l'estat de salut de la persona de referència. Quan el cap de la llar diu que gaudeix d'una salut bona (o molt bona), el risc de pobresa de la llar se situa per sota del risc del conjunt de la població, mentre que quan és dolenta (o molt dolenta) el duplica. Tingueu en compte, però, que gairebé sis de cada deu individus a la població catalana que es troben en la pobresa tenen una persona de referència que gaudeix de bona salut.

Taula 37.

Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per estat de salut de la persona de referència. Catalunya, 2003-2004 (%)

Estat de salut	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
Bo	13,77	72,21	57,06	56,39	70,12	63,89	76,86
Regular	23,88	22,76	31,20	32,08	24,65	26,47	19,50
Dolent	40,69	5,03	11,74	11,53	5,23	9,64	3,64
Total	18,50	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Pel que fa als resultats relatius a pobresa dinàmica de la taula 38, noteu l'alt risc de pobresa persistent entre les persones que no tenen una bona salut i, especialment, l'alt risc d'entrada a la pobresa, que posa de manifest l'estret lligam entre malaltia o discapacitat i precarietat econòmica i que ressaltàvem al començament de l'apartat.

Taula 38.
Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per estat de salut de la persona de referència. Catalunya, 2003-2004 (%)

Estat de salut	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa	Total
Bo	8,76	4,06	5,99	81,19	100,00
Regular	16,90	4,84	8,41	69,85	100,00
Dolent	26,17	4,43	<i>13,21</i>	56,18	100,00
Total	11,01	4,67	7,32	77,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Com que sabem que l'estat de salut es troba estretament relacionat amb l'edat dels individus, volem descartar la possibilitat que els resultats que associen pobresa amb una salut dolenta estiguin explicats per l'efecte que té l'edat sobre la pobresa. Amb aquest objectiu, a la taula 39 presentem els resultats distingint entre la població de jubilats i la que no ho és. Les estimacions obtingudes confirmen que la relació entre pobresa i estat de salut també es dona entre la població no jubilada, si bé els efectes són més clars entre la gent gran.

Com era d'esperar, la distribució de la població per estat de salut és molt diferent segons l'edat de la persona cap de la llar. Noteu com un nombre molt més important de persones de referència que no són jubilades diu que gaudeixen d'un bon estat de salut, en comparació de la població jubilada. I és aquesta distribució la que determina en bona part els percentatges de la població pobra i la pobra persistent: molt més repartits per estats de salut entre la població jubilada.

Taula 39.

Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per estat de salut de la persona de referència i condició de jubilat o no. Catalunya, 2003-2004 (%)

Estat de salut / Jubilació	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
Jubilat/da							
Bo	28,57	56,19	49,40	44,74	48,91	63,76	58,70
Regular	33,45	34,62	35,63	37,12	48,87	26,81	33,33
Dolent	52,95	9,19	14,96	18,14	2,21	9,43	7,97
No jubilat/da							
Bo	11,38	75,68	60,87	62,87	81,07	63,94	79,51
Regular	20,32	20,19	29,00	29,28	12,13	26,32	17,48
Dolent	34,77	4,13	10,14	7,85	6,79	9,73	3,01
Total	18,50	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Taula 40.

Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per estat de salut de la persona de referència i condició de jubilat o no. Catalunya, 2003-2004 (%)

Estat de salut / Jubilació	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa	Total
Jubilat/da					
Bo	18,96	7,37	13,37	60,31	100,00
Regular	24,99	11,69	8,93	54,40	100,00
Dolent	42,28	1,83	10,87	45,01	100,00
No jubilat/da					
Bo	7,22	3,56	4,88	84,34	100,00
Regular	13,75	2,18	8,21	75,85	100,00
Dolent	17,57	5,82	14,47	62,15	100,00
Total	11,01	4,67	7,32	77,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

La taula 40 mostra, finalment, els riscos de permanència, d'entrada i de sortida de la pobresa segons l'estat de salut i la condició de jubilat de la població catalana. El risc de permanència és molt superior si la persona de referència és jubilada (com ja havíem observat anteriorment), però és especialment preocupant si té una salut dolenta. Noteu també com entre la població jubilada existeix un risc d'entrada a la pobresa relativament alt, fins i tot quan l'estat de salut de la persona de referència és bo. En canvi, en el cas de les generacions més joves, el risc d'entrada a la pobresa es troba més estretament associat a un estat de salut precari.

Pobresa i immigració

El fenomen de la nova immigració sovint s'associa a problemes de precarietat econòmica i el cas de Catalunya no n'és una excepció, segons les dades de la tercera i quarta onades del PaD. La taula 41 mostra com el risc de pobresa dels immigrants que viuen a Catalunya pràcticament dobla el del conjunt de la població i se situa en el 31,2%.⁴⁹ En la mateixa línia, els immigrants representarien el 7,1% de la població pobra a Catalunya i el 6,8% de la població pobra de forma persistent, si bé només el 4,2% de la població és immigrada, segons les dades del PaD.

Taula 41.
Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per condició d'immigrant de la persona de referència. Catalunya, 2003-2004 (%)

Condicció d'immigrant	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
No immigrant	17,91	95,79	92,90	93,18	92,09	97,63	96,73
Immigrant	31,16	4,21	7,10	6,82	7,91	2,37	3,27
Total	18,50	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

49. La diferència pel que fa al risc de pobresa de la població immigrada respecte a la no immigrada és significativa al 5% de confiança.

En la mateixa línia, la taula 42 mostra com el risc de pobresa persistent per als immigrants es troba per sobre del risc mitjà de la població; amb tot, la mostra en aquest cas és tan reduïda que no permet parlar de diferències estadísticament significatives. A tall descriptiu, noteu també l'alt risc de sortida de la pobresa entre els immigrants, que dóna compte d'una probable rotació important dins i fora de la pobresa d'aquest col·lectiu.

Taula 42.

Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per condició d'immigrant de la persona de referència. Catalunya, 2003-2004 (%)

Condició d'immigrant	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa	Total
No immigrant	10,67	4,47	7,43	77,43	100,00
Immigrant	19,69	9,68	4,54	66,08	100,00
Total	11,01	4,67	7,32	77,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Més interessants encara són els resultats segons el país de procedència de la població immigrada que mostren les taules 43 i 44. Si entre els immigrants europeus hem de parlar d'una taxa de pobresa que no arriba al 6%, entre els africans o asiàtics el risc se situa entorn del 80%; les diferències són estadísticament significatives. El risc de pobresa és tan alt per als immigrants de l'Àfrica i Àsia que representen pràcticament el 75% de la població pobra immigrada, si bé només el 28,9% dels immigrants a Catalunya procedeix d'aquests continents.

D'acord amb els resultats, a més, la pobresa que experimenten els immigrants de l'Àfrica i Àsia és persistent, com ho demostra un risc de pobresa persistent que se situa en el 82,6%. Noteu, d'altra banda, que, si bé aproximadament un de cada cinc immigrants en la pobresa procedeix de l'Amèrica del Sud, el risc de pobresa persistent per a aquest col·lectiu és relativament baix i se situa en el 7,8%. Aquest resultat

podria estar indicant que si bé els immigrants procedents de l'Amèrica del Sud poden experimentar pobresa en un determinat moment del temps, es tracta més d'un problema transitori que permanent. El que caldria investigar en treballs posteriors és si aquestes diferències es deuen a diferències en el perfil dels immigrants que provenen de diferents regions o si estan motivades per altres factors més vinculats a la regió de procedència. Un exemple pot ser el fet que la llengua o el millor coneixement de les institucions facilitin la integració al mercat de treball als procedents de l'Amèrica del

Taula 43.
Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per país d'origen de la persona de referència. Catalunya, 2003-2004 (%)

País d'origen	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
Europa	5,80	27,98	5,21	6,59	70,68	0,00	34,78
Amèrica del Sud	14,46	43,13	20,01	20,44	18,97	89,03	62,92
Àfrica/Àsia	80,67	28,89	74,78	72,98	10,35	10,97	2,30
Total	19,67	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Taula 44.
Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per país d'origen de la persona de referència. Catalunya, 2003-2004 (%)

País d'origen	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa	Total
Europa	4,17	21,99	0,00	73,85	100,00
Amèrica del Sud	7,82	3,57	7,85	80,76	100,00
Àfrica/Àsia	82,64	5,76	2,87	8,73	100,00
Total	19,69	9,68	4,54	66,08	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Sud, ja sigui perquè els proporciona una millor capacitat de comunicació o perquè es dóna una major credibilitat a certs senyals, com ara els títols educatius.

Pobresa i educació

La formació és un element important a l'hora de determinar els salaris dels individus i, per tant, juga un paper clau en la determinació del risc de pobresa. Per acabar, doncs, ens interessem per la relació entre la pobresa i el nivell educatiu de la persona de referència. Com preveu la teoria econòmica —ja sigui des de la vessant de la teoria de capital humà com de la teoria de la senyalització—, la taula 45 mostra com el risc de pobresa de les llars disminueix amb el nivell d'estudis, i és extraordinàriament baix a les llars on la persona de referència té estudis universitaris (del 3,8%). A l'extrem oposat, el risc de pobresa de les llars se situa entorn del 43% quan el cap de la llar no té estudis. Noteu, però, com la gran majoria dels pobres a Catalunya conviuen amb una persona de referència que té estudis primaris.

Taula 45.

Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per nivell màxim d'estudis de la persona de referència. Catalunya, 2003-2004 (%)

Nivell d'estudis	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
Sense estudis	42,78	14,15	32,86	30,17	32,38	31,77	8,14
Primaris	25,17	31,26	42,70	45,14	33,47	45,97	27,62
Secundaris	11,80	30,50	19,54	22,09	26,12	17,38	34,13
Universitaris	3,75	24,08	4,90	2,60	8,03	4,88	30,10
Total	18,50	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Pel que fa a la distribució de la població segons temps de permanència a la pobresa, val la pena destacar com pràcticament el 75% dels pobres persistents a Catalunya viuen en

llars on la persona de referència o no té estudis o només va acabar l'educació primària. La taula 46, d'altra banda, mostra com el risc de pobresa persistent disminueix de forma exponencial amb el nivell educatiu. Noteu també com, entre les persones que no tenen estudis, una de cada dues hauria passat almenys un dels dos anys analitzats en situació de pobresa. Per tant, la manca d'estudis no només fa més probable algun episodi de pobresa, sinó que (fet que és més preocupant) també motiva episodis més llargs en aquest estat de desavantatge econòmic.

Taula 46.

Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per nivell màxim d'estudis de la persona de referència. Catalunya, 2003-2004 (%)

Nivell d'estudis	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa	Total
Sense estudis	24,96	11,34	17,42	46,28	100,00
Primaris	16,15	5,07	10,90	67,89	100,00
Secundaris	7,91	3,96	4,13	84,00	100,00
Universitaris	<i>1,20</i>	<i>1,57</i>	<i>1,50</i>	95,73	100,00
Total	11,01	4,67	7,32	77,00	100,00

Nota: En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

Finalment, com que el nivell educatiu dels grups d'edat més jove és substancialment més alt que el de les cohorts més grans, a continuació analitzem la pobresa distingint entre una cohort jove i una de gran. Amb aquest objectiu, hem definit com a cohort jove les persones de referència que tenen menys de quaranta anys i com a cohort gran les que en tenen quaranta o més. Podeu consultar els resultats a la taula 47.

La relació decreixent que observàvem entre risc de pobresa i nivell educatiu es confirma també quan separem els resultats entre les dues cohorts. De tota manera, noteu com les diferències per nivell educatiu en el risc de pobresa són molt més importants en la cohort gran que en la jove. Això es deu al major risc de pobresa de la cohort gran sense estudis i al menor risc de la mateixa cohort amb estudis universitaris. La dife-

Taula 47.

Risc de pobresa, distribució del conjunt de la població, de la població pobra i de la població segons temps de permanència a la pobresa, per nivell màxim d'estudis de la persona de referència i cohort. Catalunya, 2003-2004 (%)

Nivell d'estudis / Cohort	Risc de pobresa 2003-2004	Distribució de la població 2003-2004	Distribució de la població pobra 2003-2004	Distribució segons permanència a la pobresa			
				Pobres persistents	Surten de la pobresa	Entren a la pobresa	Mai pobres
Cohort jove							
Sense estudis	34,81	6,72	15,45	10,54	26,14	12,97	4,00
Primaris	24,93	25,48	41,92	68,60	17,35	38,18	22,03
Secundaris	10,86	39,98	28,65	10,84	43,63	38,57	43,53
Universitaris	7,62	27,81	13,98	10,02	12,89	10,28	30,44
Cohort gran							
Sense estudis	44,10	17,34	38,57	35,01	34,60	37,32	9,71
Primaris	25,24	33,74	42,96	39,36	39,23	48,27	29,75
Secundaris	12,41	26,44	16,55	24,86	19,87	11,13	30,57
Universitaris	1,69	22,48	1,92	0,77	6,30	3,29	29,97
Total	18,50	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Nota: *Cohort jove* representa les persones de referència menors de quaranta anys i *Cohort gran*, els que superen aquesta edat. En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

rència en el risc de pobresa entre els individus sense estudis podria estar motivada pel major nivell formatiu que, malgrat no haver acabat cap cicle, tenen els individus que pertanyen a la cohort més jove. D'altra banda, la diferència observada entre les dues cohorts amb estudis superiors podria estar motivada per diversos factors. En primer lloc, a causa de la relativa escassetat de graduats entre la cohort més gran, a qui un títol universitari assegurava una millor carrera professional. En segon lloc, l'experiència acumulada per la cohort més gran origina rendes més elevades, amb independència del nivell educatiu. Noteu, però, que segons aquest argument hauríem d'esperar riscos de pobresa menors per a la cohort més gran, cosa que clarament no es produeix per als estudis primaris i secundaris. Per tant, si l'experiència juga algun paper a l'hora d'explicar la diferència en el risc de pobresa entre les cohorts amb estudis superiors, aquesta hauria d'obtenir rendiments creixents amb el nivell educatiu. Finalment, un

tercer element que podria ajudar a explicar les diferències en el risc de pobresa entre els que tenen un nivell educatiu més alt està relacionat amb el desajust que sembla que hi ha en el mercat de treball entre l'educació dels treballadors —sobretot els més joves— i les necessitats formatives del lloc de treball que ocupen, fet que motiva salaris més baixos per a les generacions més joves.⁵⁰

Pel que fa als resultats de pobresa dinàmica, que mostra la taula 48, sorprenen dos resultats relacionats amb la cohort jove. En primer lloc, com indiquen les taxes d'entrada i sortida de la pobresa —força elevades—, aquesta situació de desavantatge econòmic

Taula 48.
Risc de pobresa persistent, de sortida de la pobresa, d'entrada a la pobresa i de no patir mai pobresa, per nivell màxim d'estudis de la persona de referència i cohort. Catalunya, 2003-2004 (%)

Nivell d'estudis / Cohort	Pobresa persistent	Sortida de la pobresa	Entrada a la pobresa	Mai pobresa	Total
Cohort jove					
Sense estudis	14,36	20,03	13,48	52,13	100,00
Primaris	21,56	3,07	9,16	66,21	100,00
Secundaris	2,25	5,10	6,12	86,52	100,00
Universitaris	3,17	2,29	2,48	92,06	100,00
Cohort gran					
Sense estudis	26,41	10,15	17,96	45,48	100,00
Primaris	14,57	5,65	11,40	68,37	100,00
Secundaris	10,84	3,37	3,09	82,70	100,00
Universitaris	0,40	1,28	1,10	97,22	100,00
Total	11,01	4,67	7,32	77,00	100,00

Nota: *Cohort jove* representa les persones de referència menors de 40 anys i *Cohort gran*, els que superen aquesta edat. En cursiva, aquells resultats que contenen un nombre inferior a 10 observacions de la mostra.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005.

50. Les tesis de la sobreeducació en el mercat de treball espanyol estan avalades per diversos estudis. Vegeu, entre altres, Oliver i altres (2002) o García-Serrano i Malo (1996). No obstant això, altres autors com Alba (1993) defensen que aquest «excés educatiu» és més aparent que real, i justifiquen la diferència de salaris per un deteriorament de la qualitat de l'educació.

només persisteix per a menys de la meitat dels joves sense estudis. El que sorprèn és que la taxa de pobresa persistent d'aquest grup sigui inferior a la dels joves amb estudis primaris. En segon lloc, les taxes de pobresa persistent també revelen que l'obtenció d'estudis secundaris representa una garantia contra la pobresa persistent, ja que no més del 3% es troben en aquesta situació. Aquest hauria de ser un argument addicional per exigir als responsables del sistema educatiu una millora en les elevades taxes d'abandonament dels estudis secundaris que presenten tant Espanya com Catalunya amb relació als països del nostre entorn (OCDE, 2007).

CONCLUSIONS

Fa anys que Catalunya creix a un ritme relativament elevat amb relació als països del nostre entorn, i normalment es considera que això és bo per al país, és a dir, per a tothom. No obstant això, per saber qui s'ha beneficiat del creixement econòmic cal fer una fotografia de la distribució de la renda i comparar-la amb fotografies anteriors. Així descobrirem que la desigualtat de la renda no ha canviat des de l'any 2000, com tampoc ho ha fet el percentatge de pobres o la seva situació relativa. Ara bé, el que mai podrem saber comparant les dues fotografies és si aquesta percepció segons la qual res no ha canviat també és compartida pels ciutadans. És a dir, si la manca de canvis en la desigualtat és el resultat del fet que tothom segueix ocupant la mateixa posició en la distribució d'ingressos o, al contrari, és l'efecte de l'intercanvi de posicions de moltes persones. En aquest segon cas, la percepció que res no ha canviat seria només aparent. Si ens fixem en els menys afavorits econòmicament, ens interessarà saber si el mateix percentatge de pobres correspon a les mateixes persones, o si bé algunes de les que a la primera fotografia es trobaven en la pobresa ja no hi són a la segona i, per tant, hi trobem cares noves. Per donar resposta a aquestes qüestions, les fotografies no són suficients: necessitem filmar l'acció o el moviment que es produeix dins de les distribucions. En definitiva, necessitem pel·lícules, i això és precisament el que ens proporcionen les dades longitudinals com el Panel de Desigualtats Socials de Catalunya.

Aquest estudi analitza si la pobresa a Catalunya mostra un caràcter transitori, per dilucidar si els individus que hi cauen se'n poden sortir amb una certa rapidesa o si,

al contrari, és de caràcter persistent —la qual cosa voldria dir que, una vegada dins, costa molt sortir-se'n. I ho ha volgut fer perquè l'estudi de la dinàmica, és a dir, de les transicions i la persistència, ens proporciona informació important per dissenyar la política de lluita contra la pobresa, que no es pot obtenir amb estudis estàtics, de tall transversal.

Com acabem d'apuntar, els resultats obtinguts indiquen que la pobresa s'ha mantingut estable durant els dos anys estudiats, 2003 i 2004, però també amb relació als resultats que disposem per a l'any 2000. Malgrat aquesta aparent estabilitat, l'estudi dels fluxos d'entrada i sortida de la pobresa mostra que dins de la distribució de la renda hi ha hagut força moviment. Un de cada tres pobres ha aconseguit sortir de l'estat de precarietat econòmica —percentatge inferior al trobat per Espanya—, mentre que gairebé un de cada deu individus ha caigut en la pobresa. Això implica que, en els dos anys estudiats, la pobresa ha afectat gairebé una quarta part de la població, la qual representa un grup més ampli que el que ha patit la pobresa en cadascun dels dos anys (un 18,5% de la població). D'aquests, gairebé la meitat s'ha trobat en una situació de desavantatge en els dos anys. En altres paraules, més d'un de cada deu catalans ha patit pobresa persistent. Cal destacar que gran part dels que entren i surten de la pobresa mostren canvis relativament petits en la renda. Quan disposem d'informació per a més anys podrem estudiar si una vegada fora de la pobresa s'hi queden o si, al contrari, hi tornen a caure. Així mateix, podrem saber si els que entren a la pobresa aconsegueixen sortir-ne en períodes subsegüents.

Per poder guiar el disseny de polítiques cal saber quin és el perfil dels catalans que pateixen pobresa persistent, així com les característiques dels que hi entren i dels que en surten. Cal recordar que, sovint, aquests grups no es correspondran amb els col·lectius que es mostren més vulnerables davant la pobresa, és a dir, amb els que tenen riscos de pobresa més grans. Això succeirà sempre que el grup en qüestió tingui un pes poblacional reduït.

Com ja vam concloure en analitzar la pobresa i la privació a Catalunya (vegeu Ayllón, Mercader i Ramos, 2005), els resultats del nostre estudi indiquen que els qui pateixen pobresa persistent a casa nostra no es poden caracteritzar d'una forma senzilla, a

partir d'un únic perfil. Ben al contrari, la persistència en la pobresa és el resultat de múltiples circumstàncies.

Entre els grups més afectats per la pobresa persistent ens trobem amb una de les cares tradicionalment vinculades a la pobresa i associada a la vellesa i a la inactivitat. Les persones jubilades i vídues mostren taxes de pobresa persistent que dupliquen les del conjunt dels catalans, mentre que l'heterogeni grup d'altres inactius⁵¹ pateix taxes tres vegades superiors a la mitjana. Com que el pes poblacional d'aquests col·lectius és important, aquests riscos elevats fan que el jubilats i els inactius representin més de la meitat de la població que pateix pobresa persistent a Catalunya.

Un element comú en aquests col·lectius és la seva dependència del sistema de garantia d'ingressos, tant contributiu com no contributiu. Per tant, les altes taxes de pobresa persistent revelen la insuficiència d'aquestes prestacions (tant de jubilació com de viduitat o invalidesa) per evitar riscos de pobresa i pobresa persistent importants.

Si la meitat dels pobres persistents estan associats amb la vellesa i la inactivitat, l'altra meitat ho està amb l'activitat; és a dir, amb l'atur però també amb l'ocupació. Pel que fa als aturats, les nostres anàlisis indiquen que novament el sistema de garantia de rendes orientat a aquest col·lectiu és clarament deficient. Els riscos de pobresa, tant anual com persistent, són molt elevats i ho són, sobretot, per als individus que estan aturats els dos anys d'estudi. Entre els ocupats, la presència de només un ocupat a la llar i la persistència en la temporalitat condueixen a problemes de persistència en la pobresa. Més d'una quarta part dels pobres persistents a Catalunya conviuen en llars amb un sol treballador a jornada completa i amb contracte fix. Per tant, el treball ja no només no és una garantia per evitar la pobresa —com ja sabem des de fa uns anys—, sinó que ara podem constatar que tampoc ho és per ajudar a sortir-ne els que ja són pobres, si no és que la llar compta amb dues fonts de renda laboral estable.

Cal destacar també que certes característiques, tant individuals com de la llar, estan relacionades amb la pobresa persistent. El cas més dramàtic és el dels immigrants de

51. Integrat principalment per mestresses de casa, estudiants i rendistes.

procedència africana o asiàtica, que tot i representar una proporció poc significativa de pobres persistents pateixen un risc de pobresa persistent del 83%. La mala salut, sobretot entre la gent gran, també està vinculada amb una gran persistència en la pobresa, així com les llars amb més de cinc membres.

A part de destacar els grups poblacionals més afectats per la pobresa persistent i els que representen una part més important dels pobres persistents, cal aturar-se també en aquells grups que mostren problemes greus de sortida d'aquesta situació. Les dificultats per sortir de la pobresa es manifesten en un risc de pobresa persistent molt elevat amb relació al de pobresa anual. Entre els grups que mostren una major taxa de pobresa persistent relativa trobem nous perfils, com les dones solteres o els llogaters, així com perfils que ja s'han destacat amb anterioritat, com els immigrants, els jubilats —sobretot si viuen en parella i gaudeixen de poca salut— i les mestresses de casa.

Atesa la freqüent associació entre pobresa i dona, potser algun lector se sorprèn en veure que no hi ha cap referència explícita a la dona. I és que la nostra anàlisi posa de manifest que si bé les llars encapçalades per dones tenen riscos de pobresa anual i persistent més grans que aquelles on un home és la persona de referència, els riscos no són més destacables que els de molts altres grups poblacionals. Per tant, el que potser caldria destacar és la necessitat de reorientar l'objectiu de les polítiques de lluita contra la pobresa des de la dona en general cap a certes dones, com les vídues o les solteres.

Els resultats obtinguts en aquest estudi tornen a posar en evidència la necessitat d'una estratègia integral per combatre la pobresa i la seva persistència. Així, hem posat de manifest que calen millors polítiques de garantia de rendes i de rendes mínimes per a tots aquells que no disposen d'un nivell de renda suficient i a qui per motius d'edat, malaltia o d'altres els és difícil canviar substancialment la seva situació. També calen polítiques laborals i familiars que permetin o facilitin la incorporació laboral d'un segon treballador a la llar, així com reformes en el mercat de treball i mesures que promoguin un canvi de cultura empresarial per reduir sensiblement la incidència de la temporalitat. En un altre front, destinat a adquirir una importància creixent en el futur, es troba la necessitat d'articular polítiques d'inserció efectiva dels immigrants, sobretot dels no castellanoparlants.

Bibliografia

ALBA, A. (1993). "Mismatch in the Spanish labor market: Overeducation?", a *Journal of Human Resources*, 28 (2), p. 259-278.

ATKINSON, A. B.; CANTILLON, B.; MARLIER, B. i NOLAN, B. (2002). *Social Indicators: The EU and Social Inclusion*. Oxford: Oxford University Press.

ATKINSON, A. B. (1998). *Poverty in Europe. Yrjö Jahnsson Lectures*. Oxford: Blackwell Publishers.

AYALA, L. i SASTRE, M. (2002). "La medición de la movilidad de ingresos: Enfoques e indicadores", a *Hacienda Pública Española / Revista de Economía Pública*, 162 (3), p. 101-134.

AYALA, L. i SASTRE, M. (2004). "Europe versus the United States: Is There a Trade-Off between Mobility and Inequality?", a *Journal of Income Distribution*, 13.

AYLLÓN, S.; MERCADER, M. i RAMOS, X. (2003). *La pobreza a Catalunya. Pobreza monetària i privació a Catalunya a principis del segle XXI*. Barcelona: Fundació Un Sol Món. Caixa Catalunya.

AYLLÓN, S.; MERCADER, M. i RAMOS, X. (2005). "La pobreza a Catalunya. Pobreza monetària i privació a Catalunya a principis del segle XXI". A FUNDACIÓ JAUME BOFILL (ed.) *Estructura social i desigualtats a Catalunya. Volum II*. Barcelona: Mediterrània i Fundació Jaume Bofill, p. 9-158.

BÁRCENA MARTÍN, E. i COWELL, F. A. (2006). "Static and Dynamic Poverty in Spain, 1993-2000", a *Hacienda Pública Española / Revista de Economía Pública*, 179 (4), p. 51-77.

CANTÓ, O.; DEL RIO, C. i GRADÍN, C. (2003). "La evolución de la pobreza estática y dinámica en España en el período 1985-1995", a *Hacienda Pública Española / Revista de Economía Pública*, 167 (4), p. 87-119.

COWELL, F. i VICTORIA-FESER, M. P. (1996). "Poverty measurement with contaminated data: A robust approach", a *European Economic Review*, 4, p. 1761-1771.

EFRON, B. i TIBSHIRANI, R. J. (1993). *An Introduction to the Bootstrap*. Nova York: Chapman & Hall.

EUROSTAT (2007). *Living Conditions in Europe, 2000-2005*. Eurostat Pocketbooks. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities.

FIELDS, G. i OK, E. (1999). "The measurement of income mobility: an introduction to the literature", a *Handbook on Income Inequality Measurement*, J. SILBER (ed.), Boston: Kluwer Academic Press.

FIELDS, G. (2007). "Income Mobility", a *ILR Collection Working Papers*, 19. Cornell University.

FOSTER, J.; GREER, J. i THORBECKE, E. (1984). "A class of decomposable poverty measures", a *Econometrica*, 52 (3), p. 761-766.

GARCÍA-SERRANO, C. i MALO, M.A. (1996). "Desajuste educativo y movilidad laboral en España", a *Revista de Economía Aplicada*, 11 (4), p. 105-131.

IDESCAT (2007). *Estadística de distribució personal de la renda i de risc a la pobresa. Ampliació de resultats de l'Enquesta de Condicions de Vida*. Estadística Social. Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya.

MACLENNAN, D.; STEPHENS, M. i KEMP, P. (1997). *La Politique du Logement dans les États membres de l'Union Européenne*. Luxemburg: Parlement Européen, Direcció General d'Estudis.

MASATS, M. (1998). "Desigualtat i pobresa". A GINER, S. *La Societat Catalana*. Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya.

MERCADER, M. i DELICADO, P. (1999). "La dimensió econòmica de la pobresa a Catalunya, 1973-1990". A DIVERSOS AUTORS, *Les Desigualtats Socials a Catalunya*. Col·lecció Polítiques, 24. Barcelona: Mediterrània i Fundació Jaume Bofill, p. 261-311.

MERCADER, M.; RAMOS, X. i AYLLÓN, S. (2005). *Evolució de la pobresa monetària i la desigualtat a Catalunya durant la dècada dels noranta: Una visió comparada amb el conjunt de l'Estat espanyol*. Barcelona: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.

OCDE (2007). *Education at a Glance*. París: OCDE.

OLIVER, J.; PUJOLAR, D. i col·laboradors (2001). *La Pobresa a Catalunya. Informe 2001*. Barcelona: Fundació Un Sol Món. Caixa Catalunya.

OLIVER, J.; PUJOLAR, D. i col·laboradors (2003). *La Pobresa a Catalunya. Informe 2002*. Barcelona: Fundació Un Sol Món. Caixa Catalunya.

OLIVER, J.; RAYMOND, J. L.; MAÑÉ, F. i SALA, H. (2002). “Educación formal y demanda de cualificación de la mano de obra en España: Una visión a largo plazo”, a *Document d’Economia Industrial*, 14. Barcelona: Centre d’Economia Industrial.

PUGA, D. (2002). “European regional policies in light of recent location theories”, a *Journal of Economic Geography*, 2, p. 373-406.

RAVALLION, M. (1992). *Poverty Comparisons: A Guide to Concepts and Methods*. Washington D. C.: The World Bank.

SEN, A. (1976). “Poverty: An ordinal approach to measurement”, a *Econometrica*, 44 (2), p. 219-231.

SEN, A. (1980). “Equality of what?”. A S. McMURRIN (ed.). *Tanner Lectures on Human Values*. Cambridge: Cambridge University Press.

SEN, A. (1983). “Poor, relatively speaking”, a *Oxford Economic Papers*, 35, p. 153-169.

SEN, A. (1999). *Commodities and Capabilities*. Oxford: Oxford University Press, Oxford India Paperbacks.

TRILLA, C. (2001). *La política d’habitatge en una perspectiva europea comparada*, Col·lecció Estudis Socials, 9. Barcelona: Fundació La Caixa.

ANNEX 1.

ELS ÍNDEXS DE POBRESA

Malgrat que la majoria de la gent només pensi en el percentatge de pobres com a mesura de la pobresa, aquesta mesura quantifica només una de les diferents dimensions de la pobresa. Per estudiar l'estàtica de la pobresa, és a dir, analitzar la pobresa en un moment del temps, utilitzarem diferents índexs que capturen les dimensions més importants de la pobresa (vegeu Ravallion, 1992).

El nostre punt de partida és l'opció que segurament la majoria de nosaltres proposaríem per mesurar la pobresa: la proporció d'individus que tenen una renda per sota del llindar escollit, és a dir, la proporció d'individus pobres a la població. Aquest índex, més conegut en la literatura de mesura de la pobresa pel terme anglès *headcount ratio*, i que anomenarem H , s'expressa formalment com:

$$H = \frac{q}{n}$$

on q representa el nombre total de pobres i n és la mida de la població. Aquest índex ens proporciona una estimació de la **incidència** o l'**abast** de la pobresa i ens permet donar resposta a la pregunta: quants pobres hi ha?

L'índex H té l'avantatge que és un índex senzill però presenta limitacions importants, ja que ignora completament altres aspectes importants de la pobresa, com ara la intensitat i la severitat. En altres paraules, l'índex H és insensible als canvis que experimenten els pobres, sempre que aquests no superin el llindar de la pobresa. Si tots els pobres ho fossin cada vegada més, l'índex H no canviaria, ja que no té en compte en quina mesura són pobres els individus, només considera si aquests ho són o no. Per tant, aquest índex no té en compte la intensitat de la pobresa. Alhora, tampoc no considera la severitat de la pobresa, dimensió que es recull mitjançant la desigualtat que hi ha entre la població pobra.

Una primera manera de recollir la intensitat de la pobresa és avaluar la quantitat de renda que caldria transferir als pobres per tal d'eliminar la seva pobresa. Aquest concepte es coneix amb el nom de *desnivell de la pobresa* o *poverty gap* (PG), i es mesura

com la distància, en termes de renda, que separa els individus pobres del llindar de pobresa, z , on x_i és la renda equivalent de l'individu.

$$PG = \sum_{i=1}^q (z - x_i)$$

Si expressem el *poverty gap* en termes per *capita* i amb relació al llindar de pobresa, obtenim l'*income gap ratio* (IG), que mesura la intensitat amb relació a la població pobra i l'expressa com una proporció del llindar. En altres paraules, mesura la proporció del llindar que, en mitjana, caldria donar a tots els individus pobres per fer-los sortir de la pobresa:

$$IG = \frac{\sum_{i=1}^q (z - x_i)}{qz} = 1 - \frac{\sum_{i=1}^q x_i}{qz} = 1 - \frac{\mu_q}{z}$$

on μ_q representa la renda mitjana equivalent dels individus pobres. El principal problema que presenta aquest índex és que és indiferent a la proporció de pobres que hi ha a la població, tot el contrari del que succeïa amb l'índex H .

Per tal de superar aquesta limitació, els treballs de mesura de la pobresa proposen combinar els dos índexs anteriors en un de nou que es coneix per *IH* o *poverty gap ratio*.

$$IH = \frac{\sum_{i=1}^q (z - x_i)}{nz} = \frac{q}{n} - \frac{\sum_{i=1}^q x_i}{nz} = H \left(1 - \frac{\sum_{i=1}^q x_i}{qz} \right) = H \times I$$

Aquest índex mesura la contribució o aportació, expressada en percentatge del llindar, que, en mitjana, tots els individus de la població haurien de dur a terme per eradicar la pobresa, i és l'índex que hem utilitzat per mesurar la **intensitat** de la pobresa.

Tots aquests índexs segueixen sense tenir en compte un aspecte fonamental de la pobresa: la desigualtat entre els pobres. La desigualtat entre els pobres ens ajuda a determinar la severitat del fenomen. Una economia en què els menys pobres entre els pobres milloren la seva situació a costa dels més pobres, sense que cap no aconsegueixi

sortir de la pobresa, mostra un nivell de severitat més elevat. Per tant, una desigualtat més gran dels recursos entre els pobres ens porta a nivells més elevats de la severitat de la pobresa. Per mesurar la **severitat** de la pobresa utilitzem l'índex següent:

$$S = H[I^2 + (1 - I)^2 CV_q^2]$$

on CV_q és una mesura de desigualtat, el coeficient de variació, entre els pobres.⁵²

Els índexs utilitzats en aquest estudi per mesurar l'abast, la intensitat i la severitat de la pobresa formen part d'una família d'índexs proposada per Foster, Greer i Thorbecke (1984), en què cadascun dels components es caracteritza pel fet que mostra una sensibilitat diferent a la distància entre la renda dels pobres i la renda necessària per sortir d'aquest estat, és a dir, el llindar de la pobresa. Aquesta sensibilitat diferent es recull en el paràmetre α de l'expressió de la família d'índexs $FGT(\alpha)$, que es pot interpretar com un paràmetre d'aversion a la pobresa:

$$FGT(\alpha) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^q \left[\frac{(z - x_i)}{z} \right]^\alpha, \alpha \geq 0$$

Com més gran és el paràmetre d'aversion a la pobresa, α , més sensible és l'índex a la situació dels més pobres entre els pobres. Per tant, quan tenim valors més grans de α , l'índex atribueix més importància a transferències progressives de renda cap als més pobres. Un paràmetre d'aversion a la pobresa infinit atorgaria valor només al desnivell de la pobresa de l'individu més pobre de la població i, per tant, l'índex només reflectiria la situació d'aquest individu.

Com ja hem esmentat, els índexs $FGT(\alpha)$ amb paràmetres d'aversion a la pobresa iguals a 0, 1 i 2 es corresponen als índexs d'abast (H), intensitat (IH) i severitat (S) utilitzats al llarg d'aquest estudi.

52. Sen (1976) va ser el primer de proposar un índex que considera la desigualtat entre els pobres per mesurar la pobresa. L'índex de Sen té la mateixa formulació que l'índex S , però utilitza el coeficient de Gini, en comptes del quadrat del coeficient de variació, per mesurar la desigualtat entre els pobres. L'avantatge de l'índex S respecte al de Sen és que el primer és descomponible additivament.

ANNEX 2.

LA INFERÈNCIA ESTADÍSTICA DELS ÍNDEXS DE POBRESA

Per obtenir els resultats sobre pobresa que necessitem per analitzar tant l'estàtica com la dinàmica d'aquesta en una població determinada, no disposem d'informació individualitzada per a tots i cadascun dels individus que la componen; només disposem de mostres representatives, extretes mitjançant alguna tècnica de mostreig. Per aquest motiu, els resultats obtinguts a partir de mostres poden no coincidir amb els poblacionals, ja que estan sotmesos a un marge d'error.

Per tant, per interpretar correctament les dades de pobresa que presentem a les taules d'aquest estudi, cal tenir ben present que els canvis en els índexs estimats han de ser prou similars als valors poblacionals perquè puguem estar segurs i, per tant, puguem afirmar que la variació observada no es deu a les característiques pròpies de les mostres utilitzades, sinó que reflecteix resultats poblacionals. En altres paraules, abans d'extreure qualsevol conclusió hem de conèixer les propietats mostrals dels índexs utilitzats i acompanyar les estimacions d'una anàlisi d'inferència que ens permeti conèixer en quina mesura aquestes estimacions són estadísticament significatives, és a dir, si són pròximes al veritable valor de l'índex. Aquesta anàlisi es fa mitjançant la construcció d'interval·ls de confiança i tests d'hipòtesi adequats.

En particular, per mesurar la significativitat estadística dels diferents índexs de pobresa fem contrastos d'igualtat de proporcions per a una població en dos moments diferents. Aquests contrastos es basen en resultats de normalitat asimptòtica i en càlculs de mitjanes i variàncies ponderades. En canvi, en el cas dels índexs de desigualtat estimem, en primer lloc, interval·ls de confiança del 95%, mitjançant l'aplicació de tècniques *bootstrap*, i tot seguit, fem contrastos estàndard d'igualtat de mitjanes a través de tests *t* simples. Aquests tests ens permeten contrastar si hi ha o no igualtat entre els índexs de desigualtat estimats per a diferents anys i mostres i, per tant, ens permeten conèixer la significativitat estadística de l'evolució de la desigualtat.

El *bootstrap* és una tècnica basada en el remostreig amb reemplaçament (vegeu Efron i Tibshirani, 1993). D'una mostra aleatòria $Z = (z_1, z_2, \dots, z_n)$ s'obtenen B mostres

bootstrap $Z^* = Z_1^*, Z_2^*, \dots, Z_B^*$, de tal manera que cada mostra *bootstrap* $Z^* = (z_1^*, z_2^*, \dots, z_n^*)$ és una mostra aleatòria amb reemplaçament de mida n de la distribució original Z . A continuació, es procedeix a estimar l'estadístic o índex d'interès, Π , per a cadascuna de les mostres generades mitjançant *bootstrap* $\Pi(Z_1^*), \Pi(Z_2^*), \dots, \Pi(Z_B^*)$. L'estimador fet per via *bootstrap* de l'error estàndard, $\hat{se}_B$, s'obté com la desviació estàndard de les rèpliques d'aquestes estimacions de l'índex d'interès fetes sobre les mostres que provenen del *bootstrap*.

$$\hat{se}_B = \left\{ \frac{1}{B-1} \sum_{b=1}^B \left[\Pi(Z_b^*) - \sum_{b=1}^B \Pi(Z_b^*) / B \right]^2 \right\}^{1/2}$$

Un exemple ens ajudarà a entendre la rellevància de la inferència estadística, ja que ens condueix a conclusions diferents de les que derivariem dels estimadors puntuals dels índexs de pobresa o desigualtat. Encara que el valor estimat dels índexs d'abast de la pobresa a Catalunya per al 1999 i el 2000 ens portaria a concloure, de manera prematura i equivocada, que la incidència de la pobresa s'ha incrementat, un contrast amb la significativitat estadística d'aquesta diferència ens revela que no és estadísticament significativa i que, per tant, la diferència trobada no es pot extrapolar al conjunt de la població de Catalunya.

ANNEX 3.
LA PROBLEMÀTICA DE LA MANCA DE RESPOSTA A LA VARIABLE D'INGRESSOS I DE LA FALTA DE PARTICIPACIÓ CONSECUTIVA DE LES LLARS AL PAD

Com comentàvem a l'apartat sobre les transicions dins i fora de la pobresa d'aquest treball, la manca d'informació relativa als ingressos i la no participació consecutiva en el panel d'algunes de les llars a la mostra fa que el risc de pobresa per a l'any 2003 i 2004 que estimem a partir de les dades longitudinals es trobi lleugerament per sota del risc obtingut en l'anàlisi estàtica. Les taules 49 i 50 mostren la importància de la informació *missing* per a l'any 2004 i 2003, respectivament. Noteu, d'una banda, com per exemple a la taula 49 un 13,40% de llars no pobres i un 4,79% de les pobres l'any 2003 desapareixen de la nostra anàlisi l'any 2004. Per tant, aquestes llars contribueixen a l'estimació del risc de pobresa estàtica de l'any 2003 però no entren en el càlcul del risc de pobresa de l'any 2004 ni en les estimacions de pobresa persistent. D'altra banda, val la pena tenir en compte també com el risc de pobresa canvia segons a quin any es refereixen els pesos poblacionals utilitzats.⁵³ Sens dubte, les dades del PaD es troben afectades per un procés de selecció de la mostra que caldrà resoldre en futurs treballs, especialment amb la utilització d'un nombre més important d'onades.

Taula 49.
Percentatge de llars segons període de permanència a la pobresa a Catalunya (2003-2004) considerant les observacions *missing* de 2004

	Freqüència	Freqüència acumulada
Pobre el 2003 i el 2004	9,01	9,01
Pobre només el 2003	4,61	13,62
Pobre només el 2004	6,11	19,73
Mai pobre	62,08	81,81
No pobre, <i>missing</i>	13,40	95,21
Pobre, <i>missing</i>	4,79	100,00
Total	100,00	-

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005. Els pesos utilitzats són els corresponents a l'any 2003.

53. En la nostra anàlisi, hem optat per utilitzar els pesos més recents, o sigui, els de l'any 2004.

Taula 50.

Percentatge de llars segons període de permanència a la pobresa a Catalunya (2003-2004) considerant les observacions *missing* de 2003

	Freqüència	Freqüència acumulada
Pobre el 2003 i el 2004	9,80	9,80
Pobre només el 2003	4,16	13,96
Pobre només el 2004	6,52	20,48
Mai pobre	68,54	89,02
<i>Missing</i> , no pobre	8,78	97,80
<i>Missing</i> , pobre	2,20	100,00
Total	100,00	-

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005. Els pesos utilitzats són els corresponents a l'any 2004.

ANNEX 4.

LA CONSTRUCCIÓ DELS GRUPS POBLACIONALS

A. Característiques demogràfiques

Grups d'edat: edat de tots els individus de la llar calculada a partir de la data de naixement i del dia de l'entrevista. Es distingeix entre els menors de 16 anys, els joves a partir dels 16 anys i fins a 29 anys, els intervals d'edat entre 30 i 49, entre 50 i 64, i a partir de 65 anys.

Sexe i estat civil: només es consideren aquestes característiques per a la persona de referència. Amb relació a la variable estat civil, es distingeix entre casats/des, solters/res, separats/des legalment o divorciats/des i vidus/es.

Tipus de família: es considera l'edat de la persona de referència i la presència d'altres membres a la llar —distingint entre parella, nens, joves i altres adults. Es té en compte la variable parentiu per identificar la parella, i l'edat dels membres per separar els nens dels joves i dels altres adults.

Grandària de la llar: nombre de membres a la llar. Es consideren totes les llars de sis membres o més, conjuntament.⁵⁴

B. Mercat de treball

Relació amb l'activitat econòmica habitual de la persona de referència:

Treballador: es considera que una persona treballa quan declara que treballa a jornada completa, a temps parcial o de forma variable i intermitent respecte a la jornada.

54. No es tenen en compte els membres de la llar que no hi viuen però que en podrien dependre econòmicament, com ara avis que estan en una residència per a gent gran o fills que estudien fora de la ciutat on viuen els pares.

Aturat: declara que no treballa però que busca feina —sigui aquesta la primera feina o no.

Invalidesa permanent: la persona de referència diu que té una invalidesa laboral.

Altres inactius: inclou les categories mestressa de casa o s'ocupa de les tasques de la llar, estudiant, rendista o altres situacions d'inactivitat.

Segons la situació laboral de la persona de referència:

Treballador per compte d'altri: agrupa assalariat, ajuda familiar, arrendatari o masover.

Treballador per compte propi: inclou empresari, autònom, professional, cooperativista o treballador d'una SAL o d'una SLL.

Segons la concentració de l'ocupació dins del nucli familiar: només es té en compte el treball de la persona de referència i de la seva eventual parella, i s'utilitza la informació anterior referent a la situació laboral.

Segons el tipus de contracte i jornada de la població assalariada (de nou tenint en compte només la persona de referència i la seva eventual parella):

Fix: si l'individu diu que és funcionari o que té un contracte indefinit.

Temporal: contractes de pràctiques, d'aprenentatge, d'obra i servei, d'interinitat o eventuais, entre altres.

Jornada completa

Jornada parcial: parcial, variable o intermitent.

C. Inactivitat

Tipus de prestació:

Pensió de jubilació

Pensió d'invalidesa

Pensió de viduitat

D. Règim de tinença de l'habitatge

La informació del PaD ha estat resumida en les categories següents

En propietat sense préstecs ni hipoteques: inclou propietat totalment pagada, propietat per herència o donació total de l'habitatge, propietat per herència o donació parcial de l'habitatge i altres tipus de propietat.

En propietat amb préstecs o hipoteques: propietat amb pagaments pendents (hipoteca).

Lloguer: inclou lloguer amb contracte a terminis, lloguer amb contracte indefinit, Subarrendament i altres tipus de lloguer.

Cessió semigratuïta o gratuïta : agrupa cedit semigratuïtament, cedit gratuïtament per un familiar que no viu a la llar, cedit gratuïtament per l'empresa on treballa un membre de la llar, cedit gratuïtament per algun organisme o institució i altres tipus de cessió gratuïta.

E. Estat de salut

La persona de referència té alguna discapacitat: es considera que la persona de referència té alguna discapacitat si a la fitxa familiar s'hi fa constar que té una discapacitat física sensorial, física motriu, psíquica, una malaltia mental o altres.

La percepció subjectiva de l'estat de salut de la persona de referència: les cinc categories que consten al PaD s'agrupen en tres: salut molt bona i salut bona, d'una banda, salut regular, de l'altra i, finalment, salut dolenta i salut molt dolenta. La mateixa anàlisi es fa tenint en compte la condició de jubilat de la persona de referència.

F. Immigració

Segons la condició d'immigrant de la persona de referència: es consideren immigrants tots els individus que fan constar un país de naixement diferent de l'Estat espanyol.

Segons l'origen de la població immigrada⁵⁵:

Europa: inclou estats membre de la Unió Europea i de la resta del continent europeu.

Àfrica, Àsia, Amèrica Central o del Sud

G. Estudis

Segons el nivell d'estudis aconseguït per la persona de referència:

Sense estudis: inclou les categories no sap llegir ni escriure, no ha cursat estudis però sap llegir i escriure i primària incompleta (certificat d'escolaritat).

Estudis primaris: agrupa primària completa (graduat escolar), comerç o estudis mercantils (graduat escolar) i EGB o batxillerat elemental (graduat escolar).

Estudis secundaris: FP1 o oficial industrial, FP2 o pèrit mercantil o mestre industrial, BUP o batxillerat superior, COU, educació secundària obligatòria (ESO), cicles formatius de grau mitjà, cicles formatius de grau superior i batxillerat postobligatori LOGSE.

Estudis superiors: diplomatura universitària, arquitectura o enginyeria tècnica; llicenciatura universitària, arquitectura o enginyeria; i doctorat, estudis de postgrau, màster, MIR o similar.

Segons el nivell d'estudis i el grup d'edat:

S'agrupen els individus segons si pertanyen a un grup d'edat jove (tenen menys de quaranta anys) o un grup d'edat gran (quaranta anys o més).

55. No hi ha observacions ni d'Austràlia ni de l'Amèrica del Nord.

2 Desigualtats en el treball

Maria Caprile i Jordi Potrony Hernando

RESUM

L'objectiu d'aquest estudi és analitzar la desigualtat en el treball a Catalunya, un país que ha experimentat en els darrers anys un intens procés de creixement econòmic i de creació d'ocupació, tot i que els primers signes d'alentiment econòmic són ja evidents. La pregunta que ens fem és fins a quin punt aquest procés de creixement coexisteix amb desigualtats en termes de salari i estabilitat laboral, i fins a quin punt aquestes desigualtats estan esbiaixades cap a determinats grups socials. En el primer apartat es plantegen un conjunt de consideracions teòriques sobre els canvis en el treball. En el segon, es presenten algunes dades sobre el mercat de treball a Catalunya en comparació amb altres països europeus. En els tres apartats següents, s'aplica un conjunt de tècniques d'anàlisi multivariable a les dades del PaD, amb un triple objectiu: 1) analitzar els patrons de desigualtat, identificant els distints grups en el mercat de treball; 2) analitzar la desigualtat des d'una perspectiva longitudinal, i 3) abordar la desigualtat en el treball des de la perspectiva de les llars.

INTRODUCCIÓ

Des de fa un temps, estudis comparatius rellevants com els de la Comissió Europea (2001), la Fundació Europea per a la Millora de les Condicions de Vida i Treball (2002), Esping-Andersen (2002), Gallie (2002), Gospel (2003) o Laparra i altres. (2005) posen de manifest que en el debat actual sobre la qualitat de l'ocupació es combinen aspectes tradicionals, com són el salari digne o la salut en el treball, amb altres aspectes que han adquirit una rellevància nova. Entre els més destacats caldria esmentar la tendència a l'increment sostingut de les qualificacions, amb el risc conseqüent d'exclusió del mercat de treball dels col·lectius menys qualificats; la intensificació del ritme del treball i el seu impacte en termes d'estrès i noves malalties professionals; la diversificació creixent del treball en termes de qualificació, estabilitat i salari, amb el perill que això comporta que es creïn dinàmiques duals *insider-outsider*, i, finalment, el pes creixent de les dones en el mercat de treball, la persistència de desigualtats de gènere en l'ocupació i la rellevància d'assolir un equilibri entre vida laboral i no laboral que sigui equitatiu per a homes i dones.

En el rerefons d'aquestes consideracions hi ha la idea de transició cap a un nou model de societat. Sens dubte, les societats occidentals actuals estan molt lluny de la societat industrial dels anys seixanta i setanta, per bé que el nou model o models de societat postindustrial encara s'estiguin perfilant. Més enllà de les incerteses i divergències

que hi ha en relació amb el concepte de societat postindustrial *per se*, tant en l'àmbit polític com des de la perspectiva de les ciències socials, hi ha un cert consens sobre alguns dels seus trets més bàsics: la difusió i l'ús a gran escala de les noves tecnologies de la informació i la comunicació, la intensificació de la innovació, tant a escala organitzativa com tecnològica, el desenvolupament d'una economia de serveis, en què el serveis intensius en coneixement tenen un paper rellevant i, finalment, la tendència de la població a assolir nivells educatius més elevats, així com una formació més intensa al llarg de la vida.

Hi ha un debat molt viu sobre l'abast real d'aquests canvis, les seves causes i els seus impactes, en termes de creixement econòmic. Amb tot, el gruix de la polèmica rau en els impactes socials, amb dos pols oposats en els debats acadèmics i polítics. L'enfocament més optimista manté que les transformacions en curs condueixen a un grau més alt de benestar i cohesió social, mentre que des d'un enfocament alternatiu es planteja que no hi ha relació directa entre el progrés econòmic i tecnològic, i el progrés social: l'evidència empírica posa de manifest que el desenvolupament tecnològic i el creixement econòmic poden coexistir amb nivells elevats d'atur i precarietat laboral, desigualtat creixent en els ingressos i pobresa (Esping-Andersen, 1999 i 2002). Des d'una perspectiva de gènere, davant els plantejaments més optimistes, altres anàlisis subratllen l'emergència de noves formes de desigualtat de gènere i la creixent desigualtat social entre les dones (Mósesdóttir, Serrano-Pascual i Remery, 2006).

L'objectiu d'aquest treball és analitzar la desigualtat en el treball a Catalunya, un país que ha experimentat en els darrers anys un intens procés de creixement econòmic i de creació d'ocupació, tot i que els primers signes d'alentiment econòmic són ja evidents. La pregunta bàsica que ens fem és fins a quin punt aquest procés de creixement coexisteix amb fortes desigualtats en termes de salari i estabilitat laboral i fins a quin punt aquestes desigualtats estan esbiaixades cap a determinats grups socials. El treball s'estructura en sis apartats. En el primer es plantegen un conjunt de consideracions teòriques sobre els canvis en el treball. En la segona part es presenten algunes dades bàsiques sobre el mercat de treball a Catalunya en comparació amb altres països europeus. En els tres apartats següents, s'apliquen un conjunt de tècniques d'anàlisi

multivariable a les dades del Panel de Desigualtats Socials de Catalunya (PaD), amb un triple objectiu: 1) analitzar els patrons de desigualtat i identificar els distints grups o segments en el mercat de treball; 2) analitzar la desigualtat des d'una perspectiva longitudinal, i identificar les pautes de permanència, entrada i sortida en el treball precari, i 3) abordar la desigualtat en el treball des de la perspectiva de les llars, i analitzar en quina mesura la desigualtat dels individus en el mercat de treball es trasllada a desigualtat econòmica a les llars.

Aquest tipus d'anàlisi només és factible amb el PaD, l'única font estadística a Catalunya que reuneix informació sobre salari, trajectòria laboral passada, situació laboral actual, característiques personals i familiars, i composició i renda de la llar. D'altra banda, cal assenyalar que, amb caràcter previ a aquest treball, s'ha fet una anàlisi descriptiva molt exhaustiva del PaD, que posa de manifest la consistència d'aquesta font estadística en relació amb l'Enquesta de Població Activa (EPA, INE), pel que fa a l'ocupació, i l'Enquesta de Condicions de Vida (INE), pel que fa a renda familiar i pobresa.

CONSIDERACIONS TEÒRIQUES

En la transició cap a la societat postindustrial, la literatura comparada apunta tres canvis bàsics en el treball: el canvi des de la producció de béns fins al proveïment de serveis, l'expansió d'organitzacions laborals menys jeràrquiques, més centrades en la qualificació i més flexibles, i el creixement de feines que requereixen un contingut elevat d'informació i coneixement. Tanmateix, es qüestiona fins a quin punt aquests canvis s'estan produint i quina repercussió tenen sobre el grau de qualificació, el grau de desigualtat o l'equilibri entre la vida laboral i la no laboral.

Com afirma Gospel (2003), fa temps que coexisteixen dues perspectives diferents respecte als canvis en el treball. Des dels anys seixanta, l'enfocament més optimista posa l'èmfasi en la millora de les condicions laborals, l'enriquiment del contingut del treball, l'increment de la participació i l'augment de la productivitat i el benestar per als treballadors i el conjunt de la societat. Aquest enfocament s'ha basat en diferents perspectives:

- Des d'una perspectiva tecnològica, s'argumenta que el canvi tècnic condueix a eliminar les ocupacions menys desitjables, a augmentar gradualment els requisits de qualificació de la feina, i a obtenir millors condicions laborals, més responsabilitat i més implicació dels treballadors en el desenvolupament de la seva activitat professional.
- Des d'una perspectiva d'estratificació, s'argumenta que el treball manual hauria decaïgut i que la feina d'oficina, professional i de direcció hauria augmentat i, per tant, els empleats tindrien en general millors feines, més autonomia en el lloc de treball i remuneracions més generoses.
- Des d'una perspectiva de gestió empresarial, se suggereix que organitzacions més complexes, en entorns més competitius, han d'abandonar els sistemes de direcció basats en el control i l'autoritarisme, passant a sistemes de direcció basats en la motivació i el compromís, en què els treballadors estarien més ben tractats i gaudirien de més autonomia a la feina.

Des d'un enfocament més crític, es posa l'èmfasi en els clarsobscurs de les transformacions en curs, que es veurien accentuades per determinades estratègies polítiques, com la desregulació del mercat de treball i les polítiques de prestacions socials condicionals (*workfare*) davant l'atur (Marx i Verbist, 1998; Nolan i Marx, 2000; Esping-Andersen 2002; Gallie, 2002). Analitzant els desenvolupaments recents, s'afirma que s'està produint un procés accelerat de canvi sectorial i tecnològic, amb una marcada decadència de les feines tradicionals menys qualificades. De la mateixa manera, es considera que aquests treballadors poc qualificats també s'estan quedant enrere en el procés de requalificació i formació a la feina, que sí que estan fent els treballadors més qualificats. Aquest doble procés accentua els riscos d'inestabilitat, desocupació i exclusió social per a aquest grup, generalment treballadors amb un nivell educatiu molt baix i una llarga experiència laboral en feines amb poc contingut. Aquest enfocament també suggereix que la intensificació de la competència condueix a nivells elevats de pressió a la feina, al creixement de la subcontractació, el *downsourcing* i les formes de treball atípiques, molt menys favorables, en termes d'hores de treball, salaris i seguretat, que les feines "estàndard". Finalment, se subratlla que el creixement de l'ocupació en els serveis és tan qualificat com no qualificat, com es demostra en l'expansió de les feines poc qualificades en el comerç, la restauració, l'hoteleria i altres serveis personals.

En resum, s'afirma que els mercats de treball estan cada vegada més segmentats per les qualificacions, la seguretat i el salari, i que els grups socials més vulnerables estan en risc de quedar atrapats en l'alternança entre feines poc qualificades i la desocupació, que els podria portar a la pobresa i a l'exclusió social (Gallie, 2002; Marx i Verbist, 1998; Nolan i Marx, 2000). D'aquesta manera, Gallie (2002) apunta l'existència de feines que no ofereixen ni el nivell o la seguretat mínima d'ingressos ni els beneficis intrínsecs del treball (desenvolupament personal i motivació) per ser considerades feines dignes. En la mateixa línia, Laparra i altres (2005) defineixen l'ocupació precària com el conjunt de tipus d'ocupacions que estan sota els estàndards normatius socialment establerts i que tenen com a resultat una distribució desigual dels riscos associats al mercat de treball entre els treballadors: el risc d'inestabilitat i inseguretat en la trajectòria laboral i les perspectives de carrera professional; el risc de salari baix i pobresa, el risc d'exposició a un entorn i una organització de treball perjudicial i, finalment, el risc de tenir una protecció social deficitària o de segona mà.

La discussió, des de la perspectiva de gènere, sobre les oportunitats i els desequilibris en la transició cap a la societat del coneixement mostra també grans divergències. Sens dubte, un dels canvis paradigmàtics respecte a la societat industrial és la incorporació massiva de les dones al mercat laboral, un dels aspectes més evidents de la profunda transformació en les relacions de gènere que s'està produint. Tanmateix, també es reconeix àmpliament que dones i homes no ocupen posicions iguals en el mercat laboral, fins i tot allà on les taxes d'ocupació són molt semblants. La literatura assenyala, en primer lloc, les dificultats a l'hora de combinar ocupació i maternitat, i subratlla la persistència de la dependència econòmica entre les mares d'infants joves (Gornick, 1999) i l'impacte acumulatiu de les interrupcions de l'activitat laboral al llarg de la vida, en termes de pèrdua d'ingressos, erosió de les qualificacions, menor experiència i pèrdua d'antiguitat (Stier, Lewin-Epstein i Braun, 2001). En segon lloc, es constaten les desigualtats en els àmbits de la segregació vertical i horitzontal, les condicions laborals (especialment el treball a temps parcial) i el salari (Blau i Kahn, 2000; Reskin i Padavic, 1994). No obstant això, segons assenyala Hakim (1996), la literatura divergeix en el balanç global de les tendències actuals: la visió més "grisa" ressaltava les dificultats, la segregació i la discriminació, mentre que la visió "optimista" emfatitzava els avanços de les dones. En qualsevol cas, el que sembla clar és que els canvis

en el mercat de treball no han estat acompanyats de canvis substancials en l'esfera del treball domèstic. L'estricta divisió sexual entre treball remunerat i treball domèstic s'ha difuminat al llarg de les últimes tres o quatre dècades en el conjunt dels països occidentals. Tanmateix, la recerca comparada posa de manifest que, fins i tot als països Escandinaus o als Estats Units, en què les taxes d'ocupació d'homes i dones són molt semblants, les dones continuen assumint la major part de la feina domèstica (Gershuny, 2000; Gershuny i Sullivan, 2003).

Per descomptat, la igualtat de gènere és una dimensió rellevant de la qualitat del treball des del punt de vista de l'equitat entre homes i dones. Un gruix important de la literatura comparada va, però, més enllà, i considera que la igualtat de gènere és, avui dia, també una qüestió societària, un dels elements clau per impulsar un "cercle virtuós" de més feina, més equitat i més benestar en la societat postindustrial. La igualtat entre homes i dones té repercussions importants en aspectes com ara el creixement de la demanda de serveis, l'emergència de noves necessitats socials relacionades amb la cura de les persones, i l'equilibri entre la vida laboral i personal, i és un factor de primer ordre per al creixement de la demanda de treball i la sostenibilitat a llarg termini de l'estat del benestar (Esping-Andersen 1999, 2002).

CANVIS EN EL TREBALL I DESIGUALTATS: ALGUNES DADES SOBRE LA SITUACIÓ A CATALUNYA DES D'UNA PERSPECTIVA COMPARADA

Catalunya ha viscut un llarg període de creixement econòmic i forta creació d'ocupació, amb una millora substancial de la seva posició relativa respecte a d'altres països i regions europees. Si fa un temps no molt llunyà els trets més distintius del mercat de treball a Catalunya eren l'elevada taxa d'atur, la baixa taxa d'ocupació femenina i l'elevada taxa de temporalitat, la situació ha canviat més que notablement. Els tres objectius de 'plena ocupació' de l'Agenda de Lisboa ja s'han assolit: una taxa d'ocupació del 70%, una taxa d'ocupació femenina del 60% i una taxa d'ocupació dels treballadors entre cinquanta-cinc i seixanta-cinc anys del 50%. Catalunya té en l'actualitat una taxa d'atur més baixa i una taxa d'ocupació femenina més alta que la mitjana UE15, al mateix temps que la temporalitat, tot i que encara és comparativament elevada, s'ha

reduït considerablement, del 34% el 1996 al 27% el 2006 (Amarelo, 2007; Martin, 2007; Caprile, Herrera, Potrony i Vallès., 2008).

El bon comportament de l'ocupació és fruit d'una llarga etapa de creixement econòmic i creació de riquesa. Des de mitjan anys vuitanta l'economia catalana ha observat un creixement del PIB al voltant del 3% anual acumulatiu i s'ha produït un intens procés de convergència amb la Unió Europea. El PIB per càpita de Catalunya representava el 85% de la mitjana UE15 el 1986, mentre que el 2004 (últim any disponible segons la informació d'Eurostat) se situa en el 106%. En aquest període 1986-2006, la taxa de creixement anual mitjà de l'ocupació a Catalunya ha estat del 3,9%, superior a la d'Espanya (2,9%) i molt per sobre del 0,9% de la UE15 (Amarelo 2007).

Però, quin tipus d'ocupació s'ha creat al llarg d'aquests darrers anys? L'anàlisi de l'evolució de l'ocupació al llarg del període 1996-2007 (amb dades EPA revisades) posa de manifest un increment del pes relatiu de les ocupacions més qualificades i menys qualificades, i la pèrdua de pes relatiu de les feines més tradicionals de la indústria i els directius. Els grups amb més creixement relatiu són els professionals i tècnics de suport (74%) i els treballadors no qualificats (69%). En altres paraules: el canvi ocupacional ha estat intens i la creació de llocs de treball s'ha concentrat en els grups extrems en termes de qualificació. Malauradament, les perspectives de futur no són gaire optimistes si es té en compte l'altíssim percentatge de joves amb només educació obligatòria (34%, molt per sobre del 26% de mitjana a la UE15).¹ Aquesta xifra posa de manifest la desigualtat extrema en la distribució de les qualificacions i el perill que les dinàmiques més duals del mercat de treball s'accentuïn en els anys vinents.

Des d'una perspectiva comparada, Catalunya presenta un dèficit important de treball qualificat que es fa evident quan s'analitza tant el pes dels professionals i tècnics de suport (des del punt de vista ocupacional) com el pes dels serveis intensius en coneixement i, molt especialment, els vinculats a l'estat del benestar (des del punt de vista sectorial). Segons les dades comparables més recents, només el 24% dels ocupats a Catalunya són professionals i tècnics de suport, un percentatge similar al d'Espanya, però molt per sota

1. Elaboració pròpia amb dades LFS (EUROSTAT) per a l'any 2006.

del 31% de la UE15, el 36% d'Holanda o el 37% de Dinamarca.² L'altra cara de la moneda és l'elevat percentatge d'universitaris en llocs de treball per sota del seu nivell de qualificació, el que s'anomena subocupació. A Catalunya un 39% dels ocupats amb titulació universitària estan en aquesta situació, una xifra similar a la d'Espanya i Irlanda, però molt superior a la de la UE15 (23%), Holanda (17%) i Dinamarca (15%). L'economia catalana, ara per ara, es mostra incapaç d'absorbir gran part del talent de la seva població, tot i que el pes de la població adulta amb educació universitària és similar a la d'altres països i regions de la UE15 (Homs, Caprile, Vallès i Potrony, 2006). Analitzant l'ocupació en

Taula 1.

Ocupació en sectors d'alta tecnologia i intensius en coneixement, en indústries de tecnologia alta i mitjana-alta i serveis intensius en coneixement, sobre el total d'ocupats (%)

	ITA	ITMA	IT	SICAT	SICM	SICF	SICA	SIC	IT+SIC
1994									
Catalunya	1,3	9,2	10,5	1,7	5,9	2,8	12,4	22,8	33,3
Espanya	0,6	4,8	5,4	1,7	5,1	2,7	12,3	21,8	27,2
Dinamarca	0,7	5,9	6,6	3,5	7,1	3,5	24,8	38,9	45,5
Irlanda	2,0	4,5	6,5	2,3	5,6	3,7	16,8	28,3	34,7
Holanda	1,6	3,6	5,3	2,9	9,1	3,3	22,0	37,3	42,5
2006									
Catalunya	1,0	7,3	8,3	3,3	9,1	2,7	13,7	28,7	37,0
Espanya	0,4	4,0	4,5	3,0	8,4	2,2	14,3	27,9	32,4
Dinamarca	0,8	5,2	6,0	4,4	8,3	3,3	27,5	43,5	49,5
Irlanda	2,7	3,3	6,0	3,6	7,6	4,4	18,4	34,0	40,0
Holanda	0,6	2,5	3,1	3,8	10,4	3,4	24,5	42,2	45,3
UE15	1,1	5,6	6,7	3,5	8,9	3,2	19,5	35,1	41,8

ITA - Indústries de tecnologia alta

ITMA - Indústries de tecnologia mitjana-alta

IT - Indústries de tecnologia alta i mitjana-alta

SICAT - Serveis intensius en coneixement d'alta tecnologia

SICM - Serveis de mercat intensius en coneixement

SICF - Serveis financers intensius en coneixement

SICA - Altres serveis intensius en coneixement

SIC - Total de serveis intensius en coneixement

Nota: Dades d'Irlanda del 2005 en lloc del 2006.

Font: Elaboració pròpia amb dades LFS (EUROSTAT) per a l'any 2006.

2. Elaboració pròpia amb dades LFS (EUROSTAT) per a l'any 2006.

sectors d'alta tecnologia i intensius en coneixement, es pot constatar clarament “on” està la diferència (vegeu la taula 1). Catalunya manté el seu perfil industrial davant la resta de països, amb més d'un 8% d'ocupació en les indústries de tecnologia alta i mitjana-alta. Tanmateix, el pes de l'ocupació en els serveis intensius en coneixement és molt baix en termes relatius: només el 29%, quan la mitjana de la UE15 és en el 35% i països com Holanda i Dinamarca se situen per sobre del 40%. El diferencial de Catalunya amb la resta de països es concentra en dues branques: els serveis intensius en coneixement d'alta tecnologia (R+D, informàtica i similars) i, molt especialment, els “altres” serveis intensius en coneixement, els serveis relacionats amb l'estat del benestar (salut, educació, treball social). A Catalunya només el 14% dels ocupats treballa en els serveis vinculats a l'estat de benestar, a Dinamarca, el 28%; a Holanda, el 25%, i a Irlanda, on tradicionalment es considera que aquests serveis estan poc desenvolupats, el 18%.

Malgrat l'intens procés de creixement econòmic i creació d'ocupació, el grau de pobresa relativa a Catalunya és elevat. La taxa de pobresa el 2004 se situa en el 18%, per sobre de la mitjana de la UE15 (16%), i molt lluny de les taxes d'Holanda (12%) i Dinamarca (11%).³ Es tracta d'un fet que en els darrers anys diversos estudis han posat de manifest (Diversos autors, 1999; Mercader, 2003, Novella 2004; Ayllon, Mercader i Ramos, 2005). Un estudi recent sobre la qualitat de l'ocupació a Catalunya (Homs, Caprile, Vallès i Potrony, 2006) aporta en aquest sentit una dada reveladora: l'elevat pes dels treballadors amb baix salari i dels treballadors en situació de pobresa, la qual cosa posa de manifest que per a una part important de la població el fet de treballar no garanteix un nivell mínim de condicions de vida. El baix salari, definit com el salari hora per sota del 60% de la mediana del salari hora, és un fet prou estès a Catalunya: afecta l'11% dels treballadors, una xifra inferior a la mitjana d'Espanya i Holanda (13%) però superior al 9% de mitjana de la UE15, el 6% d'Irlanda i el 5% de Dinamarca (vegeu la taula 2). El baix salari es pot compensar amb altres ingressos de la llar, però quan no és així és sinònim de pobresa: un 11% de les persones que treballen a Catalunya estan en aquesta situació. Novament es tracta d'una xifra similar a la d'Espanya, però molt superior a la mitjana europea (7%), Irlanda (7%) i Dinamarca (4%). Fins i tot

3. Per a Catalunya, elaboració pròpia amb dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (INE). Per a la resta, EUROSTAT.

a Holanda, on el baix salari està més estès que a Catalunya, el pes dels treballadors en situació de pobresa és notablement inferior (8%). Es tracta, d'altra banda, d'un fet gens neutral en termes de gènere, doncs el baix salari és un fenomen clarament feminitzat: el 59% dels treballadors en aquesta situació són dones, quan les dones només representen el 44% de la població assalariada.

Taula 2.

Treballadors amb baix salari (Assalariats amb un salari brut hora inferior al 60% de la mediana del salari brut hora sobre el total d'assalariats)

	%
Catalunya	11
Espanya	13
Dinamarca	5
Irlanda	6
Holanda	13
UE15	9

Nota: Any de referència per a Catalunya i Espanya, 2004; per a la resta, 2001.

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'European Community Household Panel (EUROSTAT) i Enquesta de Condicions de Vida (INE).

Treballadors en situació de pobresa (Ocupats amb ingressos sota el llindar de pobresa, sobre el total d'ocupats)

	%
Catalunya	11
Espanya	11
Dinamarca	4
Irlanda	7
Holanda	8
UE15	7

Nota: Any de referència per a Catalunya i Espanya, 2004; per a la resta, 2002.

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'European Community Household Panel (EUROSTAT) i Enquesta de Condicions de Vida (INE).

DESIGUALTAT EN EL TREBALL A CATALUNYA: UNA ANÀLISI MULTIVARIABLE

Amb l'objectiu d'identificar els patrons bàsics de desigualtat en el treball a Catalunya, s'han aplicat un conjunt de tècniques d'anàlisi multivariable a les dades del PaD. En primer lloc, s'ha fet una anàlisi de components principals, per tal de reduir el nombre d'indicadors i obtenir les dimensions més rellevants per caracteritzar la desigualtat en el mercat de treball. En segon lloc, s'han analitzat els conglomerats, per identificar els grups principals en relació amb la desigualtat i les seves característiques bàsiques. Finalment, s'ha fet una anàlisi de regressió logística, per copsar la incidència de les variables de tipus personal i laboral sobre els patrons de desigualtat.

Anàlisi de components principals

L'anàlisi de components principals dut a terme ha consistit en l'extracció de dues components principals, una en relació amb el salari i una altra en relació amb l'estabilitat laboral. Tal com s'ha assenyalat anteriorment, el salari ha estat sempre un eix bàsic de desigualtat en el treball. La literatura comparada apunta, a més, la tendència cap a una creixent diferenciació del mercat de treball en termes salarials: al mateix temps que la desigualtat salarial augmenta, també s'estén el baix salari i la pobresa entre els treballadors. Un segon eix de desigualtat, d'importància creixent és l'estabilitat en el treball: la sortida prematura del mercat de treball, l'atur, l'alternança entre atur i ocupació, el treball temporal, són fenòmens que tenen especial incidència en determinats grups socials i conformen un nou eix de desigualtat. En síntesi, l'anàlisi gira al voltant de dos dels riscos associats al mercat de treball que Laparra i altres (2005) assenyalen com a defintoris del treball precari: el risc de baix salari i pobresa, i el risc d'inestabilitat i inseguretat en la trajectòria laboral i les perspectives de carrera professional. Des d'aquesta perspectiva, té interès subratllar que l'anàlisi no s'ha circumscrit als ocupats, sinó que també ha inclòs els aturats que havien treballat anteriorment, a partir de la informació que proporciona el PaD sobre la seva trajectòria laboral passada.

Per a la construcció de la primera component, s'han considerat tres variables referents al salari en la feina actual dels ocupats o al salari en la darrera feina dels aturats que han treballat anteriorment:

- Salari mensual net estandarditzat segons el nombre de pagues anuals.
- Salari per hora net estandarditzat segons el nombre de pagues anuals.
- Privació respecte del sou net mensual: es construeix com la diferència al quadrat entre el llindar de baix salari, establert en el 60% de la mediana del salari mensual net, i el salari mensual net corresponent a cada individu. La privació dels individus amb un salari mensual net superior al llindar de baix salari és 0.

Aquestes tres variables s'han seleccionat per tal de comptar amb informació complementària sobre els diferents aspectes de la desigualtat salarial. D'una banda, atesa la diversificació de la jornada laboral, s'ha considerat necessari tenir informació tant del salari hora com del salari mensual. D'altra banda, s'ha considerat pertinent incloure una tercera variable de privació relativa, que mesura la distància envers el que es considera el llindar d'un salari digne (60% de la mediana del salari mensual net).

Per a la construcció de la segona component principal, s'han considerat tres variables referents a la (in)estabilitat laboral dels ocupats i dels aturats que havien treballat anteriorment:

- Ràtio entre el nombre d'anys totals en atur i el nombre d'anys de vida laboral.
- Durada mitjana de l'atur en anys: es calcula com el nombre d'anys totals en atur dividit pel nombre de vegades que s'ha estat a l'atur.
- Nombre d'anys sense estar en atur: es calcula, d'una banda, com el nombre d'anys que acumulen els ocupats treballant ininterrompudament, i d'una altra, com el nombre d'anys que acumulen els aturats en situació d'atur ininterrompudament (canviat de signe).

De nou, l'elecció d'aquestes variables té com a objectiu aportar informació complementària. La primera variable mesura la durada relativa de l'atur en relació amb el total d'anys en actiu, mentre que la segona permet calibrar la duresa relativa de l'atur

donant informació sobre la seva durada mitjana. Finalment, la tercera variable, a diferència de les dues anteriors, està relacionada amb la situació de l'individu en el moment de l'enquesta, i aporta informació sobre la permanència ininterrompuda en la situació d'ocupació o d'atur.

L'anàlisi s'ha fet sobre les dades de la primera i la quarta onada. En ambdós casos, cada component principal explica més del 60% de la variància i presenta una relació raonablement equilibrada amb les variables d'origen.

Anàlisi de conglomerats

Un cop extretes les dues components principals anteriors, s'ha seguit amb una anàlisi de conglomerats sobre els individus en relació amb aquestes dues components. L'objectiu és identificar grups d'individus, de tal manera que els individus d'un mateix grup tinguin la major similitud possible i a la vegada siguin el més diferents possible de la resta d'individus.

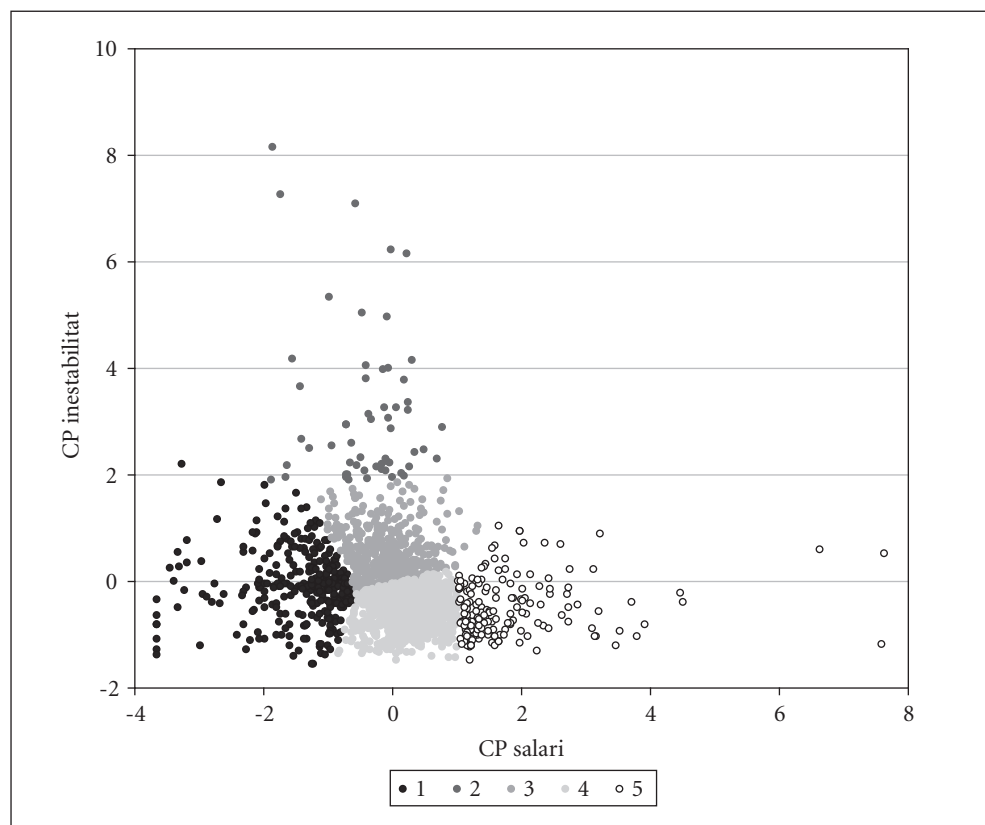
Per verificar la coherència i significat dels grups resultants s'ha dur a terme també una anàlisi de la variància dels grups respecte de les sis variables considerades inicialment i s'ha calculat l'estadístic d'associació. Els resultats confirmen la robustesa de l'anàlisi feta. L'anàlisi ha permès identificar amb prou nitidesa cinc grups en funció del nivell salarial i la (in)estabilitat laboral acumulada al llarg de la seva vida professional, amb resultats molt semblants per a la primera i quarta onada. Els resultats per a la primera onada es mostren en el gràfic 1.⁴

Per tal d'interpretar la partició obtinguda s'ha analitzat la composició de cada grup respecte de les sis variables inicials. El resultat es resumeix a la taula 3, on es destaquen en gris clar els pitjors valors en cada grup, i en gris fosc, els millors. En conjunt, les dades apunten a una important diferenciació del mercat de treball a Catalunya, en termes de salari i de permanència en l'ocupació.

4. Els resultats per a la quarta onada són molt semblants. Es presenten a l'apèndix.

Gràfic 1.

Grups de situació en el mercat de treball, en relació amb el salari i la inestabilitat laboral

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002.

Els dos primers grups, que comprenen el 21% de la població analitzada, es poden definir com treball precari: o bé un salari molt baix, o bé una fluctuació constant entre treball i atur. El primer d'aquests grups es caracteritza per tenir nivells salarials extraordinàriament baixos, tant en relació amb el salari hora com en relació amb el salari mensual. El segon, tot i que també presenta nivells salarials força baixos, es ca-

racteritza principalment per tenir un alt grau d'inestabilitat al llarg de la vida laboral; de mitjana, l'atur ocupa gairebé el 40% de la seva vida laboral.

Els tres grups restants corresponen a una situació laboral molt més afavorida, tot i que entre ells s'observen diferències notables. Així, el tercer i quart grups, formats pel 69% de la població, es caracteritzen per tenir uns nivells salarials mitjans-altos força similars, però es diferencien clarament quant a la inestabilitat laboral, força superior en el tercer grup. Finalment el cinquè grup, que comprèn el 10% de la població, és el grup amb millors condicions laborals: salaris molt elevats i llargs períodes d'ocupació sense interrupció al llarg de la vida laboral.

Taula 3.

Grups de situació en el mercat de treball: pes sobre el total i valors mitjans de les variables de salari i estabilitat laboral

Grups	%	Salari mes (euros)	Salari hora (euros)	Privació (euros ²)	Pes de l'atur sobre la vida laboral (%)	Durada mitjana de l'atur (anys)	Permanència en el treball/atur (anys)
1	16,8	475	4,31	66.495	3,2	0,37	11,66
2	3,9	843	6,25	20.592	39,2	3,15	1,75
3	29,3	1.041	6,44	7.941	7,7	0,67	4,76
4	39,9	1.276	7,50	2.599	0,4	0,08	18,59
5	10,2	2.320	21,00	286	1,3	0,17	20,82
Total	100,0	1.162	7,99	15.343	4,6	0,43	13,34

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002.

Anàlisi descriptiva dels grups

Un cop obtinguda aquesta partició, s'ha fet una anàlisi dels cinc grups obtinguts respecte d'algunes de les variables descriptives més rellevants, per tal de determinar si els grups també presentaven diferències significatives respecte de cada una d'aquestes variables. Les variables considerades han estat les següents:

- Sexe
- Edat
- Nivell d'estudis acabats
- Anys de vida laboral
- Situació respecte de l'activitat
- Ocupació (en la feina actual o en la darrera feina)
- Situació laboral (en la feina actual o en la darrera feina)

Aquesta anàlisi s'ha dut a terme fent una anàlisi de taules de contingència, en el cas de variables categòriques, i d'anàlisi de la variància, en el cas de variables contínues, per tal de confirmar les diferències observades en l'anàlisi descriptiva.

A la taula 4 es presenten els resultats obtinguts respecte de les variables categòriques i es destaquen els percentatges significativament superiors als de la població en conjunt. Com es pot observar, les dones estan sobrerrepresentades en els grups precaris (70%), mentre que els homes són majoria en la resta (58%).

Pel que fa al nivell d'estudis, també s'observen diferències destacables. Així, en el grup amb millor situació laboral, el 61% tenen estudis universitaris, mentre que en l'extrem oposat, el grup de situació laboral més precària està format en un 54% per persones amb ensenyament primari o obligatori.

Els aturats estan clarament sobrerrepresentats en el segon grup, on representen prop del 40% dels individus, i en menor mesura en el tercer grup, mentre que els grups més afavorits estan formats, pràcticament en la seva totalitat, per ocupats.

Els grups presenten també diferències importants en relació amb l'ocupació. Els directius i tècnics són el 75% dels individus del grup amb millor situació laboral i el 45% del següent. En l'extrem oposat, en els grups amb situació més precària trobem els treballadors no qualificats. Pel que fa al tercer grup, observem que els treballadors de la indústria tenen un pes molt important.

En relació amb la situació laboral, es diferencien clarament els tres primers grups dels dos restants. En els primers les persones amb contracte temporal representen el

Taula 4.**Composició dels grups de situació en el mercat de treball**

	Grup					
	1	2	3	4	5	Total
Sexe (%)						
Home	31	20	54	60**	63**	52
Dona	69**	80**	46	40	37	48
Nivell d'estudis (%)						
Ensenyament primari o obligatori	54**	38	46**	38	19	41
Ensenyament secundari postobligatori	32	45	39**	35	21	34
Estudis universitaris	14	17	15	28*	61**	25
Situació respecte de l'activitat (%)						
Ocupat/ada	92	62	86	99**	98**	93
Aturat/ada	8	38**	14**	1	2	7
Ocupació (%)						
Directiu/iva, tècnic/a nivell alt i mitjà	25	32	26	49**	75**	40
Administratiu/iva	12**	3	8	7	4	8
Treballador/a dels serveis	19**	17	17**	9	3	13
Treballador/a de la indústria	20	17	35**	28	17	27
Treballador/a no qualificat/ada	24**	31**	14	7	1	12
Situació laboral (%)						
Assalariat/ada amb contracte indefinit	50	46	54	74**	80**	64
Assalariat/ada amb contracte temporal	39**	39**	39**	13	6	25
Treb. per compte propi amb treb. a càrrec	3	4	1	5*	8**	4
Treb. per compte propi sense treb. a càrrec	8	11	6	8	7	7

** Diferències significatives al 0,01.

* Diferències significatives al 0,05.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002.

39%, mentre que aquest percentatge disminueix fins al 13% i 6% respectivament en el quart i cinquè grup. En aquests grups també troben una presència significativa de treballadors per compte propi amb treballadors a càrrec (entre el 5% i el 8%).

La taula 5 presenta els valors mitjans i la desviació típica de les variables contínues (edat i anys de vida laboral) per a cada grup. Com es pot observar, les diferències no són molt notables, tot i que els grups amb millor situació laboral (4 i 5) estan formats, de mitjana, per persones de més edat i amb més anys en actiu que la resta de grups.

Taula 5.

Grups de situació en el mercat de treball: edat i vida laboral

	Grup					
	1	2	3	4	5	Total
Edat (anys) **						
Mitjana	35,8	36,1	35,7	39,8	43,7	38,2
Desviació típica	11,6	9,7	10,4	10,4	9,8	10,9
Vida laboral (anys) **						
Mitjana	18,9	16,4	18,5	22,4	24,5	20,6
Desviació típica	13,4	11,6	12,2	11,9	10,7	12,3

** Diferències significatives al 0,01.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002.

Donades les importants diferències detectades entre homes i dones, s'ha analitzat també de manera separada la composició dels grups. Els resultats es presenten en la taula 6, i s'hi destaquen de nou els percentatges significativament superiors al total respectiu. Les dades suggereixen diferències importants entre homes i dones. El nivell d'estudis sembla un factor més determinant per assolir una bona situació laboral en el cas de les dones que en el cas dels homes: en els dos grups amb millor situació laboral, el pes dels homes amb estudis no universitaris és molt superior al de les dones. En relació amb l'ocupació, les dades confirmen la segregació entre indústria i serveis per als tres grups pitjor situats: entre els homes, predominen els treballadors de la indústria, mentre que en el cas de les dones, predominen els treballadors dels serveis i els administratius. En els grups amb situació més afavorida també hi ha diferències destacables: les dones són predominantment directives i tècniques, mentre que en el cas dels homes també hi ha una presència important de treballadors de la indústria. Per últim, caldria assenyalar que homes i dones no presenten diferències notables en relació amb el tipus de contracte, tot i que entre les dones el pes de la contractació temporal és sempre superior.

Taula 6.**Composició dels grups de situació en el mercat de treball, per sexe**

Homes	Grup					
	1	2	3	4	5	Total
Nivell d'estudis (%)						
Ensenyament primari o obligatori	41	30	52**	45	23	44
Ensenyament secundari postobligatori	39	55	38	38	23	37
Estudis universitaris	20	15	10	17	54**	19
Situació respecte de l'activitat (%)						
Ocupat	92	79	83	99**	99**	93
Aturat	8	21*	17**	1	1	7
Ocupació (%)						
Directiu, tècnic nivell alt i mitjà	33	28	17	39*	67**	35
Administratiu	7	0	6	7	6	6
Treballador dels serveis	10	3	8	7	5	8
Treballador de la indústria	40	31	53**	41	22	42
Treballador no qualificat/ada	10	37**	16**	6	0	9
Situació laboral (%)						
Assalariat amb contracte indefinit	57	53	53	74**	78**	66
Assalariat amb contracte temporal	35**	40*	38**	12	5	21
Treb. per compte propi amb treb. a càrrec	3	0	1	5	9**	4
Treb. per compte propi sense treb. a càrrec	5	7	8	9	8	8
Dones	Grup					
	1	2	3	4	5	Total
Nivell d'estudis (%)						
Ensenyament primari o obligatori	60**	40	40	28	11	38
Ensenyament secundari postobligatori	29	43	40**	28	17	32
Estudis universitaris	11	17	20	44**	72**	30
Situació respecte de l'activitat (%)						
Ocupada	92	59	89	100**	96	92
Aturada	8	41	11*	0	4	8
Ocupació (%)						
Directiva, tècnica nivell alt i mitjà	21	33	37	64**	87**	46
Administrativa	14**	4	9	7	2	9
Treballadora dels serveis	23	20	27**	12	0	19
Treballadora de la indústria	11	14	14	9	8	11
Treballadora no qualificada	31**	29	12	8	2	15
Situació laboral (%)						
Assalariada amb contracte indefinit	46	43	56	73**	83**	61
Assalariada amb contracte temporal	41**	39	40**	16	8	29
Treb. per compte propi amb treb. a càrrec	3	5	1	5	5	4
Treb. per compte propi sense treb. a càrrec	10*	12	3	6	4	6

** Diferències significatives al 0,01.

* Diferències significatives al 0,05.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002.

Regressió logística

D'acord amb els resultats descriptius obtinguts, s'ha fet una anàlisi de regressió logística per tal de copsar la incidència de les variables de tipus personal i laboral envers la situació en el mercat de treball. El model estima la probabilitat d'estar en una situació desfavorida (és a dir, la probabilitat de pertànyer als grups 1, 2 i 3). Les variables independents són el conjunt de variables analitzades en l'apartat anterior. Donades les diferències de gènere observades, s'ha considerat pertinent plantejar models de regressió diferents per a homes i dones, i obtenir en ambdós casos models significatius i amb una raonable capacitat predictiva.

Taula 7.

Model de regressió logística per a homes

	e ^{bi}	Sign.
Constant	0,504	0,000
Vida laboral	0,971	0,000
Situació respecte de l'activitat (referència: ocupat)	16,024	0,000
Situació laboral (referència: assalariat indefinit)		0,000
Assalariat temporal	3,130	0,000
Treballador per compte propi amb assalariats a càrrec	-	n.s.
Treballador per compte propi sense assalariats a càrrec	-	n.s.
Ocupació (referència: directiu, tècnica nivell alt i mitjà)		0,000
Administratiu	-	n.s.
Treballador dels serveis	1,949	0,030
Treballador de la indústria	2,567	0,000
Treballador no qualificat	3,868	0,000
N	794	
Chi-square	184,503	
Prob > Chi-square	0,000	
-2 Log likelihood	975,205	
Cox i Snell R square	0,194	
Nagelkerke R square	0,261	

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002.

On p = Prob (pertànyer als grups 1, 2 o 3)

$$\text{odds} = \frac{p}{1-p} = \exp \{ \beta_0 + \beta_1 \text{vidalaboral} + \beta_2 \text{situacioactivitat} + \beta_3 \text{situaciolaboral} + \beta_4 \text{ocupacio} \}$$

El model de regressió logística per als homes confirma la incidència significativa de totes les variables considerades, excepte l'edat i el nivell d'estudis. El model posa de manifest que estar a l'atur, tenir un contracte temporal i una curta experiència laboral són factors que augmenten la probabilitat de pertànyer als grups 1, 2 o 3, és a dir, disminueixen la probabilitat d'assolir una situació laboral realment afavorida. A més, quant a la categoria professional, els treballadors dels serveis, de la indústria i de les feines no qualificades semblen tenir també més probabilitat de pertànyer als grups més desfavorits.

Taula 8.

Model de regressió logística per a dones

	e^{bi}	Sign.
Constant	0,577	0,014
Nivell d'estudis (referència: estudis universitaris)		0,000
Ensenyament primari o obligatori	6,404	0,000
Ensenyament secundari postobligatori	3,580	0,000
Vida laboral	0,955	0,000
Situació laboral (referència: ocupada)	9,086	0,001
Situació laboral (referència: assalariada indefinida)		0,000
Assalariada temporal	2,565	0,000
Treballadora per compte propi amb assalariats a càrrec	-	n.s.
Treballadora per compte propi sense assalariats a càrrec	-	n.s.
Ocupació (referència: directiva, tècnica nivell alt i mitjà)		0,001
Administrativa	-	n.s.
Treballadora dels serveis	2,370	0,001
Treballadora de la indústria	-	n.s.
Treballadora no qualificada	2,727	0,002
N	725	
Chi-square	218,041	
Prob > Chi-square	0,000	
-2 Log likelihood	788,249	
Cox i Snell R square	0,257	
Nagelkerke R square	0,344	

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002.

On p = Prob (pertànyer als grups 1, 2 o 3)

$$odds = \frac{p}{1-p} = \exp \{ \beta_0 + \beta_1 nivellestudis + \beta_2 vidalaboral + \beta_3 situacioactivitat + \beta_4 situaciolaboral + \beta_5 ocupacio \}$$

En el cas de les dones, el model de regressió logística és similar al dels homes, amb la diferència que es confirma una relació significativa entre el nivell d'estudis i la situació en el mercat de treball. Per a les dones, independentment de la seva ocupació, tenir un nivell d'estudis alt sembla una condició per assolir una situació afavorida.

Per acabar, és important destacar que en cap dels dos casos s'ha posat de manifest una relació significativa entre l'edat i la situació en el mercat laboral de les persones, cosa que vindria a contradir la idea, prou estesa, que el treball precari és majoritàriament un fet transitori dins el cicle vital.

DESIGUALTAT EN EL TREBALL: UNA ANÀLISI LONGITUDINAL

En l'apartat anterior s'han analitzat els patrons de desigualtat en el mercat de treball, i s'han identificat cinc grups en relació amb el salari i l'estabilitat laboral. El pas següent és demanar-se en quina mesura hi ha estancament o, al contrari, mobilitat entre aquests grups. Es tracta d'un aspecte cabdal, ja que és l'estancament en les situacions més precàries i la manca d'expectatives de millora la clau de la desigualtat en el treball. Amb aquest objectiu, s'han analitzat les transicions entre els grups de situació en el mercat de treball entre la primera i la quarta onada, és a dir, al llarg de quatre anys, un període de temps raonable per a aquest propòsit.

La taula 9 presenta una primera aproximació a les transicions entre grups. Com es pot observar, un 61% de les persones es mantenen en el mateix grup, un 21% passen a un grup considerat pitjor i un 19% a un grup millor.

Si considerem que els grups 1 i 2 de situació en el mercat de treball corresponen al treball precari, podem analitzar les transicions al voltant d'aquesta situació. Així, com es mostra en la taula 10, fins a un 47% de les persones que estaven en una situació de treball precari en la primera onada han aconseguit sortir-ne en la quarta onada, i el 53% restant s'han quedat estancades. D'altra banda, la gran majoria de les persones que en primera onada no era en el grup del treball precari, continua mantenint-se

Taula 9.**Transicions entre els grups de situació en el mercat de treball**

	%
Empitjora	20,6
Es manté	60,6
Millora	18,8
Total	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

en aquesta situació en la quarta onada (84%), però hi ha un 16% que ha entrat en la precarietat laboral.

Taula 10.**Transicions entre el treball precari i el no precari**

Transicions (%)		4a onada		
		Precari	No precari	Total
1a onada	Precari	52,8	47,2	100
	No precari	15,8	84,2	100
	Total	23,1	81,2	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Per tal d'aprofundir més en les transicions al voltant de la precarietat laboral s'ha dividit la població en estudi en funció de si en la primera onada estava en aquesta situació o no, per tal d'analitzar, d'una banda, les característiques de la població que aconsegueix sortir del treball precari davant la que no ho aconsegueix, i d'una altra, les característiques de la població que entra en la precarietat laboral davant la que es manté en una situació laboral més afavorida. Amb aquest objectiu, es presenta una

anàlisi descriptiva dels principals canvis observats en els dos sentits, en relació amb un conjunt de variables considerades clau per a l'anàlisi:

- Sexe
- Edat
- Nivell d'estudis
- Ocupació
- Situació laboral
- Anys de vida laboral

Aquesta anàlisi s'ha dut a terme amb una anàlisi de taules de contingència, en el cas de variables categòriques, i d'anàlisi de la variància, en el cas de variables contínues.

Sortir del treball precari

Com es pot observar en les taules 11 i 12, hi ha diferències significatives entre les persones que surten del treball precari i les que s'estanquen en aquesta situació, en relació amb el sexe, el nivell d'estudis, l'ocupació i l'edat. Així, segons es desprèn de l'anàlisi, els homes, les persones amb estudis universitaris, els directius, tècnics alts i mitjans, i els joves surten de la precarietat laboral amb més proporció que les dones, els treballadors no qualificats i les persones de més edat.

Taula 11.

Composició de la població que estava en treball precari en la primera onada, segons la seva situació en la quarta onada

	Situació en la 4a onada		
	Treball precari	Treball no precari	Total
Sexe (%)			
Home	11	48**	28
Dona	89**	52	72
Nivell d'estudis (%)			
Ensenyament primari o obligatori	36	24	30
Ensenyament secundari postobligatori	50	32	42
Estudis universitaris	14	44*	28
Ocupació (%)			
Directiu, tècnic nivell alt i mitjà	21	61**	39
Administratiu	0	0	0
Treballador dels serveis	18	13	16
Treballador de la indústria	29	17	24
Treballador no qualificat	32*	9	22
Situació laboral (%)			
Assalariat amb contracte indefinit	78	71	75
Assalariat amb contracte temporal	11	18	14
Treb. per compte propi amb treb. a càrrec	0	0	0
Treb. per compte propi sense treb. a càrrec	11	12	11

** Diferències significatives al 0,01.

* Diferències significatives al 0,05.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Taula 12.

Edat i vida laboral de la població que estava en treball precari en la primera onada, segons la seva situació en la quarta onada

	Situació en la 4a onada		
	Treball precari	Treball no precari	Total
Edat (anys) **			
Mitjana	38,9	30,9	35,2
Desviació típica	10,5	9,5	10,7
Vida laboral (anys)			
Mitjana	10,5	11,6	11,0
Desviació típica	7,2	11,3	9,3

** Diferències significatives al 0,01.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Entrar al treball precari

En relació amb l'entrada al treball precari, les taules 13 i 14 mostren que també en aquest cas hi ha diferències significatives en relació amb el sexe, el nivell d'estudis, l'ocupació, la situació laboral, l'edat i l'experiència laboral. Així, segons es desprèn de l'anàlisi, les dones, els treballadors dels serveis i no qualificats, els assalariats amb contracte temporal, les persones més joves i amb menys experiència laboral passen a la precarietat laboral amb més proporció que els homes, les persones amb estudis universitaris, els directius, tècnics alts i mitjans, els assalariats amb contracte indefinit i les persones de més edat i amb més experiència laboral.

Taula 13.

Composició de la població que no estava en treball precari en la primera onada, segons la seva situació en la quarta onada

	Situació en la 4a onada		
	Treball no precari	Treball precari	Total
Sexe (%)			
Home	56**	33	52
Dona	44	67**	48
Nivell d'estudis (%)			
Ensenyament primari o obligatori	35	41	36
Ensenyament secundari postobligatori	36	40	36
Estudis universitaris	29*	19	28
Ocupació (%)			
Directiu, tècnic nivell alt i mitjà	47**	20	43
Administratiu	7	12	7
Treballador dels serveis	11	26**	13
Treballador de la indústria	29	20	28
Treballador no qualificat	6	22**	8
Situació laboral (%)			
Assalariat amb contracte indefinit	79**	52	75
Assalariat amb contracte temporal	13	43**	14
Treb. per compte propi amb treb. a càrrec	3	0	0
Treb. per compte propi sense treb. a càrrec	5	4	11

** Diferències significatives al 0,01.

* Diferències significatives al 0,05.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Taula 14 .

Edat i vida laboral de la població que no estava en treball precari en la primera onada, segons la seva situació en la quarta onada

	Situació en la 4a onada		
	Treball no precari	Treball precari	Total
Edat (anys) *			
Mitjana	39,8	37,3	39,4
Desviació típica	9,8	9,7	9,8
Vida laboral (anys) *			
Mitjana	22,4	19,7	22,0
Desviació típica	11,4	11,7	11,5

* Diferències significatives al 0,05.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Regressió logística

A la vista d'aquests resultats s'han plantejat dos models de regressió logística que permetin aprofundir més en la relació d'aquestes variables amb la probabilitat de sortir del treball precari, d'una banda, i amb la probabilitat d'entrar-hi, d'una altra.

Taula 15.

Regressió logística. Probabilitat de sortir del treball precari

	e^{bi}	Sign.
Constant	31,701	0,005
Sexe (referència: homes)	0,182	0,021
Edat	0,935	0,038
N	49	
Chi-square	13,951	
Prob > Chi-square	0,001	
-2 Log likelihood	59,694	
Cox i Snell R square	0,230	
Nagelkerke R square	0,308	

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

El primer model explora la probabilitat de sortir del treball precari en funció de les variables anteriors. La taula 15 mostra els coeficients estimats segons el millor model trobat per analitzar aquesta probabilitat. Com es pot observar, un cop controlat per la resta de variables del model, només el sexe i l'edat tenen una incidència significativa. Segons es desprèn d'aquests resultats, les dones tenen una probabilitat molt inferior als homes de sortir del treball precari, i aquesta probabilitat disminueix en funció de l'edat, de tal manera que entre la població que està en situació de treball precari, és més difícil sortir-ne com més edat es té.

El segon model explora la probabilitat d'entrar en el treball precari en funció de les mateixes variables. Els resultats es presenten a la taula 16. En aquest cas, el sexe, la situació laboral i l'ocupació tenen una incidència significativa en la probabilitat d'entrar en el treball precari, un cop controlat per la resta de variables. Concretament, els resultats indiquen que les dones tenen una probabilitat molt superior a la dels homes d'entrar

Taula 16.

Regressió logística. Probabilitat d'entrar en el treball precari

	e ^{bi}	Sign.
Constant	0,027	0,000
Sexe (referència: homes)	3,032	0,000
Situació laboral (referència: assalariat indefinit)		0,000
Assalariat temporal	4,760	0,000
Treballador per compte propi amb assalariats a càrrec	-	n.s.
Treballador per compte propi sense assalariats a càrrec	-	n.s.
Ocupació (referència: directiu, tècnic nivell alt i mitjà)		0,000
Administratiu	3,917	0,003
Treballador dels serveis	4,259	0,000
Treballador de la indústria	2,259	0,049
Treballador no qualificat	8,873	0,000
N	588	
Chi-square	91,872	
Prob > Chi-square	0,000	
-2 Log likelihood	401,756	
Cox i Snell R square	0,147	
Nagelkerke R square	0,256	

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

en treball precari, els assalariats amb contracte temporal també respecte a la resta de treballadors, i els treballadors no qualificats, dels serveis, administratius i de la indústria també, i en aquest ordre, respecte dels directius i els tècnics de nivell alt i mitjà.

DESIGUALTAT EN EL TREBALL: INDIVIDUS *VERSUS* LLARS

Aquest darrer apartat aborda l'anàlisi de les desigualtats en l'àmbit de les llars, amb l'objectiu d'analitzar en quina mesura la desigualtat dels individus en el mercat de treball es trasllada a la desigualtat econòmica a les llars.

La variable de referència per analitzar la desigualtat econòmica a les llars és la denominada "ingressos nets equivalents de la llar". La construcció d'aquesta variable s'ha fet a partir de la variable relativa als ingressos anuals nets de la llar construïda per Sara Ayllón i Xavier Ramos. Per calcular els ingressos equivalents s'ha transformat aquesta variable segons l'escala d'equivalència de l'OCDE modificada, que atorga un pes d'1 al primer adult (més gran de 13 anys) de la llar, de 0,5 a la resta d'adults de la llar i de 0,3 als membres de zero a tretze anys de la llar.

La mostra de llars utilitzada és la formada per totes les llars on hi ha presents els individus inclosos en l'anàlisi multivariable i de les quals es disposa d'informació completa per a la persona de referència de la llar i per a la seva parella, quan en tenen. El 27% de les llars s'han descartat, perquè, si bé els dos membres de la parella són actius, només es disposa d'informació completa d'un d'ells. D'aquesta manera, la mostra per a l'anàlisi de les llars està formada per un total de 484 llars i 686 individus.

Desigualtat salarial versus desigualtat d'ingressos a les llars

El salari és una de les fonts bàsiques d'ingressos a la llar i, per tant, la desigualtat salarial, en major o menor mesura, s'ha de traslladar en desigualtat econòmica de les llars. Tanmateix, hi ha diversos factors que poden aguditzar o, contràriament, amortir el grau de desigualtat econòmica de les llars. En primer lloc, les llars poden rebre ingressos

salarials de més d'una persona: la desigualtat econòmica de les llars es veu aguditzada si tots els salaris de les llars són molt baixos, o contràriament, molt elevats, i en el cas contrari es veu amortida. En segon lloc, la variable ingressos nets equivalents de la llar té en compte el nombre de membres de la llar, i per tant un mateix salari, depenent del nombre de persones de la llar, pot traduir-se en un major o menor volum d'ingressos equivalents. En tercer lloc, la llar pot rebre ingressos no salarials, sigui en concepte de prestacions o de rendes no derivades del treball. I, finalment, parlem d'ingressos nets de la llar i, per tant, considerem l'efecte del sistema fiscal a l'hora de redistribuir o no la riquesa.

Per tal de comparar el grau de desigualtat salarial amb el grau de desigualtat econòmica a les llars s'ha calculat el coeficient de Gini per a dues variables: el salari net estandaritzat i els ingressos nets equivalents de la llar. El coeficient de Gini és un dels mètodes més utilitzats per mesurar la desigualtat econòmica. Aquest coeficient varia entre 0 (que indica completa igualtat, tots els individus/llars tenen els mateixos ingressos) i 1 (que indica completa desigualtat, un individu/llar té tots els ingressos).

La fórmula següent permet calcular el coeficient de Gini a partir de la distribució de freqüències relatives simple i acumulada de la població en estudi (p_i , P_i), i de la variable per distribuir, en aquest cas el salari net estandaritzat o els ingressos nets equivalents de la llar (y_i , Y_i), un cop es disposa dels n individus en estudi ordenats de manera creixent respecte del valor del salari o els ingressos: $y_1 \leq y_2, \dots, y_n$.

$$\text{Coeficient de Gini} = \frac{\sum_{i=1}^{n-1} (P_i - Y_i)}{\sum_{i=1}^{n-1} P_i}$$

Els resultats obtinguts es mostren a la taula 17. Pel que fa a la desigualtat salarial, el resultat és consistent amb estudis comparatius realitzats sobre altres fonts estadístiques (vegeu, per exemple, Croci Angelini i Farina, 2007, per fer una comparació de la desigualtat salarial amb dades del Luxembourg Income Study i l'European Community Household Panel). En termes comparatius, indica un grau de desigualtat salarial inferior a la d'altres països europeus, en particular els anglosaxons i els escandinaus. Pel que fa a la desigualtat econòmica de les llars, s'ha de subratllar que aquest coeficient

només considera les llars amb ingressos salarials, i per tant, exclou les llars amb tots els membres inactius, on es concentren una gran part de les rendes més baixes (el coeficient de Gini, per al conjunt de les llars a Espanya, se situa en el 0,31 per al 2006 segons l'EUROSTAT).

En qualsevol cas, l'objectiu d'aquest càlcul és esbrinar en quina mesura la desigualtat salarial es trasllada a les llars. Com es pot observar, el grau de desigualtat és pràcticament equivalent, i indica que els mecanismes per amortir la desigualtat salarial no estan tenint cap efecte significatiu.

Taula 17.

Coeficient de Gini

Salari mensual net estandarditzat	0,250
Ingressos nets equivalents de les llars	0,265

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Grups de situació en el mercat de treball i desigualtat econòmica a les llars

Per acabar aquest breu apartat sobre desigualtat de les llars en relació amb el treball, s'ha analitzat en quina mesura les diferències observades entre els individus que pertanyen als diferents grups de situació en el mercat de treball es corresponen amb diferències econòmiques a les llars. Amb aquest objectiu, s'han agrupat els individus en tres grups: en primer lloc, els individus dels grups de situació en el mercat de treball 1 i 2, en ambdós casos amb salaris molt baixos; en segon lloc, els individus dels grups 3 i 4, amb salaris similars i intermedis, i, finalment, els individus del grup 5, amb salaris alts. Per a cada grup, s'ha calculat la mitjana d'ingressos nets equivalents de la llar. Els resultats es mostren a la taula 18.

Com es pot observar, els ingressos de les llars són en els tres casos significativament diferents, i més elevats com més afavorit és el grup de situació en el mercat de treball.

Cal destacar que les diferències observades entre els individus dels grups 1 i 2, d'una banda, i els grups 3 i 4, de l'altra, no són gaire extremades. Al contrari, els individus del grup 5 gaudeixen, de mitjana, d'uns ingressos nets equivalents a la llar prop del doble que els individus dels grups 1 i 2.

Taula 18.

Ingressos nets equivalents de les llars segons el grup de situació en el mercat de treball

	Mitjana	Desviació típica
Grups 1 i 2	13.510**	5.909
Grups 3 i 4	15.058**	6.360
Grup 5	22.075**	7.833
Total	15.671	7.005

** Diferències significatives al 0,01.

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

CONCLUSIONS

El salari ha estat sempre un dels eixos bàsics de la desigualtat en el mercat de treball. Això cal sumar-hi, sobretot més recentment, l'estabilitat laboral, en un continu que va des de la permanència ininterrompuda en el treball fins a l'exclusió total del mercat de treball. L'objectiu d'aquest article ha estat identificar els patrons de desigualtat en el salari i l'estabilitat laboral, i analitzar fins a quin punt es poden delimitar diferents grups o segments en el mercat de treball. L'anàlisi transversal s'ha complementat amb una anàlisi longitudinal, per tal d'explorar les pautes de permanència, entrada i sortida en el treball precari. Finalment, s'ha abordat la desigualtat en el treball des de la perspectiva de les llars, analitzant en quina mesura la desigualtat dels individus en el mercat de treball es trasllada a la desigualtat econòmica a les llars.

Els resultats obtinguts mostren amb nitidesa cinc grups clarament diferenciats i apunten a una important diferenciació del mercat de treball en termes de salari, accés al treball i estabilitat laboral. El 21% dels treballadors té una situació laboral precària,

amb salaris molt baixos (grup 1: 17%) o una gran inestabilitat laboral (grup 2: 4%). El 69% ocupa una situació intermèdia, amb nivells salarials mitjans, i es diferencia en termes d'estabilitat: el 29% (grup 3) té més inestabilitat que el restant 40% (grup 4).

Finalment, un 10% ocupa una situació clarament privilegiada, amb salaris i graus d'estabilitat elevats (grup 5). L'anàlisi també posa de manifest que la composició d'aquests grups no és neutral des de la perspectiva de gènere, ja que les dones estan sobrerrepresentades en els grups pitjor situats.

L'anàlisi de regressió logística posa de manifest la incidència que tenen algunes variables a l'hora d'accedir a una millor situació laboral: tenir una llarga experiència laboral, estar ocupat, exercir tasques directives o tècniques, i tenir un contracte indefinit són variables significatives tant per als homes com per a les dones. Cal destacar, no obstant això, que el nivell d'estudis només és significatiu per a les dones, un fet que posa de manifest que hi ha un clar biaix de gènere en el paper que tenen les credencials educatives en el mercat de treball. Finalment, l'anàlisi indica que l'edat no és un factor significatiu, sinó que el que realment incideix són els anys d'experiència laboral, un fet que contradiu la idea tan estesa de la precarietat com una fase transitòria en el cicle vital.

L'anàlisi longitudinal posa de manifest que un 53% dels treballadors en situació precària està estancat en aquesta situació al cap de quatre anys. A això s'ha de sumar l'entrada al treball precari d'un 16% dels treballadors que no estaven en situació precària quatre anys enrere. Com a resultat, el percentatge de treballadors en precari ha crescut lleugerament, de manera que ha passat del 21% el 2001 al 25% el 2005. Les pautes de sortida i entrada en el treball precari són bastant clares. La sortida del treball precari està condicionada pel fet de ser jove, tenir un nivell alt d'estudis i treballar com a tècnic. L'entrada en el treball precari, al seu torn, es caracteritza pel fet de tenir un treball temporal i de no treballar com a tècnic. En ambdós casos, hi ha un clar biaix de gènere: les dones surten del treball precari amb més dificultat que els homes, però hi entren amb més facilitat.

Finalment, l'anàlisi posa de manifest que la desigualtat salarial es trasllada a desigualtat econòmica a les llars, sense que els mecanismes d'amortiment tinguin un efecte

significatiu. Els coeficients de Gini per als salaris i els ingressos equivalents de les llars són pràcticament equivalents, al voltant del 0,25. Els individus que tenen una situació laboral clarament privilegiada (grup 5) també gaudeixen d'una situació econòmica a la llar substancialment millor que la resta d'individus. Cal ressaltar, no obstant això, que les diferències entre la resta de grups no són tan extremes.

Bibliografia

DIVERSOS AUTORS (1999). *Les desigualtats socials a Catalunya*. Barcelona: Editorial Mediterrània i Fundació Jaume Bofill. Col·l. Polítiques, 24.

AMARELO, C. (2007). "L'economia catalana en el marc de la Unió Europea", a *Nota d'economia*, núm. 88, p.11-40.

AYLLON, S., MERCADER, M. (coord.) i RAMOS, X. (2005). "La pobresa a Catalunya: pobresa monetària i privació a Catalunya a principis del segle XXI", a Fundació Jaume Bofill (ed.). *Estructura social i desigualtats a Catalunya*. Volum II, p. 9-158. Barcelona: Mediterrània i Fundació Jaume Bofill.

BLAU, F. i KAHN, L. (2000). "Gender Differences in Pay", a *NBER Working Papers*, núm. 7732.

CAPRILE, M.; HERRERA, D.; POTRONY, J. i VALLÉS, N. (2008). "La qualitat de l'ocupació a Catalunya", a IEC, *Societat Catalana 2008*, en premsa.

CROCI ANGELINI, E. i FARINA, F. (2007). "Wage Inequality in Europe: the Role of Labour Market and Redistributive Institutions", a N. ACOCCELLA i R. LEONI. *Social Pacts, Employment and Growth. A Reappraisal of Ezio Tarantelli's Thought*. Berlín. AIEL Series in Labour Economics, Physica-Verlag HD, p. 195-217.

ESPING-ANDERSEN, G. (comp.) (2002). *Why we need a new Welfare State*. Oxford: Oxford University Press.

ESPING-ANDERSEN, G. (1999). *Social Foundations of Post-Industrial Economies*. Oxford: Oxford University Press.

EUROPEAN COMMISSION (2001). *Employment in Europe 2001*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

EUROPEAN FOUNDATION FOR THE IMPROVEMENT OF WORKING AND LIVING CONDITIONS (2002). *Quality of work and employment in Europe. Issues and challenges*. Dublin: European Foundation for the Improvement of Working and Living Conditions.

FAGAN, C. i BURCHELL, B. (2002). *Gender, jobs and working conditions in the European Union*. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions

GALLIE, D. (2002). "The Quality of Working Life in Welfare Strategy", a G. ESPING-ANDERSEN (comp.). *Why we need a new Welfare State*. Oxford: Oxford University Press.

GOSPEL, H. (2003). *Quality of working life: a review of changes in work organization, conditions of employment and work-life arrangements*. Conditions of Work and Employment Series, núm. 1. Ginebra: International Labour Office.

GORNICK, J.C. (1999). "Gender Equality in the Labour Market", a D. SAINSBURY (ed.). *Gender and Welfare State Regimes*. Nova York: Oxford University Press, p. 210-242.

GERSHUNY, J.I. i SULLIVAN, O. (2003). "Time Use, Gender and Public Policy Regimes", a *Social Politics*, vol. 10, núm. 2, p. 205-228.

GERSHUNY, J.I. (2000). *Changing Times*. Oxford: Oxford University Press.

HAKIM, C. (1996). *Key Issues in Women's Work*. Londres: Athlone Press.

HOMS, O.; CAPRILE, M.; VALLÈS, N. i POTRONY, J. (2006). *La qualitat del mercat de treball a Catalunya*. Informe elaborat per al Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya. Barcelona: CIREM.

LAPARRA, M. (coord.); BARBIER, J.C.; DARMON, I.; DÜLL, N.; FRADE, C.; FREY, L.; LINDLEY, R. i VOGLER-LUDWIG, K. (2004). *Precarious employment in Europe: a comparative study of labour market related risks in flexible economies*. ESOPE Project.

MARTIN, A. (2007). "Les orientacions de les polítiques d'ocupació a Catalunya", a *Anuari Societat Catalana 2007*, p.101-120

MARX, I. i VERBIST, G. (1998). "Low-Paid and Poverty", a S. BAZEN i W. SALVERDA (eds.). *Low-Wage Employment in Europe*. Cheltenham: Edward Elgar.

MERCADER, M. (2003). *La pobresa a Catalunya, informe 2003: pobresa monetària i privació a Catalunya a principis del segle XXI*. Barcelona: Caixa Catalunya i Fundació un Sol Món.

MÓSES-DÓTTIR, L.; SERRANO-PASCUAL, A. i REMERY, C. (ed.) (2006). *From Welfare to Knowfare*. Brussel·les: ETUI.

NAVARRO, V. (2003). *L'Estat del Benestar a Catalunya*. Edició de les ponències presentades al Seminari "L'Estat del Benestar a Catalunya", Universidad Menéndez Pelayo de Barcelona, 21, 22 i 23 de juliol de 2003 [disponible a: <http://www.vnavarro.org/publiclib.htm>].

NOLAN, B. i MARX, I. (2000). "Low Pay and Household Poverty", a M. GREGORY, W. SALVERDA i S. BAZEN (eds.). *Labour Market Inequalities. Problems and Policies of Low-Wage. Employment in International Perspective*. Oxford: Oxford University Press.

NOVELLA, J. (2004). *La competitivitat de l'economia catalana*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Consell Econòmic i Social.

PAJARES, M. (2007). *Inmigración y mercado de trabajo. Informe 2007. Análisis de datos de España y Catalunya*. Madrid: Observatorio Permanente de la Inmigración.

RESKIN, B. i PADAVIC, I. (1994). *Women and Men at Work*. Thousand Oaks, CA: Pine Forge Press.

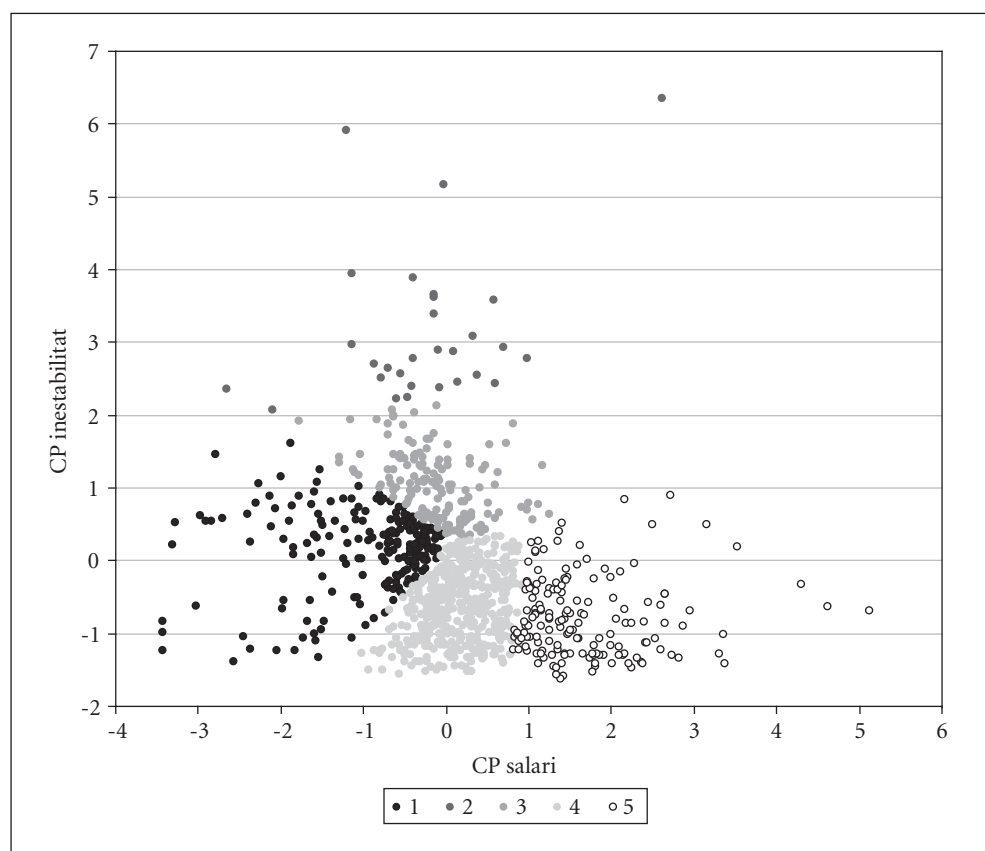
SÁNCHEZ, C. i LLACER, H. (2005). "El repartiment del treball domèstic i familiar", a FUNDACIÓ JAUME BOFILL (ed.). *Estructura social i desigualtats socials a Catalunya*. Barcelona: Editorial Mediterrània i Fundació Jaume Bofill.

STIER, H.; LEWIN-EPSTEIN, N. i BRAUN, M. (2001), "Welfare Regimes, Family Support Policies and Women's Employment Along the Life Course", a *American Journal of Sociology*, núm. 106(6), p. 1731-1760.

APÈNDIX

Gràfic 2.

Grups de situació en el mercat de treball, en relació amb el salari i la inestabilitat laboral

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

Taula 19.

Grups de situació en el mercat de treball: pes sobre el total i valors mitjans de les variables de salari i estabilitat laboral

Grups	%	Salari mes (euros)	Salari hora (euros)	Privació (euros ²)	Pes de l'atur sobre la vida laboral (%)	Durada mitjana de l'atur (anys)	Permanència en el treball/atur (anys)
1	21,2	748	4,75	46.207	4,8	0,50	7,15
2	3,7	931	7,03	29.384	31,5	2,82	4,59
3	19,7	1.196	7,21	6.642	11,6	1,23	5,52
4	40,3	1.426	8,08	784	1,2	0,17	18,45
5	15,2	2.598	15,14	0	0,8	0,13	24,21
Total	100,0	1.396	8,23	12.504	5,1	0,54	13,87

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

ANNEX 1.
COMPARACIÓ DE LES DADES DEL PAD AMB L'EPA

En aquest primer annex es presenta la comparació de la distribució de les dades del PaD i de l'EPA per a un conjunt de variables considerades.

La comparació s'ha dut a terme amb les dades de la primera i la quarta onada del PaD, que s'han comparat amb dades del segon trimestre de l'EPA per a Catalunya dels anys 2001 i 2005, respectivament. Les enes (*n*) que apareixen en les taules següents corresponen al nombre de qüestionaris ponderats.

Taula 1.
Població per sexe

	PaD 1a onada (2001-2002)		EPA (2001)		Dif. (p.p.)	PaD 4a onada (2005)		EPA 2005)		Dif. (p.p.)
	n	%	n	%		n	%	n	%	
Homes	2.778	49,0	3.075.202	49,1	0,1	2.163	49,0	3.356.947	49,4	0,4
Dones	2.891	51,0	3.192.887	50,9	-0,1	2.255	51,0	3.443.923	50,6	-0,4
Total	5.669	100,0	6.268.089	100,0	0,0	4.418	100,0	6.800.871	100,0	0,0

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD (primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005) i de l'Enquesta de Població Activa (2001 i 2005).

La distribució de la mostra del PaD per sexes és totalment equivalent a la de l'EPA, tant per a la primera onada com per a la quarta.

Taula 2.
Població, per grups d'edat

	PaD 1a onada (2001-2002)		EPA (2001)		Dif. (p.p.)	PaD 4a onada (2005)		EPA (2005)		Dif. (p.p.)
	n	%	n	%		n	%	n	%	
0-15	829	14,7	933.370	14,9	0,2	645	14,6	1.044.067	15,4	0,7
16-24	660	11,7	773.551	12,3	0,6	514	11,6	700.624	10,3	-1,3
25-34	970	17,2	1.066.563	17,0	-0,2	748	16,9	1.191.514	17,5	0,6
35-49	1.262	22,4	1.375.012	21,9	-0,4	992	22,5	1.563.882	23,0	0,5
50-64	952	16,9	1.051.863	16,8	-0,1	751	17,0	1.172.132	17,2	0,2
65 i més	970	17,2	1.067.729	17,0	-0,2	767	17,4	1.128.651	16,6	-0,8
Total	5.642	100,0	6.268.089	100,0	0,0	4.418	100,0	6.800.871	100,0	0,0

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD (primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005) i de l'Enquesta de Població Activa (2001 i 2005).

La distribució per grups d'edat de la mostra del PaD tampoc no presenta diferències significatives amb la distribució de l'EPA.

Taula 3.
Població de 16 anys i més, per sexe

	PaD 1a onada (2001-2002)		EPA (2001)		Dif. (p.p.)	PaD 4a onada (2005)		EPA (2005)		Dif. (p.p.)
	n	%	n	%		n	%	n	%	
Homes	2.340	48,6	2.595.295	48,6	0,0	1.835	48,6	2.819.772	49,0	0,3
Dones	2.473	51,4	2.739.424	51,4	0,0	1.938	51,4	2.937.032	51,0	-0,3
Total	4.813	100,0	5.334.718	100,0	0,0	3.772	100,0	5.756.803	100,0	0,0

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD (primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005) i de l'Enquesta de Població Activa (2001 i 2005).

Si ens fixem només en les persones de setze anys i més, observem que la seva distribució en el PaD per sexes tampoc no presenta diferències amb la distribució de l'EPA.

Taula 4.
Població de 16 anys i més, per relació amb l'activitat

	PaD 1a onada (2001-2002)		EPA (2001)		Dif. (p.p.)	PaD 4a onada (2005)		EPA (2005)		Dif. (p.p.)
	n	%	n	%		n	%	n	%	
Ocupat	2.578	56,2	2.840.271	53,3	-2,9	2.158	57,3	3.276.642	56,9	-0,4
Aturat	219	4,8	261.747	4,9	0,1	174	4,6	251.322	4,4	-0,3
Inactiu	1.788	39,0	2.227.175	41,8	2,8	1.435	38,1	2.228.840	38,7	0,6
Total	4.586	100,0	5.329.192	100,0	0,0	3.768	100,0	5.756.803	100,0	0,0

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD (primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005) i de l'Enquesta de Població Activa (2001 i 2005).

La distribució, segons la relació amb l'activitat de la població de més de 15 anys del PaD, presenta lleugeres diferències amb l'EPA en el primer any, en què s'observa que hi ha una mínima sobrerrepresentació dels ocupats, tot i que en la quarta onada les diferències són gairebé inexistents. Aquestes diferències també poden estar relacionades amb la diferent definició de les persones ocupades que s'usa en les dues enquestes. Mentre que en el PaD les persones entrevistades s'autoclassifiquen, en l'EPA les persones ocupades són les que han treballat com a mínim una hora en la setmana de referència de l'entrevista o que tenien un lloc de treball o negoci durant aquesta setmana tot i no haver-hi treballat.

Taula 5.
Població ocupada de 16 anys i més, per tipus de jornada

	PaD 1a onada (2001-2002)		EPA (2001)		Dif. (p.p.)	PaD 4a onada (2005)		EPA (2005)		Dif. (p.p.)
	n	%	n	%		n	%	n	%	
Temps complet	2.160	83,8	2.618.833	92,2	8,5	1.790	83,0	2.860.402	87,3	4,3
Temps parcial	272	10,6	221.437	7,8	-2,8	285	13,2	416.240	12,7	-0,5
Variable i intermitent	147	5,7	0	0,0	-5,7	83	3,8	0	0,0	-3,8
Total	2.578	100,0	2.840.271	100,0	0,0	2.158	100,0	3.276.642	100,0	0,0

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD (primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005) i de l'Enquesta de Població Activa (2001 i 2005).

La distribució de les mostres del PaD i de l'EPA segons el tipus de jornada dels ocupats presenta algunes diferències que es poden atribuir a les diferents opcions de resposta que ofereixen les dues enquestes a aquesta qüestió. En els qüestionaris del PaD apareix la categoria “Jornada variable i intermitent”, que no apareix en els qüestionaris de l'EPA, i això provoca els desajustos que s'observen en la distribució respecte dels treballadors a temps complet i parcial.

Taula 6.

Població ocupada de 16 anys i més, per situació laboral

	PaD 1a onada (2001-2002)		EPA (2001)		Dif. (p.p.)	PaD 4a onada (2005)		EPA (2005)		Dif. (p.p.)
	n	%	n	%		n	%	n	%	
Assalariat	1.803	81,5	2.337.421	82,3	0,8	1.652	82,6	2.707.085	82,6	0,0
Treballador per compte propi	353	16,0	452.299	15,9	0,0	294	14,7	526.146	16,1	1,4
Cooperativista	15	0,7	8.735	0,3	-0,4	27	1,3	7.797	0,2	-1,1
Ajuda en el negoci familiar	21	1,0	41.687	1,5	0,5	10	0,5	33.037	1,0	0,5
Altres / No sap	21	0,9	128	0,0	-0,9	17	0,8	2.576	0,1	-0,8
Total	2.213	100,0	2.840.271	100,0	0,0	1.999	100,0	3.276.642	100,0	0,0

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD (primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005) i de l'Enquesta de Població Activa (2001 i 2005).

La distribució de la població ocupada per situació laboral de les mostres del PaD i de l'EPA són pràcticament iguals, amb diferències mínimes en els dos anys considerats.

Taula 7.

Població assalariada de 16 anys i més, per tipus de contracte

	PaD 1a onada (2001-2002)		EPA (2001)		Dif. (p.p.)	PaD 4a onada (2005)		EPA (2005)		Dif. (p.p.)
	n	%	n	%		n	%	n	%	
Indefinit	1.278	70,9	1.746.713	74,7	3,8	1.195	67,4	2.043.804	75,5	8,1
Temporal	440	24,4	590.708	25,3	0,9	414	23,3	663.282	24,5	1,2
No té contracte	56	3,1	0	0,0	-3,1	80	4,5	0	0,0	-4,5
No sap / Altres	27	1,5	0	0,0	-1,5	84	4,7	0	0,0	-4,7
Total	1.801	100,0	2.337.421	100,0	0,0	1.773	100,0	2.707.085	100,0	0,0

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD (primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005) i de l'Enquesta de Població Activa (2001 i 2005).

Com en el cas del tipus de jornada, les diferències observades en relació amb el tipus de contracte de la població assalariada també són atribuïbles a les diferents categories de resposta que preveuen els qüestionaris de les dues enquestes sobre aquesta qüestió. En els qüestionaris del PaD s'inclouen les opcions “No té contracte” i “No sap / Altres”, que no apareixen en l'EPA. Si deixem de banda aquestes dues categories del PaD i comparem la taxa de temporalitat que s'obté segons les dues enquestes, veiem que aquestes dues taxes són pràcticament iguals; segons les dades de primera onada del PaD la temporalitat és del 25,6% i segons l'EPA de 2001 del 25,3%, mentre que en la quarta onada del PaD és del 25,7% i segons l'EPA de 2005 del 24,5%.

Nivell màxim d'estudis

Les úniques diferències detectades entre la mostra del PaD i la de l'EPA que semblen difícilment explicables han estat en relació amb el nivell màxim d'estudis assolit per la població de 16 anys i més.

La primera dificultat que presenta aquesta variable es dona a l'hora d'abordar de quina manera es poden recodificar les dades d'ambdues enquestes a una categorització que permeti dur a terme la comparació, ja que les categories originals d'aquesta variable en les dues enquestes són molt diferents. Per fer-ho, s'ha considerat la classificació internacional d'educació, la ISCED-97. Les dades de l'EPA són fàcilment recodificables a aquesta classificació, ja que el primer dígit de codificació d'aquesta variable indica el nivell ISCED corresponent, però això no és així en les categories utilitzades en la variable del PaD. Els dos quadres següents mostren la correspondència utilitzada entre les categories de la variable original en l'EPA i el PaD i els nivells ISCED-97.

Quadre 1.**Categories utilitzades en l'EPA i codi ISCED assignat**

Categories EPA	ISCED
Analfabets	0
Estudis primaris incomplets	1
Estudis primaris complets	1
Programes per a la formació i inserció laboral que no precisen una titulació acadèmica de la primera etapa de secundària per a la seva realització	2
Primera etapa de secundària sense títol	2
Primera etapa de secundària amb títol	2
Programes per a la formació i inserció laboral que precisen una titulació d'estudis secundaris de la primera etapa per a la seva realització	3
Ensenyaments de batxillerat	3
Ensenyaments de grau mitjà de formació professional específica, arts plàstiques i disseny i esportives	3
Ensenyaments de grau mitjà de música i dansa	3
Programes per a la formació i inserció laboral que precisen una titulació d'estudis secundaris de la segona etapa per a la seva realització	4
Ensenyaments de grau superior de formació professional específica, arts plàstiques i disseny i esportives	5
Títols propis de les universitats que no siguin de postgrau (dos anys o més)	5
Programes que requereixen una titulació de formació professional de grau superior per a la seva realització (més de 300 hores o 6 mesos)	5
Ensenyaments universitaris de primer cicle i equivalents o persones que hagin aprovat tres cursos complets d'una llicenciatura o crèdits equivalents	5
Ensenyaments universitaris de primer i segon cicle, de només dos cicles i equivalents	5
Programes oficials d'especialització professional	5
Doctorat universitari	6

Font: Enquesta de Població Activa (EPA), INE.

Quadre 2.**Categories utilitzades en el PaD i codi ISCED assignat**

Categories PaD	ISCED
No sap llegir ni escriure	0
No ha cursat estudis però sap llegir i escriure	1
Primària incompleta (certificat d'escolaritat)	1
Primària completa (graduat escolar)	1
Comerç o estudis mercantils (graduat escolar)	2
EGB o batxillerat elemental (graduat escolar)	2
FP 1 o oficial industrial	3
FP 2 o pèrit mercantil o mestre industrial	5
BUP o batxillerat superior	3
COU	3
Educació Secundària Obligatòria (ESO)	2
Programa de Garantia Social (PGS)	1
Cicles formatius de grau mitjà	3
Cicles formatius de grau superior	5
Batxillerat postobligatori	3
Diplomatura universitària, arquitectura o enginyeria tècnica	5
Llicenciatura universitària, arquitectura o enginyeria	5
Doctorat, estudis de postgrau, màster, MIR o similar	5-6

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD.

Aplicant aquesta recodificació a les variables originals de les dues enquestes, la distribució de la població de setze anys o més per nivells ISCED queda com mostren les taules 8 i 9¹.

.....
1. Les dades del PaD han estat prèviament depurades per corregir les inconsistències detectades entre onades.

Taula 8.

Població de 16 anys o més, per nivell màxim d'estudis segons l'EPA

	EPA (2001)		EPA (2003)		EPA (2004)		EPA (2005)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
ISCED 0	99.261	1,9	104.523	1,9	109.375	1,9	114.346	2,0
ISCED 1	1.969.414	36,9	1.882.679	34,1	1.819.486	32,3	1.887.248	32,8
ISCED 2	1.284.751	24,1	1.434.209	26,0	1.423.137	25,2	1.305.727	22,7
ISCED 3	938.810	17,6	969.363	17,5	1.046.245	18,6	1.118.364	19,4
ISCED 4	113	0,0	189	0,0	163	0,0	795	0,0
ISCED 5-6	1.042.369	19,5	1.135.317	20,5	1.241.160	22,0	1.330.324	23,1
Total	5.334.718	100,0	5.526.279	100,0	5.639.565	100,0	5.756.803	100,0

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Població Activa (2001, 2003, 2004 i 2005).

Taula 9.

Població de 16 anys o més, per nivell màxim d'estudis segons el PaD

	1a onada (2001-2002)		2a onada (2003)		3a onada (2004)		4a onada (2005)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
ISCED 0	81	1,8	45	1,1	49	1,3	42	1,1
ISCED 1	1.781	39,1	1.282	32,5	1.194	31,1	1.135	30,6
ISCED 2	698	15,3	653	16,6	681	17,8	625	16,8
ISCED 3	909	19,9	834	21,1	779	20,3	777	20,9
ISCED 4	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
ISCED 5-6	1.091	23,9	1.131	28,7	1.135	29,6	1.133	30,5
Total	4.560	100,0	3.944	100,0	3.838	100,0	3.712	100,0

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD (primera onada, 2001-2002, segona onada, 2003, tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005).

Si comparem les dues distribucions (vegeu la taula 10), s'observen diferències superiors als tres punts percentuals en totes les onades en els nivells corresponents als codis ISCED 2 i 5-6, la qual cosa sembla indicar que en el PaD hi ha una sobrerrepresentació dels nivells 5-6 (estudis superiors) i una infrarepresentació del nivell 2 (estudis secundaris obligatoris) al llarg de totes les onades. A més, en la segona onada també sembla que està sobrerrepresentat el nivell 3 (estudis secundaris postobligatoris).

Taula 10.

Diferències en la distribució de la població de 16 anys o més, per nivell màxim d'estudis segons classificació ISCED (EPA–PaD)

	2001-2002	2003	2004	2005
ISCED 0	0,1	0,8	0,7	0,9
ISCED 1	-2,1	1,6	1,2	2,2
ISCED 2	8,8	9,4	7,5	5,8
ISCED 3	-2,3	-3,6	-1,8	-1,5
ISCED 4	0,0	0,0	0,0	0,0
ISCED 5-6	-4,4	-8,1	-7,6	-7,4
Total	0,0	0,0	0,0	0,0

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD (primera onada, 2001-2002, segona onada, 2003, tercera onada, 2004, i quarta onada, 2005) i de l'Enquesta de Població Activa (2001, 2003, 2004 i 2005).

ANNEX 2.

ANÀLISI DESCRIPTIVA DE LES DADES DEL PAD (PRIMERA I QUARTA ONADA)

Aquest annex aborda l'anàlisi descriptiva de les dades del Panel de Desigualtats socials a Catalunya (PaD) per a la primera i la quarta onada.

En primer lloc es presenta la descripció de la població en edat de treballar en funció de la relació amb l'activitat segons el sexe, l'edat, el nivell d'estudis i el lloc de procedència, i les taxes d'activitat, ocupació i atur.

La segona part de l'annex descriu les principals característiques de la població ocupada de setze a seixanta-quatre anys a Catalunya i analitza la distribució d'aquesta població en funció de les diferents variables relacionades amb l'ocupació que apareixen en el PaD. En tots els casos en què és possible es presenten dades de primera i quarta onada desagregades per sexe, i es descriu breument l'evolució entre les dues onades per sexe i conjuntament, i la comparació entre la situació dels homes i les dones en la quarta onada. Aquesta part es divideix en els apartats següents:

- Informació sociodemogràfica
- Formació continuada
- Situació laboral
- Tipus de contractació i empresa
- Jornada laboral
- Ocupació i qualificació
- Activitat econòmica
- Salari
- Satisfacció
- Relacions laborals
- Vida laboral passada

Ocupació, atur i inactivitat a Catalunya

POBLACIÓ DE SETZE A SEIXANTA-QUATRE ANYS

Taula 11.

Població de 16 a 64 anys, per relació amb l'activitat

Relació amb l'activitat	1a onada (2001-2002)		4a onada (2005)	
	n	%	n	%
Ocupat	2.491	69,6	2.114	72,3
Aturat	215	6,0	165	5,6
Inactiu	874	24,4	645	22,1
Total	3.580	100	2.924	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

L'any 2005 un 72,3% de la població de setze a seixanta-quatre anys està ocupada; un 5,6%, aturada, i un 22,1% és inactiva. Aquesta distribució és molt similar a la de primera onada, si bé s'observa un lleuger augment de l'activitat i una lleugera disminució de l'atur.

Taula 12.

Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 16 a 64 anys (%)

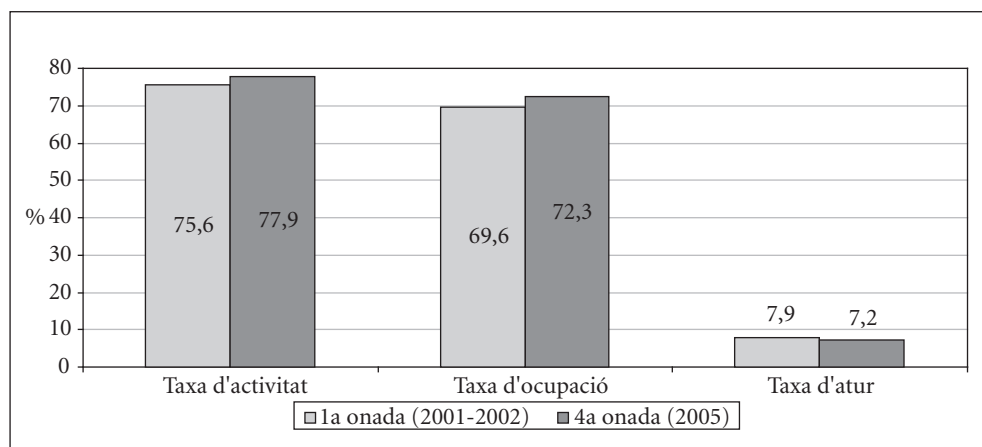
Taxes	1a onada (2001-2002)	4a onada (2005)
Taxa d'activitat	75,6	77,9
Taxa d'ocupació	69,6	72,3
Taxa d'atur	7,9	7,2

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Les taxes d'activitat, ocupació i atur han registrat lleugeres millores entre la primera i la quarta onada. La taxa d'activitat ha augmentat del 76% al 78%, la d'ocupació del 70% al 72% i la taxa d'atur s'ha reduït del 7,9% al 7,2%.

Gràfic 1.

Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 16 a 64 anys

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

POBLACIÓ DE SETZE A SEIXANTA-QUATRE ANYS PER SEXE

Taula 13.

Població de 16 a 64 anys, per relació amb l'activitat i sexe

1a onada	Ocupat/da		Aturat/da		Inactiu/va		Total	
2001-2002	n	%	n	%	n	%	n	%
Home	1.389	55,7	107	49,9	303	34,7	1.799	50,2
Dona	1.103	44,3	108	50,1	571	65,3	1.782	49,8
Total	2.491	100	215	100	874	100	3.580	100

4a onada	Ocupat/da		Aturat/da		Inactiu/va		Total	
2005	n	%	n	%	n	%	n	%
Home	1.151	54,4	86	52,0	236	36,6	1.473	50,4
Dona	963	45,6	79	48,0	409	63,4	1.452	49,6
Total	2.114	100	165	100	645	100	2.924	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

La distribució de la població ocupada, aturada i inactiva per sexe ha experimentat poques variacions entre la primera i la quarta onada; la presència de les dones ha augmentat 2 punts percentuals entre els ocupats i ha disminuït també en 2 punts percentuals entre els aturats i inactius. Així, l'any 2005 (quarta onada) les dones representen el 46% de la població ocupada, el 48% de l'aturada i el 63% de la inactiva.

Taula 14.

Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 16 a 64 anys, per sexe (%)

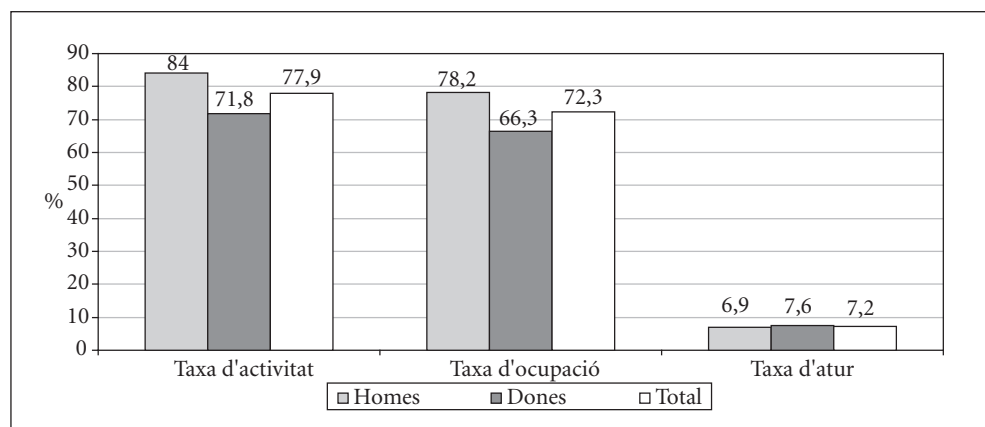
	1a onada (2001-2002)			4a onada (2005)			Variació (1a - 4a onada)		
	T.Act.	T.Oc.	T.At.	T.Act.	T.Oc.	T.At.	T.Act.	T.Oc.	T.At.
Homes	83,2	77,2	7,2	84,0	78,2	6,9	0,8	1,0	-0,3
Dones	68,0	61,9	8,9	71,8	66,3	7,6	3,8	4,4	-1,3
Total	75,6	69,6	7,9	77,9	72,3	7,2	2,3	2,7	-0,7

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

L'any 2005 les taxes d'activitat i d'ocupació dels homes són clarament superiors a les de les dones; la taxa d'activitat dels homes arriba al 84% i la d'ocupació al 78%, mentre que per a les dones tan sols són del 72% i del 66%, respectivament.

Gràfic 2.

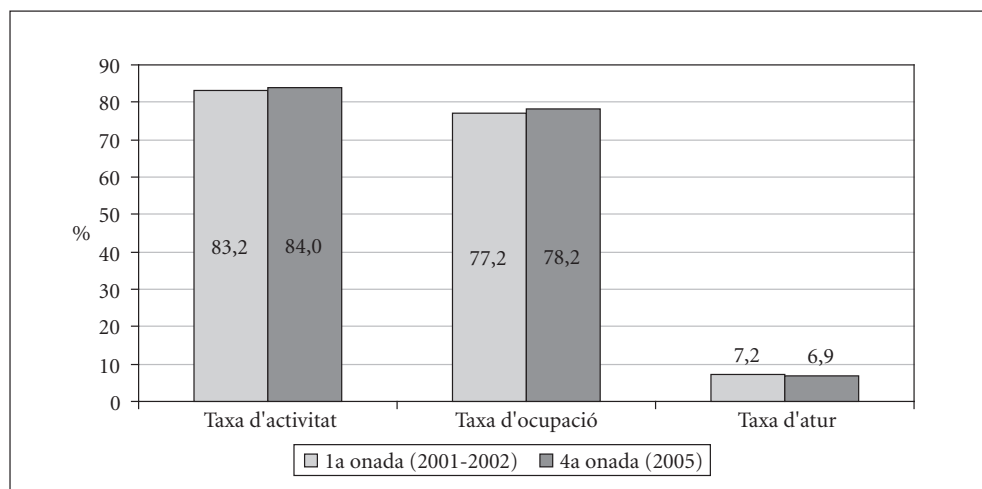
Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 16 a 64 anys, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Gràfic 3.

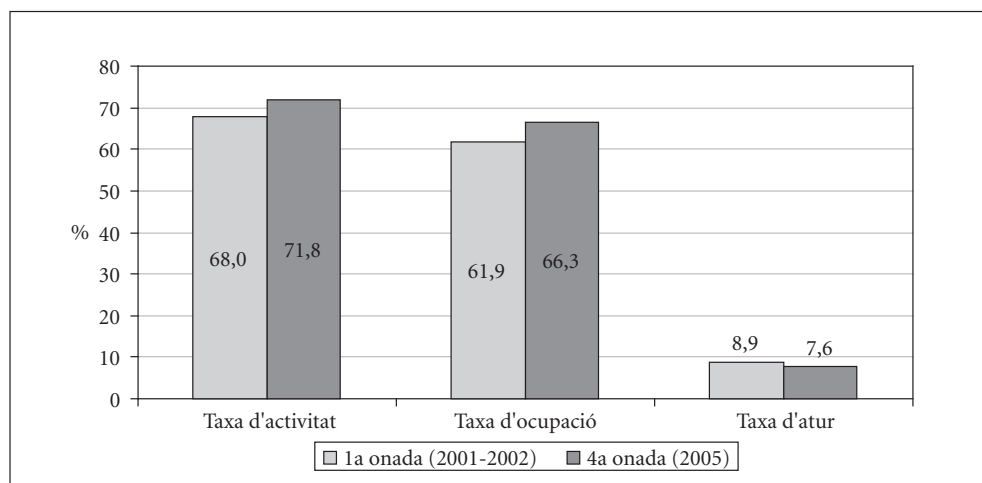
Taxa d'activitat, ocupació i atur dels homes de 16 a 64 anys

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 4.

Taxa d'activitat, ocupació i atur de les dones de 16 a 64 anys

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

En relació amb la taxa d'atur les diferències són menors, tot i que també les dones presenten pitjor situació, amb una taxa del 7,6% davant del 6,9% dels homes.

Les taxes d'activitat, ocupació i atur dels homes s'han mantingut pràcticament constants entre la primera i la quarta onada.

Les taxes d'activitat i ocupació de les dones han evolucionat positivament des de la primera onada, i han augmentat en 4 punts percentuals fins a arribar al 72% i el 66% respectivament en la quarta onada. De la mateixa manera, la incidència de l'atur també evoluciona de manera positiva ja que la taxa d'atur de les dones ha disminuït en més d'un punt percentual, amb la qual cosa ha passat del 8,9% de la primera onada al 7,6% de la quarta.

POBLACIÓ DE SETZE A SEIXANTA-QUATRE ANYS PER EDAT

Taula 15.

Població de 16 a 64 anys, per relació amb l'activitat i l'edat

1a onada	Ocupat		Aturat		Inactiu		Total	
2001-2002	n	%	n	%	n	%	n	%
16-24 anys	287	11,5	54	25,1	275	31,4	616	17,2
25-34 anys	728	29,2	70	32,5	104	12,0	902	25,2
35-44 anys	688	27,6	35	16,3	77	8,8	800	22,3
45-54 anys	570	22,9	42	19,4	158	18,1	769	21,5
55-64 anys	219	8,8	14	6,7	260	29,7	493	13,8
Total	2.491	100	215	100	874	100	3.580	100

4a onada	Ocupat		Aturat		Inactiu		Total	
2005	n	%	n	%	n	%	n	%
16-24 anys	208	9,8	40	24,1	251	38,9	498	17,0
25-34 anys	613	29,0	39	23,4	76	11,7	727	24,9
35-44 anys	527	24,9	17	10,2	73	11,3	617	21,1
45-54 anys	498	23,5	54	33,1	85	13,2	638	21,8
55-64 anys	268	12,7	15	9,2	161	24,9	444	15,2
Total	2.114	100	165	100	645	100	2.924	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Evidentment l'anàlisi de la població per trams d'edat està condicionada per la naturalesa del panel de l'enquesta, malgrat tot s'observa que la distribució del conjunt de la població de setze a seixanta-quatre anys en grups d'edat s'ha mantingut pràcticament igual en la primera i la quarta onada. En la quarta onada, el 17% de la població té entre setze a seixanta-quatre anys; el 25%, entre vint-i-cinc i trenta-quatre; el 21%, entre trenta-cinc i quaranta-quatre; el 22%, entre quaranta-cinc i cinquanta-quatre, i el 15% restant, entre cinquanta-cinc i seixanta-quatre.

Entre la població ocupada les variacions també són petites, si bé cal destacar l'augment del pes de la població de més de cinquanta-cinc anys en la quarta onada, on ja representa el 13% dels ocupats, mentre que en la primera onada eren només el 9%.

La distribució de la població aturada experimenta forts canvis en l'estructura d'edats; així, mentre que en la primera onada un 26% dels aturats tenia més de quaranta-quatre anys, en la quarta el pes d'aquest grup ha augmentat fins al 42%.

En la població inactiva, s'observa un rejoveniment, ja que en la quarta onada la població menor de vint-i-cinc anys representa un 39% i la més gran de quaranta-quatre, un 38%, mentre que en la primera els pesos d'aquests grups eren del 31% i del 48%, respectivament.

Taula 16.

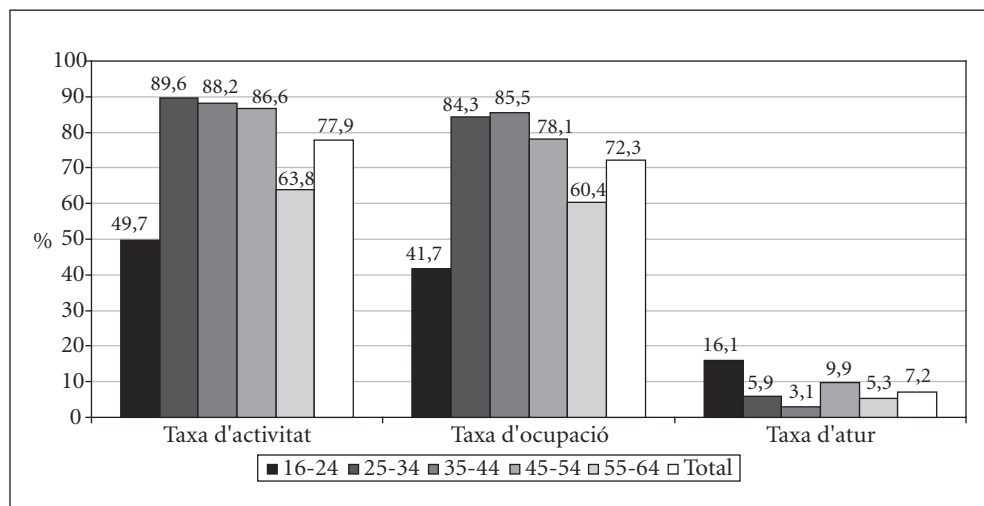
Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 16 a 64 anys, per edat

	1a onada (2001-2002)			4a onada (2005)			Variació (1a – 4a onada)		
	T.Act.	T.Oc.	T.At.	T.Act.	T.Oc.	T.At.	T.Act.	T.Oc.	T.At.
16-24 anys	55,4	46,6	15,8	49,7	41,7	16,1	-5,7	-4,9	0,2
25-34 anys	88,4	80,7	8,8	89,6	84,3	5,9	1,2	3,6	-2,8
35-44 anys	90,4	86,0	4,8	88,2	85,5	3,1	-2,2	-0,6	-1,8
45-54 anys	79,5	74,0	6,8	86,6	78,1	9,9	7,1	4,0	3,0
55-64 anys	47,3	44,4	6,2	63,8	60,4	5,3	16,5	16,0	-0,9
Total	75,6	69,6	7,9	77,9	72,3	7,2	2,3	2,7	-0,7

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 5.

Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 16 a 64 anys, per edat

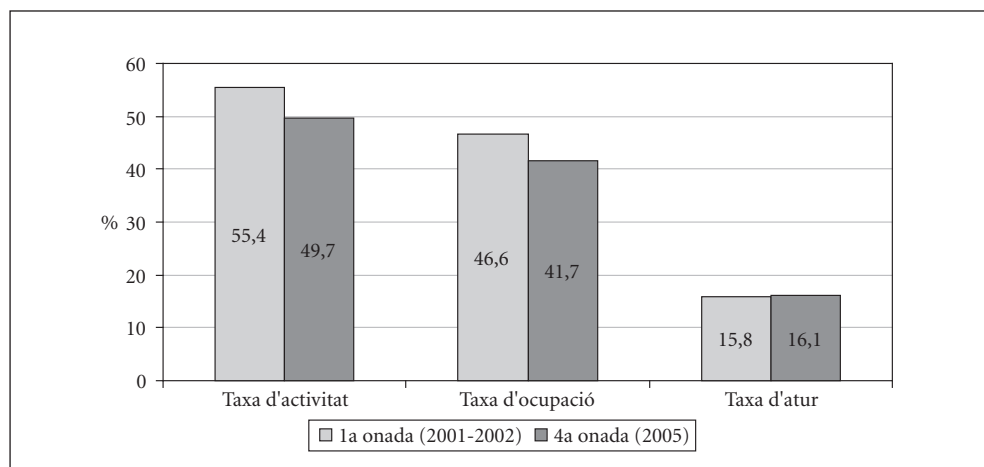

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Les taxes d'activitat, ocupació i atur presenten grans diferències en funció de l'edat i, en general, la població més jove i més gran presenta els pitjors registres. Així, el 2005, la taxa d'activitat de la població de menys de vint-i-cinc anys ni tan sols arriba al 50%, la dels més grans de cinquanta-quatre anys arriba al 64%, i la de la població en edats intermèdies supera el 86%. La taxa d'ocupació de la població més jove és del 42%, la de la de més edat és del 60% i la de la població d'entre vint-i-cinc i cinquanta-quatre anys varia entre el 78% i el 86%. Finalment la taxa d'atur presenta un patró lleugerament diferent, i si bé la població més jove també presenta el pitjor registre i el 16% de la població activa d'aquesta edat està a l'atur, la taxa de la població de quaranta-cinc a cinquanta-quatre anys (10%) és superior a la de la població de més de cinquanta-quatre anys. La taxa d'atur més baixa es registra entre la població de trenta-quatre a quaranta-quatre anys, tan sols un 3%.

Gràfic 6.

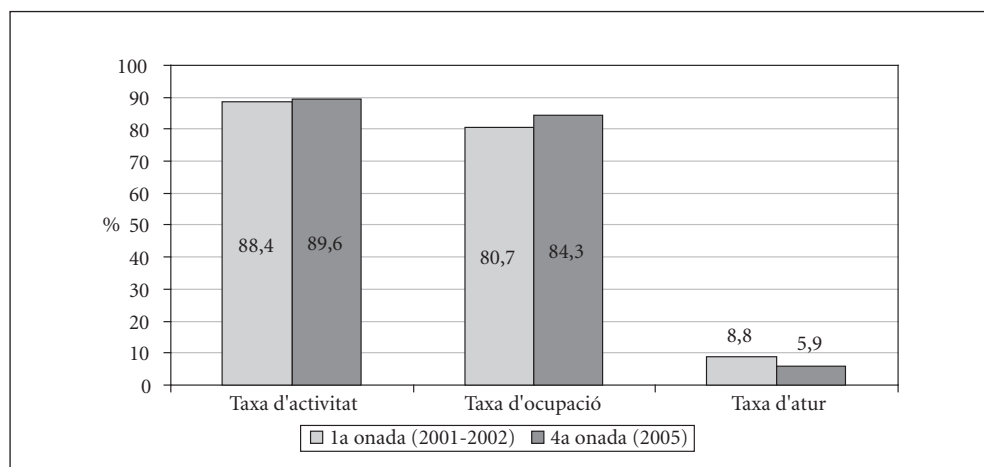
Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 16 a 24 anys

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 7.

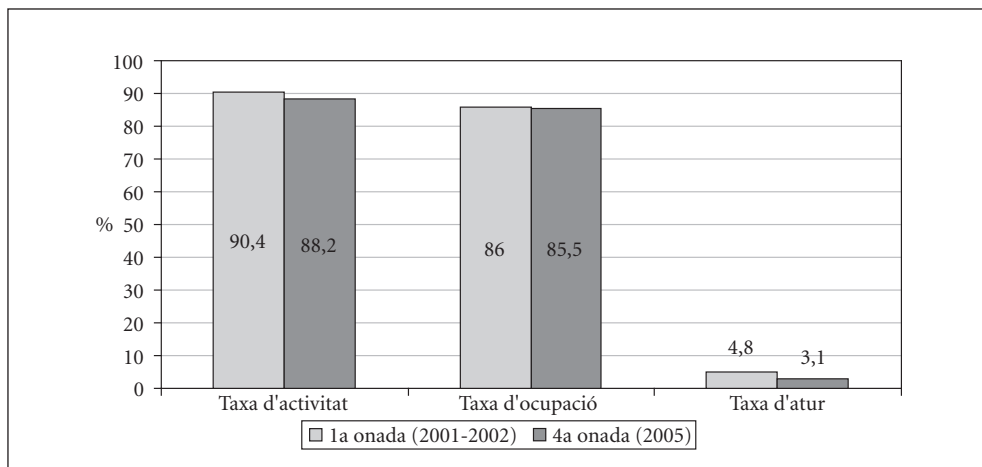
Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 25 a 34 anys

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 8.

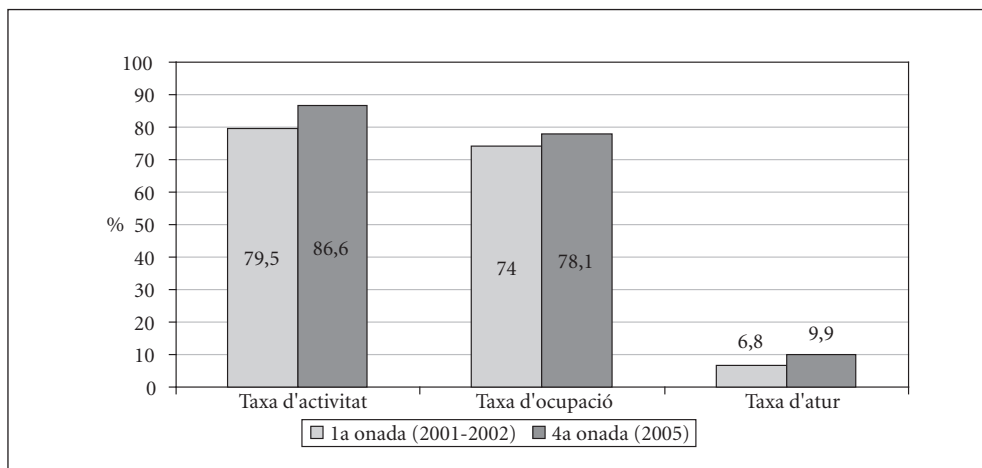
Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 35 a 44 anys

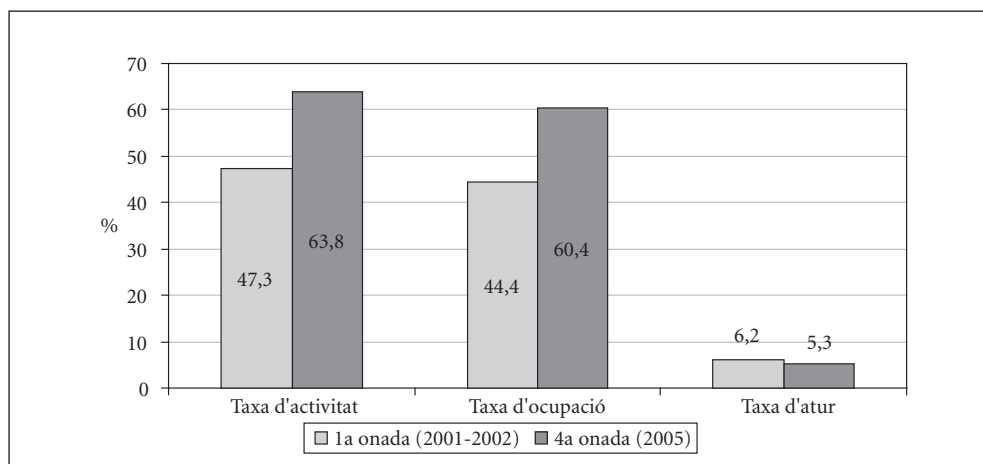
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 9.

Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 45 a 54 anys

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 10.**Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 55 a 64 anys**

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

L'evolució de les taxes d'activitat i ocupació entre la primera i la quarta onada segons el grup d'edat presenta la variació més acusada entre la població més jove i la més gran. Així, aquestes taxes disminueixen entre 5 i 6 punts percentuals entre els més joves i augmenten en 16 punts percentuals entre els més grans. Per contra, la taxa d'atur disminueix en gairebé 3 punts percentuals en la població de vint-i-cinc a trenta-quatre anys i augmenta en 3 punts percentuals en la de quaranta-cinc a cinquanta-quatre anys.

POBLACIÓ DE SETZE A SEIXANTA-QUATRE ANYS PER NIVELL D'ESTUDIS**Taula 17.**

Població de 16 a 64 anys, per relació amb l'activitat i nivell d'estudis assolit

1a onada	Ocupat		Aturat		Inactiu		Total	
2001-2002	n	%	n	%	n	%	n	%
Ensenyament primari o obligatori	1.027	41,5	107	49,9	576	66,2	1.711	48,1
Ensenyament secundari postobligatori	810	32,8	79	36,5	231	26,5	1.120	31,5
Estudis universitaris	636	25,7	29	13,6	63	7,2	728	20,5
Total	2.474	100	215	100	869	100	3.559	100

4a onada	Ocupat		Aturat		Inactiu		Total	
2005	n	%	n	%	n	%	n	%
Ensenyament primari o obligatori	694	33,1	93	56,8	391	61,2	1.178	40,7
Ensenyament secundari postobligatori	732	34,9	54	33,3	195	30,5	981	33,9
Estudis universitaris	668	31,9	16	9,9	53	8,3	738	25,5
Total	2.095	100	163	100	640	100	2.897	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

La distribució de la població per nivell d'estudis mostra, en general, un augment del nivell educatiu de la població. Així, mentre que en la primera onada un 48% té ensenyaments primaris o obligatoris; un 31%, ensenyaments secundaris postobligatoris, i un 21%, estudis universitaris, en la quarta onada la distribució és del 41%, 34% i 25%, respectivament.

En relació amb l'activitat aquest augment del nivell d'estudis es dona principalment entre la població ocupada, on gairebé un 32% posseeix estudis universitaris i tan sols un 33% té estudis primaris o obligatoris. Per contra, entre la població aturada creix el pes de les persones amb nivell d'estudis inferior, que passen del 50% al 57%.

Taula 18.

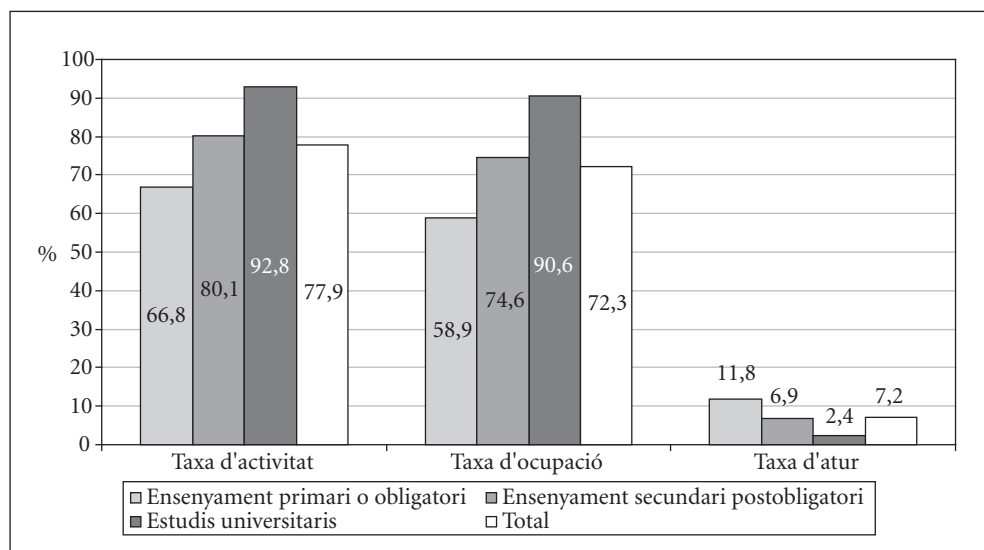
Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 16 a 64 anys, per nivell d'estudis assolit

	1a onada (2001-2002)			4a onada (2005)			Variació (1a – 4a onada)		
	T.Act.	T.Oc.	T.At.	T.Act.	T.Oc.	T.At.	T.Act.	T.Oc.	T.At.
Ensenyament primari o obligatori	66,3	60,1	9,5	66,8	58,9	11,8	0,5	-1,1	2,3
Ensenyament secundari postobligatori	79,4	72,4	8,8	80,1	74,6	6,9	0,7	2,2	-1,9
Estudis universitaris	91,4	87,4	4,4	92,8	90,6	2,4	1,4	3,2	-2,0
Total	75,6	69,5	8,0	77,9	72,3	7,2	2,3	2,8	-0,8

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 11.

Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 16 a 64 anys, per nivell d'estudis assolit

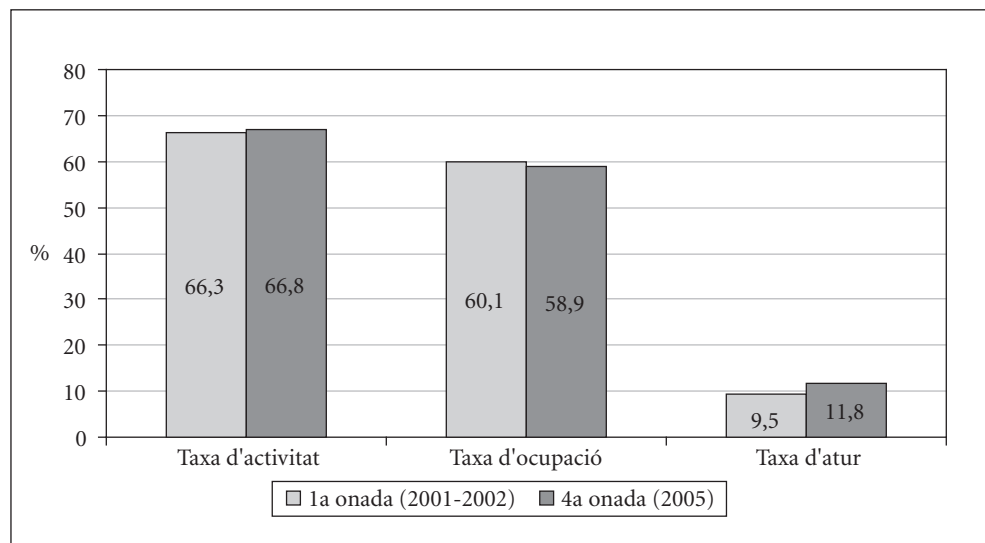

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Les taxes d'activitat, ocupació i atur presenten una clara relació amb el nivell d'estudis, de manera que es donen els millors valors entre la població amb estudis superiors i els pitjors, entre la població amb nivell d'estudis més baix. La població amb estudis universitaris té una taxa d'activitat del 93%, d'ocupació del 91% i d'atur del 2,4%, mentre que la població amb estudis primaris o obligatoris té una taxa d'activitat de tan sols el 67%, d'ocupació del 59% i d'atur de gairebé el 12%.

Gràfic 12.

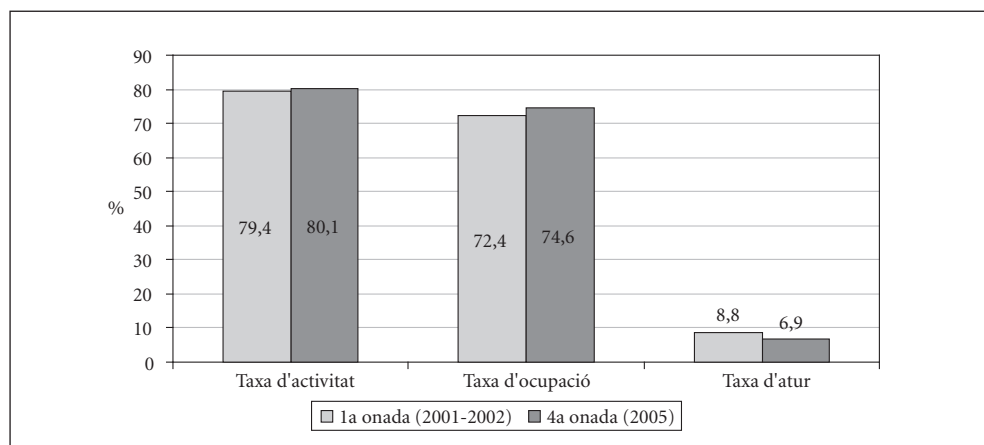
Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 16 a 64 anys amb nivell d'estudis primaris o obligatoris

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 13.

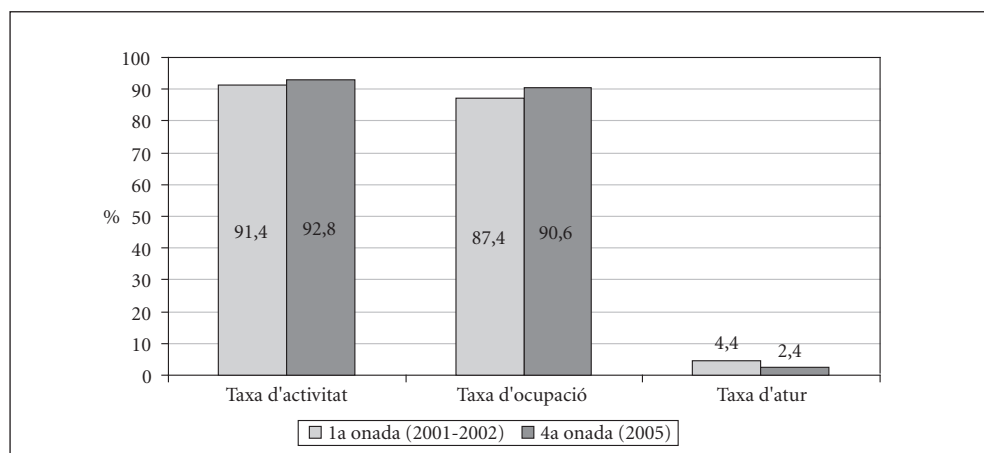
Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 16 a 64 anys amb nivell d'estudis secundaris postobligatoris

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 14.

Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 16 a 64 anys amb nivell d'estudis universitaris

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

L'evolució d'aquestes taxes per nivell d'estudis no presenta grans variacions entre la primera i la quarta onada. Entre la població amb estudis primaris o obligatoris s'observa un augment de la taxa d'atur de més de 2 punts percentuals, mentre que entre la població amb estudis secundaris postobligatoris i universitaris aquesta taxa disminueix en 2 punts percentuals. La taxa d'activitat es manté pràcticament constant en tots els casos i la d'ocupació disminueix lleugerament entre la població amb menys estudis, i augmenta en la resta.

POBLACIÓ DE SETZE A SEIXANTA-QUATRE ANYS PER LLOC DE PROCEDÈNCIA

Taula 19.

Població de 16 a 64 anys, per relació amb l'activitat i lloc de procedència

1a onada 2001-2002	Ocupat		Aturat		Inactiu		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Catalunya	1.764	70,8	132	61,5	533	61,0	2.429	67,8
Espanya	568	22,8	50	23,2	299	34,2	917	25,6
Altre país	159	6,4	33	15,3	42	4,9	235	6,6
Total	2.491	100	215	100	874	100	3.580	100

4a onada 2005	Ocupat		Aturat		Inactiu		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Catalunya	1.476	69,8	82	49,8	448	69,5	2.007	68,6
Espanya	498	23,6	72	43,9	177	27,5	748	25,6
Altre país	140	6,6	10	6,3	20	3,0	170	5,8
Total	2.114	100	165	100	645	100	2.924	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

En general, la distribució de la població segons el lloc de procedència no experimenta canvis entre la primera i la quarta onada, però sí entre la població aturada i la població inactiva. Mentre que entre els aturats creix el pes de la població procedent d'Espanya i disminueix el de la població nascuda a Catalunya, entre la població inactiva augmenta el pes de la població nascuda a Catalunya i disminueix el de la població nascuda a la resta d'Espanya.

Malauradament no es disposa de mostra suficient de la població procedent d'altres països per incloure-la també en l'anàlisi.

Taula 20.

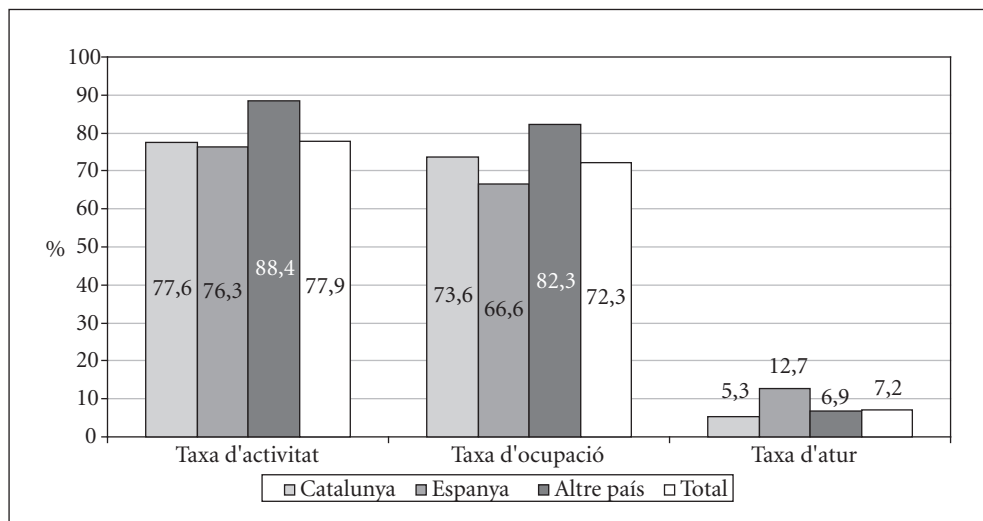
Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 16 a 64 anys, per lloc de procedència

	1a onada (2001-2002)			4a onada (2005)			Variació (1a – 4a onada)		
	T.Act.	T.Oc.	T.At.	T.Act.	T.Oc.	T.At.	T.Act.	T.Oc.	T.At.
Catalunya	78,1	72,6	7,0	77,6	73,6	5,3	-0,4	0,9	-1,7
Espanya	67,4	62,0	8,1	76,3	66,6	12,7	8,9	4,7	4,6
Altre país	81,9	67,9	17,1	88,4	82,3	6,9	6,5	14,5	-10,2
Total	75,6	69,6	7,9	77,9	72,3	7,2	2,3	2,7	-0,7

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 15.

Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 16 a 64 anys, per lloc de procedència

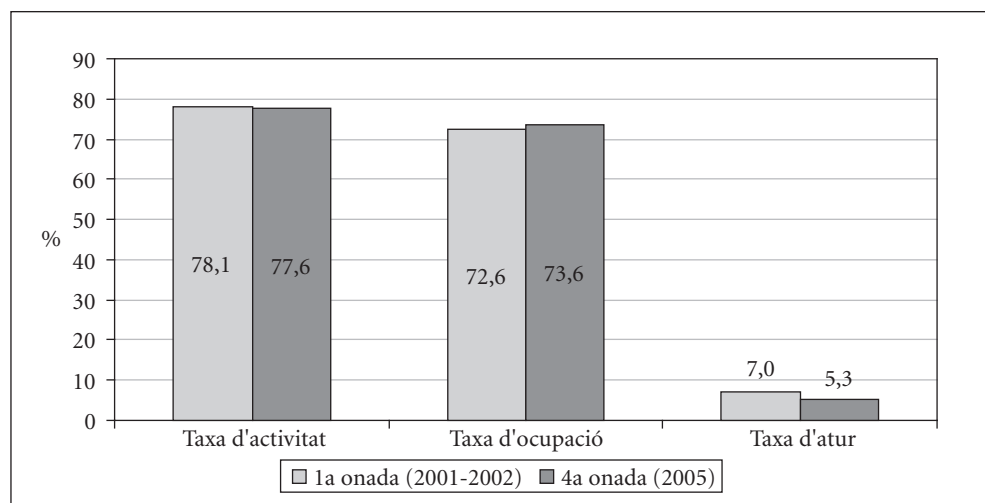

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Comparant les taxes d'activitat, ocupació i atur de la població autòctona i la provinent de la resta d'Espanya per a la quarta onada, s'observen millors registres entre la primera, especialment en la taxa d'ocupació (74% davant el 67%) i en la taxa d'atur (5% davant el 13%).

Gràfic 16.

Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 16 a 64 anys procedent de Catalunya

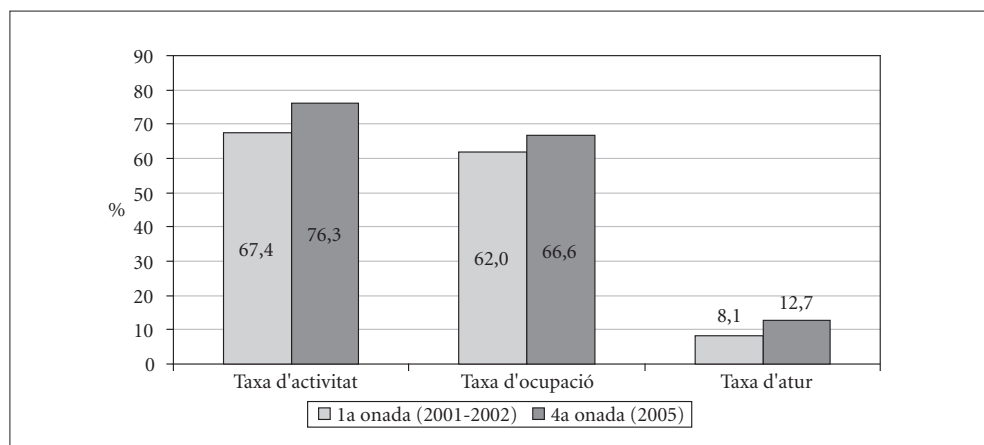

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Els canvis en les taxes d'activitat i d'ocupació de la població autòctona són pràcticament inexistents entre la primera i la quarta onada, mentre que la taxa d'atur ha disminuït en gairebé 2 punts percentuals. D'altra banda, entre la població nascuda a la resta d'Espanya totes les taxes presenten augments destacables, especialment l'activitat (del 67% al 76%) i l'atur (del 8% al 13%).

Gràfic 17.

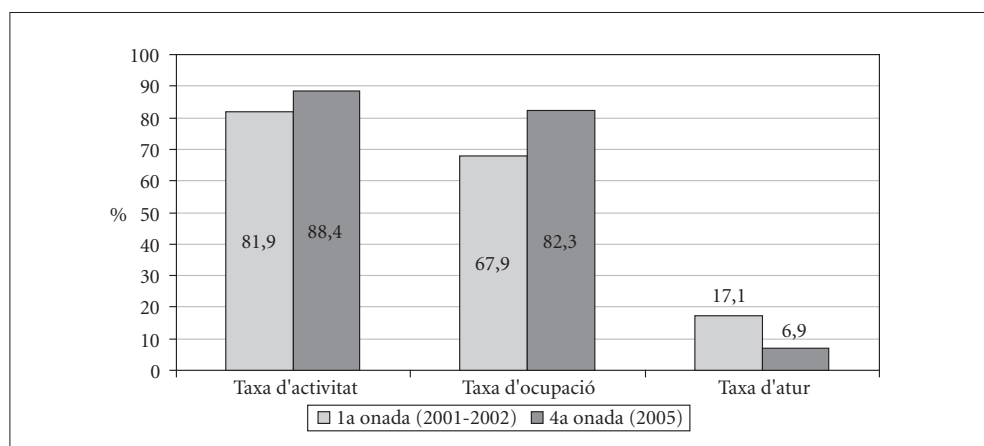
Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 16 a 64 anys procedent d'Espanya

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 18.

Taxa d'activitat, ocupació i atur de la població de 16 a 64 anys procedent d'un altre país

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Característiques principals de l'ocupació a Catalunya

INFORMACIÓ SOCIODEMOGRÀFICA

Taula 21.

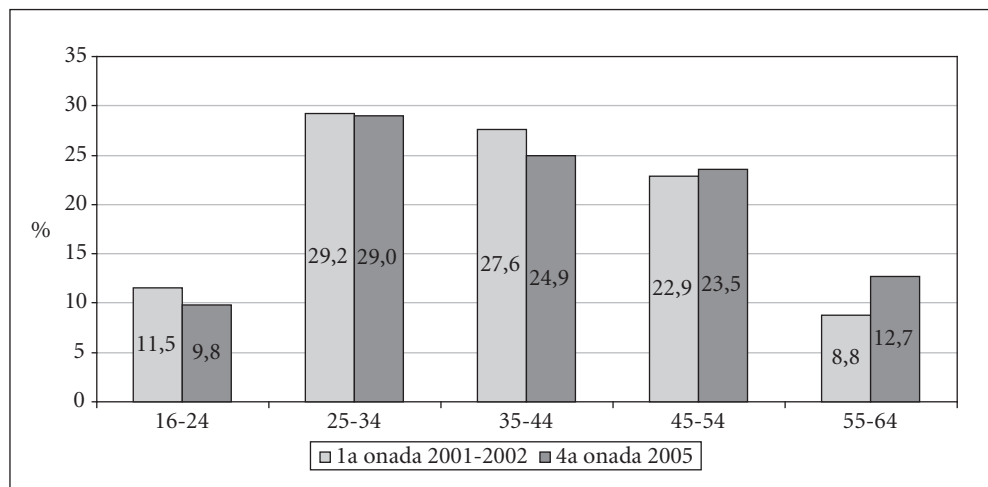
Població ocupada de 16 a 64 anys, per edat i sexe

Edat	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Home		Dona		Total		Home		Dona		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
16-24 anys	159	11,5	128	11,6	287	11,5	103	8,9	105	10,9	208	9,8
25-34 anys	397	28,6	331	30,0	728	29,2	331	28,8	281	29,2	613	29,0
35-44 anys	378	27,2	311	28,2	688	27,6	281	24,4	247	25,6	527	24,9
45-54 anys	325	23,4	245	22,2	570	22,9	275	23,9	223	23,1	498	23,5
55-64 anys	130	9,4	88	8,0	219	8,8	161	14,0	108	11,2	268	12,7
Total	1.389	100	1.103	100	2.491	100	1.151	100	963	100	2.114	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 19.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per edat

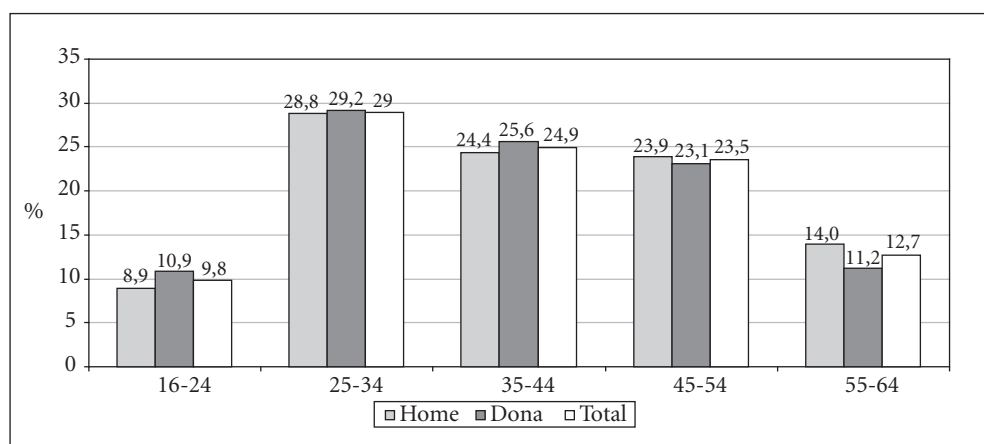

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

L'anàlisi en funció de l'edat està condicionada pel tipus d'enquesta que és el PaD, i és que evidentment en tractar-se d'una enquesta panel, en la quarta onada perd pes la població més jove i en guanya la de més edat respecte de la població ocupada de la primera onada.

Gràfic 20.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per edat i sexe

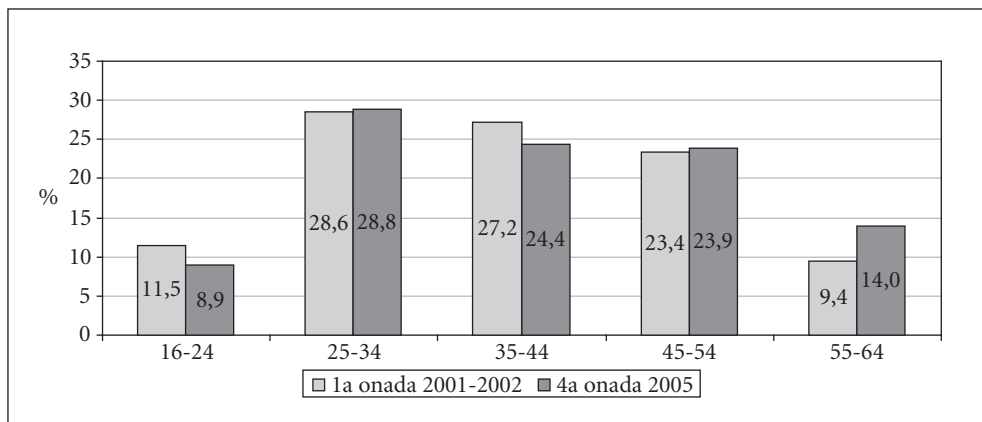

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Comparant les distribucions dels homes i les dones que treballen en la quarta onada no s'observen grans diferències, i el més destacable és que la població ocupada menor de vint-i-cinc anys té més pes entre les dones i la més gran de cinquanta-quatre entre els homes.

Gràfic 21.

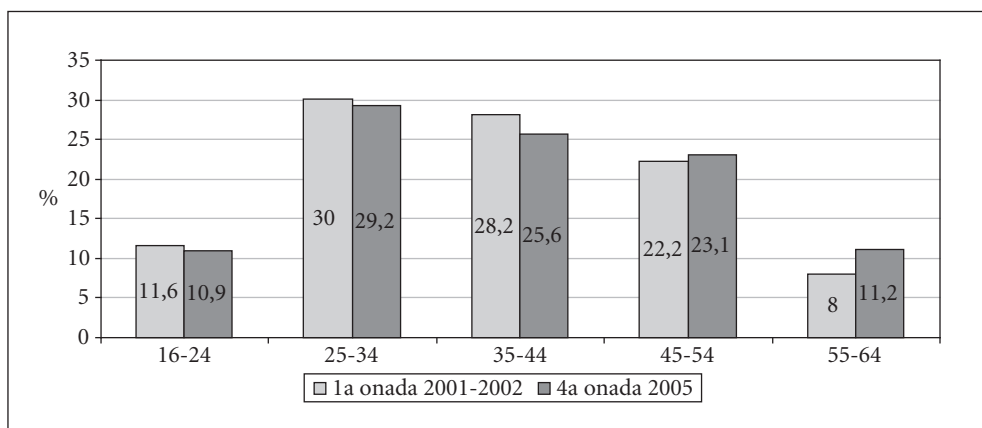
Homes ocupats de 16 a 64 anys, per edat

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 22.

Dones ocupades de 16 a 64 anys, per edat

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

L'evolució de la distribució de la població ocupada entre la primera i la quarta onada per edats presenta pràcticament el mateix patró per a homes i dones, però pes la població jove i en guanya la de més edat.

Taula 22.

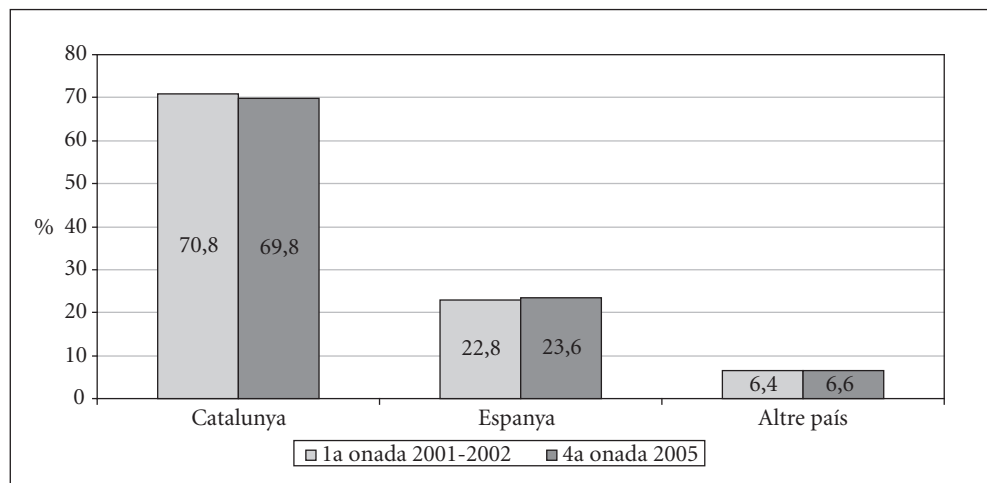
Població ocupada de 16 a 64 anys, per lloc de procedència i sexe

Procedència	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Home		Dona		Total		Home		Dona		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Catalunya	962	69,2	802	72,8	1.764	70,8	781	67,8	695	72,2	1.476	69,8
Espanya	333	24,0	235	21,3	568	22,8	283	24,6	215	22,3	498	23,6
Altre país	94	6,7	66	5,9	159	6,4	87	7,5	53	5,5	140	6,6
Total	1.389	100	1.103	100	2.491	100	1.151	100	963	100	2.114	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 23.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per lloc de procedència

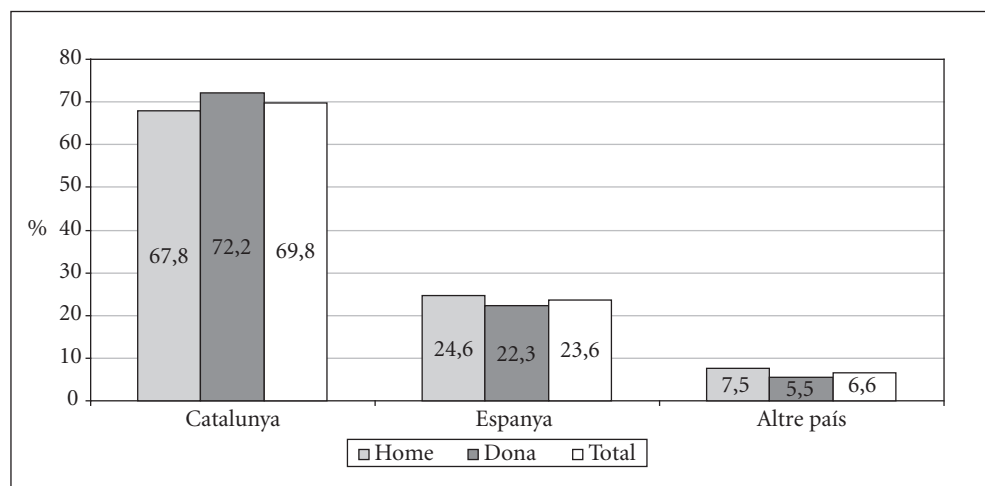

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Entre la població ocupada, un 70% són nascuts a Catalunya; un 24%, a la resta d'Espanya, i un 7%; a un altre país. Aquesta distribució s'ha mantingut des de la primera onada.

Gràfic 24.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per lloc de procedència i sexe

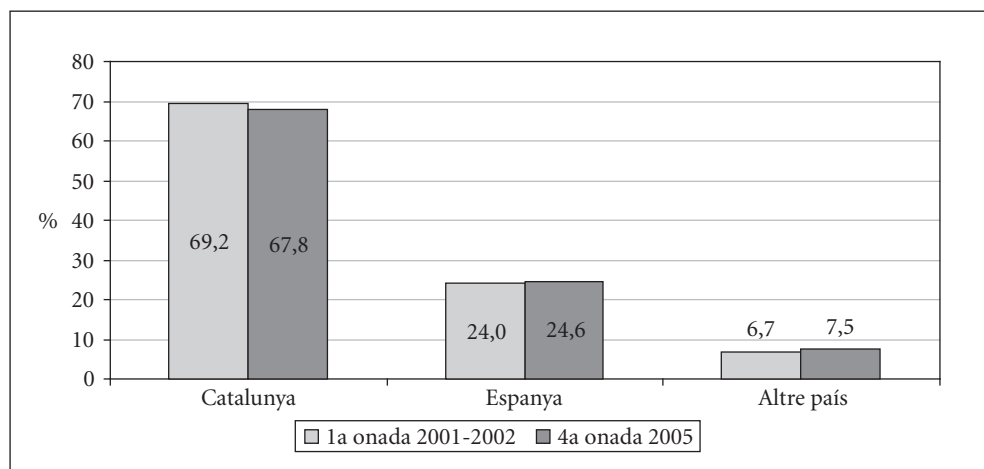

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

La distribució de la població ocupada per lloc de procedència no presenta grans diferències entre homes i dones, únicament es destaca el fet que entre les dones ocupades hi ha una presència més gran d'autòctons.

Gràfic 25.

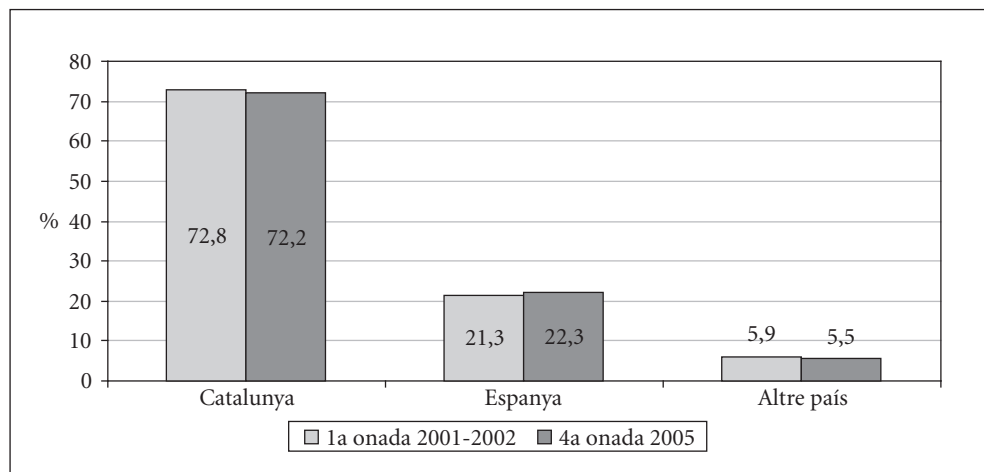
Homes ocupats de 16 a 64 anys, per lloc de procedència

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 26.

Dones ocupades de 16 a 64 anys, per lloc de procedència

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

El pes de la població autòctona, de la resta d'Espanya i d'un altre país entre les homes i les dones que actualment treballen no ha variat entre la primera i la quarta onada.

Taula 23.

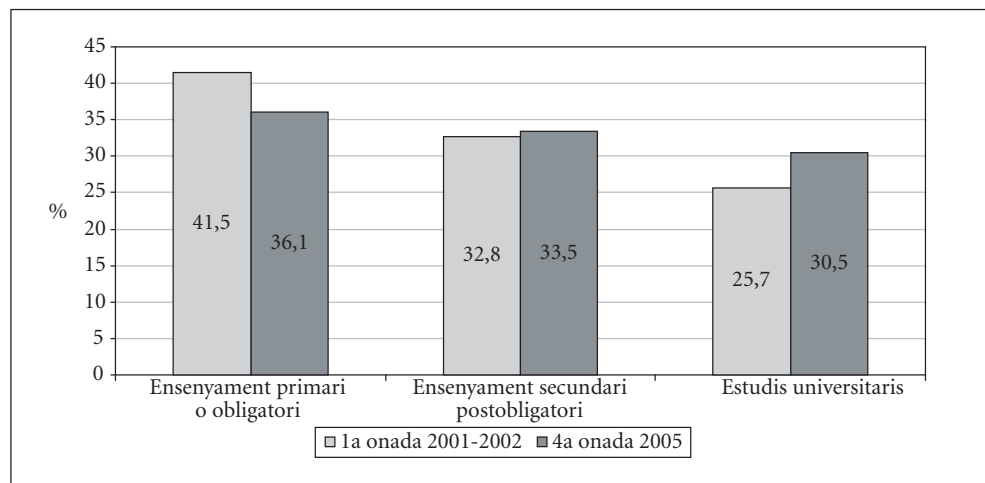
Població ocupada de 16 a 64 anys, per nivell d'estudis assolits i sexe

Nivell d'estudis	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Home		Dona		Total		Home		Dona		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ensenyament primari o obligatori	624	45,3	403	36,7	1.027	41,5	428	37,7	327	34,1	755	36,1
Ensenyament secundari postobligatori	471	34,2	340	31,0	810	32,8	429	37,7	272	28,4	701	33,5
Estudis universitaris	282	20,5	355	32,3	636	25,7	279	24,6	359	37,5	638	30,5
Total	1.377	100	1.098	100	2.474	100	1.136	100	959	100	2.095	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 27.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per nivell d'estudis assolit

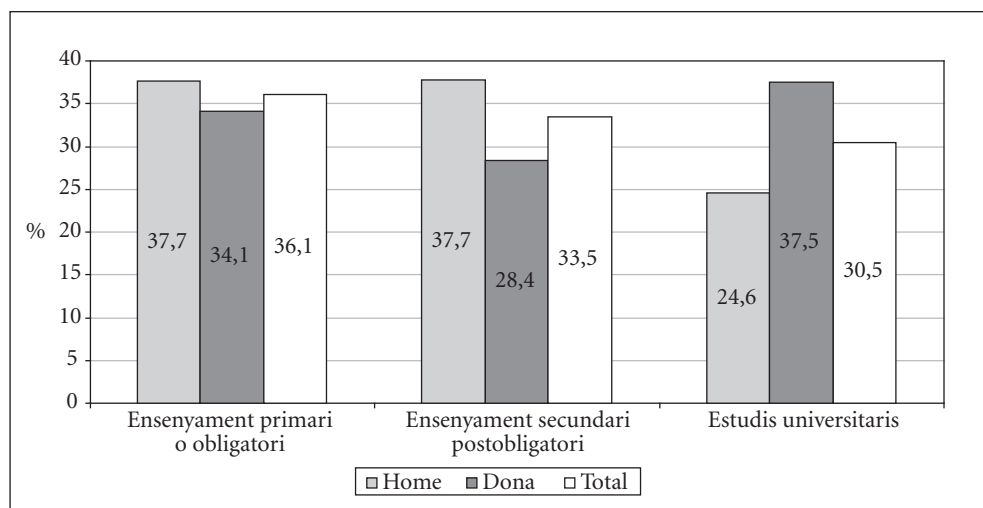

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

En el conjunt de la població ocupada s'observa un augment del nivell d'estudis. D'una banda, en un 42% dels ocupats de la primera onada tenien estudis primaris o obligatoris, mentre que en la quarta tenen aquest nivell d'estudis un 36% dels ocupats, i d'altra banda, un 26% dels ocupats de la primera onada tenien estudis universitaris, mentre que en la quarta un 31% dels ocupats tenen aquest nivell.

Gràfic 28.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per nivell d'estudis assolit i sexe.

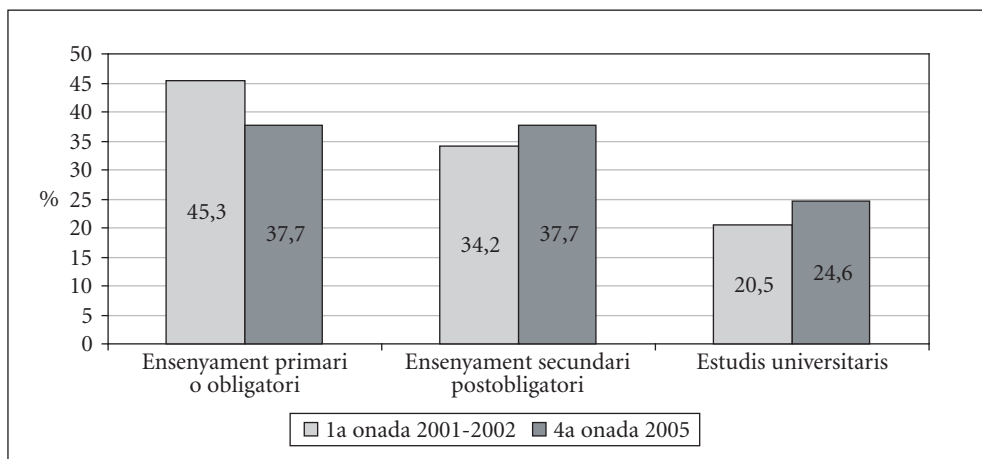

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Si comparem la distribució per nivell d'estudis dels homes i les dones que treballen en la quarta onada, observem clarament com els nivells educatius de les dones són més alts. Entre els homes que treballen tan sols un 25% té estudis universitaris, mentre que entre les dones ocupades les que posseeixen aquest nivell són més del 37%.

Gràfic 29.

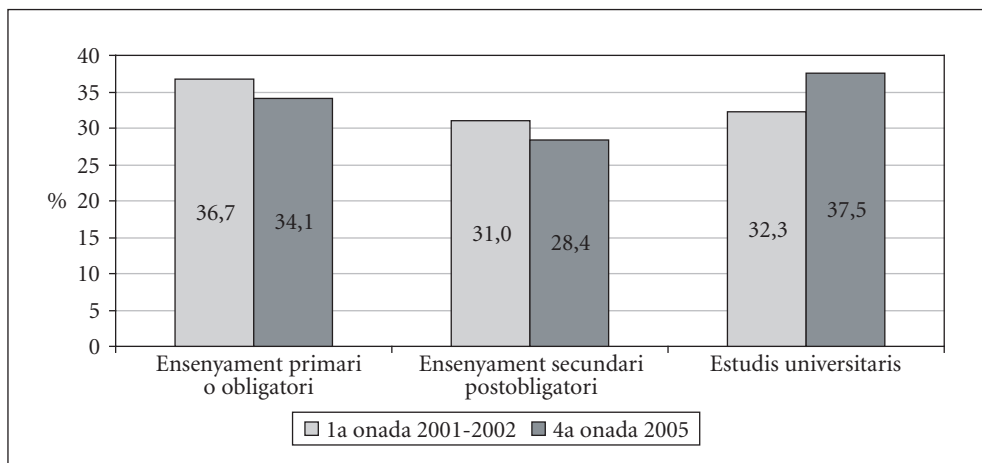
Homes ocupats de 16 a 64 anys, per nivell d'estudis assolit

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 30.

Dones ocupades de 16 a 64 anys, per nivell d'estudis assolit

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

L'evolució de la distribució de la població ocupada per nivell d'estudis i sexe posa de manifest la tendència que tenen les dones a invertir més en formació que els homes. Així, mentre que entre els homes ocupats de la primera a la quarta onada disminueix el pes dels estudis primaris o obligatoris i augmenta el pes dels estudis secundaris postobligatoris i universitaris, entre les dones que treballen disminueix el pes dels estudis primaris o obligatoris i també dels secundaris postobligatoris, i augmenta el dels estudis universitaris.

Formació continuada

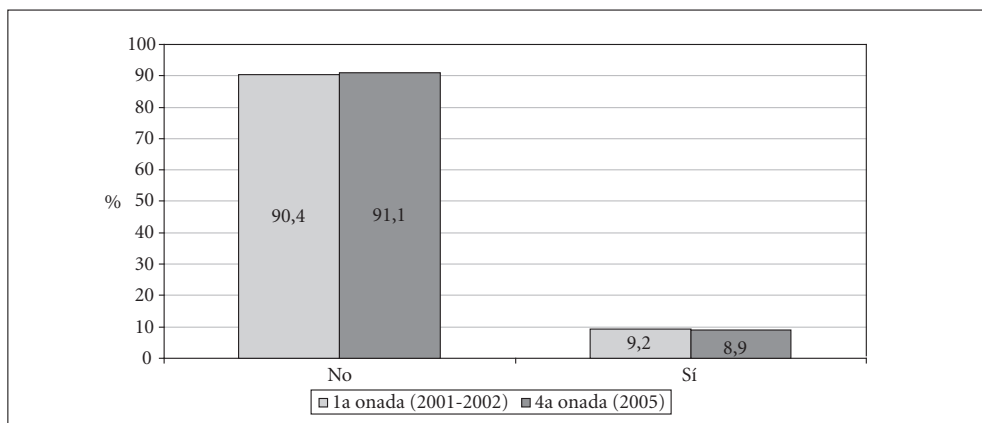
Taula 24.
Població ocupada de 16 a 64 anys segons si està cursant estudis reglats o no, per sexe

Està cursant estudis reglats actualment	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
No	1.273	92,0	973	88,4	2.246	90,4	1077	93,6	848	88,0	1.925	91,1
Sí	108	7,8	122	11,1	229	9,2	74	6,4	115	12,0	189	8,9
No sap	2	0,2	5	0,5	8	0,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Total	1.383	100	1.100	100	2.483	100	1.151	100	963	100	2.114	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 31.

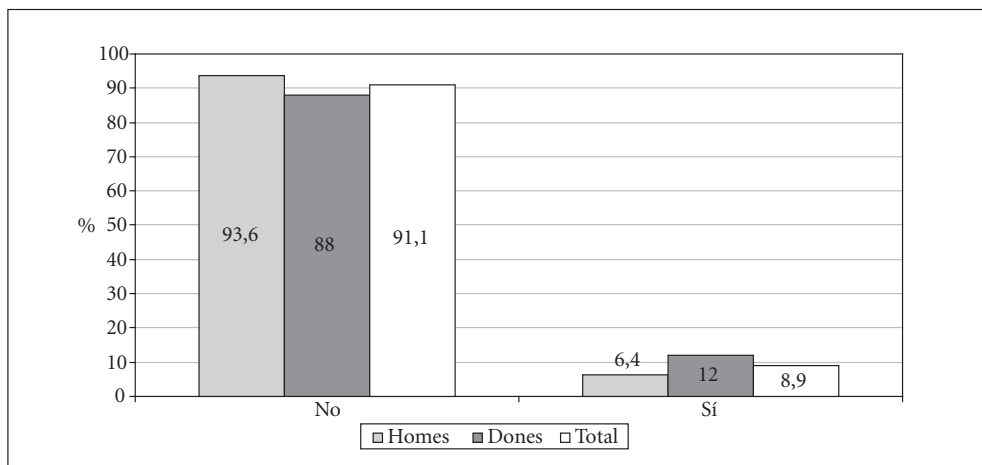
Població ocupada de 16 a 64 anys, segons si està cursant estudis reglats o no

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 32.

Població ocupada de 16 a 64 anys segons si està cursant estudis reglats o no, per sexe

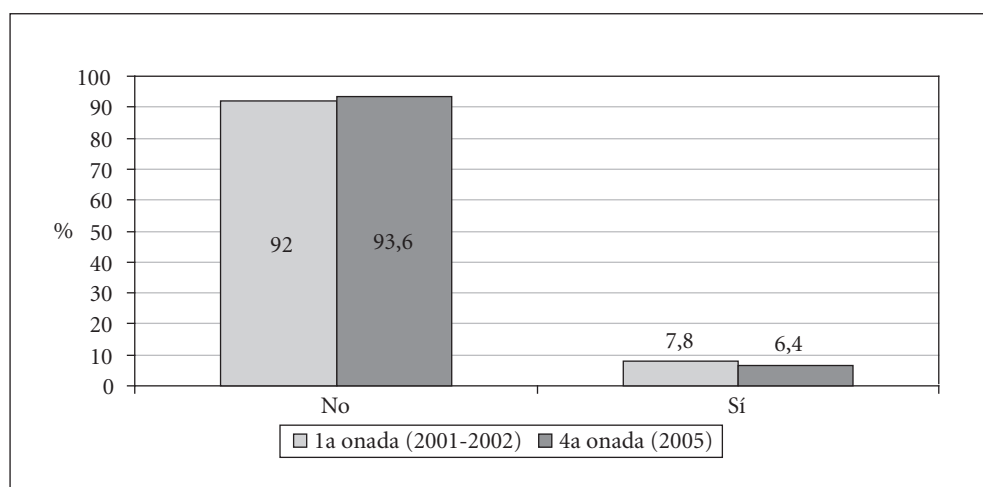
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

En la quarta onada, tan sols un 9% dels ocupats a Catalunya segueix algun tipus d'estudi reglat, percentatge pràcticament igual al de la primera onada.

Les dones inverteixen més en formació que els homes; un 12,0% de les dones que treballen segueix algun curs reglat, mentre que entre els homes ocupats, tan sols segueixen estudis reglats un 6,4%.

Gràfic 33.

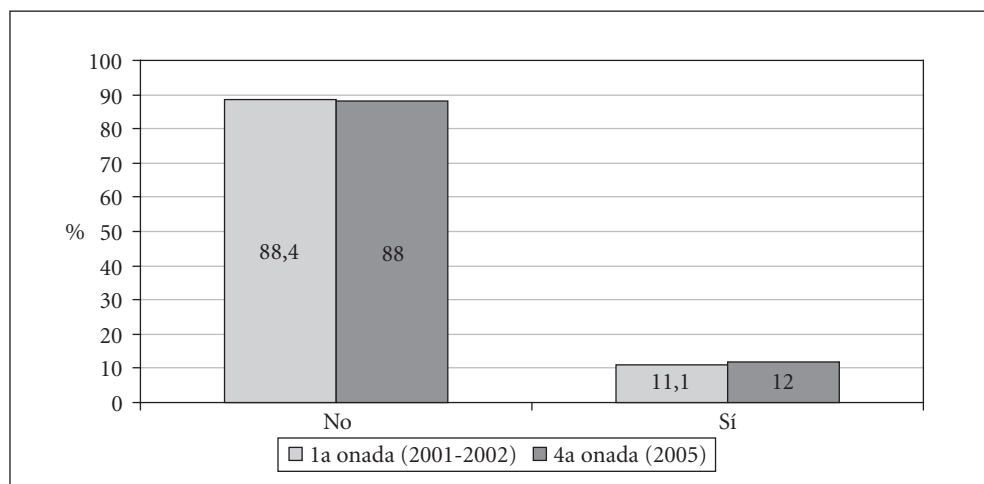
Homes ocupats de 16 a 64 anys, segons si està cursant estudis reglats o no

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 34.

Dones ocupades de 16 a 64 anys, segons si està cursant estudis reglats o no

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

La participació en els estudis reglats de la població ocupada pràcticament no ha variat des de la primera onada, si bé és cert que s'observa una diferència de comportament d'homes i dones, ja que mentre que entre els homes es produeix un lleuger descens, en les dones es produeix un lleuger augment.

Taula 25.

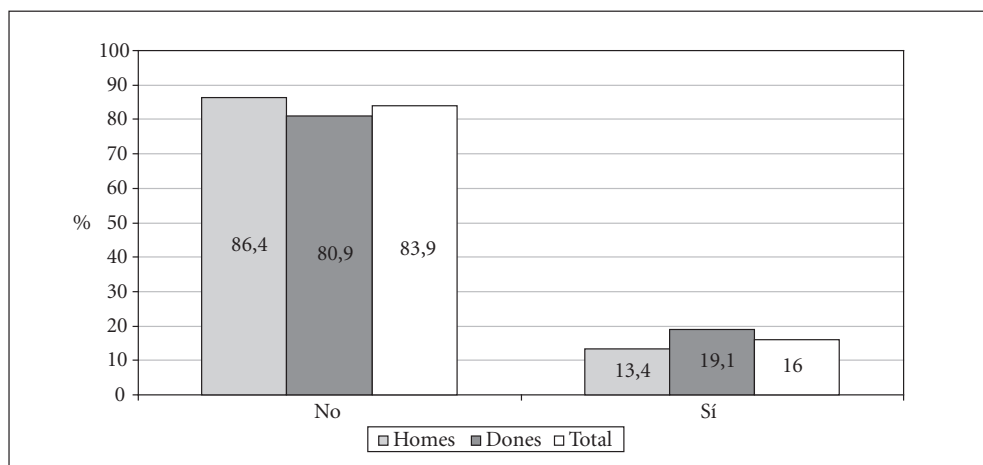
Població ocupada de 16 a 64 anys segons si està cursant estudis no reglats o no, per sexe

Està cursant estudis no reglats actualment	4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%
No	994	86,4	777	80,9	1.772	83,9
Sí	155	13,4	183	19,1	338	16,0
No sap	2	0,2	0	0,0	2	0,1
Total	1.151	100	961	100	2.112	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Gràfic 35.

Població ocupada de 16 a 64 anys segons si està cursant estudis no reglats o no, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

La participació en els estudis no reglats està més estesa entre la població ocupada (16%) que la participació en els estudis reglats. Com en el cas dels estudis reglats, també les dones participen més en estudis no reglats. Així, en la quarta onada un 19% de les dones ocupades segueixen algun tipus d'estudi no reglat, mentre que entre el homes ocupats només ho fan un 13%.

Taula 26.

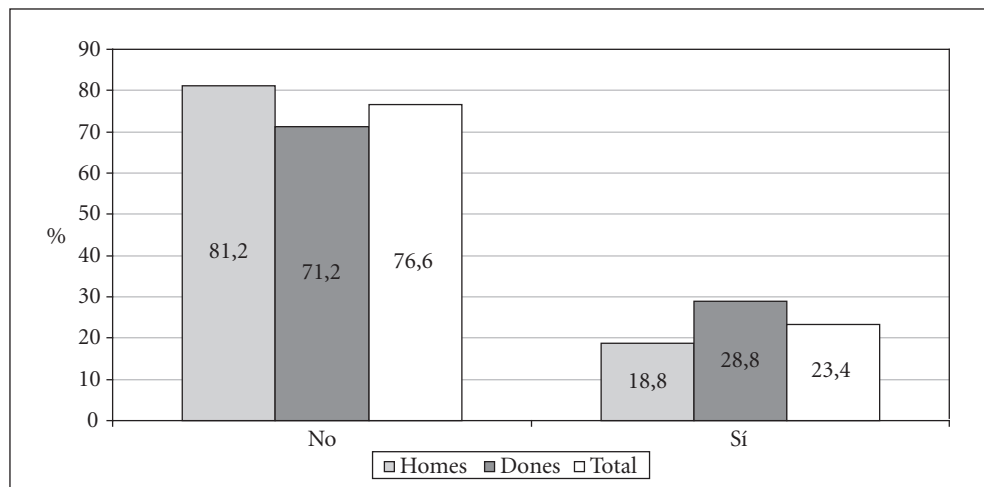
Població ocupada de 16 a 64 anys segons si està cursant estudis o no, per sexe

Està cursant estudis actualment	4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%
No	935	81,2	686	71,2	1.620	76,6
Sí	216	18,8	278	28,8	494	23,4
Total	1.151	100	963	100	2.114	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Gràfic 36.

Població ocupada de 16 a 64 anys segons si està cursant estudis o no, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Tenint en compte la participació en estudis reglats i no reglats, en la quarta onada un 23% dels ocupats segueixen algun tipus d'estudis mentre treballen. Per sexe, la diferència arriba als 10 punts percentuals, mentre que un 29% de les dones segueixen algun tipus d'estudis, tan sols un 19% dels homes ho fa.

Taula 27.

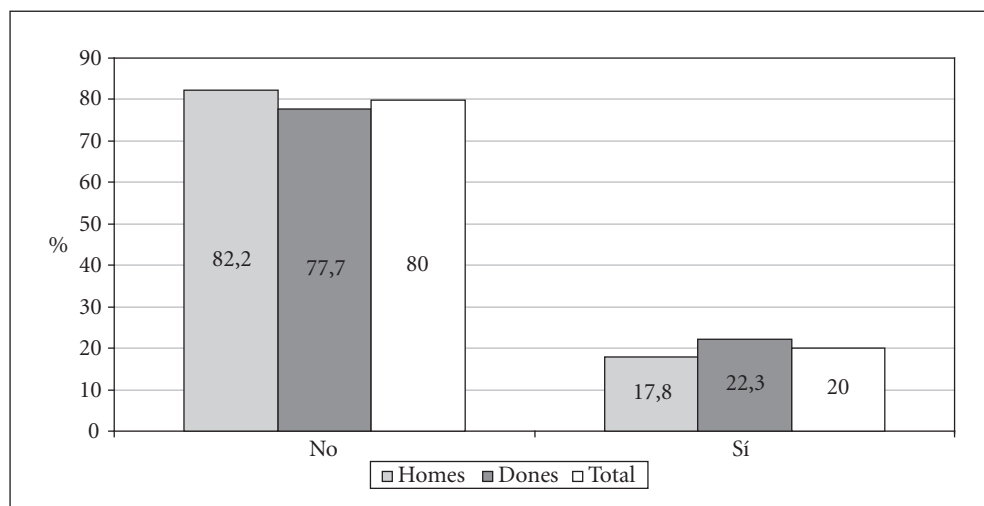
Població ocupada de 16 a 64 anys segons si en el darrer any ha finalitzat algun estudi no reglat o no, per sexe

En els darrers dotze mesos ha completat algun tipus d'estudis no reglats	4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%
No	690	82,2	646	77,7	1.336	80,0
Sí	150	17,8	185	22,3	335	20,0
Total	840	100	831	100	1.670	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Gràfic 37.

Població ocupada de 16 a 64 anys segons si en el darrer any ha finalitzat algun estudi no reglat o no, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

En la quarta onada, un de cada cinc ocupats afirma haver finalitzat algun curs no reglat en el darrer any. Les diferències entre homes i dones són menors en aquest aspecte; un 18% dels homes i un 22% de les dones ha finalitzat un curs en els darrers dotze mesos.

Situació laboral

Taula 28.

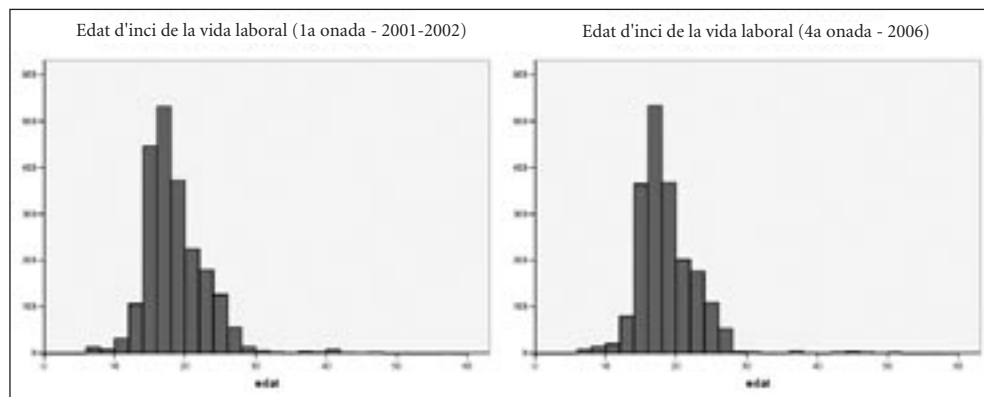
Edat d'inici de la vida laboral de la població ocupada de 16 a 64 anys, per sexe

Edat d'inici de la vida laboral	1a onada (2001-2002)			4a onada (2005)		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
N	1123	1013	2.136	1.037	910	1.947
Mitjana	17,4	18,5	17,9	17,7	18,2	18,0
Desviació típica	3,9	4,8	4,4	3,8	4,7	4,2
Mínim	7	7	7	7	7	7
Màxim	33	57	57	31	58	58
Q1	15	16	15	15	16	15
Q2	16	18	17	17	18	17
Q3	20	21	20	20	20	20

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 38.

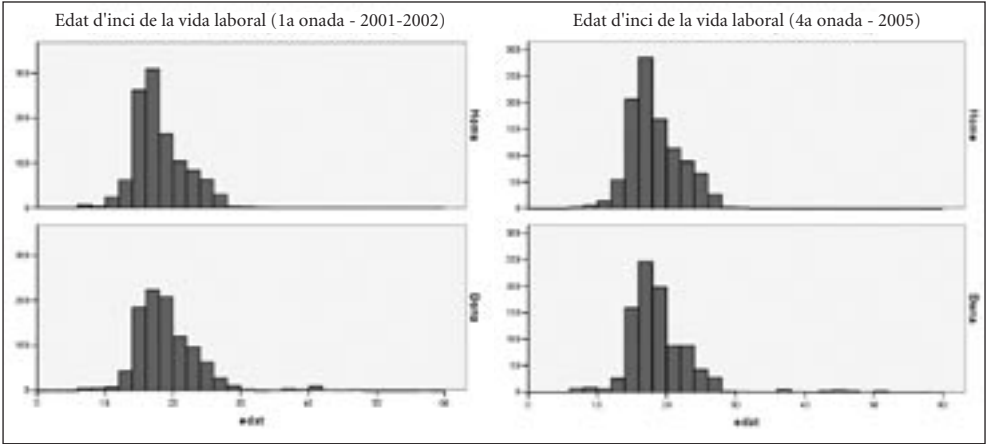
Edat d'inici de la vida laboral de la població ocupada de 16 a 64 anys

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

L'edat d'inici de la vida laboral dels ocupats de setze a seixanta-quatre anys és de mitjana als divuit anys, i és lleugerament inferior en els homes i lleugerament superior en les dones.

Gràfic 39.
Edat d'inici de la vida laboral de la població ocupada de 16 a 64 anys, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

La distribució de l'edat d'inici posa de manifest que tan sols un 25% de la població ocupada va iniciar la vida laboral passats els vint anys, tant per a homes com per a dones, i un 25% ho van fer als quinze anys o abans (setze, en el cas de les dones).

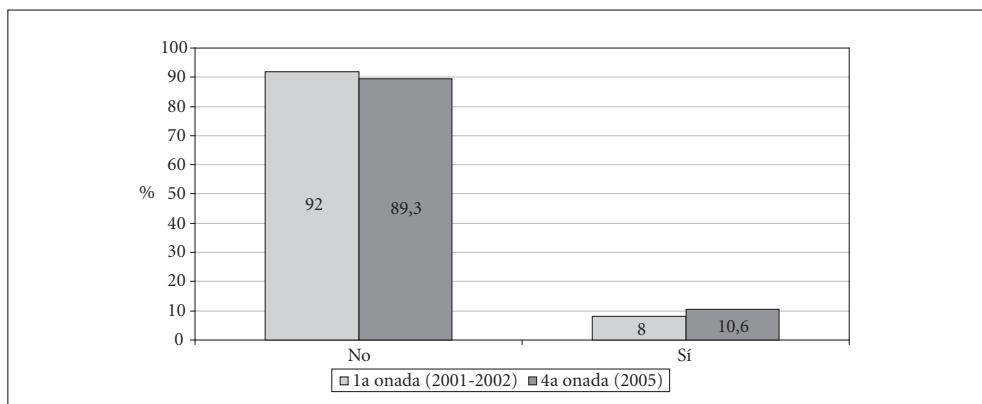
Taula 29.
Població ocupada de 16 a 64 anys segons si fa més d'una feina o no, per sexe

Altra feina a més de la principal	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
No	1.032	91,8	933	92,1	1.965	92,0	908	91,3	748	87,1	1.657	89,3
Sí	92	8,2	80	7,9	171	8,0	86	8,7	111	12,9	197	10,6
No sap	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,1	0	0,0	1	0,0
Total	1.124	100	1.013	100	2.136	100	995	100	859	100	1.854	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 40.

Població ocupada de 16 a 64 anys, segons si fa més d'una feina o no

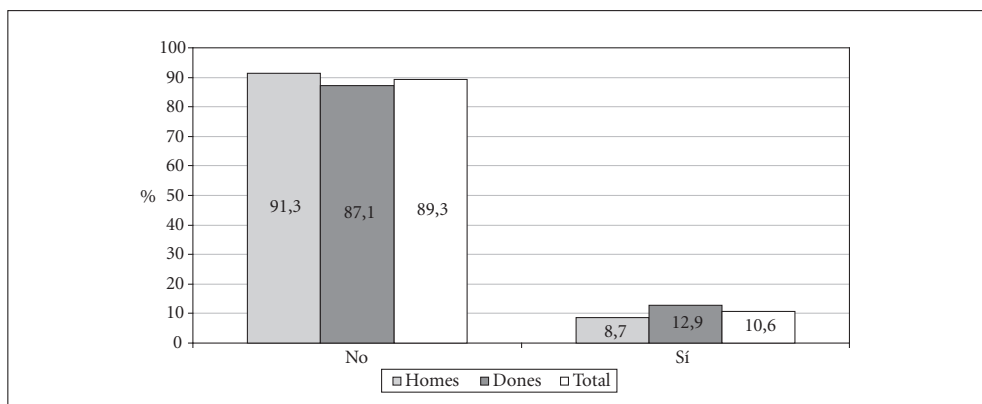

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

En la quarta onada més d'un 10% dels ocupats tenen alguna altra feina a part de la principal, mentre que en la primera onada només un 8% dels ocupats tenia més d'una feina.

Gràfic 41.

Població ocupada de 16 a 64 anys segons si fa més d'una feina o no, per sexe

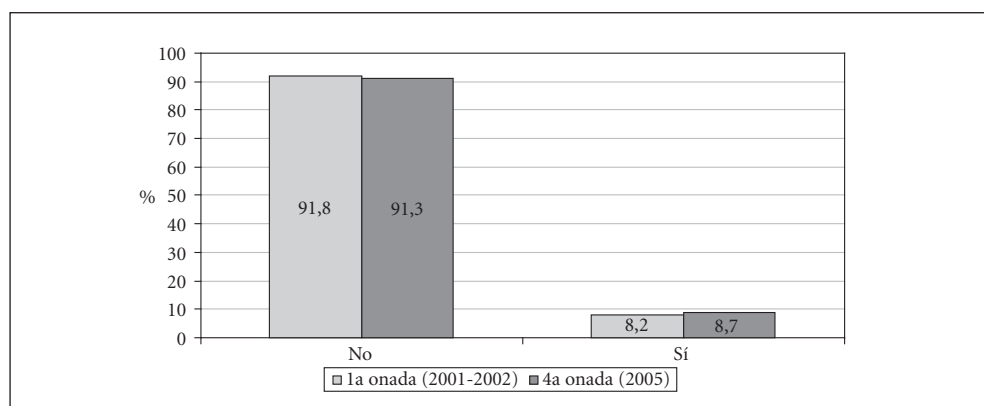

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Per sexes, un 13% de les dones i un 9% dels homes tenen més d'una feina en la quarta onada.

Gràfic 42.

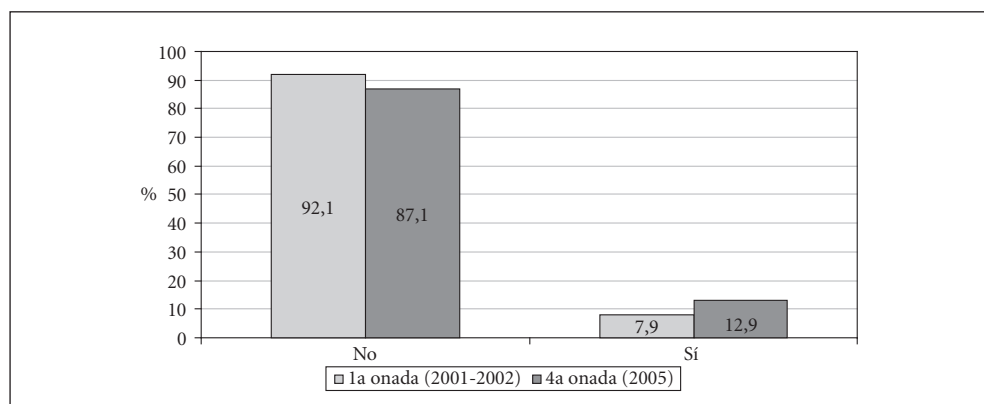
Homes ocupats de 16 a 64 anys, segons si fa més d'una feina o no

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 43.

Dones ocupades de 16 a 64 anys, segons si fa més d'una feina o no

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Mentre que de la primera onada a la quarta el percentatge d'homes que afirma tenir més d'una feina pràcticament es manté, el percentatge de dones augmenta en 5 punts percentuals del 8% de la primera onada al 13% de la quarta.

Taula 30.

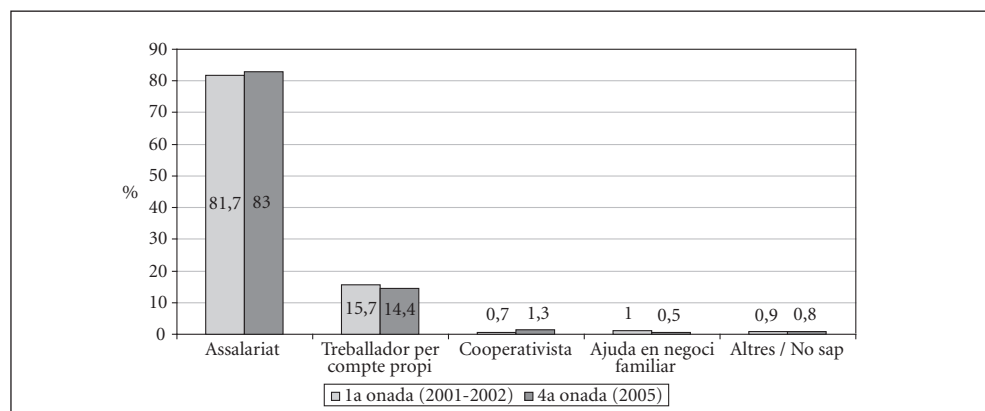
Població ocupada de 16 a 64 anys, per situació laboral i sexe

Situació laboral	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Assalariat	903	80,2	842	83,2	1.745	81,7	895	82,2	771	84,0	1.666	83,0
Treballador per compte propi	206	18,3	130	12,8	336	15,7	167	15,4	121	13,2	288	14,4
Cooperativista	7	0,6	8	0,8	15	0,7	15	1,4	12	1,3	27	1,3
Ajuda en negoci familiar	7	0,6	15	1,5	22	1,0	2	0,2	7	0,8	10	0,5
Altres / No sap	2	0,2	17	1,7	19	0,9	9	0,9	7	0,7	16	0,8
Total	1.125	100	1.012	100	2.137	100	1.089	100	918	100	2.006	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 44.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per situació laboral

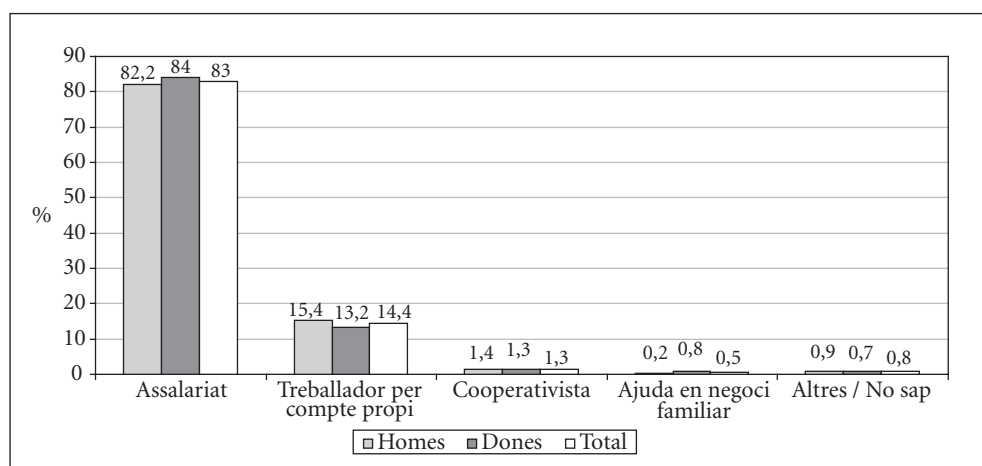

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

La distribució de la població ocupada per situació laboral presenta molt pocs canvis entre la primera i la quarta onada. Així, en la quarta onada un 83% dels ocupats són assalariats i un 14% són treballadors per compte propi. El 3% restant estan en una altra situació laboral (són cooperativistes, ajuden en el negoci familiar, etc.).

Gràfic 45.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per situació laboral i sexe

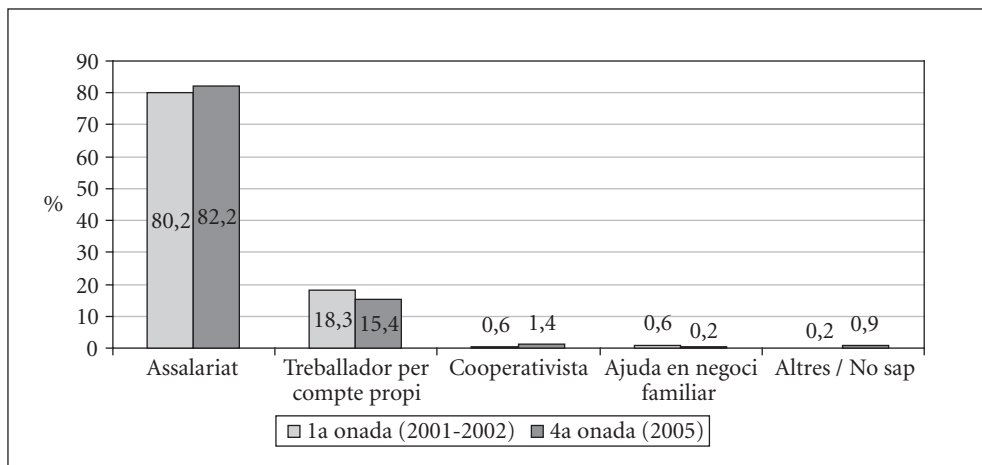

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

La distribució de la situació laboral entre els homes i les dones que treballen presenta molt poques diferències. Un 84% de les dones són assalariades (per un 82% dels homes) i un 13% treballen per compte propi (per un 15% dels homes).

Gràfic 46.

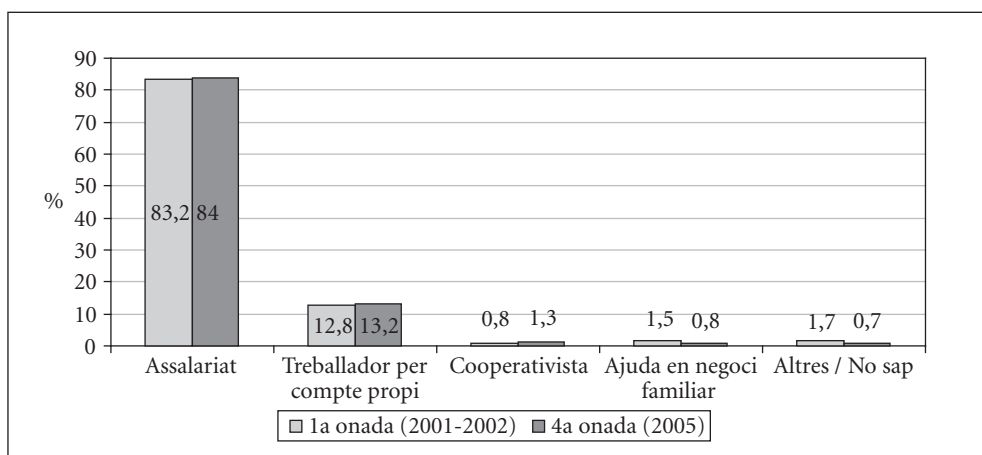
Homes ocupats de 16 a 64 anys, per situació laboral

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 47.

Dones ocupades de 16 a 64 anys, per situació laboral

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Entre la primera i la quarta onada hi ha hagut molt pocs canvis en la distribució d'homes i dones segons la situació laboral. En el cas de les dones es pot dir que es manté, mentre que en el cas dels homes els assalariats han guanyat dos punts percentuals i els treballadors per compte propi n'han perdut 3.

Tipus de contractació i empresa

Taula 31.

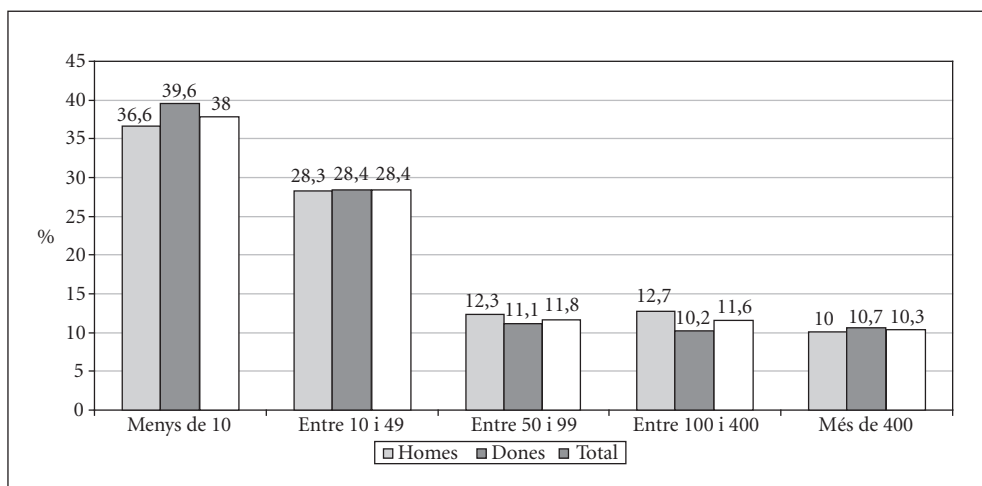
Població ocupada de 16 a 64 anys, per nombre de treballadors del centre de treball i sexe

Nombre de treballadors centre de treball	4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%
Menys de 10	353	36,6	317	39,6	670	38,0
Entre 10 i 49	272	28,3	228	28,4	500	28,4
Entre 50 i 99	119	12,3	89	11,1	208	11,8
Entre 100 i 400	122	12,7	82	10,2	204	11,6
Més de 400	97	10,0	85	10,7	182	10,3
Total	962	100	801	100	1.763	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Gràfic 48.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per nombre de treballadors del centre de treball i sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

L'any 2005, un 38% dels ocupats treballa en un centre de treball amb menys de deu treballadors, un 28% en un centre amb deu treballadors o més però menys de cinquanta, un 12% en un centre amb cinquanta treballadors o més però menys de cent, un altre 12% en un centre d'entre cent i quatre-cents treballadors i el 10% restant en un centre amb més de quatre-cents treballadors.

Per sexes, les diferències són mínimes; un 68% de les dones treballa en un centre amb menys de cinquanta treballadors per un 65% dels homes, i un 21% ho fa en centres d'entre cinquanta i quatre-cents treballadors per un 25% dels homes. En grans centres de treball (més de quatre-cents treballadors) hi treballa un 10% de les dones i un 10% dels homes.

Taula 32.

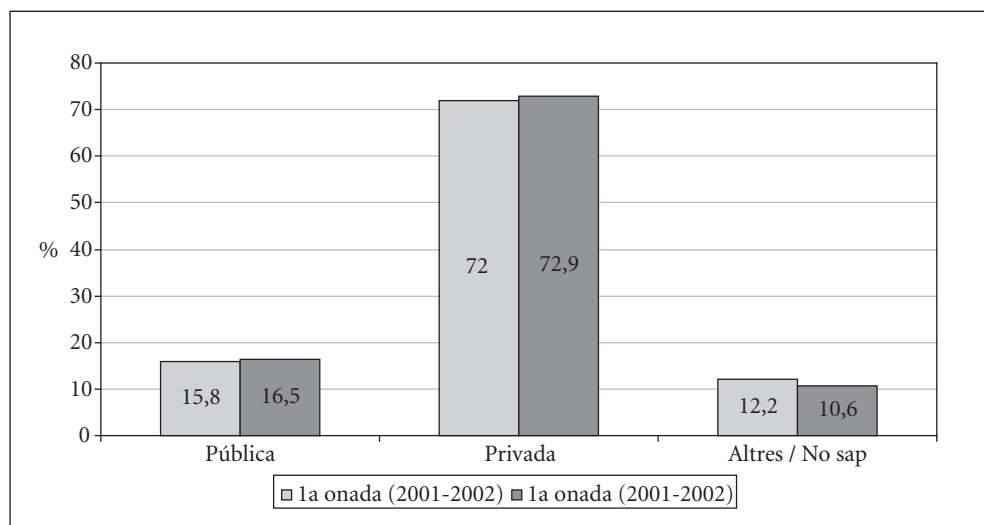
Població ocupada de 16 a 64 anys, per tipus d'organització i sexe

Tipus d'organització	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Pública	131	11,6	206	20,5	336	15,8	112	14,3	130	18,9	242	16,5
Privada	886	78,9	645	64,3	1.531	72,0	610	78,0	460	67,1	1.071	72,9
Altres / No sap	106	9,4	152	15,2	258	12,2	60	7,7	96	14,0	156	10,6
Total	1.122	100	1.003	100	2.125	100	782	100	687	100	1.469	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 49.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per tipus d'organització

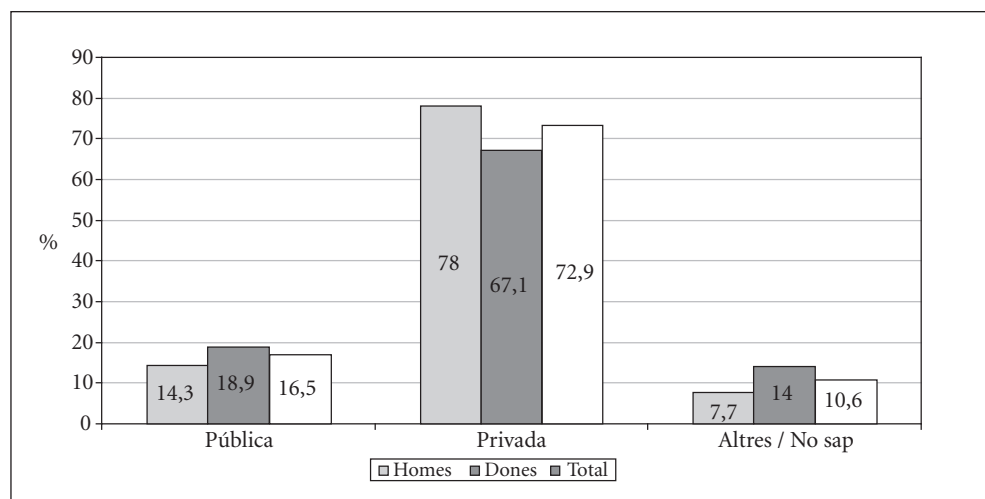

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

La població ocupada de setze a seixanta-quatre anys treballa en un 73% en organitzacions privades i en un 17% en organitzacions públiques. El 10% restant ho fa en altres tipus d'organitzacions (mixtes, cooperatives, entitats sense ànim de lucre, fundacions, associacions, etc.). Aquesta distribució s'ha mantingut sense canvis destacables en la primera i la quarta onada.

Gràfic 50.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per tipus d'organització i sexe

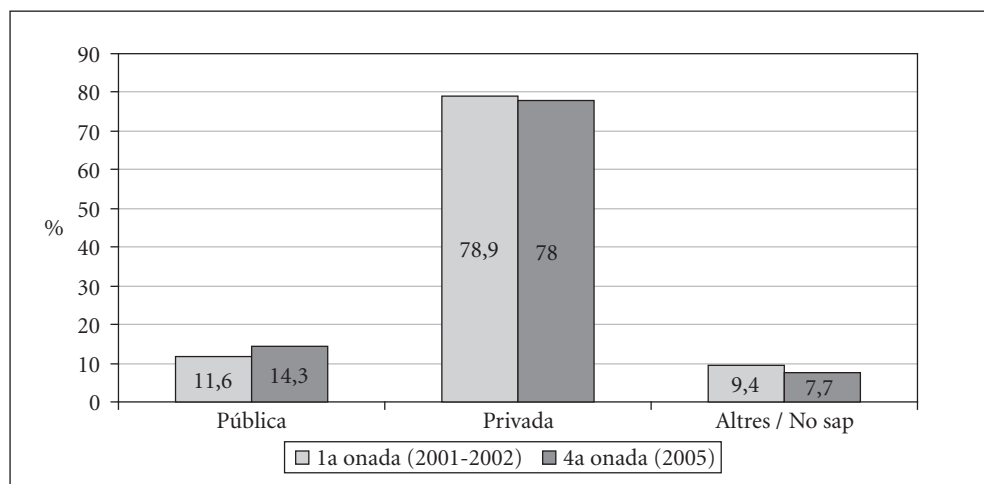

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

La distribució de la població ocupada per tipus d'organització presenta diferències notables entre sexes, i el pes de l'organització privada és més important entre els homes, i el de la pública i altres tipus d'organitzacions ho és més entre les dones. Així en la quarta onada, un 78% dels homes treballa en una organització privada i entre les dones tan sols un 67%, i per contra, un 19% de les dones treballa en organitzacions públiques i un 14% en altres tipus d'organitzacions, mentre que entre els homes només ho fan un 14% i un 8%, respectivament.

Gràfic 51.

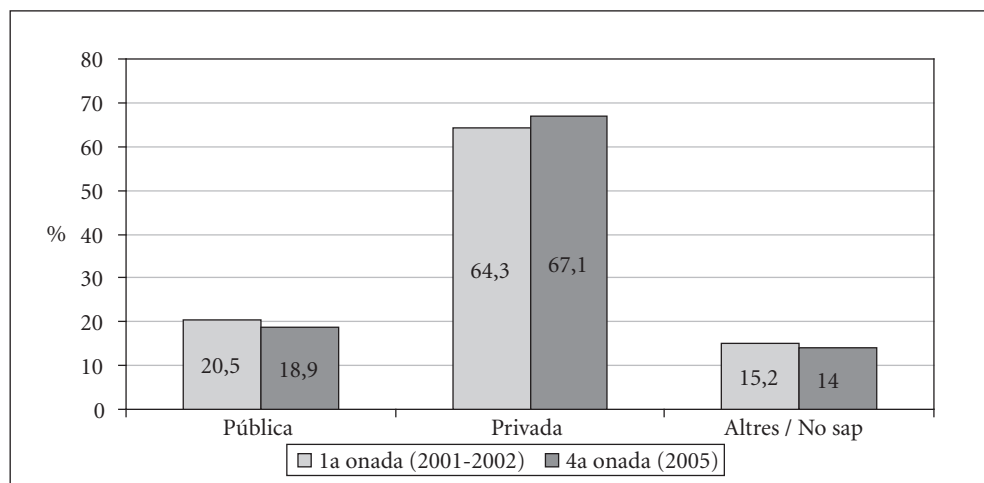
Homes ocupats de 16 a 64 anys, per tipus d'organització

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 52.

Dones ocupades de 16 a 64 anys, per tipus d'organització

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Entre la primera i la quarta onada no hi ha grans canvis en la distribució del tipus d'organització entre homes i dones. En tot cas, cal assenyalar el lleuger augment de l'organització pública entre els homes i de la privada entre les dones.

Taula 33.

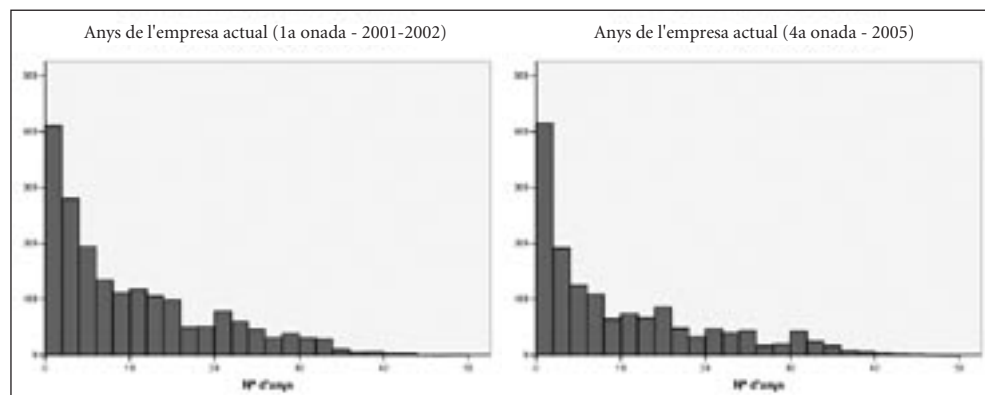
Nombre d'anys treballant en la mateixa empresa de la població ocupada de 16 a 64 anys, per sexe

Anys en l'empresa actual	1a onada			4a onada		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
N	999	898	1.897	784	688	1.472
Mitjana	10,4	8,8	9,6	11,1	9,9	10,6
Desviació típica	9,7	8,9	9,4	10,5	9,9	10,3
Mínim	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Màxim	50	47	50	47	48	48
Q1	2	2	2	3	2	3
Q2	8	5	6	7	6	7
Q3	16	14	15	17	16	17

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

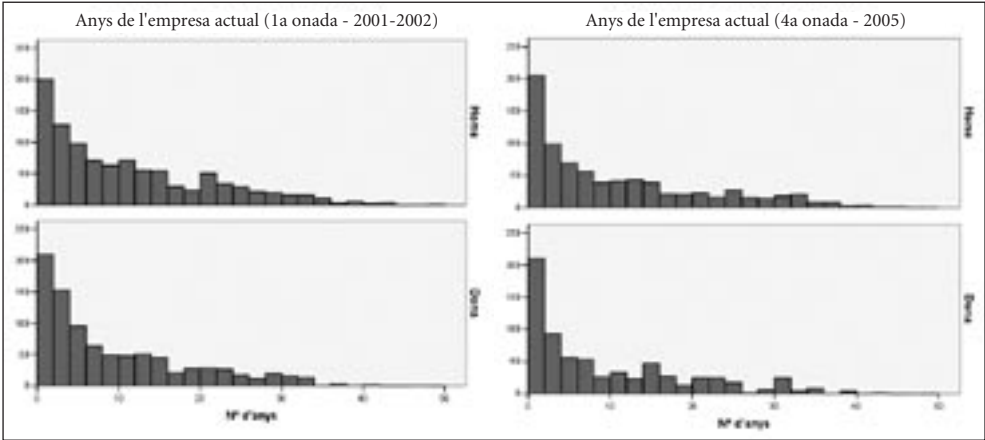
Gràfic 53.

Nombre d'anys treballant en la mateixa empresa de la població ocupada de 16 a 64 anys

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 54.
Nombre d'anys treballant en la mateixa empresa de la població ocupada de 16 a 64 anys, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

De mitjana, els ocupats de la quarta onada fa més de deu anys que treballen en la mateixa empresa, les dones lleugerament menys i els homes lleugerament més. Malgrat tot, s’observa una gran variabilitat en les dades, i és que mentre que un 25% fa tres anys o menys que treballa en la mateixa empresa, un altre 25% fa disset anys o més que hi treballa.

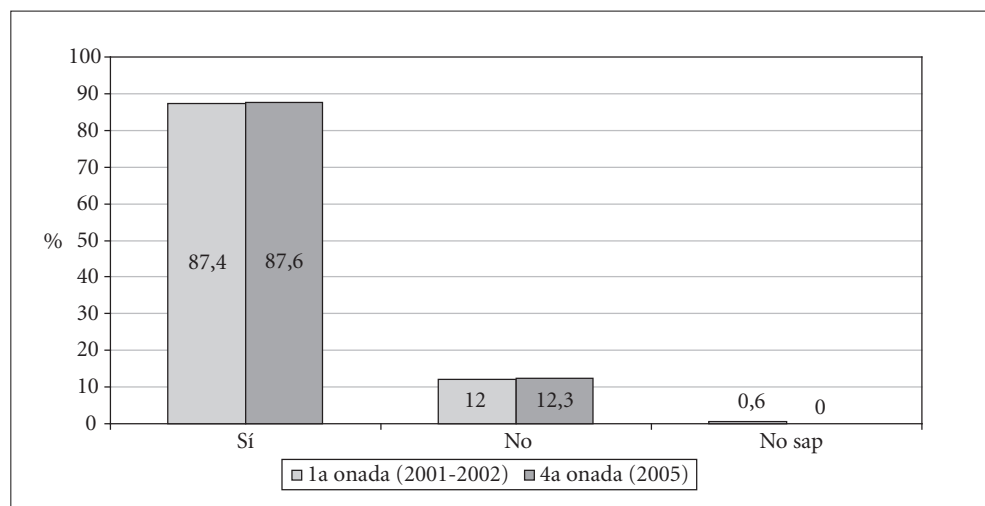
Taula 34.
Població assalariada de 16 a 64 anys segons si va tenir contracte des del primer moment en l’empresa actual, per sexe

Va tenir contracte des de l'inici	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Sí	804	90,3	700	84,4	1.504	87,4	571	89,4	515	85,8	1.086	87,6
No	84	9,5	122	14,7	206	12,0	67	10,6	85	14,2	153	12,3
No sap	2	0,3	7	0,9	9	0,6	0	0,1	0	0,0	0	0,0
Total	891	100	829	100	1.720	100	638	100	601	100	1.239	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 55.

Població assalariada de 16 a 64 anys, segons si va tenir contracte des del primer moment en l'empresa actual

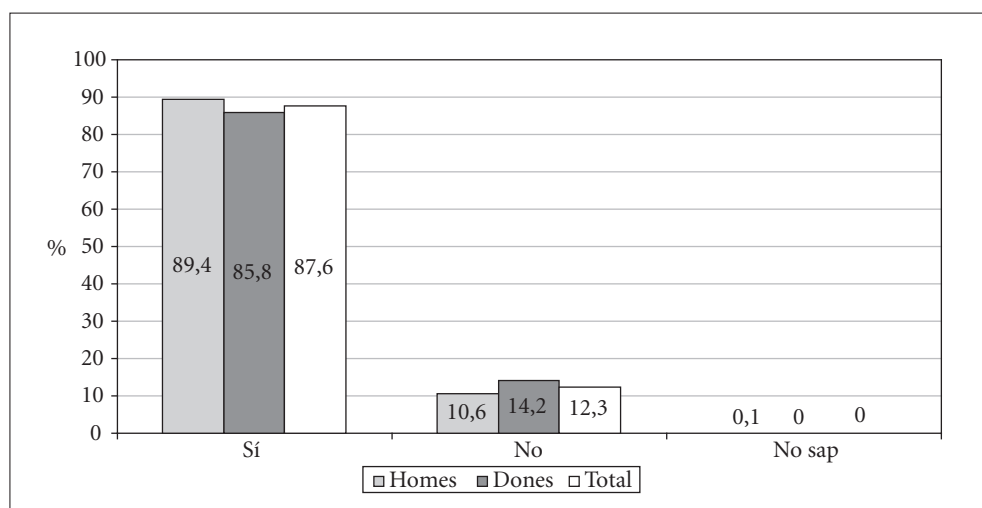

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Tant en la primera onada com en la quarta, fins a un 12% dels assalariats afirmen no haver tingut contracte de treball en el moment en què van començar a treballar en l'empresa actual.

Gràfic 56.

Població assalariada de 16 a 64 anys segons si va tenir contracte des del primer moment en l'empresa actual, per sexe

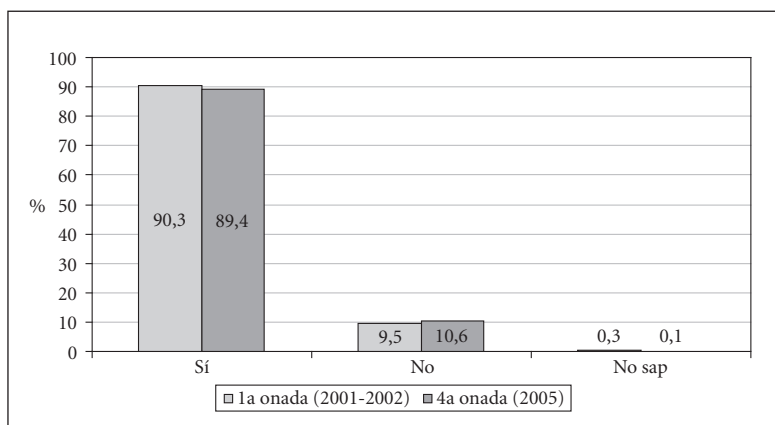

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Per sexes, s'observen algunes diferències en la quarta onada. Entre les dones, un 14% de les assalariades no va tenir contracte de treball en el moment de començar a treballar en l'empresa on actualment treballa, mentre que entre els homes un 11% va passar per aquesta situació.

Gràfic 57.

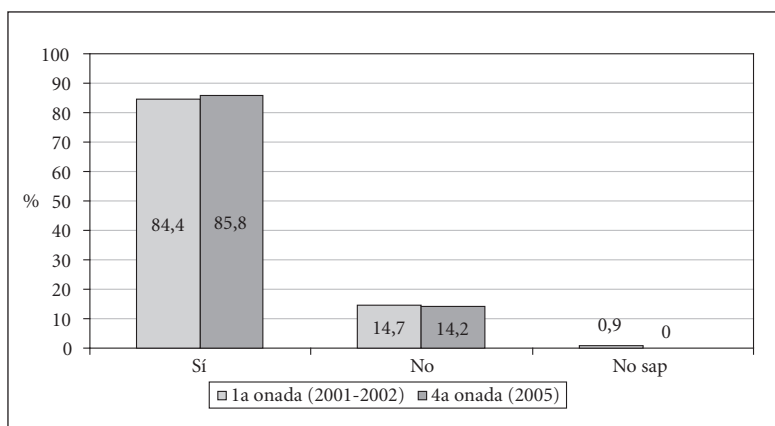
Homes assalariats de 16 a 64 anys, segons si va tenir contracte des del primer moment en l'empresa actual

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 58.

Dones assalariades de 16 a 64 anys, segons si va tenir contracte des del primer moment en l'empresa actual

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

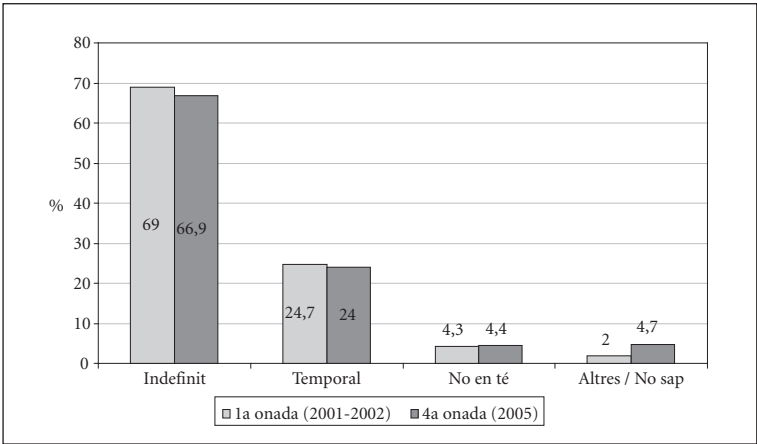
No s’observen canvis entre la primera i la quarta onada en la proporció d’assalariats que no va tenir contracte des del moment de començar a treballar en l’empresa actual, ni entre els homes ni entre les dones.

Taula 35.
Població ocupada de 16 a 64 anys, per tipus de contracte i sexe

Tipus de contracte	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Indefinit	687	75,4	548	62,5	1.235	69,0	660	69,6	535	63,9	1.194	66,9
Temporal	196	21,5	245	28,0	441	24,7	233	24,6	195	23,3	428	24,0
No en té	15	1,7	63	7,1	78	4,3	23	2,4	56	6,7	79	4,4
Altres / No sap	14	1,5	21	2,4	35	2,0	33	3,5	51	6,1	84	4,7
Total	912	100	877	100	1.789	100	948	100	837	100	1.785	100

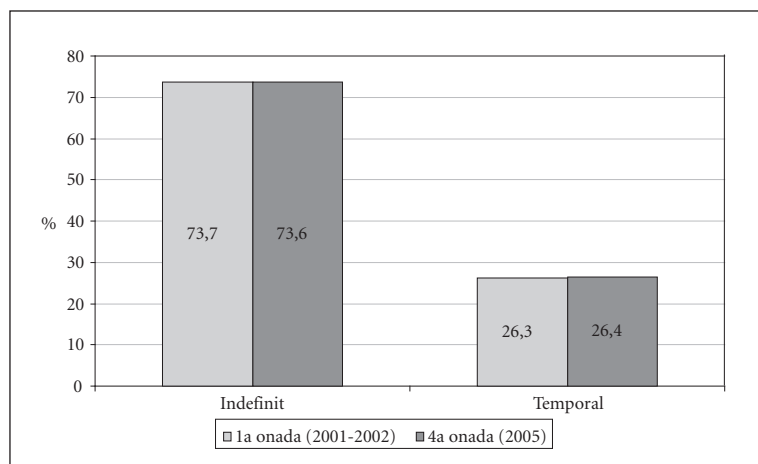
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 59.
Població ocupada de 16 a 64 anys, per tipus de contracte

Gràfic 59 bis.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per tipus de contracte

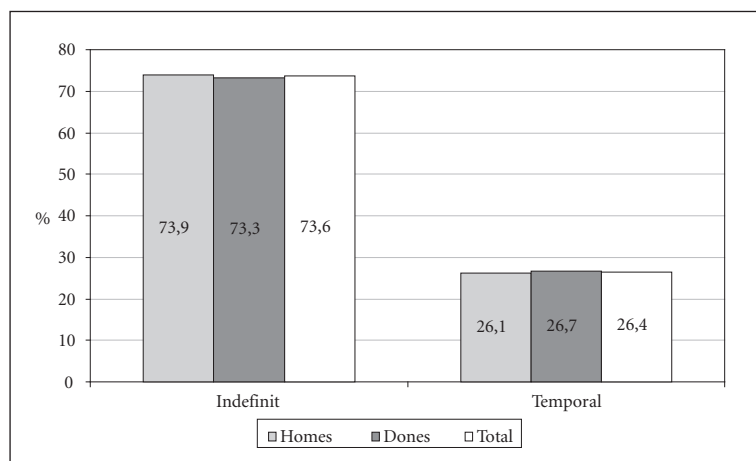
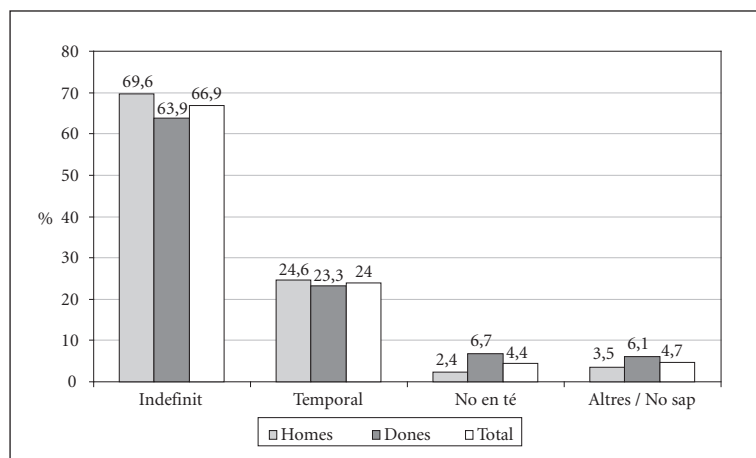
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

En la quarta onada un 67% dels treballadors amb contracte de treball tenen contracte indefinit; un 24%, contracte temporal; un 4% no té contracte, i un 5% té un altre tipus de contracte, distribució molt similar a la que es donava en la primera onada.

Deixant de banda els que no tenen contracte o tenen un altre tipus de contracte, la taxa de temporalitat és del 26%, tant en la primera onada com en la quarta.

Gràfic 6o.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per tipus de contracte i sexe

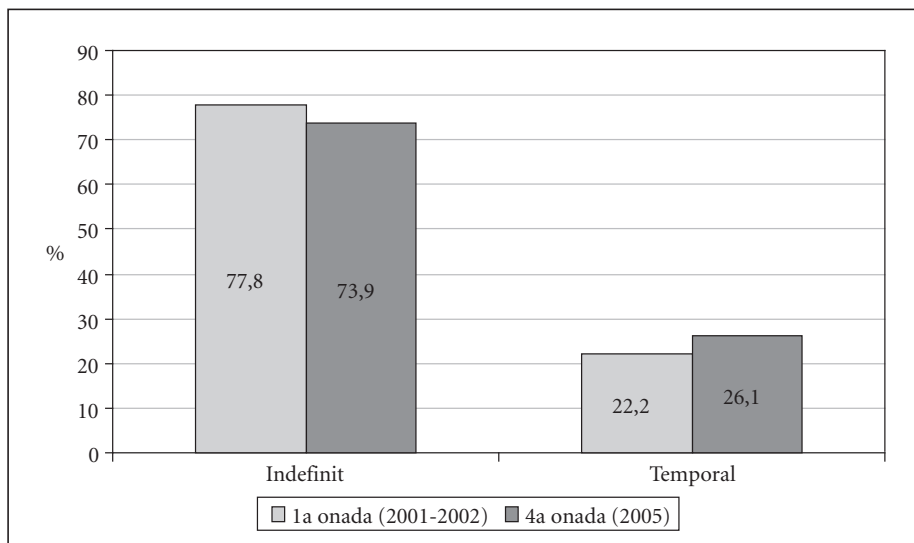
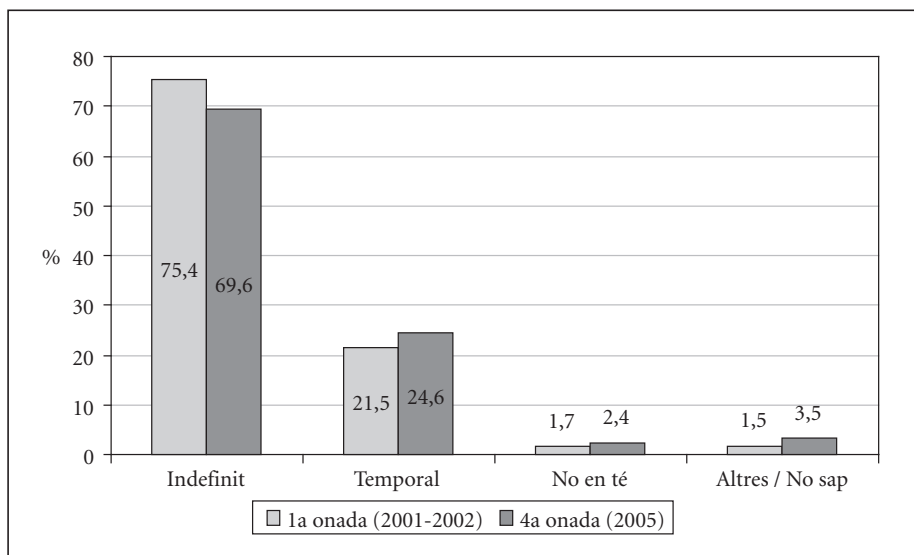

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

En la quarta onada, tot i que la taxa de temporalitat no presenta diferències significatives entre homes i dones, sí que se n'observen en el pes de la contractació indefinida (un 70% dels homes té aquest tipus de contracte davant un 64% de les dones), situació que s'explica pel fet que el pes de les dones sense contracte o amb altres tipus de contractes és molt superior al dels homes (13% i 6%, respectivament).

Gràfic 61.

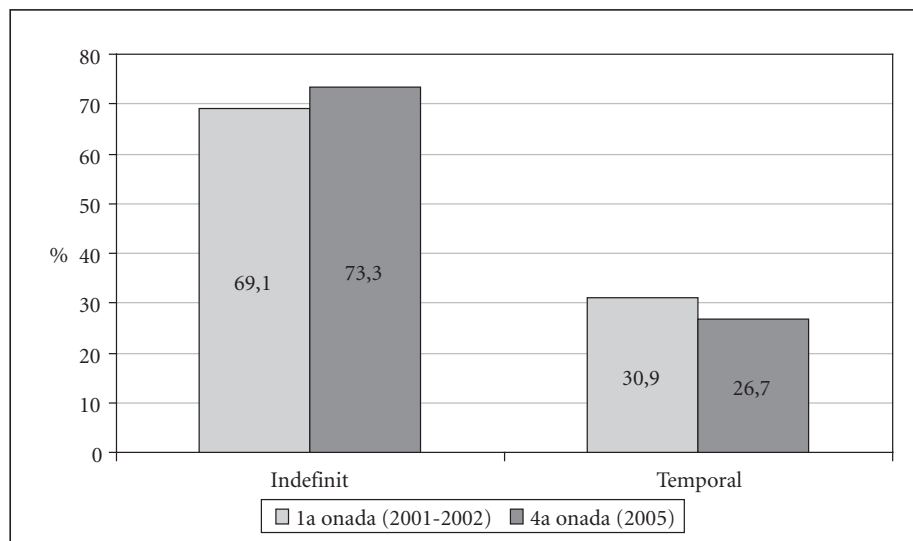
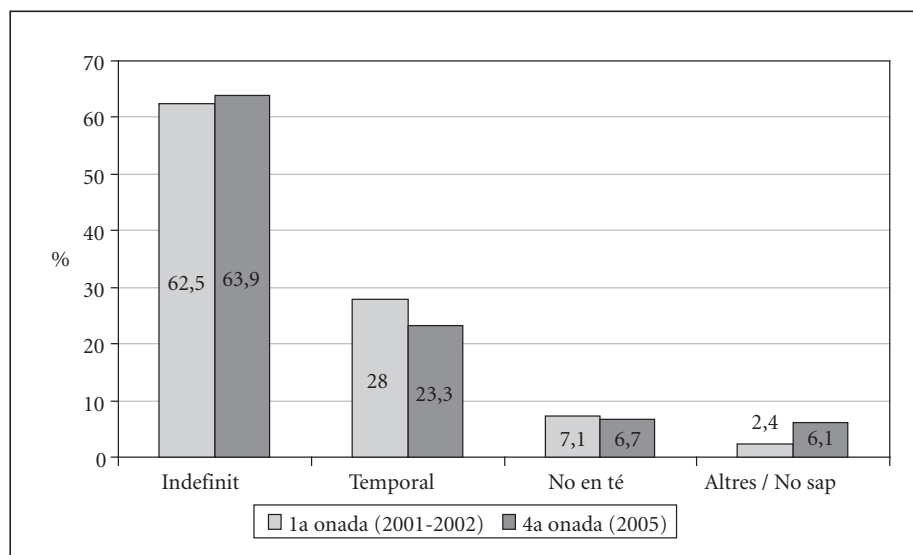
Homes ocupats de 16 a 64 anys, per tipus de contracte

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 62.

Dones ocupades de 16 a 64 anys, per tipus de contracte

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

L'evolució de la modalitat de contractació entre la primera i la quarta onada presenta diferents tendències per a homes i dones. Entre els homes disminueix el pes dels contractes indefinits en 6 punts percentuals i augmenta el dels temporals en 3, mentre que per a les dones augmenta lleugerament el pes de la contractació indefinida i disminueix el de la contractació temporal en gairebé 5 punts percentuals. Això provoca que la taxa de temporalitat dels homes hagi augmentat en 4 punts percentuals des de la primera onada, mentre que la de les dones s'ha reduït en 4 punts, fins a convergir ambdues en la quarta onada.

Taula 36.

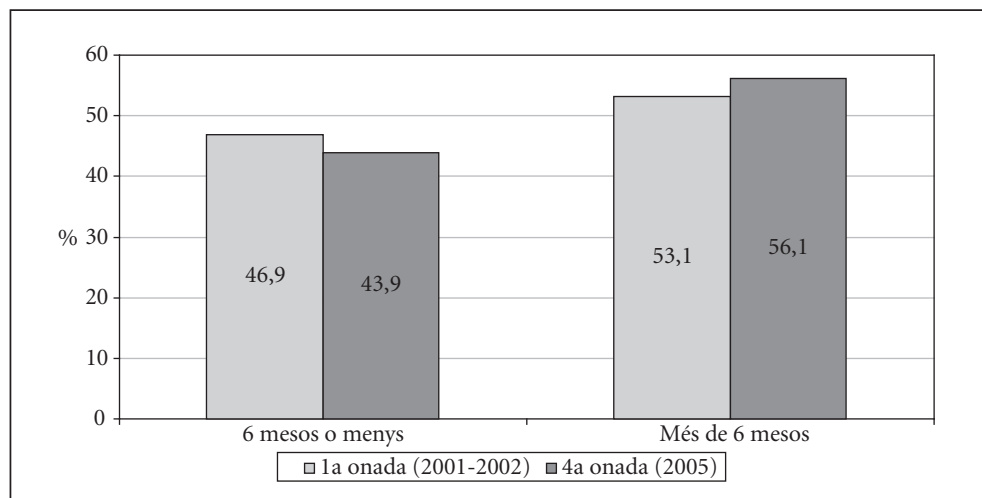
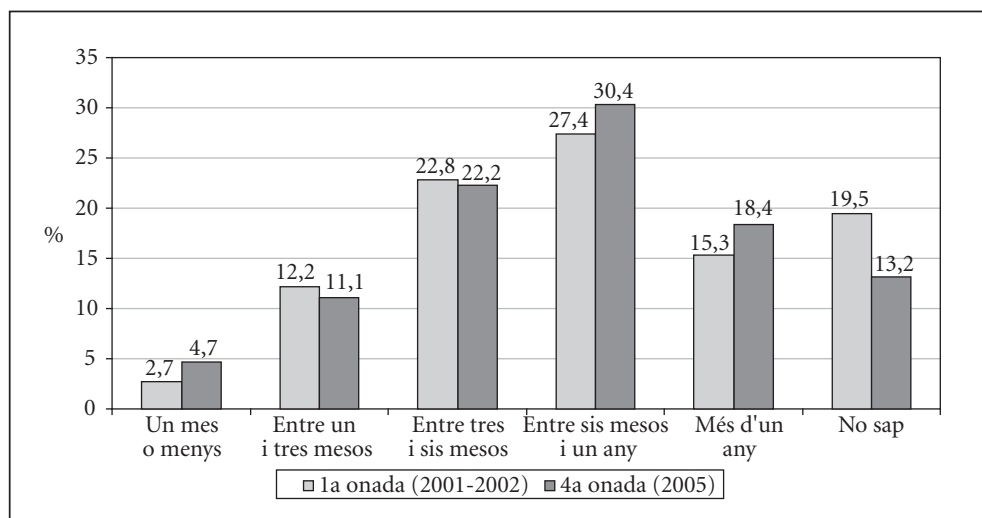
Població ocupada de 16 a 64 anys amb contracte temporal, per durada del contracte i sexe

Durada del contracte	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Un mes o menys	2	1,0	10	4,0	12	2,7	6	3,0	12	6,7	19	4,7
Entre un i tres mesos	17	9,1	37	14,5	54	12,2	25	11,7	19	10,5	45	11,1
Entre tres i sis mesos	45	23,8	56	22,1	101	22,8	53	24,5	36	19,6	89	22,2
Entre sis mesos i un any	52	27,3	70	27,5	122	27,4	54	25,2	67	36,4	122	30,4
Més d'un any	32	17,0	36	14,1	68	15,3	46	21,1	28	15,2	74	18,4
No sap	41	21,8	45	17,7	87	19,5	31	14,6	21	11,6	53	13,2
Total	189	100	255	100	444	100	216	100	184	100	401	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 63.

Població ocupada de 16 a 64 anys amb contracte temporal, per durada del contracte

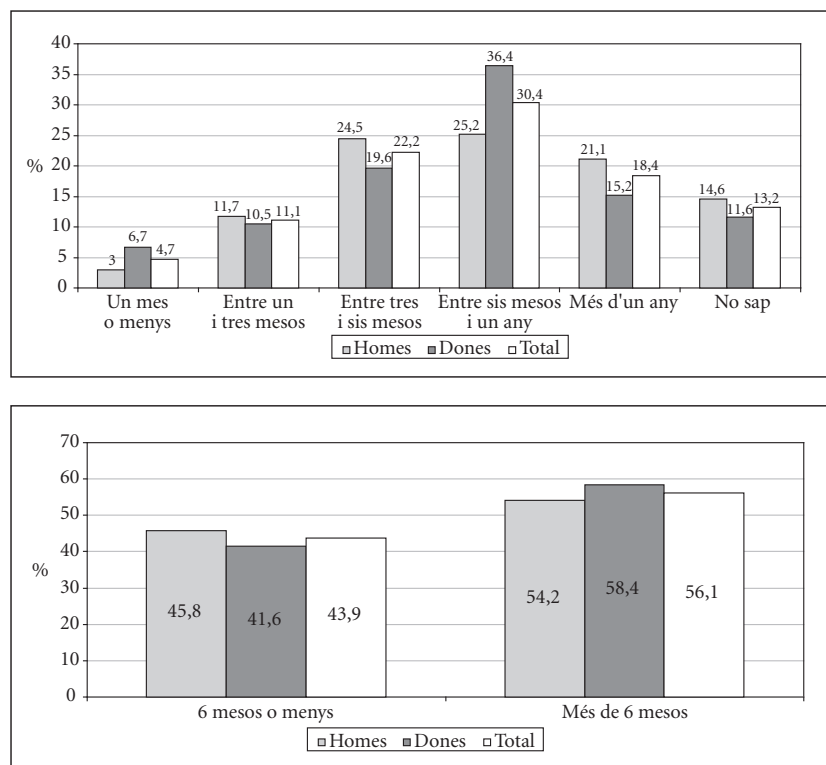
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

En primer lloc cal destacar que hi ha un important volum de treballadors amb contracte temporal que desconeix la durada del seu contracte (13% en la quarta onada i 20% en la primera).

Deixant de banda aquests casos, entre els que sí que coneixen la durada del seu contracte, en la quarta onada un 44% tenen contractes de durada inferior als sis mesos i un 56% el tenen de duració superior. En la primera onada hi havia un 47% de treballadors amb contracte temporal de menys de sis mesos i un 53% amb durada superior.

Gràfic 64.

Població ocupada de 16 a 64 anys amb contracte temporal, per durada del contracte i sexe

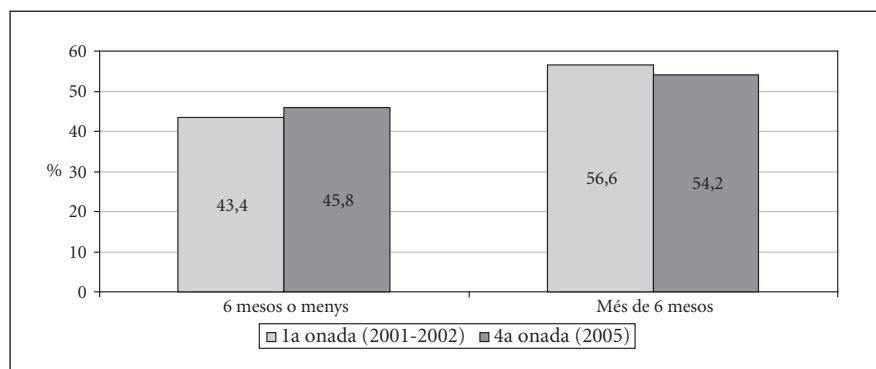
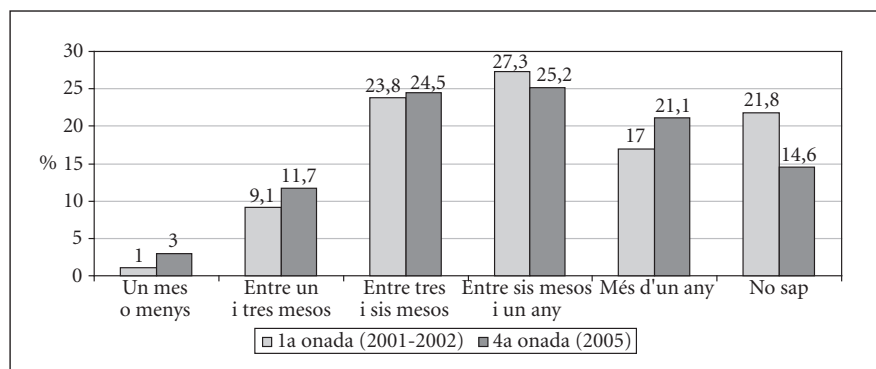
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Entre els treballadors que coneixen la durada del contracte, si analitzem la seva durada per sexe, observem que en la quarta onada un 58% de les dones tenen un contracte temporal de més de sis mesos i entre els homes, un 54%.

Observem també que el desconeixement de la durada del contracte té més pes entre els homes que entre les dones.

Gràfic 65.

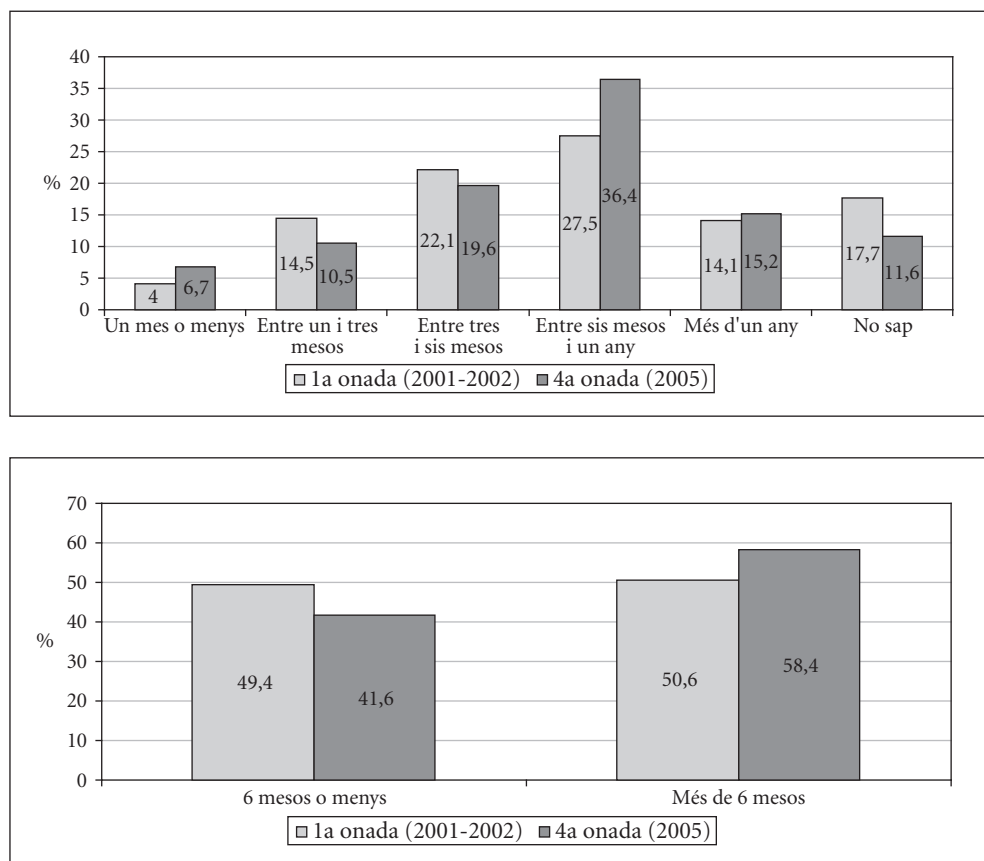
Homes ocupats de 16 a 64 anys amb contracte temporal, per durada del contracte

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 66.

Dones ocupades de 16 a 64 anys amb contracte temporal, per durada del contracte

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Entre la primera i la quarta onada, tant per a homes com per a dones s'observa una reducció important dels treballadors que afirmen no conèixer la durada del contracte. Entre els que sí que la coneixen, l'evolució d'home i dones és clarament diferent; entre els homes perden pes els contractes de durada superior als sis mesos, mentre que entre les dones en guanyen.

JORNADA LABORAL

Taula 37.

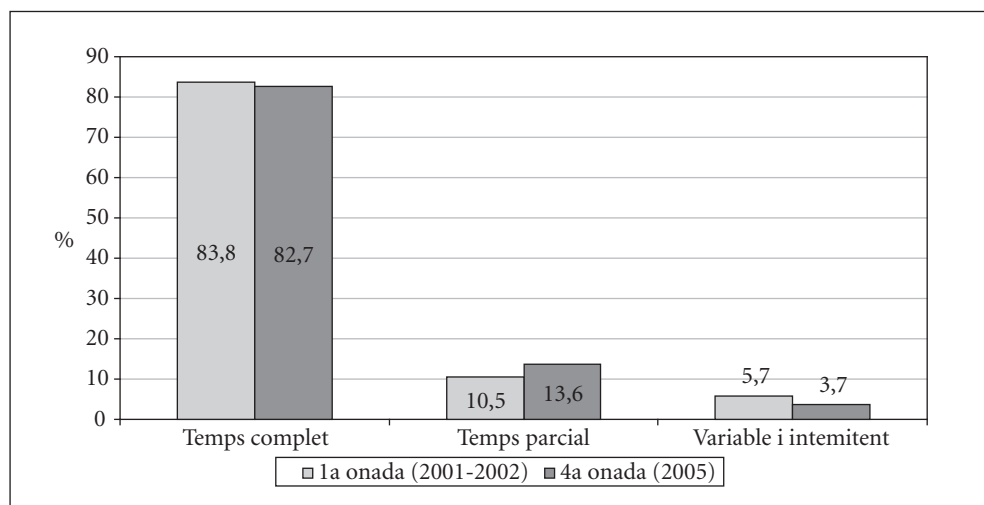
Població ocupada de 16 a 64 anys, per tipus de jornada i sexe

Tipus de jornada	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Temps complet	1.281	92,3	806	73,0	2.087	83,8	1.062	92,2	687	71,3	1.748	82,7
Temps parcial	58	4,2	205	18,6	263	10,5	62	5,4	226	23,4	287	13,6
Variable i intermitent	50	3,6	93	8,4	142	5,7	28	2,4	51	5,3	78	3,7
Total	1.389	100	1.103	100	2.491	100	1.151	100	963	100	2.114	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 67.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per tipus de jornada

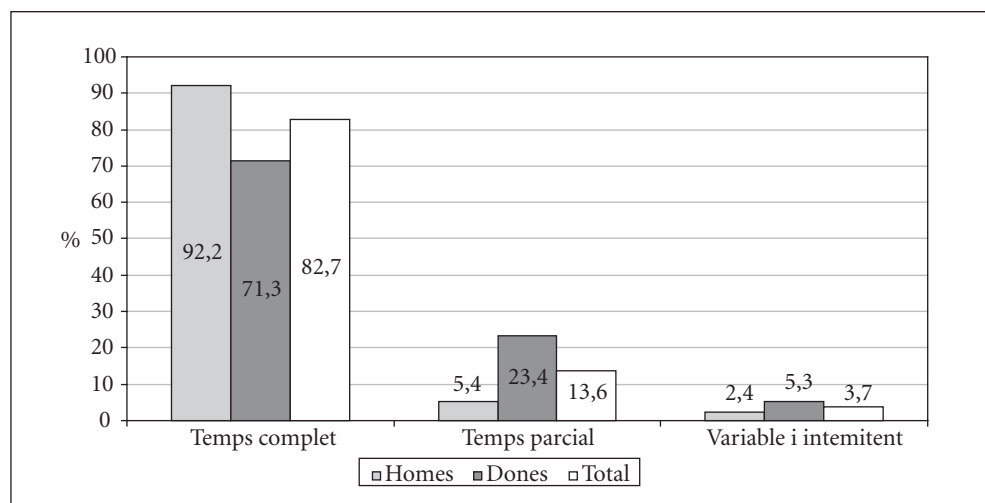

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

En la quarta onada, un 83% dels ocupats treballa a temps complet; un 14%, a temps parcial i el 4% restant ho fa de manera variable i intermitent. Respecte a la primera onada s'observa un augment de 3 punts percentuals de la incidència de la jornada a temps parcial, compensat per lleugers descensos en la jornada completa i variable i intermitent.

Gràfic 68.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per tipus de jornada i sexe.

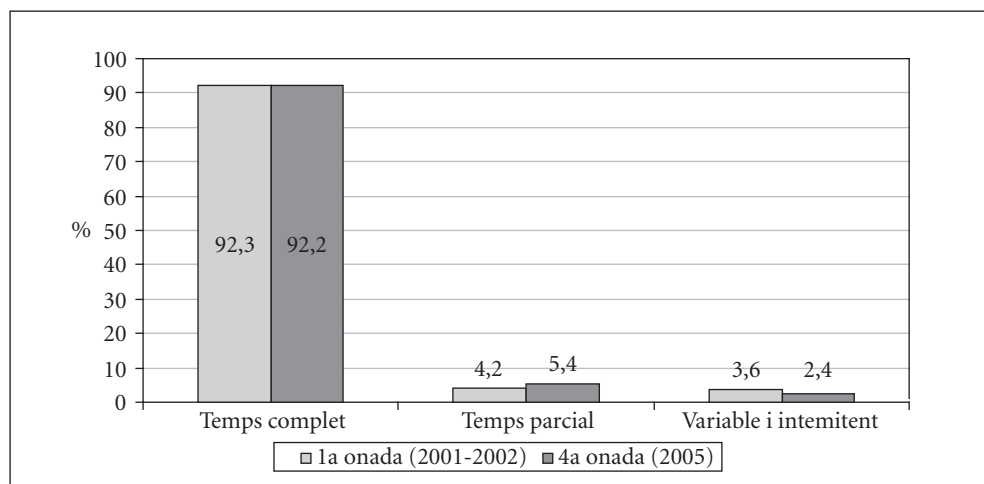

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

La incidència del tipus de jornada està clarament diferenciada per sexes. Mentre que entre els homes que treballen, tan sols un 5% ho fa a temps parcial, entre les dones pràcticament una de cada quatre treballa a temps parcial. La jornada variable i intermitent també té més incidència en les dones (5,3%) que en els homes (2,4%).

Gràfic 69.

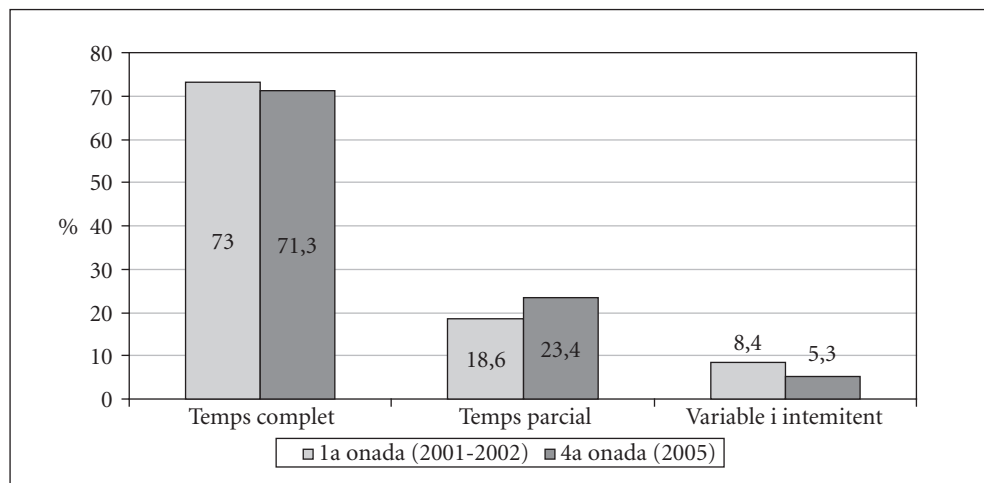
Homes ocupats de 16 a 64 anys, per tipus de jornada

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 70.

Dones ocupades de 16 a 64 anys, per tipus de jornada

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Mentre que entre els homes el pes dels diferents tipus de jornada pràcticament s'ha mantingut constant entre la primera i la quarta onada, entre les dones s'observa un important augment del pes de la jornada a temps parcial (23% en la quarta onada davant el 19% de la primera), i un descens de la jornada variable i intermitent de 3 punts percentuals.

Taula 38.

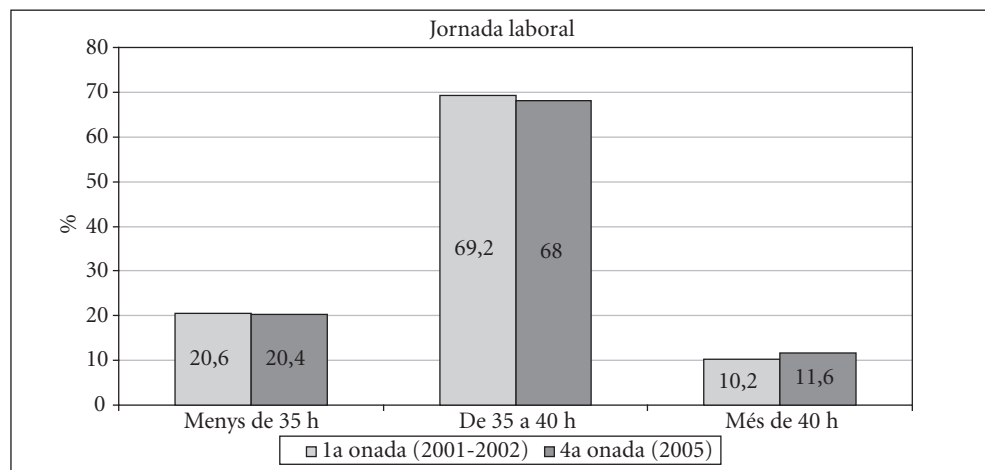
Població ocupada de 16 a 64 anys, per durada de la jornada laboral i sexe

Jornada laboral oficial (hores/setmana)	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Menys de 35 h	112	10,8	301	31,0	413	20,6	57	7,5	252	33,3	309	20,4
De 35 a 40 h	784	75,3	608	62,6	1.392	69,2	579	76,3	453	59,8	1.032	68,0
Més de 40 h	144	13,8	62	6,4	206	10,2	123	16,2	53	6,9	176	11,6
Total	1.041	100	970	100	2.011	100	759	100	757	100	1.516	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 71.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per durada de la jornada laboral

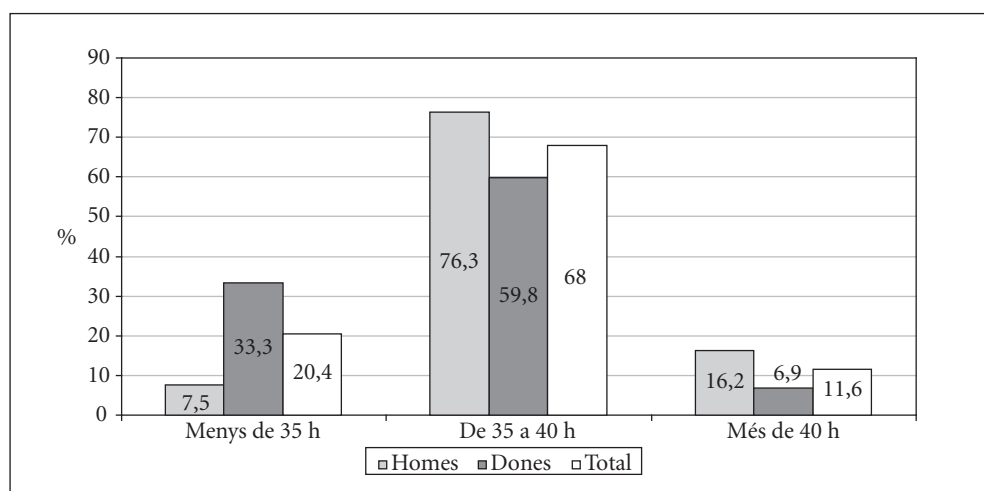

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

El 68% dels ocupats té una jornada laboral d'entre trenta-cinc i quaranta hores a la setmana. Un 20% té una jornada inferior a les trenta-cinc hores i el 12% restant, superior a les quaranta hores. Les variacions entre la primera i la quarta onada són mínimes.

Gràfic 72.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per durada de la jornada laboral i sexe

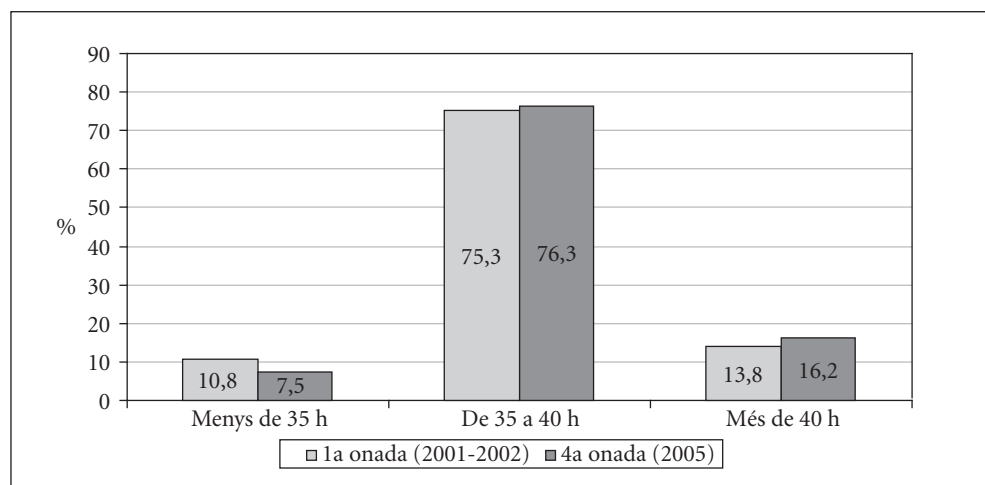

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Com a conseqüència de la diferent incidència de la jornada a temps parcial entre homes i dones, observem com una de cada tres dones treballa menys de trenta-cinc hores a la setmana, un 60% entre trenta-cinc i quaranta, i només un 7% més de quaranta hores, mentre que tres de quatre homes treballen entre trenta-cinc i quaranta hores a la setmana; un 16%, més de quaranta, i només un 8%, menys de trenta-cinc.

Gràfic 73.

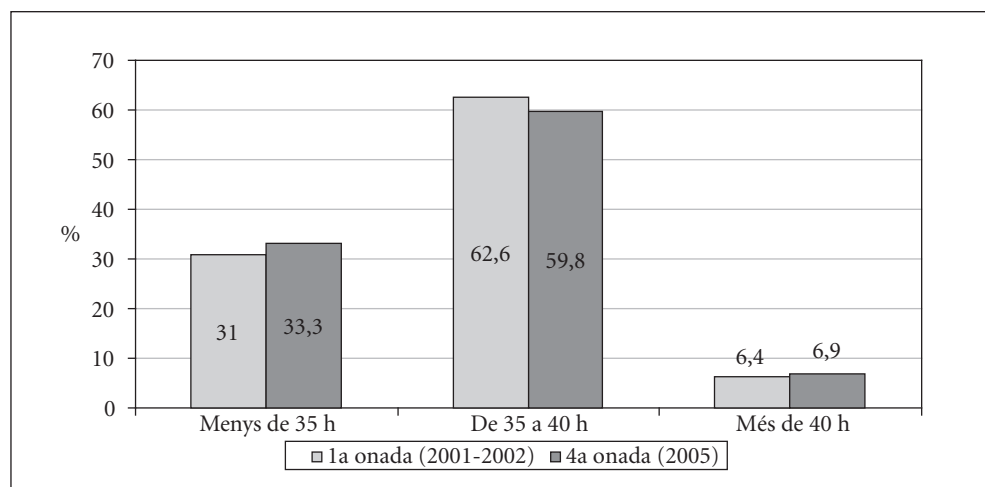
Homes ocupats de 16 a 64 anys, per durada de la jornada laboral

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 74.

Dones ocupades de 16 a 64 anys, per durada de la jornada laboral

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

L'evolució de la jornada laboral dels homes sembla indicar que tendeix a allargar-se, ja que perden pes els que treballen menys de trenta-cinc hores a la setmana i en guanyen els que en treballen més de quaranta. Entre les dones sembla que es produeix l'efecte contrari, ja que perden pes les que treballen entre trenta-cinc i quaranta hores a la setmana i en guanyen les que treballen menys de trenta-cinc hores.

Taula 39.

Jornada laboral (hores/setmana) de la població ocupada de 16 a 64 anys, per sexe

Jornada laboral oficial (hores/setmana)	1a onada			4a onada		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
N	1041	970	2.011	759	757	1516
Mitjana	38,8	33,9	36,4	40,2	33,8	37,0
Desviació típica	9,6	11,5	10,8	8,6	10,2	10,0
Mínim	4	2	2	3	3	3
Màxim	80	90	90	90	78	90
Q1	40	30	35	40	26	35
Q2	40	38	40	40	38	40
Q3	40	40	40	40	40	40

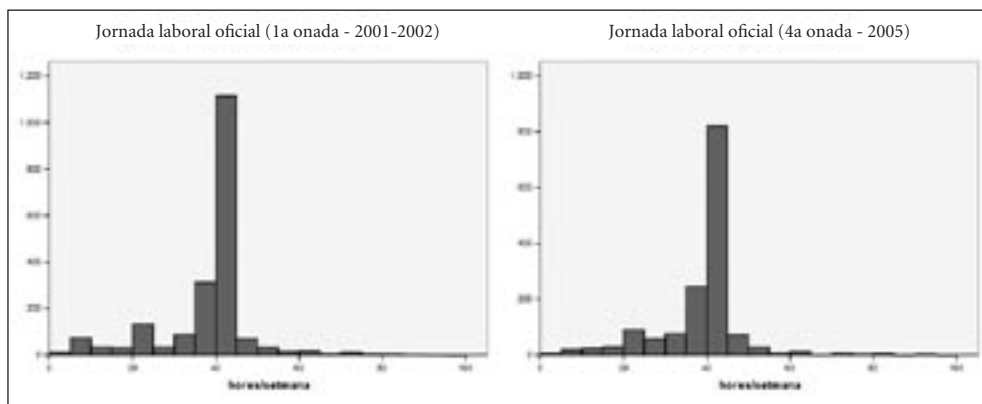
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

De mitjana els ocupats de setze a seixanta-quatre anys de la quarta onada tenen una jornada laboral de trenta-set hores a la setmana, lleugerament superior a la primera onada, que era de 36,4 hores a la setmana.

Per sexes, i d'acord amb el que hem vist anteriorment, observem que les dones tenen, de mitjana, una jornada laboral inferior a la dels homes, i que la dels homes tendeix a allargar-se. Així en la quarta onada la jornada laboral de les dones és de 33,8 hores a la setmana, pràcticament igual que en la primera onada, mentre que la dels homes és de 40,2 hores a la setmana, gairebé una hora i mitja superior a la que tenien en la primera onada.

Gràfic 75.

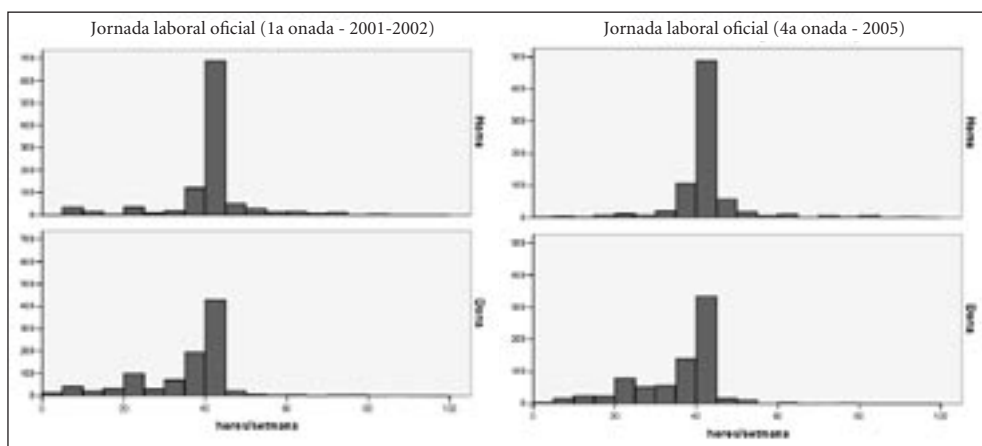
Jornada laboral (hores/setmana) de la població ocupada de 16 a 64 anys

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 76.

Jornada laboral (hores/setmana) de la població ocupada de 16 a 64 anys, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

D'altra banda, si ens fixem en el primer quartil de les dones, la informació ens permet aprofundir en l'anàlisi feta en el punt anterior. Observem que en la quarta onada una de cada quatre dones té una jornada laboral de vint-i-sis hores a la setmana o menys, mentre que en la primera onada aquesta proporció de dones corresponia a les trenta hores a la setmana.

Taula 40.

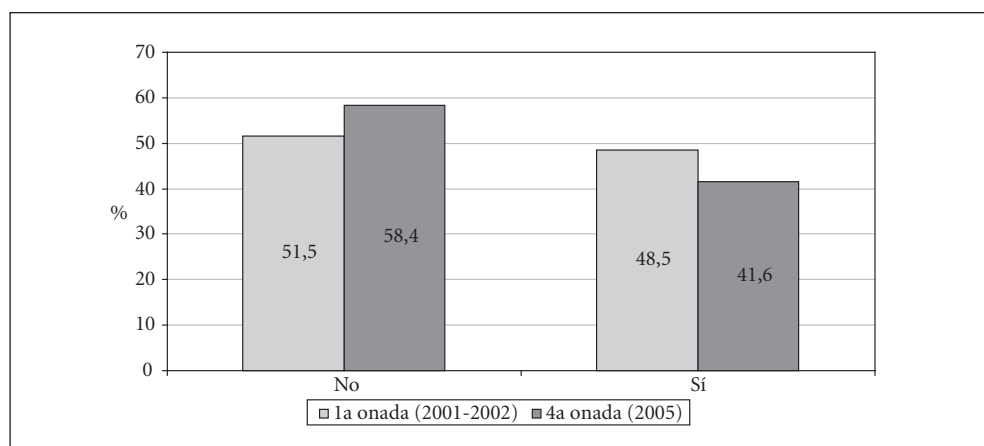
Població ocupada de 16 a 64 anys segons si fa hores extraordinàries o no, per sexe

Fa hores extraordinàries habitualment	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
No	405	44,1	503	59,6	908	51,5	384	51,8	483	64,9	867	58,4
Sí	513	55,9	341	40,4	854	48,5	357	48,2	261	35,1	618	41,6
Total	918	100	844	100	1.762	100	741	100	744	100	1.485	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 77.

Població ocupada de 16 a 64 anys, segons si fa hores extraordinàries o no

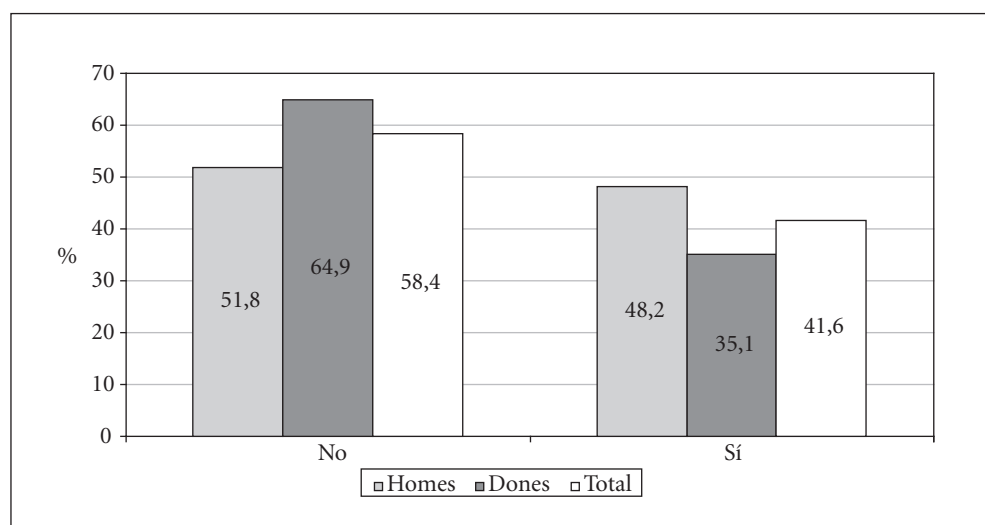

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

En la quarta onada, un 42% de la població ocupada fa alguna hora fora de l'horari oficial a la setmana, un percentatge de 6 punts percentuals inferior al de la primera onada (48%).

Gràfic 78.

Població ocupada de 16 a 64 anys segons si fa hores extraordinàries o no, per sexe

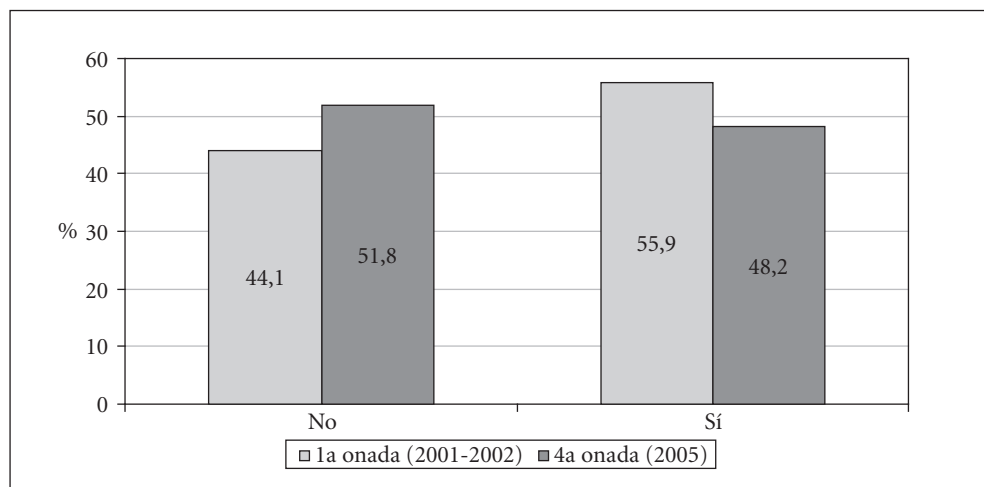

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

S'observen grans diferències per sexe en la realització o no d'hores fora de l'horari oficial a la setmana. En la quarta onada, mentre que tan sols un 35% de les dones ha fet alguna hora extraordinària, fins a un 48% dels homes afirma haver-ne fet alguna.

Gràfic 79.

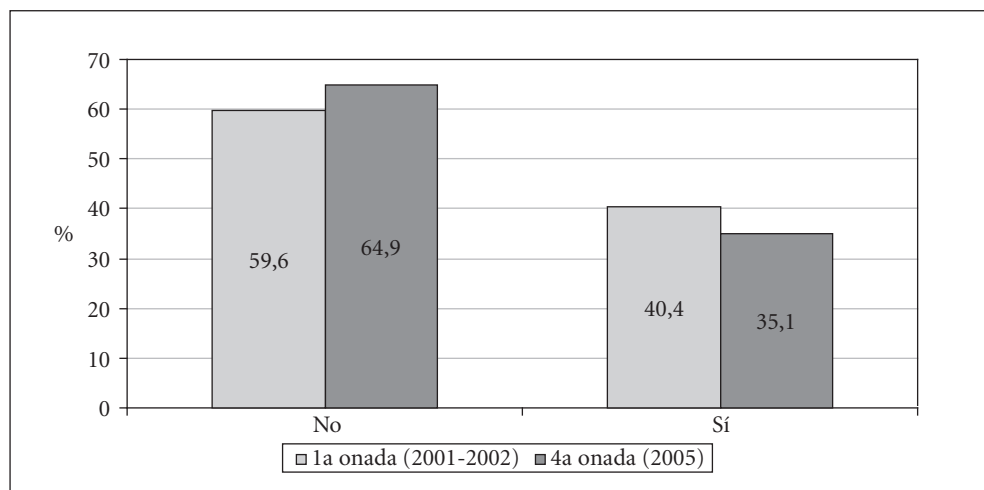
Homes ocupats de 16 a 64 anys, segons si fa hores extraordinàries o no

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 80.

Dones ocupades de 16 a 64 anys, segons si fa hores extraordinàries o no

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

L'evolució entre la primera i la quarta onada en la realització o no d'hores fora de l'horari oficial té un comportament similar per a homes i dones, i en ambdós casos es redueix la proporció d'ocupats que fa alguna hora extraordinària a la setmana.

Taula 41.

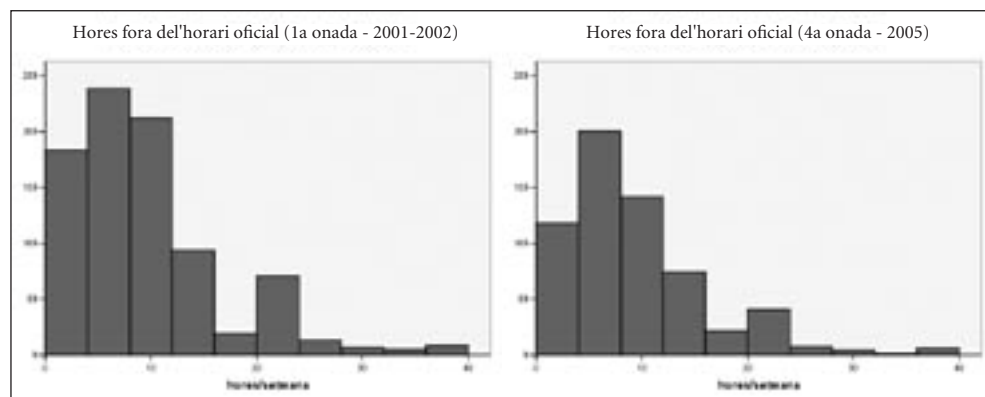
Hores extraordinàries (a la setmana) de la població ocupada de 16 a 64 anys, per sexe

Hores fora l'horari oficial (hores/setmana)	1a onada			4a onada		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
N	513	341	854	357	261	618
Mitjana	10,2	7,6	9,1	9,6	7,7	8,8
Desviació típica	7,5	6,1	7,1	6,5	6,9	6,7
Mínim	0,1	0,2	0,1	1,0	1,0	1,0
Màxim	40	40	40	40	40	40
Q1	5	3	4	5	3	4
Q2	10	6	8	8	5	7
Q3	15	10	12	12	10	12

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 81.

Hores extraordinàries (a la setmana) de la població ocupada de 16 a 64 anys

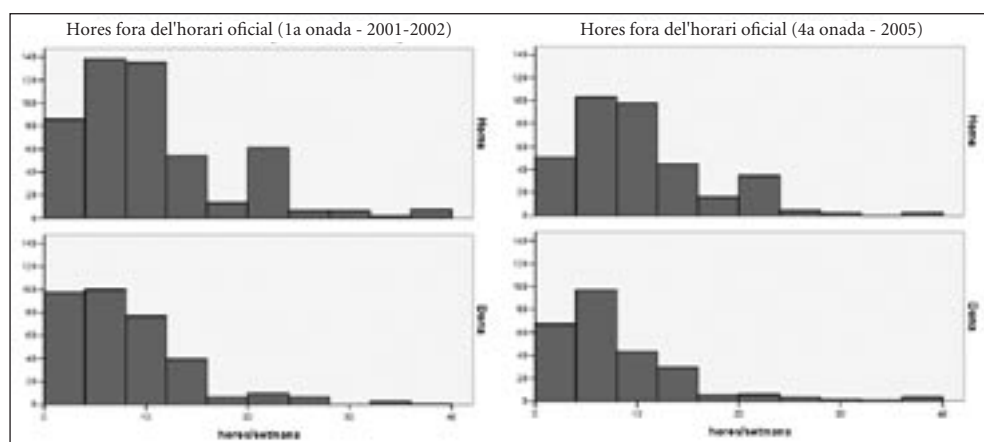

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Entre la població ocupada que fa alguna hora fora de l'horari oficial, en la quarta onada la mitjana d'hores extraordinàries és de 8,8 hores a la setmana, lleugerament inferior que en la primera onada. La distribució presenta força variabilitat, com posa de manifest el fet que un de cada quatre treballadors que fa hores extraordinàries en fa quatre o menys i que un altre 25% en fa dotze o més.

Gràfic 82.

Hores extraordinàries (a la setmana) de la població ocupada de 16 a 64 anys, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

La mitjana d'hores extraordinàries que fan les dones a la setmana és de 7,7 davant les 9,6 hores dels homes, tot i que en comparació amb la primera onada s'ha reduït la diferència. De les dones que fan hores extraordinàries, la meitat en fan cinc o menys a la setmana i un 25% en fan deu o més, mentre que entre els homes tan sols un 25% en fan cinc o menys a la setmana i fins a un 25% en fa dotze o més.

Taula 42.

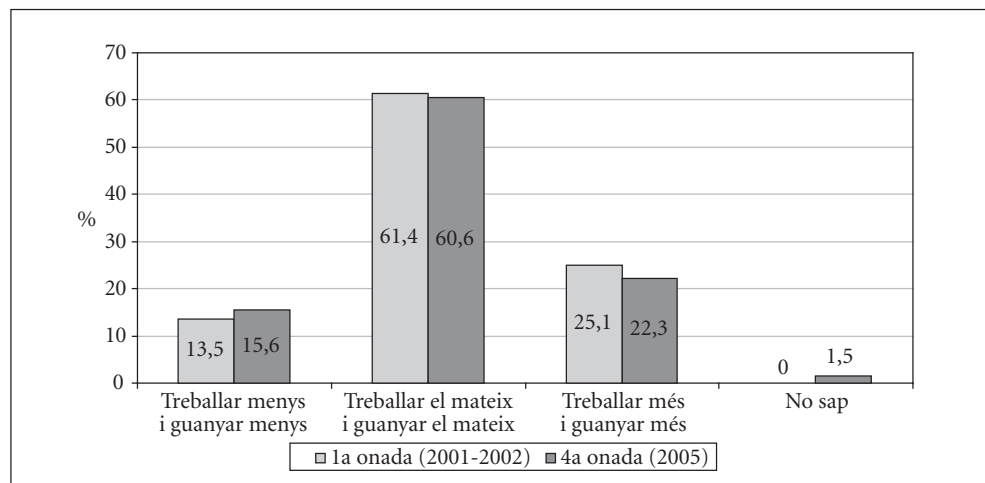
Població ocupada de 16 a 64 anys segons preferència entre hores de feina i salari, per sexe

Preferència entre les hores de feina i el salari	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Treballar menys i guanyar menys	150	13,7	132	13,3	282	13,5	135	18,8	89	12,4	224	15,6
Treballar el mateix i guanyar el mateix	649	59,4	629	63,6	1.278	61,4	413	57,5	458	63,7	872	60,6
Treballar més i guanyar més	294	26,9	228	23,1	522	25,1	160	22,2	161	22,3	320	22,3
No sap	0	0,0	0	0,0	0	0,0	11	1,6	11	1,5	22	1,5
Total	1.092	100	989	100	2.081	100	719	100	719	100	1.438	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 83.

Població ocupada de 16 a 64 anys, segons preferència entre hores de feina i salari

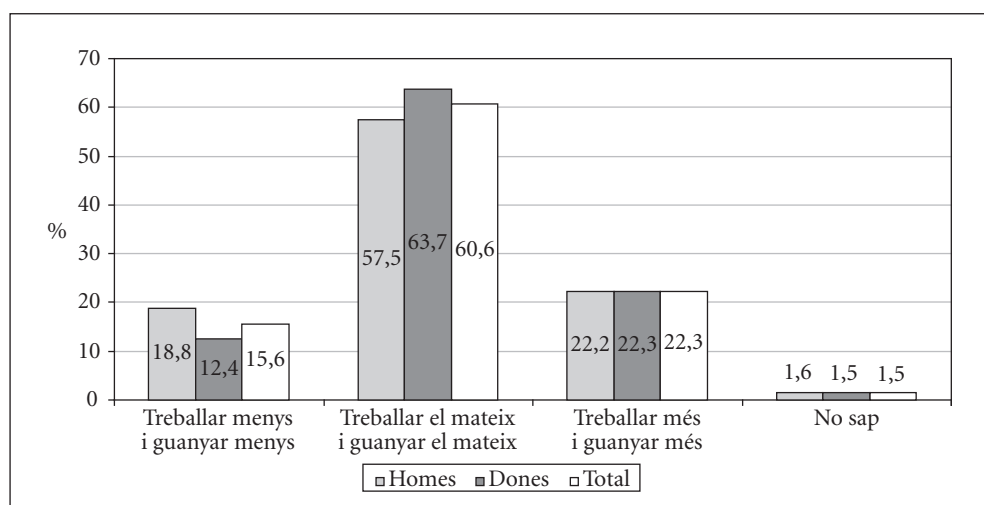

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

En la quarta onada, el 61% dels treballadors es mostren satisfets amb la seva relació actual entre les hores de feina que fan i el salari que perceben. Un 16% preferirien treballar menys hores i guanyar menys, i un 22%, treballar més per poder guanyar més diners. Les variacions respecte de la primera onada en la distribució d'aquestes preferències són mínimes.

Gràfic 84.

Població ocupada de 16 a 64 anys segons preferència entre hores de feina i salari, per sexe

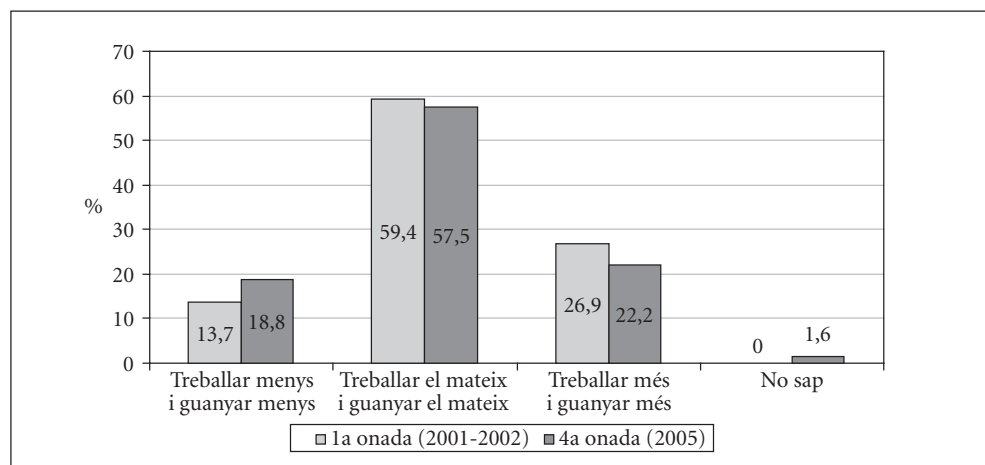

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

En general, els homes preferien treballar menys i guanyar menys (un 19%) en major mesura que les dones (12%), que es mostren més satisfetes amb la relació actual entre hores de feina i salari (en un 64% davant el 58% dels homes).

Gràfic 85.

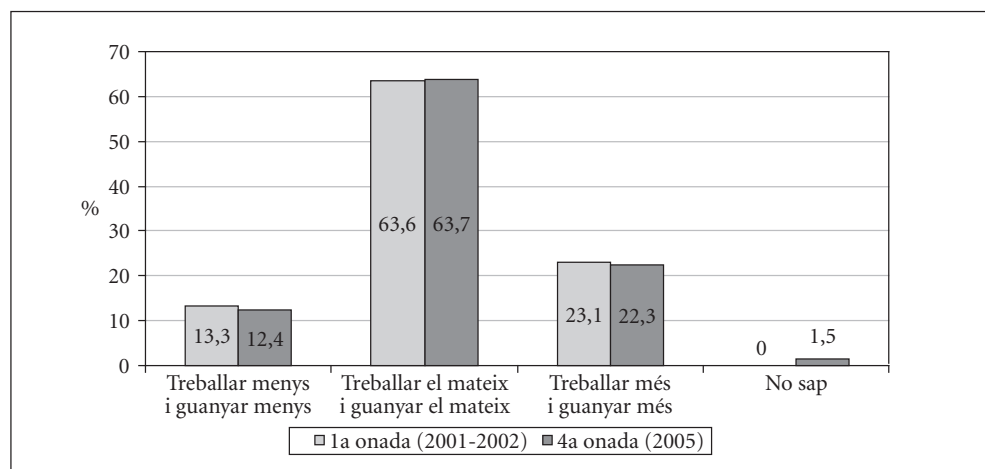
Homes ocupats de 16 a 64 anys, segons preferència entre hores de feina i salari

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 86.

Dones ocupades de 16 a 64 anys, segons preferència entre hores de feina i salari

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Les preferències de les dones respecte a la relació entre les hores de treball i el salari s'han mantingut des de la primera onada fins a la quarta, mentre que en cas dels homes, coincidint amb l'augment que hem vist de la jornada laboral, s'observa un augment dels que preferirien treballar menys i guanyar menys (del 14% de la primera onada al 19% de la quarta) i un descens dels que estan satisfets amb la relació actual i especialment dels que voldrien treballar més hores per guanyar més (del 27% de la primera onada al 22% de la quarta).

Taula 43.

Població ocupada de 16 a 64 anys segons la sensació d'estar obligat a fer hores extraordinàries, per sexe

Sensació d'estar obligat a fer hores extraordinàries sense cobrar-les	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Sí, sempre	156	14,1	127	12,6	283	13,4	122	14,4	102	13,0	225	13,8
Sí, en moments puntuals	155	14,0	158	15,7	313	14,8	96	11,3	105	13,3	201	12,3
No	792	71,3	716	71,1	1.508	71,2	622	73,3	577	73,5	1.199	73,4
No sap	7	0,6	7	0,7	13	0,6	8	0,9	1	0,2	9	0,5
Total	1.110	100	1.008	100	2.118	100	848	100	785	100	1.633	100

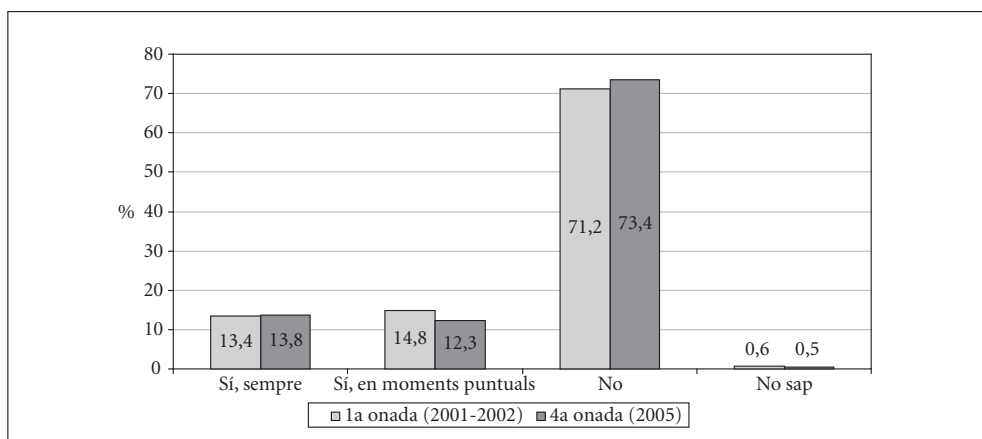
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Una quarta part de la població ocupada afirma sentir-se obligada a fer hores extraordinàries sense cobrar-les; concretament un 14% té la sensació d'haver de fer hores extraordinàries sense cobrar-les de manera continuada i un 12% en moments puntuals.

En relació amb el sexe, no s'observen diferències significatives entre homes i dones en relació amb aquest aspecte, ambdós experimenten la sensació d'estar obligats a fer hores extraordinàries sense cobrar-les amb la mateixa intensitat.

Gràfic 87.

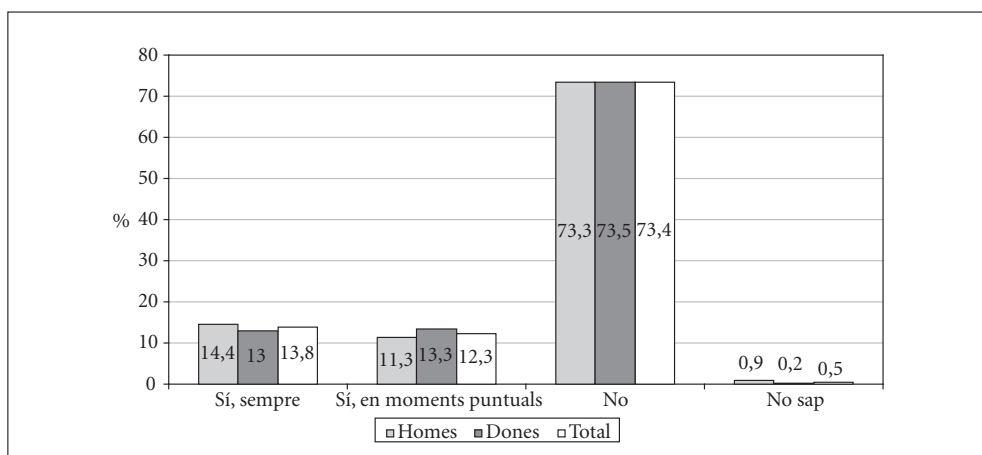
Població ocupada de 16 a 64 anys, segons la sensació d'estar obligat a fer hores extraordinàries

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 88.

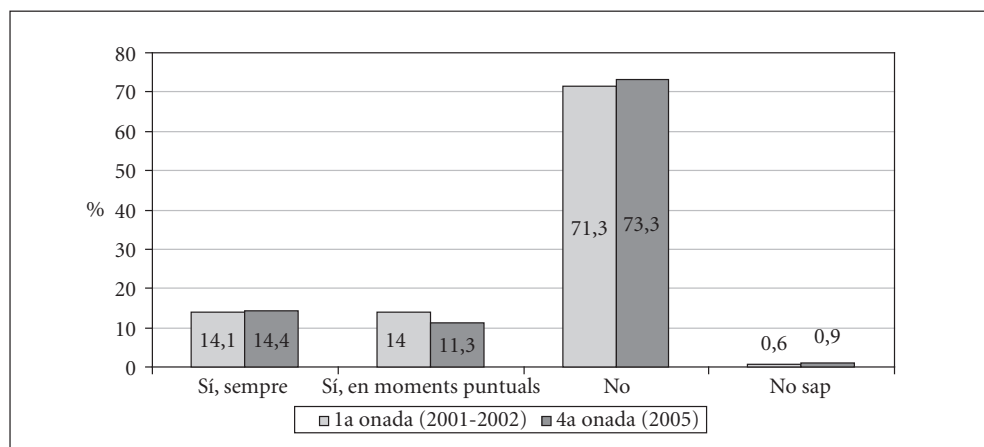
Població ocupada de 16 a 64 anys segons la sensació d'estar obligat a fer hores extraordinàries, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Gràfic 89.

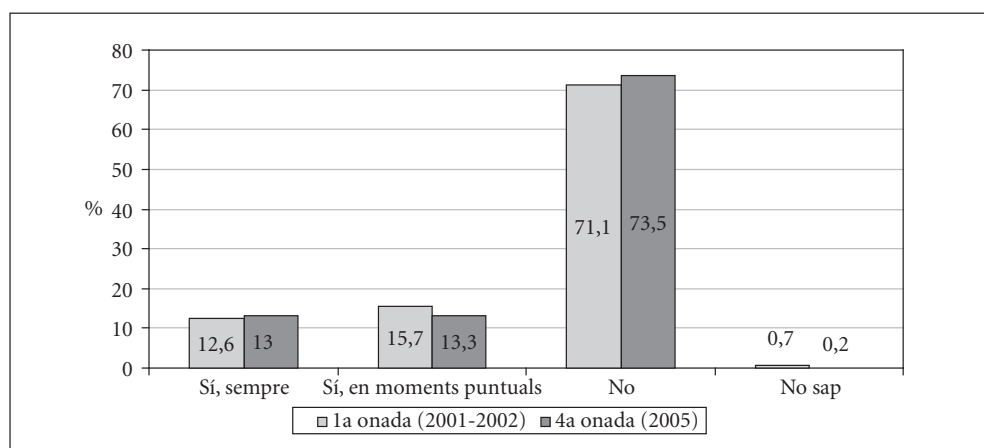
Homes ocupats de 16 a 64 anys, segons la sensació d'estar obligat a fer hores extraordinàries

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 90.

Dones ocupades de 16 a 64 anys, segons la sensació d'estar obligat a fer hores extraordinàries

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Tant en homes com en dones s'observa una lleugera disminució (de tan sols 2 punts percentuals) dels ocupats que tenen la sensació d'estar obligats a fer hores extraordinàries sense cobrar-les.

Taula 44.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per incidència del treball asocial i sexe

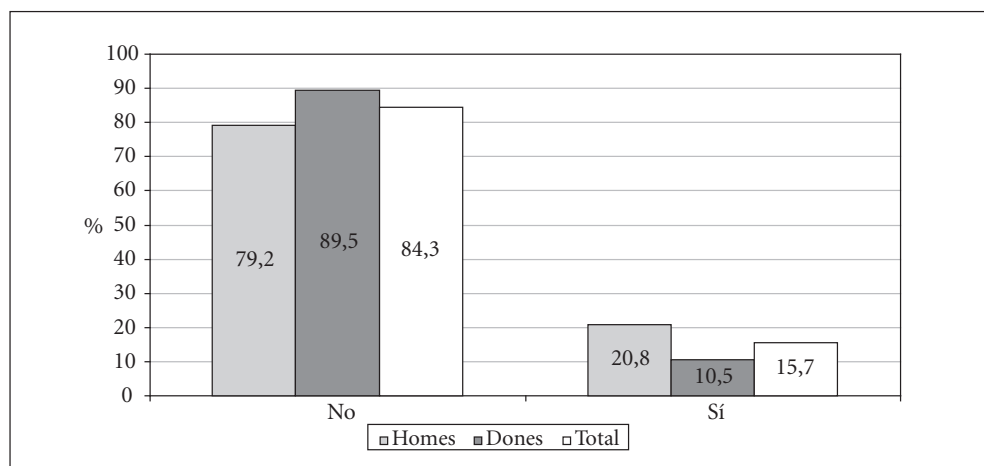
Particularitats horàries	4a onada (2005)						4a onada (2005)					
	Treball nocturn						Treball en dissabtes					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
No	661	79,2	742	89,5		84,3	491	58,9	555	67,0		62,9
Si	174	20,8	87	10,5	260	15,7	343	41,1	273	33,0	616	37,1
Total	835	100	828	100		100	835	100	828	100		100

Particularitats horàries	4a onada (2005)						4a onada (2005)					
	Treball en diumenges i/o festius						Algun tipus de particularitat horària					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
No	610	73,1	659	79,6	1.269	76,3	455	54,5	525	63,4	980	58,9
Si	224	26,9	169	20,4	393	23,7	380	45,5	304	36,6	683	41,1
Total	835	100	828	100		100	835	100	828	100		100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Gràfic 91.

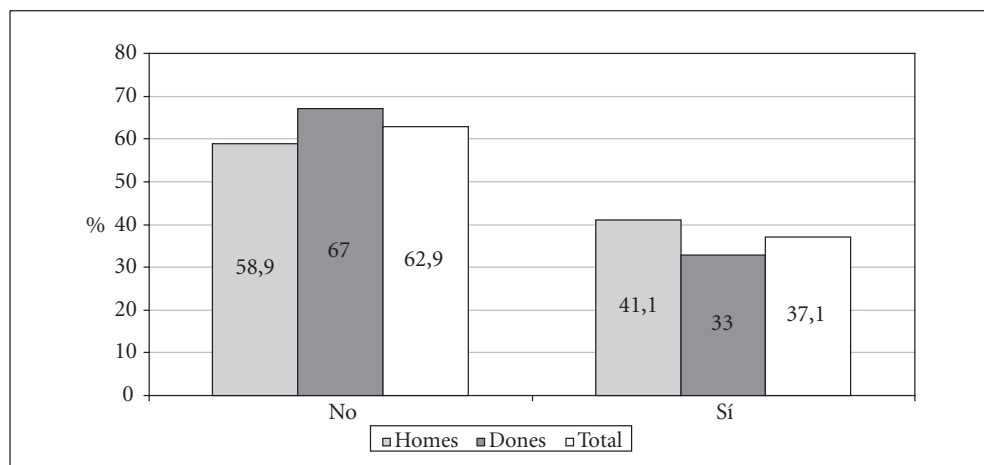
Població ocupada de 16 a 64 anys, per incidència del treball nocturn i sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Gràfic 92.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per incidència del treball en dissabtes i sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Un 41% dels ocupats afirmen tenir algun tipus de particularitat horària (treball nocturn, en dissabtes o en diumenges i festius) en la seva jornada laboral. La incidència més gran és el treball en dissabtes, que afecta un 37% dels ocupats, seguit del treball en diumenges i/o festius, que afecta un 24% dels ocupats i el treball nocturn, que afecta un 16% dels ocupats.

Per sexes, la jornada asocial té més incidència entre els homes (46%) que entre les dones (37%), i és en el treball nocturn on es registra la diferència més gran (un 21% dels homes treballa de nit davant l'11% de les dones) i és en el treball en diumenges i/o festius on és menor (un 27% dels homes davant el 20% de les dones).

Taula 45.

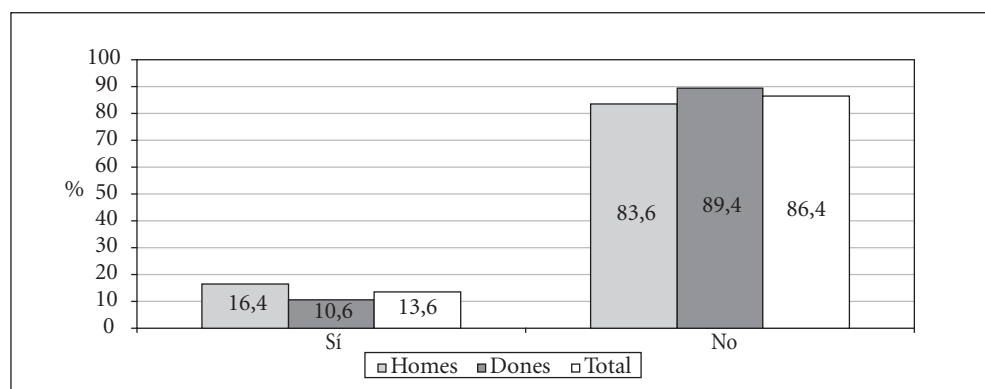
Població ocupada de 16 a 64 anys, per incidència dels canvis de torn i sexe

Canvis de torn	4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%
Sí	135	16,4	84	10,6	219	13,6
No	685	83,6	706	89,4	1.391	86,4
Total	819	100	790	100	1.610	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Gràfic 95.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per incidència dels canvis de torn i sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

En la quarta onada, l'horari de treball d'un 14% dels ocupats està condicionat a canvis de torn, fet que afecta en major mesura els homes (16%) que les dones (11%).

Ocupació i qualificació

Taula 46.

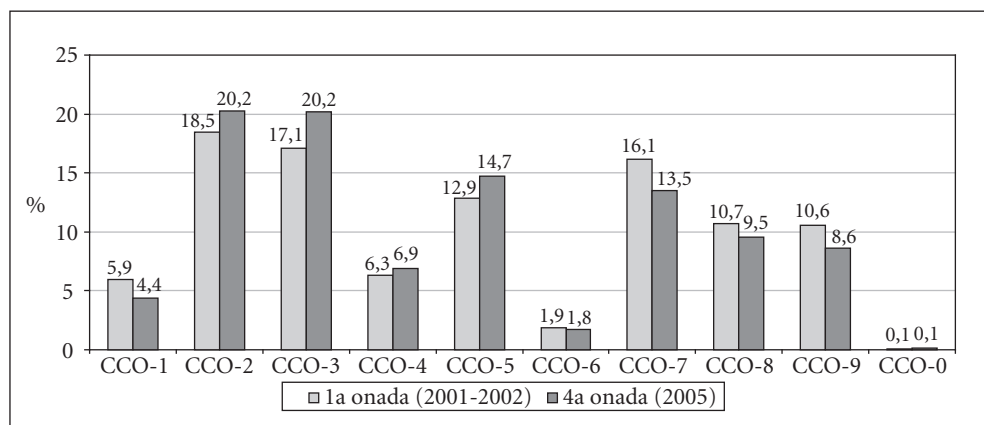
Població ocupada de 16 a 64 anys, per ocupació (CCO-94 a 1 dígit) i sexe

Ocupació (CCO-94 1 dígit)		1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
		Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1	Personal directiu de les empreses i de les administracions públiques	93	6,8	52	4,8	145	5,9	59	6,1	21	2,5	80	4,4
2	Tècnics i professionals científics i intel·lectuals	191	14,1	260	23,9	451	18,5	143	14,8	223	26,5	366	20,2
3	Tècnics i professionals de suport	206	15,2	213	19,5	418	17,1	190	19,6	175	20,9	365	20,2
4	Empleats administratius	62	4,6	92	8,5	154	6,3	52	5,3	73	8,7	124	6,9
5	Treballadors de serveis de restauració, personals, protecció i venedors de comerços	98	7,2	217	19,9	314	12,9	76	7,9	190	22,6	266	14,7
6	Treballadors qualificats en activitats agràries i pesqueres	36	2,6	10	0,9	46	1,9	24	2,5	7	0,9	32	1,8
7	Artesans i treballadors qualificats de les indústries manufactureres, la construcció i la mineria, llevat dels operadors d'instal·lacions i maquinària	340	25,0	55	5,1	395	16,1	216	22,3	29	3,4	245	13,5
8	Operadors d'instal·lacions i maquinària, i muntadors	211	15,6	50	4,6	261	10,7	135	14,0	37	4,4	172	9,5
9	Treballadors no qualificats	119	8,7	139	12,8	258	10,6	70	7,2	86	10,2	156	8,6
0	Forces armades	2	0,2	0	0,0	2	0,1	2	0,2	0	0,0	2	0,1
Total		1.356	100	1.088	100	2.444	100	967	100	841	100	1.808	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 96.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per ocupació (CCO-94 a 1 dígit)

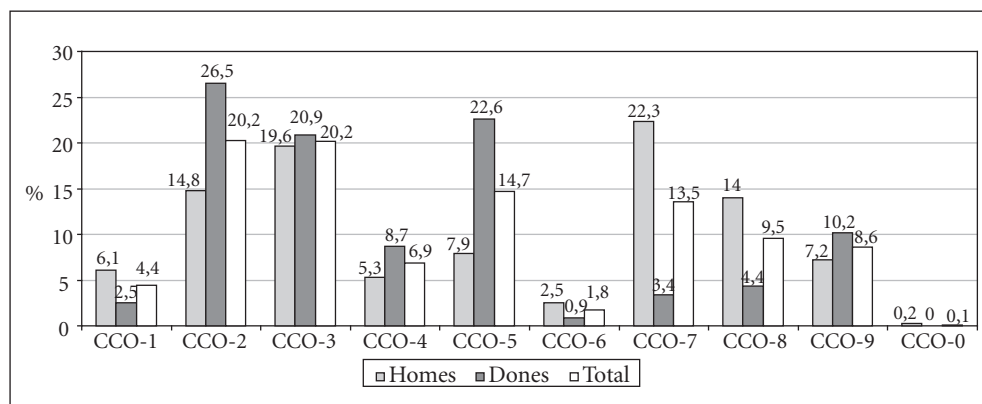
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

En la quarta onada un 40% dels ocupats treballen com a tècnics i professionals científics i intel·lectuals (grup 2 de la CCO) o de suport (grup 3 de la CCO), un 23% són treballadors de la indústria (grups 7 i 8 de la CCO), un 15% són treballadors dels serveis (grup 5 de la CCO), un 9% són treballadors no qualificats (grup 9 de la CCO), un 7% són empleats administratius (grup 4 de la CCO), un 4% ocupen llocs directius (grup 1 de la CCO) i un 2% són treballadors agraris (grup 6 de la CCO). Respecte de la primera onada, s'observa un increment dels llocs de treball corresponents a tècnics i professionals i dels serveis, i un decreixement dels llocs de treball de la indústria i no qualificats.

Si comparem la distribució masculina i femenina segons l'ocupació, observem que les dones s'ocupen principalment en els serveis i els homes en la indústria; un 23% de les dones treballa en el grup 5 de la CCO davant del 8% d'homes, i per contra un 36% dels homes treballa en els grups 7 i 8 de la CCO davant del 8% de dones. Entre els llocs de treball més qualificats, les posicions directives tenen menor pes entre les dones (2,5%) que entre els homes (6%), mentre que el tècnics i professionals científics i intel·lectuals tenen més pes entre les dones (27%) que entre els homes (15%). Finalment també

Gràfic 97.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per ocupació (CCO-94 a 1 dígit) i sexe

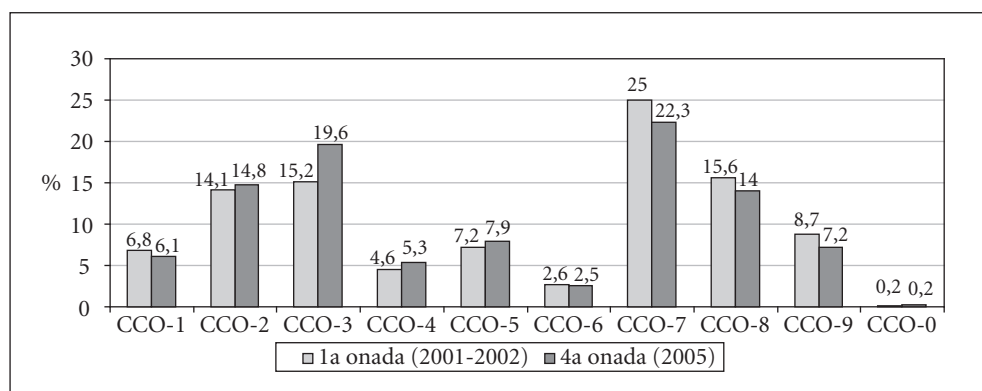

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

destaca la diferència que es dona en els llocs de treball no qualificats; un 10% de les dones treballa en aquest grup davant un 7% dels homes.

Gràfic 98.

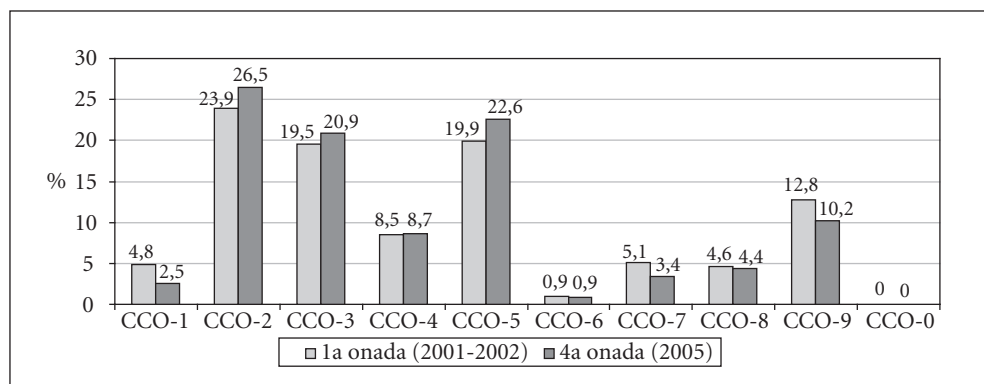
Homes ocupats de 16 a 64 anys, per ocupació (CCO-94 a 1 dígit)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 99.

Dones ocupades de 16 a 64 anys, per ocupació (CCO-94 a 1 dígit)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

L'evolució del pes de les ocupacions entre homes i dones no presenta gaires variacions des de la primera onada ni gaires diferències entre sexes. En ambdós casos es dona un augment del pes dels tècnics i professionals (en les dones en major mesura els científics i intel·lectuals, i en el dels homes els de suport) i dels treballadors dels serveis, i disminueix el pes dels treballadors de la indústria i dels llocs de treball no qualificats.

Taula 47.

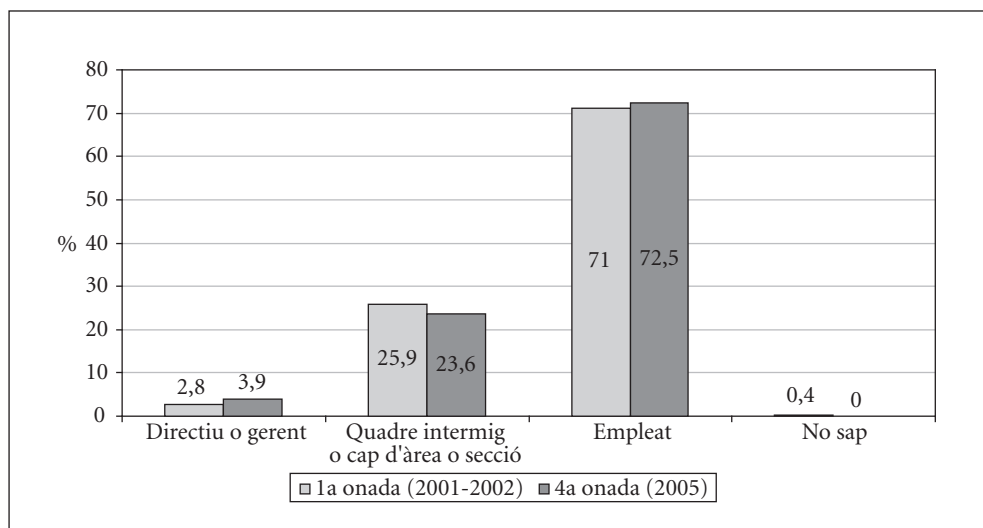
Població assalariada de 16 a 64 anys, per grau de responsabilitat o autoritat i sexe

Responsabilitat o autoritat	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Directiu o gerent	36	4,0	13	1,5	49	2,8	38	4,7	21	3,0	58	3,9
Quadre intermedi o cap d'àrea o secció	308	33,6	154	17,7	462	25,9	215	26,8	140	20,0	355	23,6
Empleat	572	62,3	698	80,2	1.270	71,0	549	68,4	539	77,1	1.088	72,5
No sap	1	0,1	5	0,6	6	0,4	1	0,1	0	0,0	1	0,0
Total	917	100	870	100	1.787	100	802	100	699	100	1.501	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 100.

Població assalariada de 16 a 64 anys, per grau de responsabilitat o autoritat

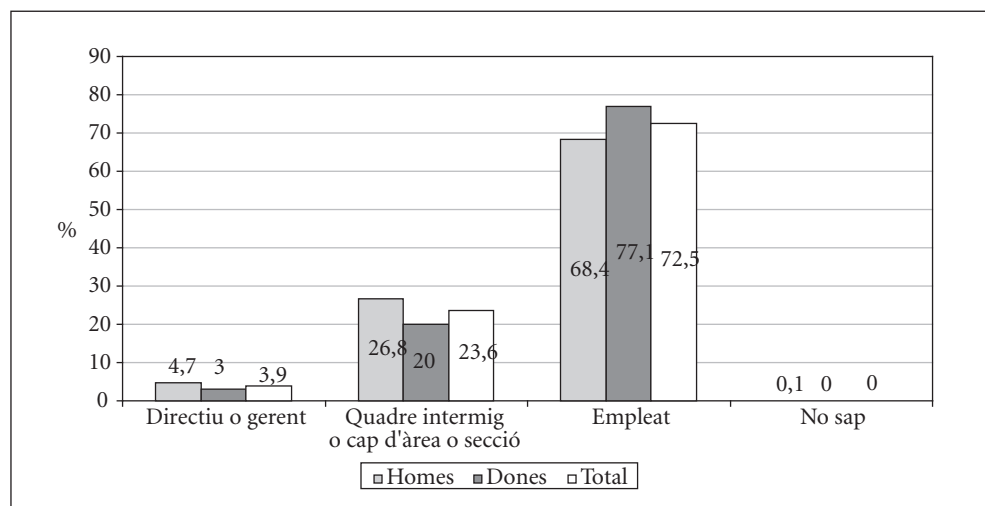

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

La distribució de la població assalariada per grau de responsabilitat o autoritat indica que un 4% són directius i gerents, i un 24% correspon a quadres intermedis o a caps d'àrea o secció. La resta, un 72%, no té cap tipus de responsabilitat o autoritat. Aquesta distribució corresponent a la quarta onada del PaD, no presenta variacions significatives respecte a la primera onada.

Gràfic 101.

Població assalariada de 16 a 64 anys, per grau de responsabilitat o autoritat i sexe

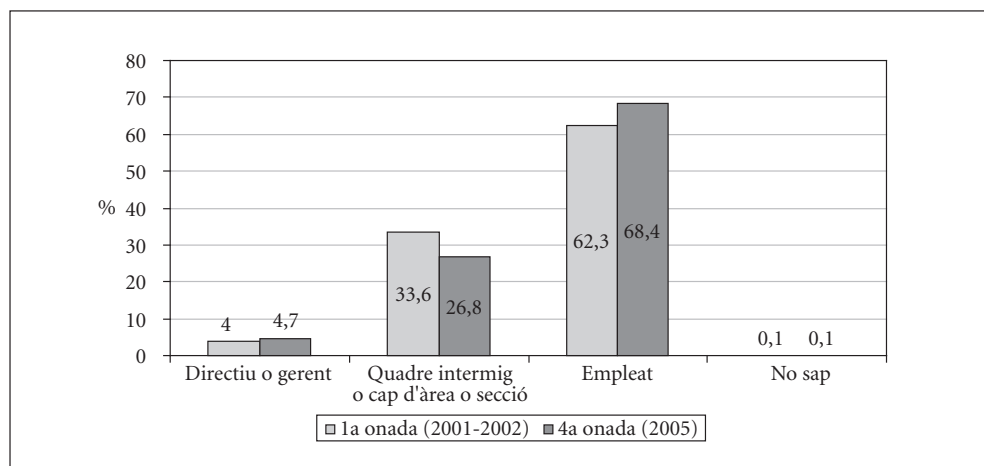

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Per sexes, s'observa un major grau de responsabilitat o autoritat entre els homes, ja que un 5% d'ells són directius o gerents, davant del 3% de les dones, i un 27% són quadres intermedis, caps d'àrea o de secció, davant del 20% de les dones.

Gràfic 102.

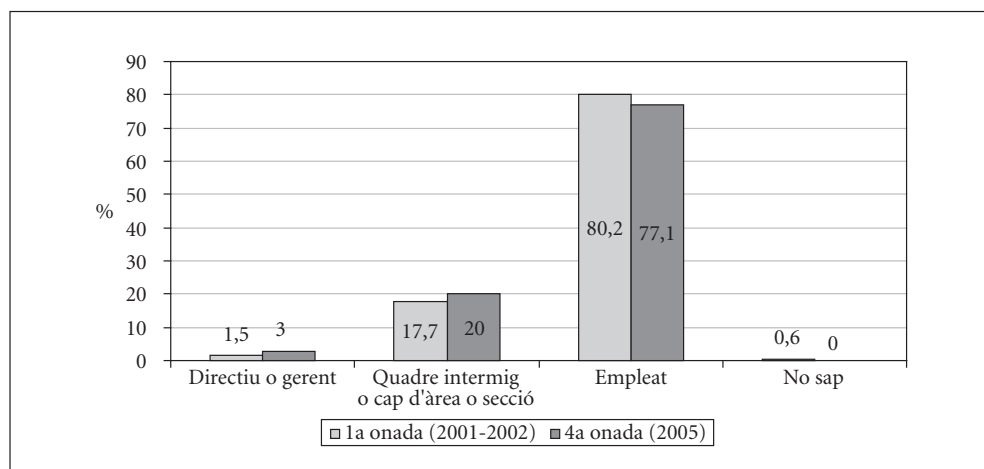
Homes assalariats de 16 a 64 anys, per grau de responsabilitat o autoritat

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 103.

Dones assalariades de 16 a 64 anys, per grau de responsabilitat o autoritat

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Les distribucions de primera i la quarta onada per sexes indiquen una notable pèrdua de responsabilitat o autoritat entre els homes com a quadres intermedis, caps d'àrea o de secció (en la primera onada el 34% d'homes tenia aquest grau de responsabilitat, mentre que en la quarta onada el tenen un 27%), i un lleuger guany entre les dones, tant a escala de directives o gerents com a escala de quadres intermedis, caps d'àrea o de secció.

Activitat econòmica

Taula 48.

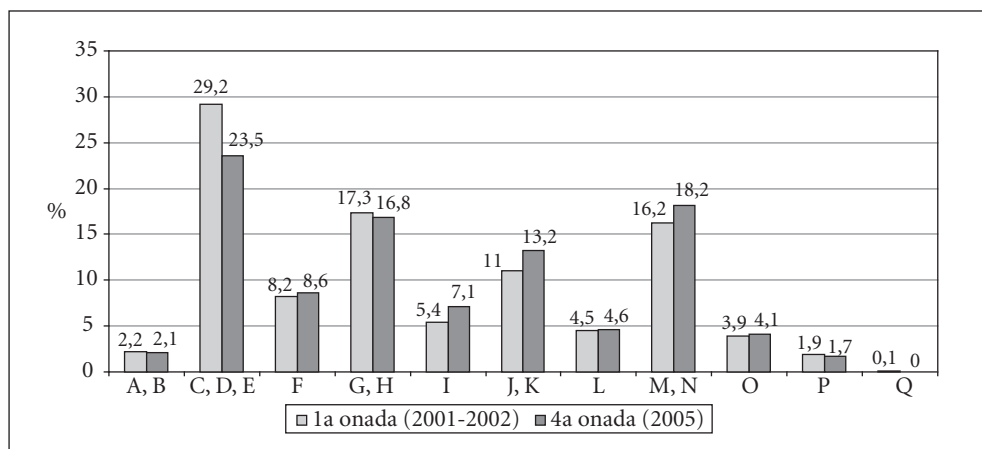
Població ocupada de 16 a 64 anys, per activitat econòmica i sexe

Activitat (CCAE-93 1 dígit)		1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
		Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
A, B	Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura i pesca	38	2,8	15	1,4	53	2,2	31	2,9	9	1,1	40	2,1
C, D, E	Indústries extractives, manufactureres i producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua	491	36,3	214	20,1	705	29,2	308	28,7	152	17,3	460	23,5
F	Construcció	182	13,4	17	1,6	199	8,2	153	14,3	16	1,8	169	8,6
G, H	Comerç; reparació de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors, i articles personals i d'ús domèstic i hoteleria	203	15,0	216	20,3	419	17,3	151	14,1	178	20,1	328	16,8
I	Transport, emmagatzematge i comunicacions	91	6,7	40	3,7	131	5,4	98	9,2	41	4,6	139	7,1
J, K	Mediació financera i activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials	141	10,4	125	11,8	267	11,0	145	13,6	113	12,8	259	13,2
L	Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria i educació	52	3,9	56	5,3	109	4,5	43	4,0	47	5,4	90	4,6
M, N	Educació i activitats sanitàries i veterinàries, serveis socials	115	8,5	278	26,1	393	16,2	109	10,2	246	27,9	355	18,2
O	Altres activitats socials i de serveis prestats a la comunitat; serveis personals	38	2,8	56	5,3	94	3,9	31	2,9	50	5,6	81	4,1
P	Llars que ocupen personal domèstic	0	0,0	46	4,3	46	1,9	3	0,3	30	3,4	33	1,7
Q	Organismes extraterritorials	2	0,1	1	0,1	3	0,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Total		1.354	100	1.064	100	2.418	100	1.072	100	882	100	1.955	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 104.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per activitat econòmica

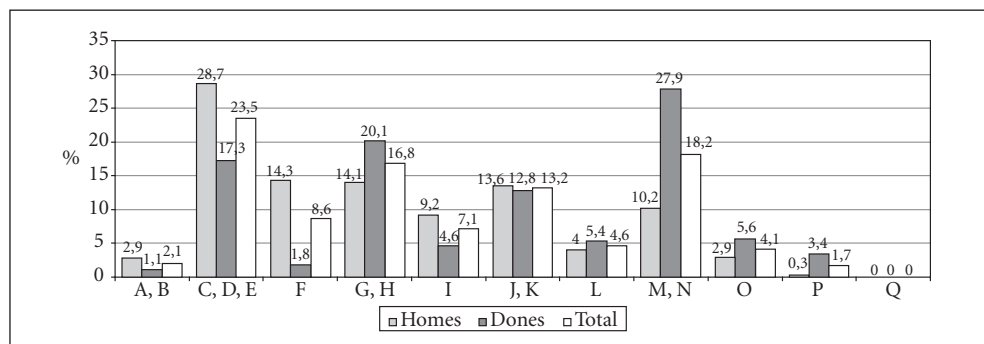
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

L'any 2005 un 66% dels ocupats de Catalunya treballa en el sector dels serveis (seccions G a P de la CCAE-93), un 24% en el sector de la indústria (seccions C, D i E de la CCAE-93), un 9% en la construcció (grup F de la CCAE-93) i un 2% en el sector agrari i pesquer (grups A i B de la CCAE-93). Aquesta distribució suposa un augment de 6 punts percentuals dels serveis i una reducció de 5 punts de la indústria respecte a la primera onada.

Entre els serveis les activitats que aglutinen més treballadors són l'educació i les activitats sanitàries, veterinàries i de serveis socials, amb un 18%; el comerç i l'hoteleria, amb un 17%, i la mediació financera i activitats immobiliàries, amb un 13%.

Gràfic 105.

Població ocupada de 16 a 64 anys, per activitat econòmica i sexe

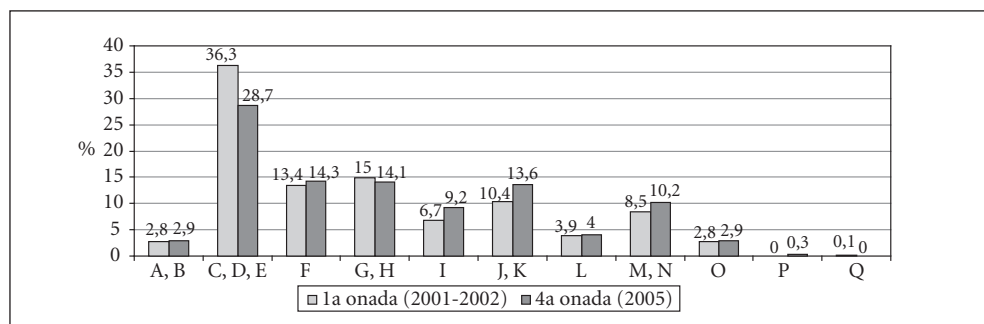

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Per sexes es pot observar una forta segregació sectorial, ja que, d'una banda, el 80% de les dones treballen en el sector serveis davant el 54% dels homes, i de l'altra, un 19% de les dones treballa en el sector industrial i en la construcció davant el 43% dels homes. Entre els serveis la major segregació es registra en l'educació i les activitats sanitàries, veterinàries i de serveis socials, que concentren el 28% de totes les dones ocupades, però tan sols el 10% de tots els homes.

Gràfic 106.

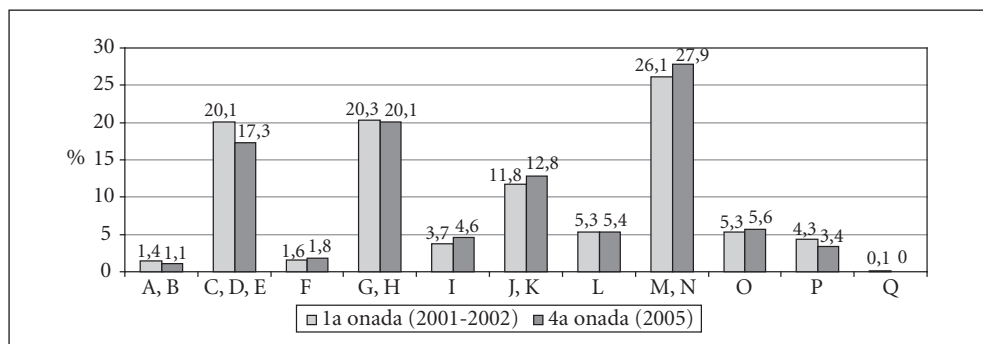
Homes ocupats de 16 a 64 anys, per activitat econòmica

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 107.

Dones ocupades de 16 a 64 anys, per activitat econòmica

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Els canvis en la distribució dels homes i les dones ocupats per activitat econòmica no són de gran magnitud entre les dues onades analitzades, exceptuant la pèrdua de 7 punts percentuals que es dona en el sector serveis entre els homes (en la primera onada un 36% dels homes treballava en aquest sector i en la quarta aquest percentatge ha disminuït fins al 29%).

Taula 49.

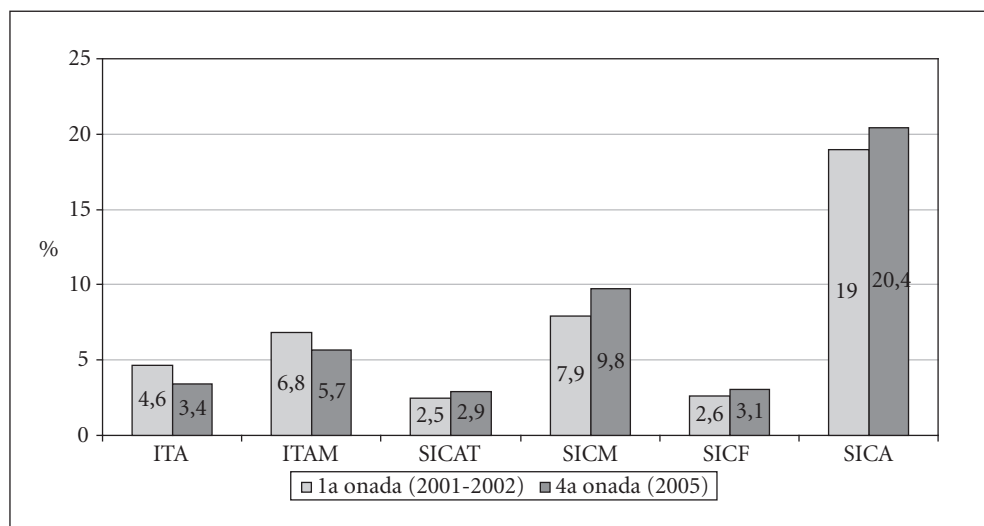
Població ocupada de 16 a 64 anys en indústries de tecnologia alta i serveis intensius en coneixement, per sexe (% sobre el total d'ocupats)

Indústries de tecnologia alta (ITA) i serveis intensius en coneixement (SIC)	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	% oc.	n	% oc.	n	% oc.	n	% oc.	n	% oc.	n	% oc.
ITA	86	6,4	26	2,5	112	4,6	43	4,1	23	2,6	66	3,4
ITAM	125	9,3	40	3,7	165	6,8	82	7,6	30	3,4	111	5,7
SICAT	31	2,3	28	2,7	59	2,5	34	3,2	23	2,6	57	2,9
SICM	87	6,4	104	9,8	191	7,9	96	8,9	95	10,8	191	9,8
SICF	47	3,5	17	1,6	63	2,6	46	4,3	14	1,6	60	3,1
SICA	149	11,0	309	29,1	459	19,0	136	12,7	263	29,8	399	20,4
Total	526	38,9	524	49,2	1.050	43,4	437	40,8	447	50,7	884	45,3

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 108.

Població ocupada de 16 a 64 anys en indústries de tecnologia alta i serveis intensius en coneixement (% sobre el total d'ocupats)

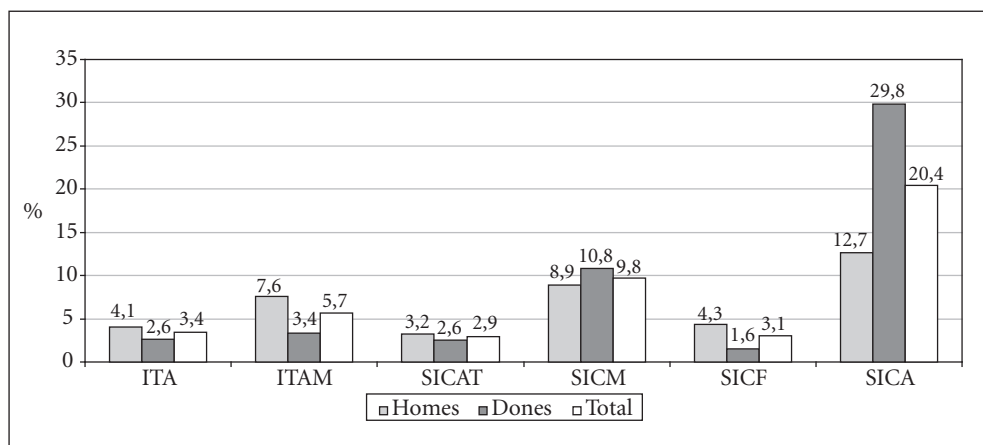
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Tan sols un 9% dels ocupats treballa en indústries de tecnologia alta (ITA) o mitjana-alta (ITAM) i un 36% ho fa en serveis intensius en coneixement; concretament un 3% en serveis intensius en coneixement d'alta tecnologia (SICAT), un 10% en serveis de mercat intensius en coneixement (SICM), un altre 3% en serveis financers intensius en coneixement (SICF) i el 20% restant en altres serveis intensius en coneixement (SICA). Per tant, els ocupats en indústries de tecnologia alta i serveis intensius en coneixement representen el 45% del total d'ocupats.

Respecte a la primera onada, els ocupats en indústries de tecnologia alta perden pes (més de 2 punts percentuals), mentre que en guanyen els ocupats en serveis intensius en coneixement (més de 4 punts percentuals), i per tant, l'augment conjunt és de 2 punts percentuals.

Gràfic 109.

Població ocupada de 16 a 64 anys en indústries de tecnologia alta i serveis intensius en coneixement, per sexe (% sobre el total d'ocupats)

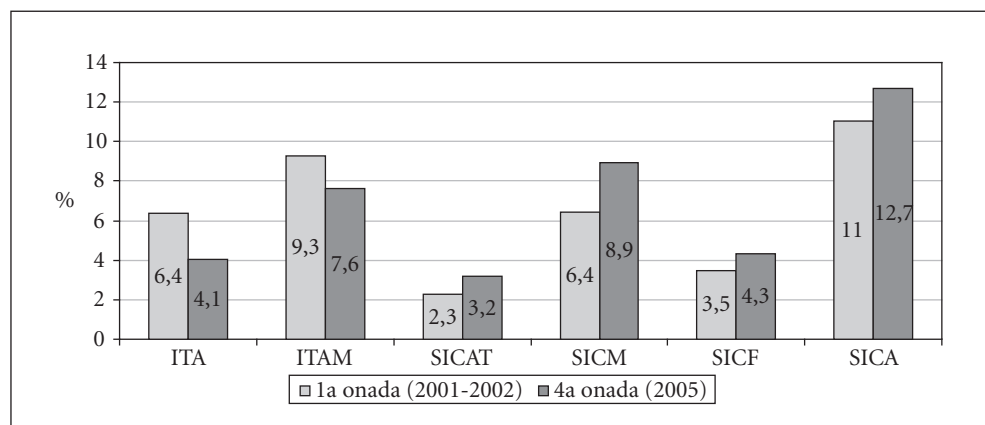

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Novament es posen de manifest importants diferències entre homes i dones. Entre les dones més de la meitat treballen en indústries de tecnologia alta (6%) i serveis intensius en coneixement (45%), mentre que entre els homes només ho fan el 41% (un 12% en la indústria i un 29% en els serveis). Si s'analitzen amb més detall els serveis, s'observa que deixant de banda les activitats corresponents a altres serveis intensius en coneixement, el pes dels homes i les dones s'equipara (un 16% d'homes i un 15% de dones treballa en serveis intensius en coneixement d'alta tecnologia, de mercat intensius en coneixement i financers intensius en coneixement).

Gràfic 110.

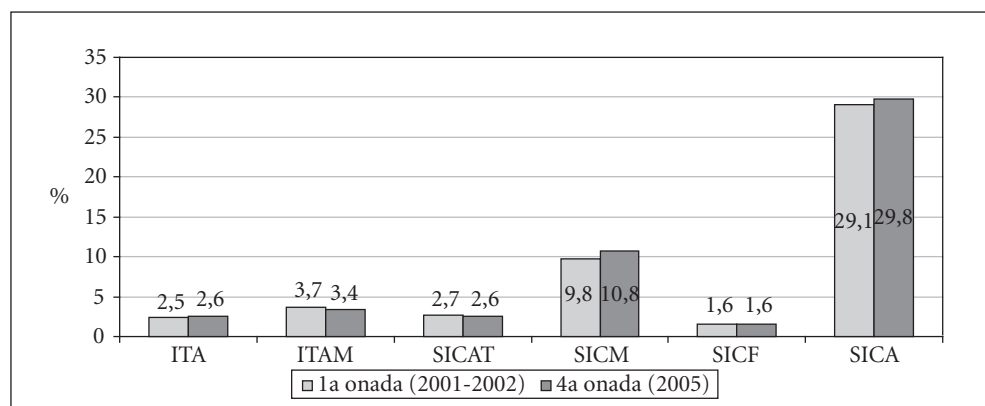
Homes ocupats de 16 a 64 anys en indústries de tecnologia alta i serveis intensius en coneixement (% sobre el total d'ocupats)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 111.

Dones ocupades de 16 a 64 anys en indústries de tecnologia alta i serveis intensius en coneixement (% sobre el total d'ocupats)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Mentre que entre les dones el pes d'ocupades en indústries de tecnologia alta i serveis intensius en coneixement pràcticament no ha variat des de la primera onada, entre els homes sí que ho ha fet, ja que perden pes els ocupats en les indústries de tecnologia alta (d'un 16% a un 12%) i en guanyen els ocupats en serveis intensius en coneixement (d'un 23% a un 29%).

Salari

Taula 50.

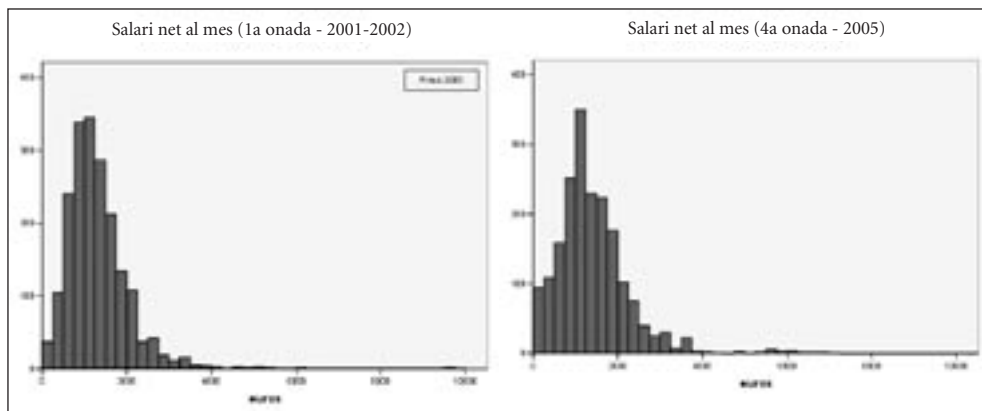
Salari mensual net estandarditzat segons el nombre de pagues anuals de la població ocupada de 16 a 64 anys, per sexe

Salari mensual net	1a onada (2001-2002) (preus 2005)			4a onada (2005)		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
N	1.036	921	1.957	1.027	893	1.920
Mitjana	1.497	1.074	1.310	1.589	1.139	1.380
Desviació típica	856,3	555,0	761,3	920,1	699,5	854,7
Mínim	0	0	0	0	0	0
Màxim	9.989	3.240	9.989	10.125	6.958	10.125
D1	687	454	567	738	342	469
D2	927	618	761	978	562	775
Q1	1.001	687	832	1.050	700	875
D3	1.045	762	916	1.122	750	956
D4	1.201	855	1.030	1.283	920	1.100
D5/Q2	1.373	963	1.198	1.444	1.052	1.234
D6	1.493	1.088	1.362	1.625	1.175	1.404
D7	1.668	1.282	1.522	1.800	1.400	1.626
Q3	1.782	1.373	1.614	1.878	1.500	1.750
D8	1.922	1.498	1.755	2.042	1.596	1.875
D9	2.357	1.922	2.088	2.629	2.058	2.333

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 112.

Salari net al mes de la població ocupada de 16 a 64 anys

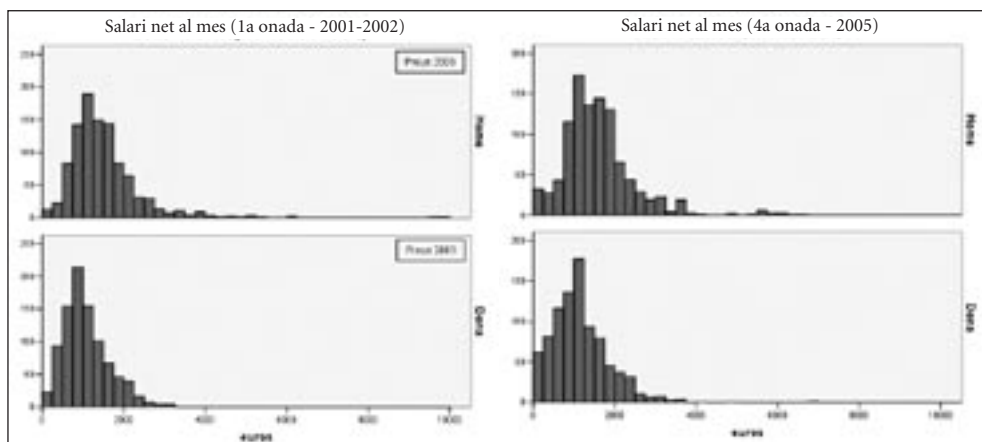

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Segons les dades del PaD de la quarta onada, el salari net al mes dels ocupats de 16 a 64 anys a Catalunya és de mitjana de 1.380€. En la primera onada, i en preus de 2005,

Gràfic 113.

Salari net al mes de la població ocupada de 16 a 64 anys, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

el salari net mensual era de 1.310€, és a dir, que entre aquestes dues onades (de 2001-2002 a 2005) ha augmentat un 5,3%.

La distribució del salari presenta una gran variabilitat, fins al punt que en la quarta onada un 10% dels ocupats cobren menys de 469€ nets al mes, fins a un 25% menys de 875€ i un 10% més de 2.333€.

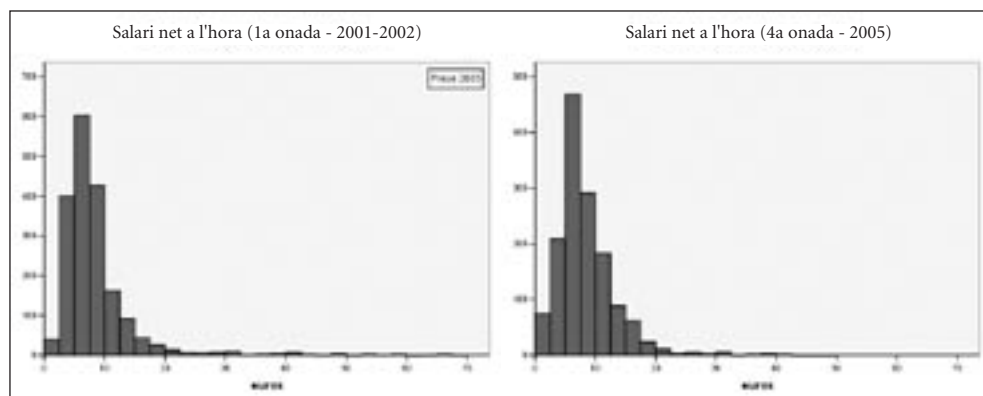
Els salaris d'homes i dones disten enormement. En la quarta onada, mentre el salari net al mes és de 1.589€ de mitjana per als homes, per a les dones és de tan sols 1.139€, és a dir, un 28% inferior. A més, entre els homes tan sols un 10% cobren menys de 738€ nets al mes, mentre que hi ha un 30% de dones que cobren menys de 750€, i en l'extrem oposat, més d'un 20% d'homes cobren més de 2.000€ nets al mes, mentre que només un 10% de les dones supera aquesta quantitat. És més, menys del 25% de les dones tenen un salari net al mes superior al salari net al mes mitjà dels homes.

Taula 51.

Salari per hora net estandarditzat segons el nombre de pagues anuals de la població ocupada de 16 a 64 anys, per sexe

Salari hora net	1a onada (2001-2002) (Preus 2005)			4a onada (2005)		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
N	967	895	1.862	709	726	1.435
Mitjana	8,83	7,95	8,41	9,03	7,71	8,36
Desviació típica	6,71	5,95	6,37	5,02	4,81	4,96
Mínim	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Màxim	69,3	59,4	69,3	40,7	39,5	40,72
D1	4,07	3,78	3,87	4,43	2,88	3,64
D2	4,95	4,62	4,78	5,65	4,46	5,05
Q1	5,52	4,86	5,12	6,06	4,91	5,44
D3	5,92	5,15	5,45	6,41	5,34	5,77
D4	6,60	5,76	6,19	7,26	5,97	6,49
D5/Q2	7,39	6,36	6,93	8,08	6,59	7,36
D6	8,20	7,38	7,92	8,97	7,44	8,32
D7	9,10	8,32	8,78	10,07	9,18	9,66
Q3	9,86	8,96	9,24	10,77	9,89	10,11
D8	10,71	9,60	10,32	12,02	10,65	11,11
D9	13,94	12,97	13,45	14,69	13,47	14,13

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

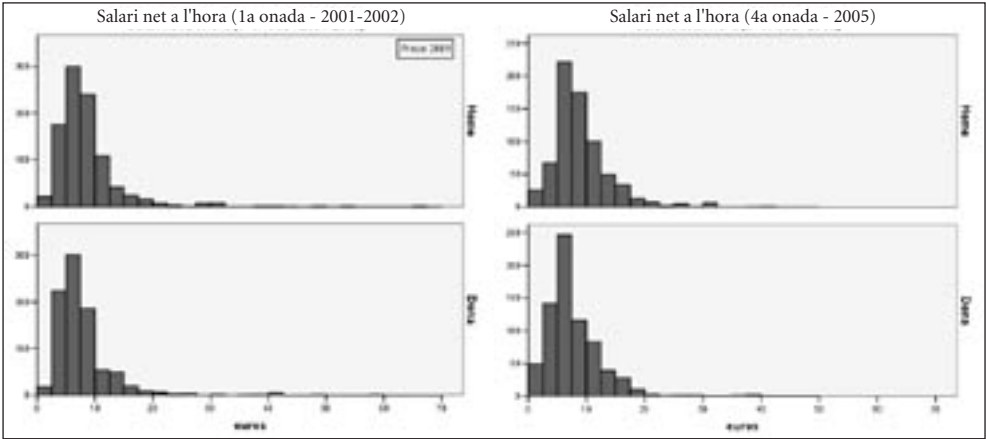
Gràfic 114.**Salari net a l'hora de la població ocupada de 16 a 64 anys**

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

El salari net a l'hora mitjà de la quarta onada és de 8,36€, la qual cosa suposa una disminució del 0,6% respecte de la primera onada en preus de 2005 (8,41€). Com en el cas del salari mensual, les dades presenten una gran variabilitat; en la quarta onada un 10% dels ocupats cobra menys de 3,64€ l'hora; fins a un 25%, menys de 5,44€; la meitat, menys de 7,36€; un 25%, més de 10,11€, i només un 10%, més de 14,13€. També en el salari net a l'hora es posen de manifest grans diferències entre homes i dones. La mitjana dels homes és de 9,03€ i la de les dones, de 7,71€, que comparat amb la primera onada representa un augment del 2,2% en els homes, però una reducció del 3% en les dones.

La distribució del salari per decils i quartils posa de relleu grans desequilibris entre homes i dones: fins a un 40% de les dones té un salari net l'hora inferior a 6€ i només un 25% cobra més de 10€, mentre que per als homes, només un 25% té un salari net l'hora inferior als 6€ i més d'un 30% cobra més de 10€.

Gràfic 115.
Salari net a l'hora de la població ocupada de 16 a 64 anys, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

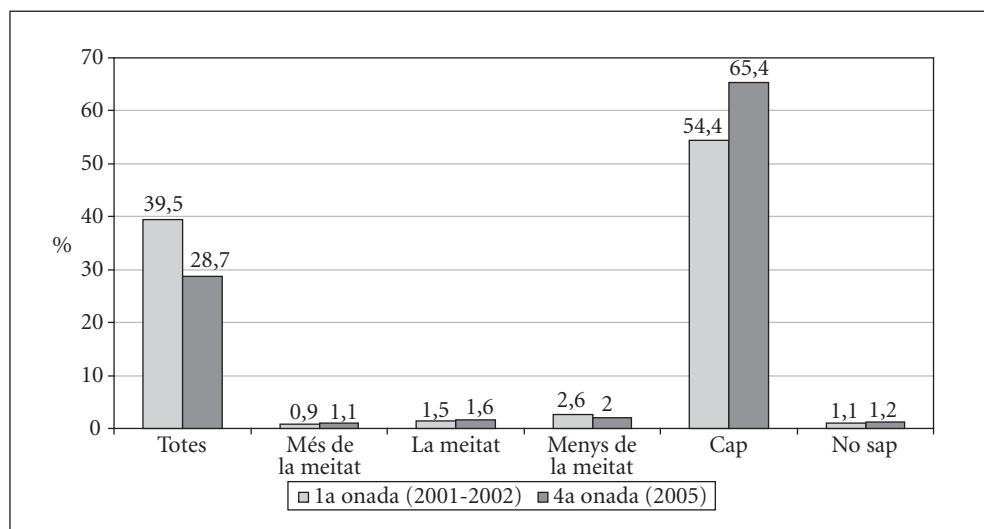
Taula 52.
Població ocupada de 16 a 64 anys segons la part d'hores extraordinàries que es paguen a part del sou, per sexe

Part d'hores extraordinàries pagades	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Totes	239	46,5	99	29,0	338	39,5	91	34,1	33	20,1	124	28,7
Més de la meitat	5	1,0	3	0,8	8	0,9	5	1,8	0	0,0	5	1,1
La meitat	11	2,1	2	0,6	13	1,5	7	2,6	0	0,0	7	1,6
Menys de la meitat	13	2,5	10	2,8	22	2,6	9	3,2	0	0,1	9	2,0
Cap	240	46,6	226	66,3	466	54,4	152	57,0	131	78,8	282	65,4
No sap	7	1,4	2	0,6	9	1,1	4	1,4	2	0,9	5	1,2
Total	514	100	342	100	856	100	266	100	166	100	432	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 116.

Població ocupada de 16 a 64 anys, segons la part d'hores extraordinàries que es paguen a part del sou

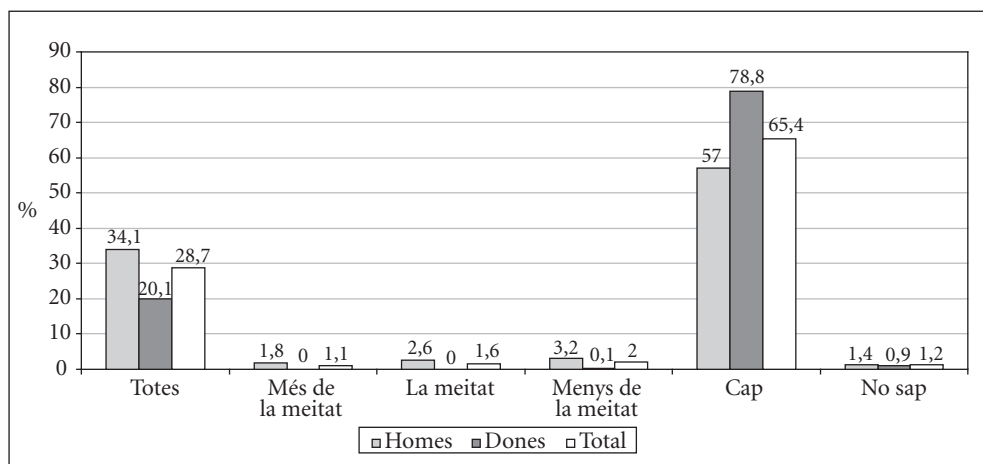
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Entre la població ocupada que fa hores extraordinàries, la gran majoria no les cobra (65%) segons la informació de la quarta onada, mentre que fins a un 29% les cobra totes. Respecte a la primera onada es produeix un notable augment dels ocupats que no cobren cap hora extraordinària i una disminució dels que les cobren totes.

Les diferències entre homes i dones novament posen de manifest pitjors condicions de treball per a les dones, ja que fins a un 79% no cobra cap de les hores extraordinàries que fa i només un 20% les cobra totes, mentre que entre els homes només un 57% no en cobra cap i fins a un 34% les cobra totes.

Gràfic 117.

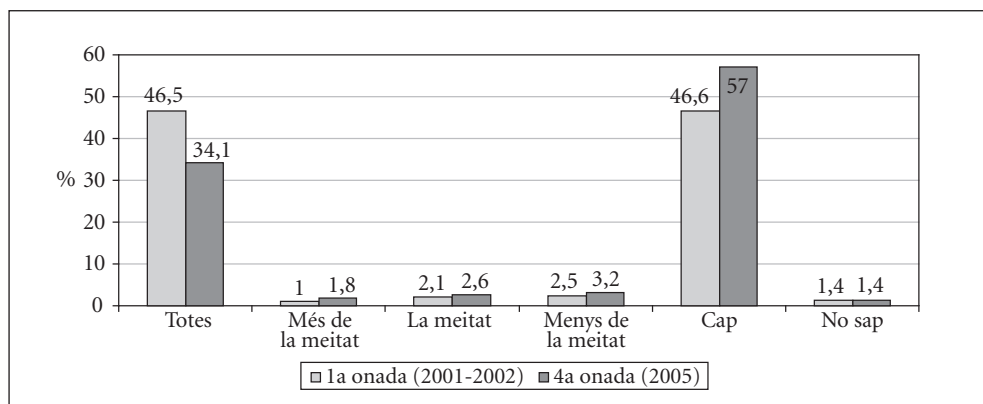
Població ocupada de 16 a 64 anys segons la part d'hores extraordinàries que es paguen a part del sou, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Gràfic 118.

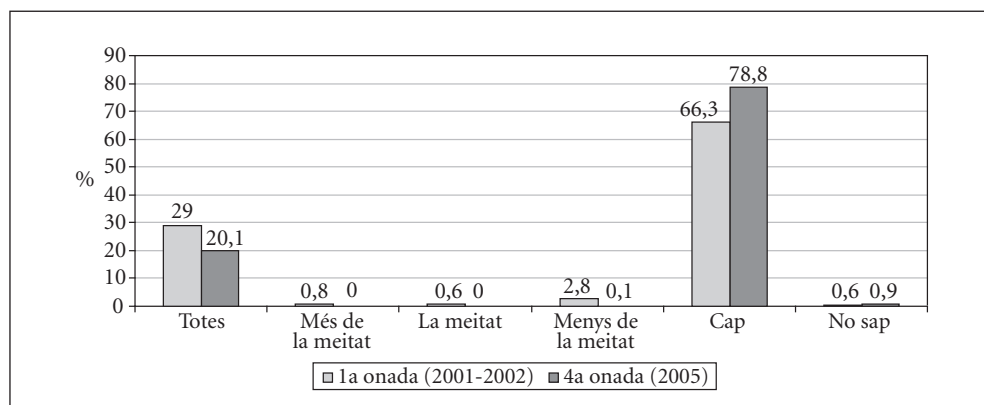
Homes ocupats de 16 a 64 anys, segons la part d'hores extres que es paguen a part del sou

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 119.

Dones ocupades de 16 a 64 anys, segons la part d'hores extres que es paguen a part del sou

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

L'evolució entre la primera i la quarta onada és molt similar per a homes i dones. En ambdós casos es produeix un augment important de la població que no cobra cap de les hores extres que fa i una reducció important de la que les cobra totes.

Satisfacció**Taula 53.**

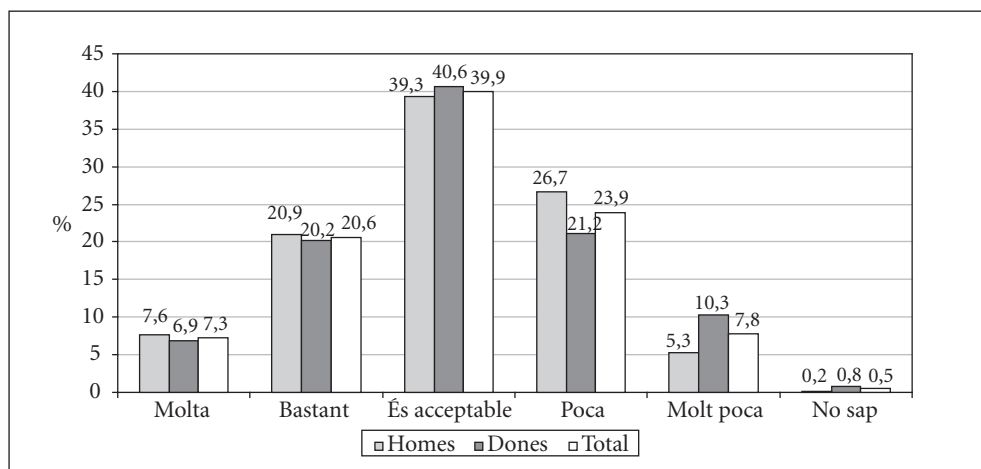
Població ocupada de 16 a 64 anys segons satisfacció, per sexe

Grau de satisfacció	4a onada (2005)						4a onada (2005)					
	Satisfacció amb el salari						Satisfacció amb la relació amb els companys					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Molta	56	7,6	51	6,9	107	7,3	243	35,4	275	41,4	518	38,4
Bastant	153	20,9	149	20,2	302	20,6	253	36,9	227	34,2	480	35,6
És acceptable	287	39,3	299	40,6	586	39,9	161	23,4	143	21,5	303	22,5
Poca	195	26,7	156	21,2	351	23,9	19	2,8	9	1,4	28	2,1
Molt poca	39	5,3	76	10,3	115	7,8	9	1,4	9	1,4	19	1,4
No sap	1	0,2	6	0,8	7	0,5	1	0,1	0	0,1	1	0,1
Total	731	100	737	100	1.468	100	686	100	663	100	1.349	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Gràfic 120.

Població ocupada de 16 a 64 anys segons satisfacció amb el salari, per sexe

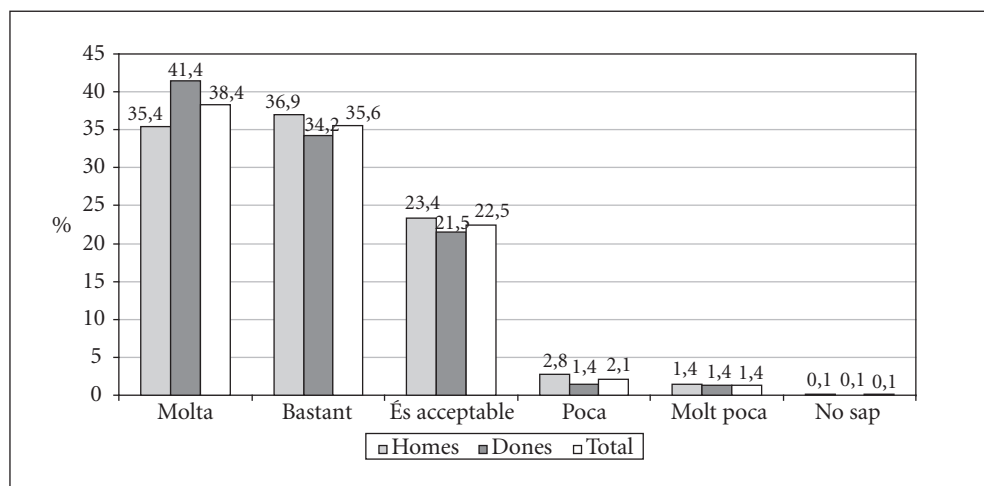

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

La majoria dels ocupats (40%) considera que el salari que percep per la seva feina és acceptable i un 28% es mostra molt o bastant satisfet amb el salari. Fins a un 24% es mostra poc satisfet i només un 8% molt poc satisfet. Les diferències entre homes i dones no són gaire rellevants, excepte entre els que es mostren menys satisfets amb el salari, mentre que un 10% de les dones estan molt poc satisfetes amb el salari i un 21% poc, entre els homes tan sols un 5% es mostren molt poc satisfets i fins a un 27% es mostren poc satisfets.

Gràfic 121.

Població ocupada de 16 a 64 anys segons satisfacció amb la relació amb els companys, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

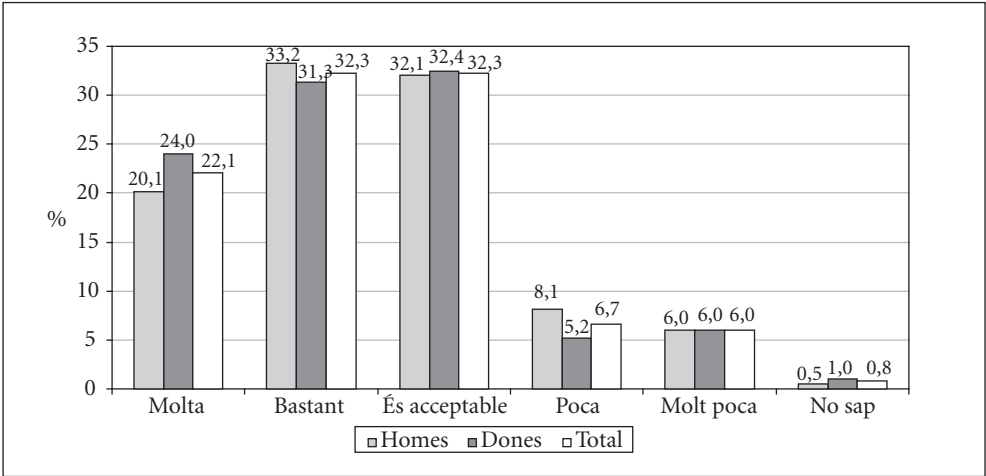
La gran majoria dels ocupats està satisfet amb la relació amb els companys; un 38% molt satisfets, un 36% bastant i un 23% la consideren acceptable, i només un 4% es mostren poc o molt poc satisfets. Per sexes les diferències són molt petites, si bé les dones semblen mostrar-se satisfetes de la relació amb els companys amb major mesura que els homes; un 41% es declara molt satisfeta mentre que entre els homes s'hi senten un 35%.

Taula 54.
Població ocupada de 16 a 64 anys segons satisfacció, per sexe

Grau de satisfacció	4a onada (2005)						4a onada (2005)					
	Satisfacció amb la relació amb el cap						Satisfacció amb la jornada laboral					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Molta	129	20,1	158	24,0	286	22,1	96	13,2	146	19,8	243	16,5
Bastant	213	33,2	206	31,3	418	32,3	194	26,6	223	30,3	417	28,4
És acceptable	205	32,1	213	32,4	419	32,3	297	40,6	255	34,6	552	37,6
Poca	52	8,1	34	5,2	86	6,7	94	12,9	68	9,2	162	11,0
Molt poca	38	6,0	39	6,0	78	6,0	48	6,6	44	5,9	92	6,3
No sap	3	0,5	7	1,0	10	0,8	1	0,1	1	0,1	1	0,1
Total	640	100	657	100	1.298	100	731	100	737	100	1.468	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Gràfic 122.
Població ocupada de 16 a 64 anys segons satisfacció amb la relació amb el cap, per sexe

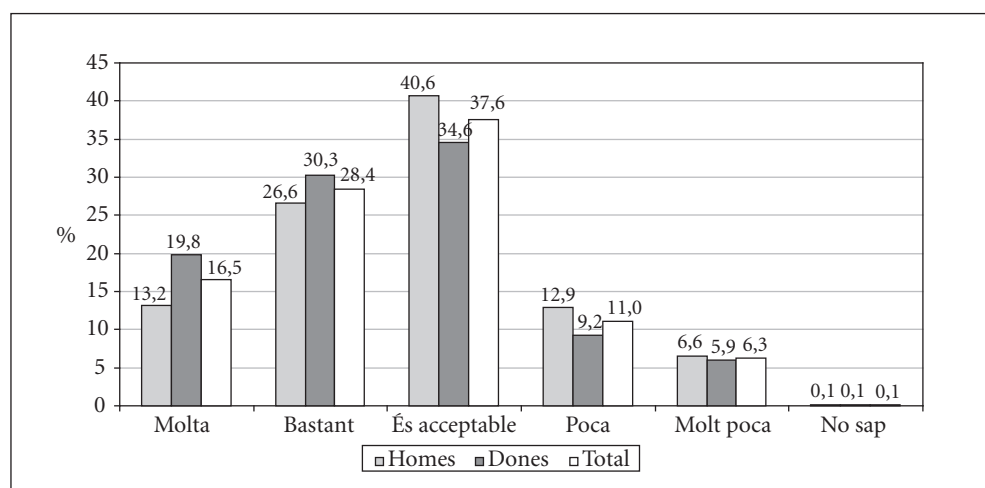

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

La relació amb el cap també presenta graus de satisfacció molt elevats tant per a homes com per a dones. En conjunt, un 22% se sent molt satisfet, un 32% bastant satisfet, un altre 32% acceptablement satisfet, un 7% poc satisfet i un 6% molt poc satisfet.

Gràfic 123.

Població ocupada de 16 a 64 anys segons satisfacció amb la jornada laboral, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

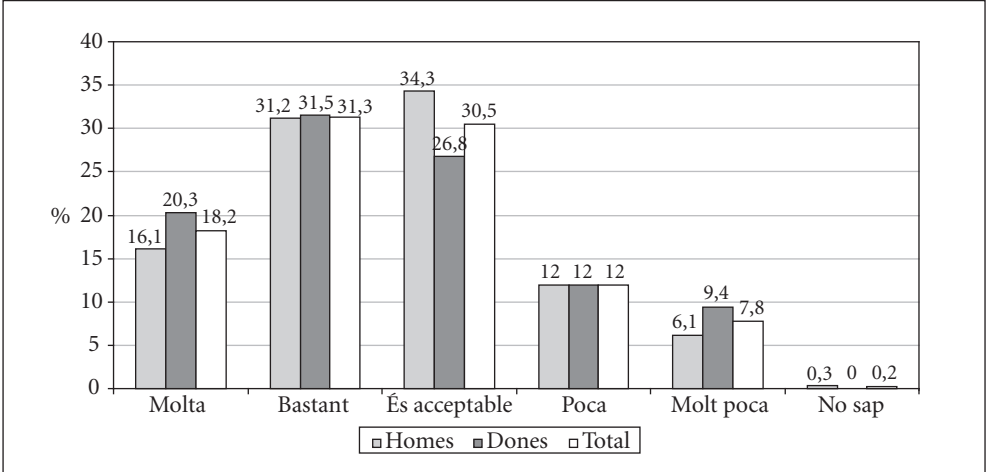
La majoria de la població ocupada es mostra acceptablement satisfeta amb la jornada laboral (38%), un 28% bastant satisfeta i un 17% molt satisfeta. Per contra, un 11% es considera poc satisfeta amb la jornada laboral i un 6% molt poc satisfeta. La distribució per sexes sembla indicar que les dones estan més satisfetes que els homes amb la jornada laboral, ja que la meitat es consideren molt satisfetes o bastant, mentre que entre els homes només s'hi mostren el 40%.

Taula 55.
Població ocupada de 16 a 64 anys segons satisfacció, per sexe

Grau de satisfacció	4a onada (2005)						4a onada (2005)					
	Satisfacció amb les condicions de l'espai de treball						Satisfacció amb el temps invertit en desplaçar-se a la feina					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Molta	118	16,1	150	20,3	267	18,2	210	29,2	237	32,8	448	31,0
Bastant	228	31,2	232	31,5	460	31,3	177	24,5	195	26,9	372	25,7
És acceptable	250	34,3	197	26,8	448	30,5	202	27,9	166	23,0	368	25,5
Poca	88	12,0	88	12,0	176	12,0	76	10,6	65	9,0	142	9,8
Molt poca	45	6,1	69	9,4	114	7,8	50	6,9	60	8,2	110	7,6
No sap	2	0,3	0	0,0	3	0,2	7	0,9	0	0,0	7	0,5
Total	731	100	737	100	1.468	100	722	100	723	100	1.445	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Gràfic 124.
Població ocupada de 16 a 64 anys segons satisfacció amb les condicions de l'espai de treball, per sexe

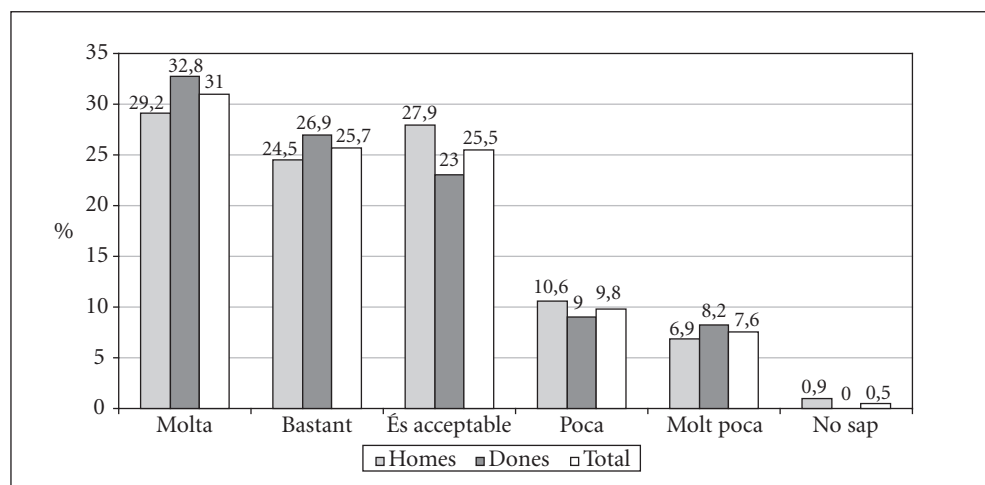

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Un 18% dels ocupats es mostra molt satisfet amb les condicions de l'espai de treball, un 31% bastant, un altre 31% les consideren acceptables, un 12% mostren poca satisfacció i un 8% molt poca. Entre les dones, el percentatge d'ocupades que es mostra molt satisfeta arriba al 20%, però al mateix temps, el percentatge que es mostra molt poc satisfeta supera el 9%, en ambdós casos percentatges superiors als dels homes.

Gràfic 125.

Població ocupada de 16 a 64 anys segons satisfacció amb el temps invertit en desplaçar-se a la feina, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

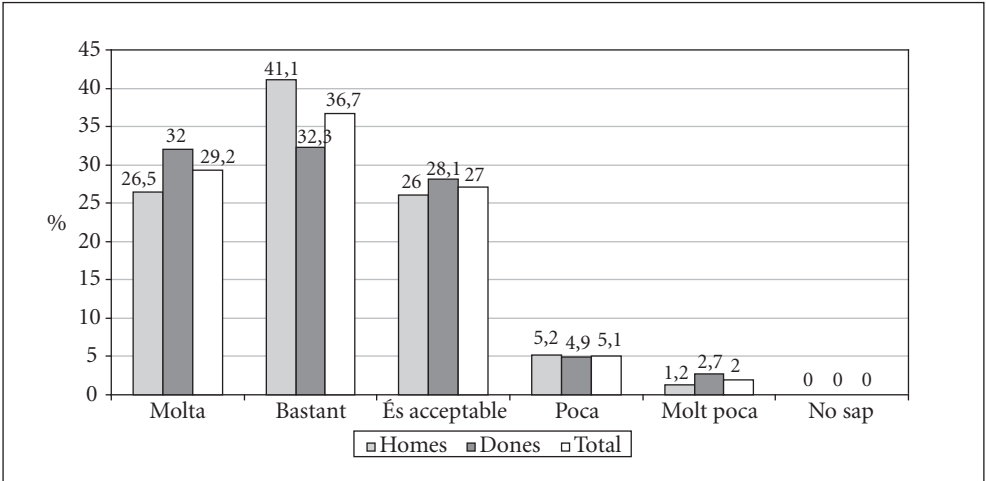
Gairebé un 57% dels ocupats es mostren molt o bastant satisfets en el temps que han d'invertir per desplaçar-se a la feina, i fins a un 26% el considera acceptable, davant del 17% que s'hi mostra poc o molt poc satisfet. Les distribucions d'homes i dones són molt semblants, sense diferències de gaire importància.

Taula 56.
Població ocupada de 16 a 64 anys segons satisfacció, per sexe

Grau de satisfacció	4a onada (2005)						4a onada (2005)					
	Satisfacció amb l'activitat que fa						Satisfacció amb el reconeixement social de la feina					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Molta	193	26,5	236	32,0	428	29,2	72	9,9	67	9,1	140	9,5
Bastant	299	41,1	238	32,3	537	36,7	231	31,6	230	31,2	461	31,4
És acceptable	189	26,0	207	28,1	396	27,0	247	33,8	263	35,7	509	34,7
Poca	38	5,2	36	4,9	74	5,1	120	16,5	125	17,0	245	16,7
Molt poca	9	1,2	20	2,7	29	2,0	34	4,7	43	5,9	78	5,3
No sap	0	0,0	0	0,0	0	0,0	26	3,5	9	1,2	34	2,3
Total	728	100	736	100		100	731	100	736	100		100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Gràfic 126.
Població ocupada de 16 a 64 anys segons satisfacció amb l'activitat que fa, per sexe

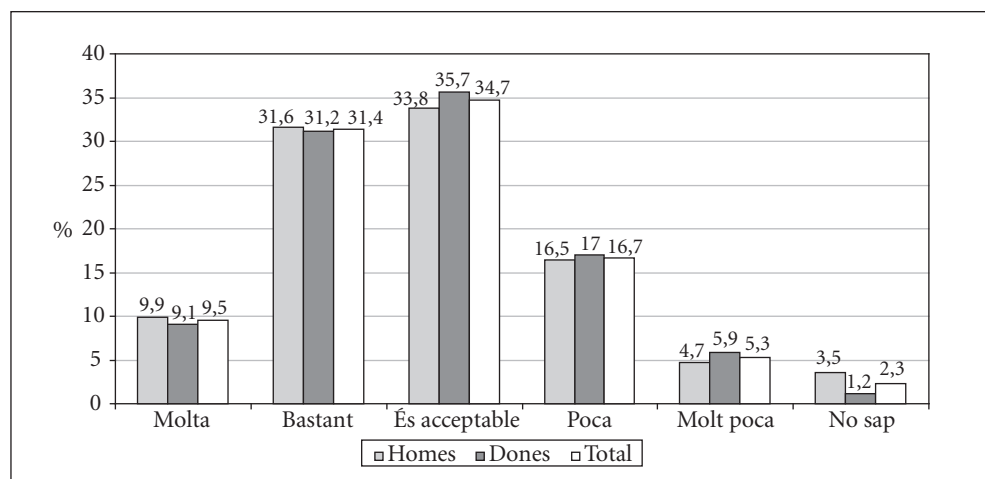

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

En relació amb l'activitat que fan els ocupats, un 37% es mostra bastant satisfet, un 29% molt satisfet, i tan sols un 7% poc o molt poc satisfet. Per sexes les dones semblen mostrar-se més satisfetes que els homes, ja que entre elles fins a un 32% es mostra molt satisfeta amb la seva activitat, quan entre els homes s'hi mostren un 27%.

Gràfic 127.

Població ocupada de 16 a 64 anys segons satisfacció amb el reconeixement social de la feina, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

La majoria dels ocupats considera acceptable el reconeixement social de la feina que fa (35%), un 31% es considera bastant satisfet i un 17% poc satisfet, mentre que tan sol un 10% es considera molt satisfet i un 5% molt poc satisfet. No s'observen diferències en la satisfacció amb el reconeixement social de la feina que fan entre homes i dones.

Relacions laborals

Taula 57.

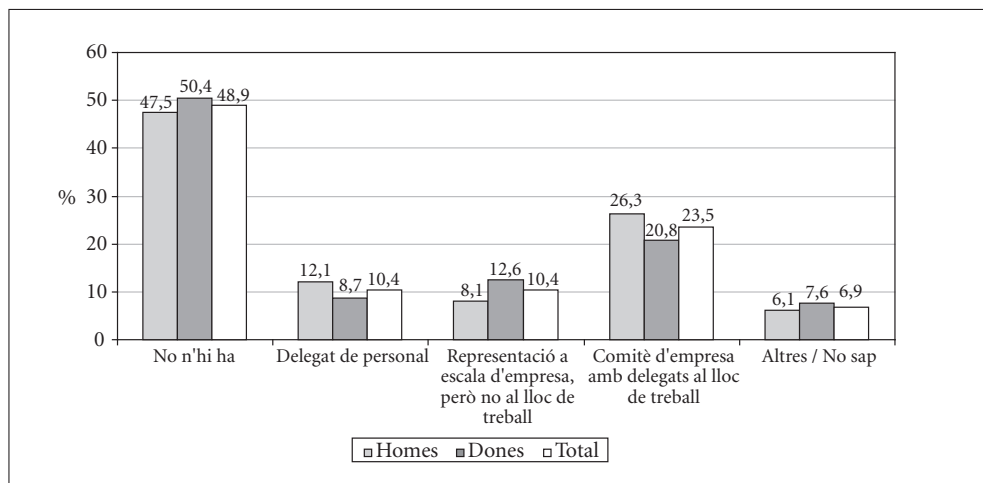
Població ocupada de 16 a 64 anys segons la representació sindical a l'empresa on treballa, per sexe

Representació sindical	4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%
No n'hi ha	346	47,5	371	50,4	718	48,9
Delegat de personal	88	12,1	64	8,7	152	10,4
Representació a escala d'empresa, però no al lloc de treball	59	8,1	93	12,6	152	10,4
Comitè d'empresa amb delegats al lloc de treball	192	26,3	153	20,8	345	23,5
Altres / No sap	45	6,1	56	7,6	101	6,9
Total	730	100	737	100	1.467	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Gràfic 128.

Població ocupada de 16 a 64 anys segons la representació sindical a l'empresa on treballa, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Fins a un 49% dels ocupats afirma que no hi ha representació sindical a la seva empresa, un 24% afirma que hi ha comitè d'empresa amb delegats al seu lloc de treball; un 10%, que hi ha un delegat de personal, i un altre 10%, que hi ha representació a escala d'empresa, però no al seu lloc de treball. El 7% restant correspon als que responen "altres" o que no saben si hi ha representació sindical.

Per sexes les diferències no són gaire destacables, si bé entre les dones hi una proporció més gran que entre els homes que diuen que no hi ha representació sindical o que la representació és a escala d'empresa però no al seu lloc de treball, i una proporció menor que diuen que hi ha delegat de personal o comitè d'empresa amb delegats al seu lloc de treball.

Taula 58.

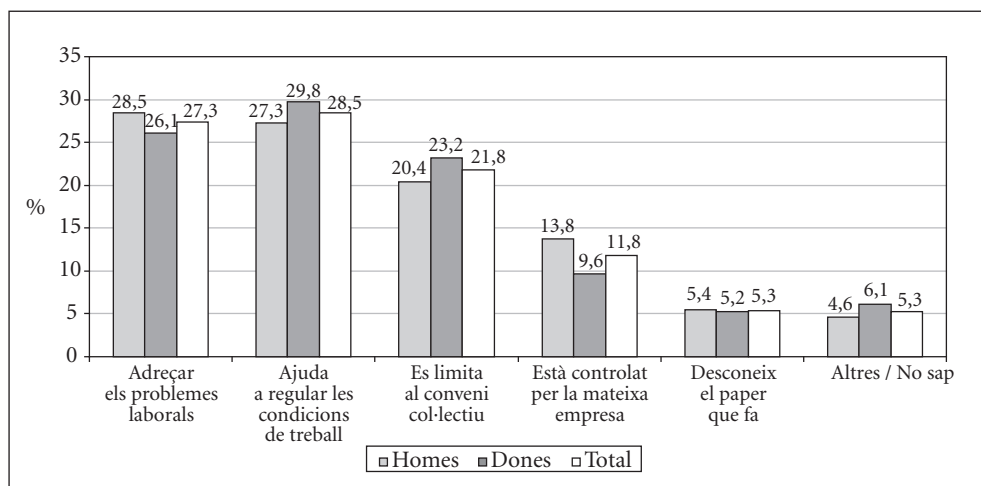
Població ocupada de 16 a 64 anys segons la visió del paper del sindicat a l'empresa on treballa, per sexe

Paper del sindicat	4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%
És un organisme on puc adreçar els problemes laborals per tractar de resoldre'ls	98	28,5	83	26,1	182	27,3
És un organisme que ajuda a regular les condicions de treball en un sentit positiu	94	27,3	95	29,8	189	28,5
És un organisme que es limita al conveni col·lectiu, però no incideix en les condicions laborals quotidianes	70	20,4	74	23,2	145	21,8
És un organisme que està controlat per la mateixa empresa i no té cap incidència	47	13,8	31	9,6	78	11,8
Desconeix el paper que fa	19	5,4	17	5,2	35	5,3
Altres / No sap	16	4,6	19	6,1	35	5,3
Total	345	100	319	100	664	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Gràfic 129.

Població ocupada de 16 a 64 anys segons la visió del paper del sindicat a l'empresa on treballa, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

D'entre els ocupats que afirmen tenir representació sindical a l'empresa, un 27% creu que és un organisme on poden adreçar els problemes laborals per tractar de resoldre'ls, un 29% considera que és un organisme que ajuda a regular les condicions de treball en un sentit positiu; un 22% pensa que és un organisme que es limita al conveni col·lectiu, però que no incideix en les condicions laborals quotidianes, fins a un 12% diu que és un organisme controlat per la mateixa empresa i que no té cap incidència, i un 5% desconeix el paper que fa.

Vida laboral passada

Taula 59.

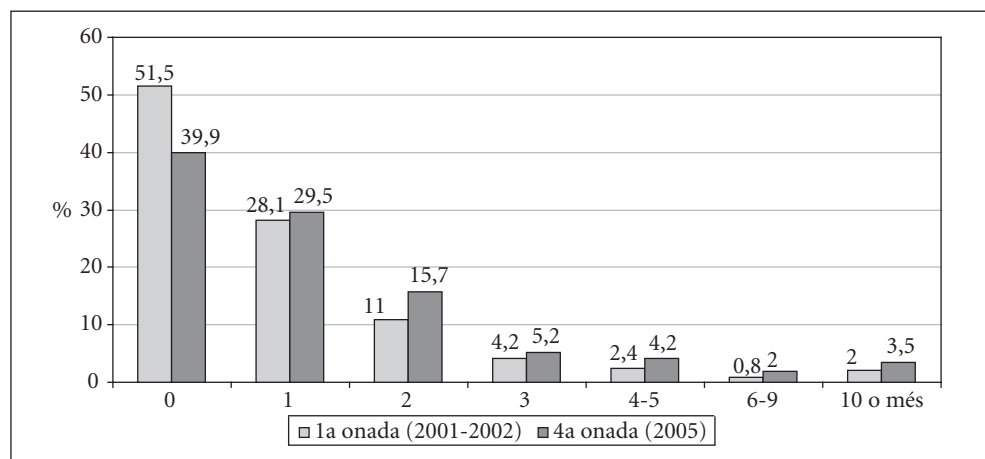
Població ocupada de 16 a 64 anys segons el nombre de vegades que ha estat a l'atur, per sexe

Nre. de vegades a l'atur	1a onada (2001-2002)						4a onada (2005)					
	Homes		Dones		Total		Homes		Dones		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
0	572	51,4	517	51,6	1.089	51,5	319	40,2	291	39,6	611	39,9
1	324	29,2	271	27,0	595	28,1	239	30,1	212	28,9	451	29,5
2	122	10,9	110	11,0	232	11,0	126	15,9	114	15,5	240	15,7
3	45	4,1	44	4,4	89	4,2	44	5,5	35	4,8	79	5,2
4-5	28	2,5	23	2,3	51	2,4	29	3,6	36	4,9	64	4,2
6-9	3	0,3	14	1,4	17	0,8	10	1,3	20	2,7	30	2,0
10 o més	19	1,7	23	2,3	43	2,0	27	3,4	26	3,6	54	3,5
Total	1.112	100	1.003	100	2.115	100	793	100	735	100	1.529	100

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 130.

Població ocupada de 16 a 64 anys, segons el nombre de vegades que ha estat a l'atur

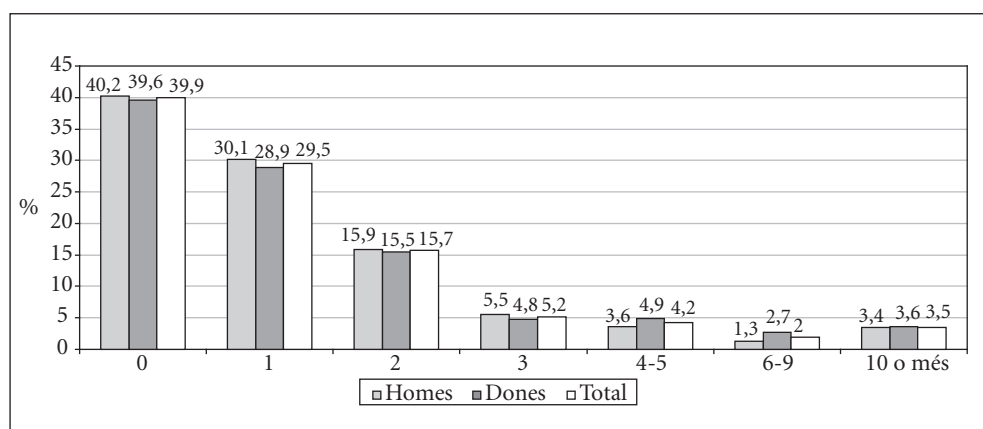

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

En la quarta onada, un 40% dels ocupats diuen no haver estat mai a l'atur, percentatge més d'11 punts percentuals inferior al de la primera onada. Fins a un 45% hi ha estat tan sols una o dues vegades (39% en la primera onada); un 11%, entre tres i nou vegades (un 8% en la primera onada), i un 3,5% hi ha estat deu vegades o més (2% en la primera onada).

Gràfic 131.

Població ocupada de 16 a 64 anys segons el nombre de vegades que ha estat a l'atur, per sexe

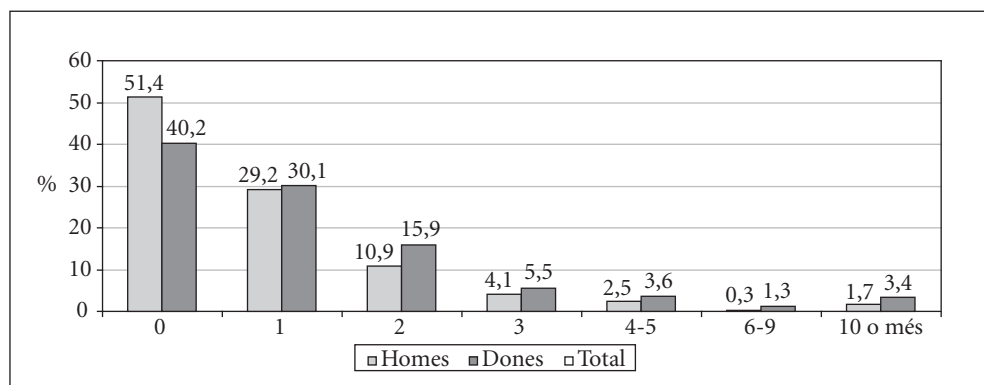

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Per sexes no es detecta cap diferència significativa entre homes i dones, les dues distribucions de la quarta onada són pràcticament iguals.

Gràfic 132.

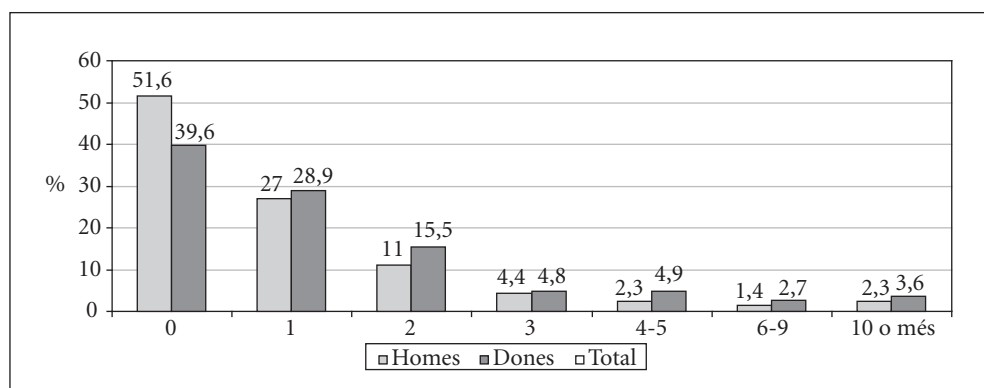
Homes ocupats de 16 a 64 anys, segons el nombre de vegades que ha estat a l'atur

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 133.

Dones ocupades de 16 a 64 anys, segons el nombre de vegades que ha estat a l'atur

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

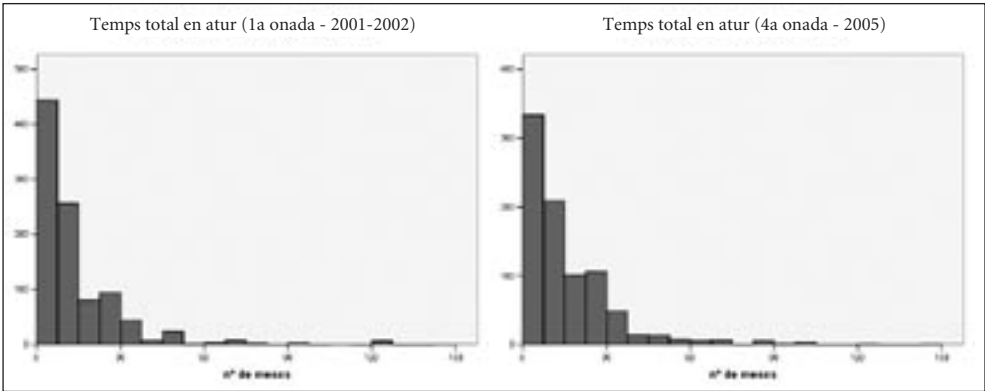
L'evolució per homes i dones és també pràcticament idèntica; una disminució dels ocupats que no ha estat mai a l'atur, i un augment dels que hi ha estat alguna vegada.

Taula 6o.
Temps total a l'atur de la població ocupada de 16 a 64 anys, per sexe

Temps total a l'atur (mesos)	1a onada (2001-2002)			4a onada (2005)		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
N	519	460	978	445	415	860
Mitjana	10,4	17,7	13,8	13,7	17,8	15,7
Desviació típica	11,1	20,7	16,7	14,4	18,8	16,8
Mínim	0	0	0	0	0	0
Màxim	106	150	150	123	150	150
Q1	3	5	4	4	6	5
Q2	7	12	9	10	12	12
Q3	12	24	18	18	24	23

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 134.
Temps total a l'atur de la població ocupada de 16 a 64 anys

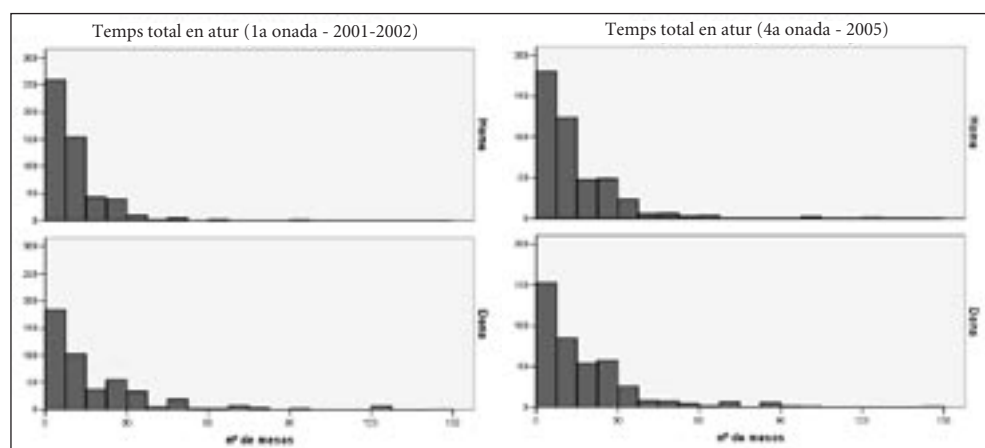

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Entre els ocupats que han passat alguna vegada per l'atur, el període mitjà d'atur acumulat és, en la quarta onada, de gairebé un any i quatre mesos, dos mesos més que en la primera onada. La variabilitat de les dades, però, és molt elevada, fins al punt que un 25% hi ha estat cinc mesos o menys, i un altre 25% vint-i-tres mesos o més.

Gràfic 135.

Temps total a l'atur de la població ocupada de 16 a 64 anys, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

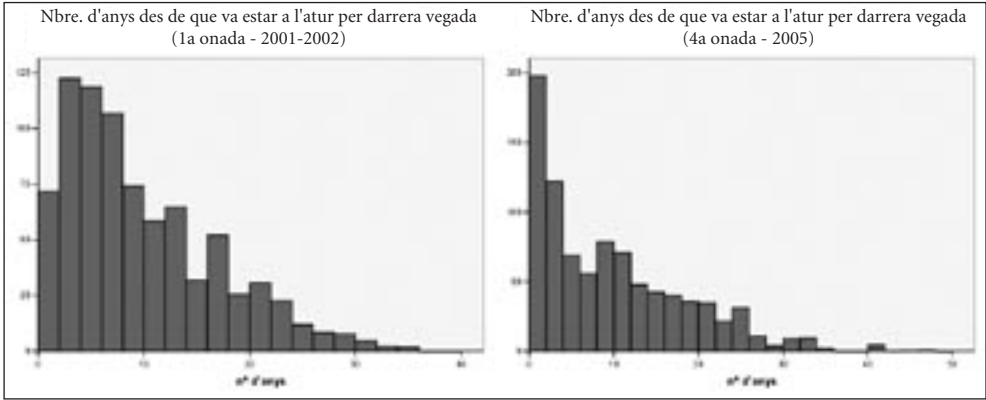
Per sexes es detecten diferències importants, i una vegada més són desfavorables per a les dones, ja que el temps en atur acumulat és superior al dels homes. De mitjana i en la quarta onada, les dones acumulen més d'un any i mig d'atur al llarg de la seva vida laboral, mentre que per als homes la mitjana és més de quatre mesos inferior. Respecte de la primera onada, però, s'ha reduït la diferència, ja que aleshores el temps mitjà a l'atur de les dones era també proper a l'any i mig, mentre que per als homes era inferior a l'any. La distribució de la quarta onada també posa de manifest que per a un 25% de les dones el temps a l'atur era igual o superior al dos anys, i per a un altre 25% era inferior al mig any, i per als homes, per a un 25% era superior a l'any i mig, i per a un altre 25% era inferior als quatre mesos.

Taula 61.
Anys que fa que va estar a l’atur per darrera vegada de la població ocupada de 16 a 64 anys, per sexe

Nombre d’anys que fa que va estar a l’atur per darrera vegada	1a onada (2001-2002)			4a onada (2005)		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
N	434	384	817	459	430	889
Mitjana	9,6	8,8	9,3	10,6	8,9	9,8
Desviació típica	7,0	7,1	7,1	9,1	8,0	8,6
Mínim	0	0	0	1	1	1
Màxim	31	34	34	47	46	47
Q1	4	3	4	3	2	2
Q2	8	7	7	9	6	8
Q3	14	13	13	16	15	15

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Gràfic 136.
Anys que fa que va estar a l’atur per darrera vegada de la població ocupada de 16 a 64 anys

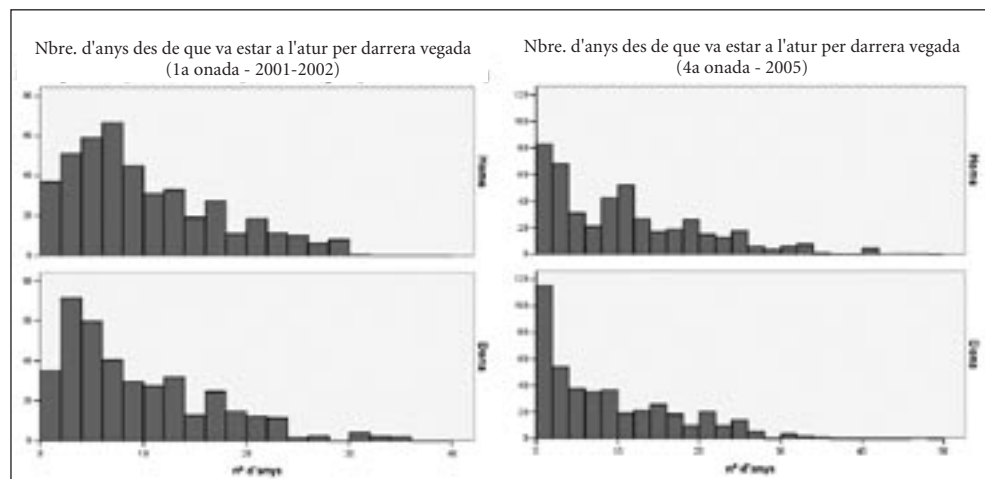

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

De mitjana i en la quarta onada, els ocupats que han estat alguna vegada a l'atur fa gairebé deu anys que hi van estar, mig any més sense estar a l'atur que en la primera onada. Un 25% només fa dos anys o més que hi van estar per darrera vegada, però en l'extrem oposat, un altre 25% fa quinze anys o més que hi va estar per darrera vegada. En la primera onada aquests quartils corresponien als quatre i tretze anys respectivament.

Gràfic 137.

Anys que fa que va estar a l'atur per darrera vegada de la població ocupada de 16 a 64 anys, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i quarta onada, 2005.

Per als homes, les dades de la quarta onada indiquen que fa més de deu anys i mig que van estar a l'atur de mitjana, i per a les dones, que fa gairebé nou anys que hi van estar, la qual cosa representa, respecte a la primera onada, un augment d'un any entre els homes, però de menys de mig any entre les dones.

La meitat de les dones ha estat a l'atur per darrera vegada fa sis anys o menys i la meitat dels homes, fa nou anys o més.

ANNEX 3.
POLÍTIQUES ACTIVES

En la quarta onada del PaD es van introduir per primera vegada una bateria de preguntes relacionades amb les polítiques actives d’ocupació. Aquest annex presenta una anàlisi descriptiva d’aquestes variables, tot i que cal tenir en compte que la reduïda representació de potencials usuaris d’aquestes mesures en la mostra del PaD obliga a prendre els resultats amb cautela. Considerant que la població potencial usuària està formada per les persones de setze a seixanta-quatre anys en situació d’atur, pels inactius que busquen feina i pels ocupats de la mateixa franja d’edat que des de la darrera entrevista han passat per períodes d’atur i/o inactivitat, la mostra d’usuaris potencials és de 533 persones, de les quals 429 responen a la pregunta que fa referència al fet d’haver anat a algun centre amb l’objectiu que l’ajudin a trobar feina o no mentre estaven aturats o inactius.

Dades bàsiques

La taula 62 mostra la distribució d’aquests usuaris potencials en funció de si han anat o no a algun centre amb l’objectiu que l’ajudin a trobar feina, i com es pot observar, fins a un 59% declaren haver acudit a algun tipus de centre amb aquest objectiu.

Taula 62.
Distribució dels usuaris potencials, segons hagin acudit a algun centre per trobar feina o no

Va acudir a algun centre amb l'objectiu de trobar una feina	4a onada (2005)	
	n	%
Sí	254	59,3
No	174	40,7
Total	429	100

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

Els centres més utilitzats per aquests 254 usuaris van ser amb enorme diferència les oficines de treball de la Generalitat (68%), i en una proporció molt menor els ajuntaments o serveis locals d'ocupació (9%) i centres o entitats privades (8%).

Taula 63.

Tipus de centres a què van acudir els usuaris

Va acudir a...	4a onada (2005)									
	OTG		Ajuntament / Servei local d'ocupació		Centre o entitat privada		Altres		No sap	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Sí	174	68,3	23	9,1	20	8,0	37	14,5	10	3,9
No	81	31,7	231	90,9	234	92,0	217	85,5	244	96,1
Total	254	100	254	100	254	100	254	100	254	100

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

Entre els usuaris, més de la meitat van acudir a un únic centre (53%), i una tercera part a dos. El restants van acudir a més de dos centres, concretament un 9% van acudir a de tres a cinc centres i un 4% a més de cinc.

Taula 64.

Nombre de centres a què van acudir els usuaris

A quants centres va anar	4a onada (2005)	
	n	%
1	120	52,7
2	77	33,9
3-5	21	9,1
6-10	6	2,8
11 o més	3	1,5
Total	228	100

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

En més d'un 90% dels casos el centre on van acudir els aturats o inactius per tal de trobar una feina van demanar-los les seves dades, però en un 7% dels casos no se'ls va demanar aquesta informació.

Taula 65.
Centres en què es va preguntar per les dades personals als usuaris

Li van demanar les dades	4a onada (2005)	
	n	%
Sí, en tots el centres	216	89,9
En alguns sí, en d'altres no	7	2,7
En cap centre	18	7,4
Total	240	100

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

La majoria d'usuaris d'aquests centres no van participar en cap sessió d'informació i orientació (70%), mentre que el 30% restant sí que ho van fer.

Taula 66.
Centres en què els usuaris van participar en sessions d'informació i orientació

Va participar en sessions d'informació i orientació	4a onada (2005)	
	n	%
Sí, en tots el centres	51	21,4
En alguns sí, en d'altres no	20	8,3
En cap centre	168	70,3
Total	239	100

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

Finalment, entre les persones que en el moment de l'entrevista de la quarta onada estan en situació d'atur o d'inactivitat, i que anteriorment han passat per algun centre amb l'objectiu de trobar feina, més de la meitat declara que ja no assisteix a cap centre amb aquest objectiu.

Taula 67.

Usuaris que encara assisteixen a algun centre

Encara assisteix a algun centre	4a onada (2005)	
	n	%
Si	79	48,4
No	84	51,6
Total	162	100

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

Anàlisi de la població usuària

A continuació es presenta, en primer lloc, una comparació entre la població usuària d'aquests centres i la que no n'ha fet ús, en funció de les característiques principals, i en segon lloc, la mateixa comparació però només entre les persones que en el moment de l'entrevista estaven ocupades.

Les dones són majoria tant entre la població usuària com entre la no usuària (entre el 52% i el 58%), el percentatge d'usuàries no és significativament més elevat que entre els homes; un 62% respecte d'un 56%.

Taula 68.

Usuaris potencials, per sexe

Sexe	Usuaris		No usuaris		Total		%	Significació
	n	%	n	%	n	%	Usuaris	
Home	106	41,7	83	47,7	189	44,2	56,1	n.s.
Dona	148	58,3	91	52,3	239	55,7	61,9	n.s.
Total	254	100	174	100	429	100	59,3	

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

L'edat sembla un factor relacionat amb la utilització d'aquests centres per tal de trobar feina. El major pes entre la població usuària el tenen les persones de quaranta-cinc a

cinquante-quatre anys (27%), mentre que entre els no usuaris només representen el 16%, i el percentatge d'usuaris és en aquest grup d'edat significativament més gran que en la resta, un 71%.

Taula 69.

Usuaris potencials, per edat

Edat	Usuaris		No usuaris		Total		%	Significació
	n	%	n	%	n	%	Usuaris	
15-24	57	22,4	44	25,3	101	23,6	56,4	n.s.
25-34	61	24,0	50	28,7	111	25,9	55,0	n.s.
35-44	37	14,6	33	19,0	70	16,4	52,9	n.s.
45-54	69	27,2	28	16,1	97	22,7	71,1	1%
55-64	30	11,8	19	10,9	49	11,4	61,2	n.s.
Total	254	100	174	100	429	100	59,3	

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

La distribució per nivell d'estudis màxim assolit mostra diferències significatives en la utilització dels centres de recerca de feina de la població amb nivells d'estudis més baixos respecte de la resta. Entre els que com a màxim han completat estudis primaris o obligatoris, el percentatge d'usuaris (66%) és significativament més elevat.

Taula 70.

Usuaris potencials, per nivell d'estudis

Nivell d'estudis	Usuaris		No usuaris		Total		%	Significació
	n	%	n	%	n	%	Usuaris	
Primaris o obligatoris	136	54,6	69	39,4	205	48,3	66,3	1%
Secundaris postobligatoris	81	32,5	71	40,6	152	35,8	53,3	n.s.
Universitaris	32	12,9	35	20,0	67	15,8	47,8	n.s.
Total	249	100	175	100	424	100	58,7	

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

La immensa majoria d'usuaris d'aquests centres són persones que ja han treballat anteriorment (90%), tot i que aquest percentatge és molt similar entre els no usuaris

(88%), i no hi ha diferències significatives en el percentatge d'usuaris entre els que han treballat anteriorment (60%) i els que no ho han fet mai (53%).

Taula 71.

Usuaris potencials, segons si han treballat alguna vegada o no

Ha treballat abans	Usuaris		No usuaris		Total		%	Significació
	n	%	n	%	n	%	Usuaris	
Sí	226	90,4	148	87,6	374	89,3	60,4	n.s.
No	24	9,6	21	12,4	45	10,7	53,3	n.s.
Total	250	100	169	100	419	100	59,7	

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

Pel que fa als ingressos equivalents de les llars dels usuaris potencials, s'observa com entre les persones que viuen en llars que estan en situació de pobresa el percentatge d'usuaris (67%) és significativament superior a la resta, i tot i que no s'observen diferències significatives també sembla que passa el contrari en les llars que tenen més ingressos, ja que el percentatge d'usuaris (48%) és el menor.

Taula 72.

Usuaris potencials, per nivell d'ingressos a la llar

Ingressos llar	Usuaris		No usuaris		Total		%	Significació
	n	%	n	%	n	%	Usuaris	
Per sota el llindar de pobresa	73	33,6	36	23,4	109	29,4	67,0	5%
De 7.896€ a 14.000€	78	35,9	55	35,7	133	35,8	58,6	n.s.
De 14.000€ a 22.500€	51	23,5	47	30,5	98	26,4	52,0	n.s.
Més de 22.500€	15	6,9	16	10,4	31	8,4	48,4	n.s.
Total	217	100	154	100	371	100	58,5	

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

Finalment, si analitzem la distribució de la població potencialment usuària en funció de la relació amb l'activitat en el moment de l'entrevista, observem que és clarament

diferent entre els usuaris i els no usuaris. Entre els usuaris, hi ha una taxa d’ocupació de tan sols el 32% davant el 67% dels no usuaris, la qual cosa es tradueix en un percentatge d’utilització entre les persones ocupades (41%) significativament menor al de les persones inactives que busquen feina (81%) i al de les persones en situació d’atur (71%).

Taula 73.
Usuaris potencials, per relació amb l’activitat

Relació amb l’activitat	Usuaris		No usuaris		Total		%	Significació
	n	%	n	%	n	%	Usuaris	
Ocupats	80	31,5	116	66,7	196	45,8	40,8	1%
Aturats	97	38,2	40	23,0	137	32,0	70,8	1%.
Inactius que busquen feina	77	30,3	18	10,3	95	22,2	81,1	1%.
Total	254	100	174	100	429	100	59,3	

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

La gran diferència entre les taxes d’ocupació dels usuaris i els no usuaris estan condicionades pel perfil de persones que utilitzen principalment aquests serveis, que, com hem vist, són majoritàriament persones de més de quarata-quatre anys, amb nivell d’estudis baix i que viuen en llars que estan en situació de pobresa, és a dir, persones que tenen serioses dificultats per trobar feina per altres vies.

Anàlisi de la població usuària ocupada

Taula 74.
Usuaris potencials, per relació amb l’activitat

Relació amb l’activitat	4a onada (2005)	
	n	%
Ocupat	196	45,8
Aturat	137	32,0
Inactiu	95	22,2
Total	429	100

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

L'objectiu d'aquesta anàlisi és veure si hi ha algun tipus de biaix entre les persones que han passat per l'atur o la inactivitat i que posteriorment han trobat feina, en funció de si han utilitzat o no algun centre per trobar feina o no.

Tal com es pot veure en les taules següents no s'observen diferències significatives en relació amb cap de les variables analitzades, exceptuant els treballadors dels serveis, que semblen tenir menor tendència a la utilització d'aquest tipus de servei per trobar feina.

Taula 75.

Usuaris potencials que estan treballant, per sexe

Sexe	Usuaris		No usuaris		Total		%	Significació
	n	%	n	%	n	%	Usuaris	
Home	43	53,8	52	44,8	95	48,5	45,3	n.s.
Dona	37	46,3	64	55,2	101	51,5	36,6	n.s.
Total	80	100	116	100	196	100	40,8	

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

Taula 76.

Usuaris potencials que estan treballant, per edat

Edat	Usuaris		No usuaris		Total		%	Significació
	n	%	n	%	n	%	Usuaris	
15-24	15	18,8	24	20,5	39	19,8	38,5	n.s.
25-34	32	40,0	33	28,2	65	33,0	49,2	n.s.
35-44	17	21,3	27	23,1	44	22,3	38,6	n.s.
45-54	12	15,0	21	17,9	33	16,8	36,4	n.s.
55-64	4	5,0	12	10,3	16	8,1	25,0	n.s.
Total	80	100	117	100	197	100	40,6	

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

Taula 77.
Usuaris potencials que estan treballant, per nivell d'estudis

Nivell d'estudis	Usuaris		No usuaris		Total		%	Significació
	n	%	n	%	n	%	Usuaris	
Primaris o obligatoris	30	39,0	43	37,1	73	37,8	41,1	n.s.
Secundaris postobligatoris	26	33,8	47	40,5	73	37,8	35,6	n.s.
Universitaris	21	27,3	26	22,4	47	24,4	44,7	n.s.
Total	77	100	116	100	193	100	39,9	

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

Taula 78.
Usuaris potencials que estan treballant, segons si han treballat alguna vegada o no anteriorment

Ha treballat abans	Usuaris		No usuaris		Total		%	Significació
	n	%	n	%	n	%	Usuaris	
Sí	74	94,9	101	92,7	175	93,6	42,3	n.s.
No	4	5,1	8	7,3	12	6,4	33,3	n.s.
Total	78	100	109	100	187	100	41,7	

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

Taula 79.
Usuaris potencials que estan treballant, per ocupació

Ocupació	Usuaris		No usuaris		Total		%	Significació
	n	%	n	%	n	%	Usuaris	
Directiu, tècnic nivell alt i mitjà	20	26,3	32	29,9	52	28,4	38,5	n.s.
Administratiu	6	7,9	2	1,9	8	4,4	75,0	n.s.
Treballador dels serveis	14	18,4	35	32,7	49	26,8	28,6	5%
Treballador de la indústria	26	34,2	29	27,1	55	30,1	47,3	n.s.
Treballador no qualificat	10	13,2	9	8,4	19	10,4	52,6	n.s.
Total	76	100	107	100	183	100	41,5	

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

Taula 8o.

Usuaris potencials que estan treballant, per nivell d'ingressos a la llar

Ingressos llar	Usuaris		No usuaris		Total		%	Significació
	n	%	n	%	n	%	Usuaris	
Per sota el llindar de pobresa	16	25,0	24	23,3	40	24,0	40,0	n.s.
De 7.896€ a 14.000€	22	34,4	31	30,1	53	31,7	41,5	n.s.
De 14.000€ a 22.500€	19	29,7	34	33,0	53	31,7	35,8	n.s.
Més de 22.500€	7	10,9	14	13,6	21	12,6	33,3	n.s.
Total	64	100	103	100	167	100	38,3	

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

ANNEX 4.

ANÀLISI DE LES LLARS

L'anàlisi de les desigualtats en el mercat de treball a escala individual s'ha combinat amb una anàlisi en l'àmbit de les llars, per tal d'intentar determinar si la situació observada a escala personal es veia compensada en l'àmbit de la llar o no. Aquesta anàlisi s'ha dut a terme a través de dues variables: el tipus de llar i els ingressos equivalents nets de les llars, tot i que malauradament la informació recollida en les diferents onades referent als ingressos de les llars no ha estat sempre la mateixa, i per tal de treballar amb dades comparables, s'ha limitat l'anàlisi només a la quarta onada del PaD.

Ingressos equivalents de la llar

La construcció d'aquesta variable s'ha fet a partir de la variable relativa als ingressos anuals nets de la llar construïda per Sara Ayllón i Xavier Ramos. Per calcular els ingressos equivalents s'ha transformat aquesta variable segons l'escala d'equivalència de l'OCDE modificada, que atorga un pes d'1 al primer adult (més gran de tretze anys) de la llar, de 0,5 a la resta d'adults de la llar i de 0,3 als membres de zero a tretze anys de la llar.

Segons aquesta variable, els ocupats pobres representen el 13% dels ocupats. L'Enquesta de Condicions de Vida de l'INE dona un percentatge només lleugerament inferior d'ocupats pobres per a l'any 2004 (11%). Aquesta diferència es pot explicar per diferències en el disseny d'ambdós enquestes i, en qualsevol cas, està dins dels marges d'error.

A partir dels ingressos equivalents de les llars es construeix l'indicador de pobresa de les llars, que indica si els ingressos equivalents de la llar estan per sobre el llindar de pobresa (establert en el 60% de la mediana d'ingressos equivalents). A partir d'aquí s'ha construït una variable categòrica del nivell d'ingressos formada per les categories següents:

- Llars amb ingressos equivalents per sota el nivell de pobresa (7.896€)
- Llars amb ingressos equivalents per sobre el nivell de pobresa però inferiors a 14.000€
- Llars amb ingressos equivalents entre 14.000€ i 22.500€
- Llars amb ingressos equivalents superiors a 22.500€

Selecció del tipus de llars per a l'anàlisi

La submostra utilitzada per a l'anàlisi multivariable de la situació en el mercat de treball a escala individual està formada en més d'un 90% per la persona de referència de les llars o la parella d'aquesta persona, amb només un 8% dels fills i filles d'aquestes persones (vegeu la taula 81). A la vista d'aquesta infrarepresentació dels fills i filles actius de setze a seixanta-quatre anys en aquesta submostra, s'ha pres la decisió de centrar l'anàlisi únicament en les persones de referència i les seves parelles.

Taula 81.

Parentiu de les persones de 16 a 64 anys presents en l'anàlisi amb la persona de referència de la llar

Parentiu	n	%
Persona de referència	621	61,0
Parella	303	29,7
Fill/a	83	8,2
Altres	12	1,2
Total	1.018	100

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

D'acord amb això, les llars han estat codificades únicament diferenciant si hi conviu un sol membre (la persona de referència) de setze a seixanta-quatre anys en actiu o dos (la persona de referència i la parella). La taula següent mostra la codificació de les llars incloses en l'anàlisi d'acord amb els criteris descrits. Com es pot observar, un

46% de les llars tenen únicament un membre de setze a seixanta-quatre anys actiu, i el 54% restant en tenen dos, però entre aquestes llars, en la meitat dels casos només es disposa de la informació referent a la situació en el mercat de treball d'un dels dos membres de la llar.

Taula 82.

Codificació de les llars incloses en l'anàlisi

Tipus de llar	n	%
1 únic membre en actiu	329	46,2
2 membres en actiu (amb informació només d'un)	192	27,1
2 membres en actiu (amb informació dels dos)	190	26,7
Total	711	100

Font: Elaboració pròpia a partir del PaD. Quarta onada, 2005.

Per evitar el biaix en l'anàlisi de les llars, les llars amb els dos membres en actiu però en les quals només es disposa de la informació completa d'un d'ells han quedat excloses de l'anàlisi, igual que els individus que formen part d'aquestes llars. D'aquesta manera, la mostra per a l'anàlisi de les llars està formada per un total de 484 llars i 686 individus.

ANNEX 5.

CONSTRUCCIÓ I DEPURACIÓ DE LES VARIABLES DE L'ANÀLISI MULTIVARIABLE

Anàlisi de components principals

L'anàlisi de components principals duta a terme ha consistit en l'extracció de dues components principals respecte dels ocupats i els aturats que s'havien treballat anteriorment; una en relació amb el salari i una altra en relació amb la inestabilitat laboral.

CONSTRUCCIÓ DE LES VARIABLES

SALARI

Per a la construcció de la primera, s'han construït tres variables referents al salari en la feina actual dels ocupats o al salari en la darrera feina dels aturats que han treballat anteriorment.

Salari mensual net estandarditzat segons el nombre de pagues anuals

a) Variables originals

Variables relacionades amb el salari:

Onada	Variable	Base
1a	AT023001E (sou net mensual en ptes.)	Entrevistats ocupats per compte aliè, ajuda en negoci familiar o és masover
	AT026001E (sou net mensual en ptes.)	Ocupats que treballen per compte propi o són cooperativistes
	AT043001E (sou net mensual en ptes. 2a feina)	Ocupats que tenen més d'una feina
	AT054001E (sou net mensual en ptes. 3a feina)	Ocupats que tenen més de dues feines
	AT139001E (sou brut anual en ptes. 2a feina)	Ocupats que tenen més d'una feina
	AT140001E (sou brut anual en ptes. 3a feina)	Ocupats que tenen més de dues feines
	AT138001E (sou brut anual en ptes.)	Entrevistats ocupats per compte aliè, ajuden en negoci familiar o són masovers
	AT090001E (sou net mensual en ptes. en la última feina)	Aturats que han treballat abans i que en la darrera feina eren assalariats, ajudaven en negoci familiar o eren masovers
	AT141001E (sou brut anual en ptes. en la última feina)	Aturats que han treballat abans i que en la darrera feina eren assalariats, ajudaven en negoci familiar o eren masovers
	AT090003E (sou net mensual en ptes. en la última feina)	Aturats que han treballat abans i que en la darrera feina eren treballadors per compte propi o cooperativistes
2a	BT023001E (sou net mensual en ptes.)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats
	BT023002E (sou net mensual en euros)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats
	BT043002E (sou net mensual en euros 2a feina)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats que tenen més d'una feina
	BT043003E (sou net mensual en ptes. 2a feina)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats que tenen més d'una feina
	BT054002E (sou net mensual en euros 3a feina)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats que tenen tres feines
	BT054003E (sou net mensual en ptes. 3a feina)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats que tenen tres feines
	BT191001E (sou net mensual en ptes. en la última feina)	Entrevistats aturats i inactius que han treballat abans
	BT191002E (sou net mensual en euros en la última feina)	Entrevistats aturats i inactius que han treballat abans
3a	CT023001E (sou net mensual en ptes.)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats
	CT023002E (sou net mensual en euros)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats
	CT201001E (ingressos anuals nets altres feines en ptes.)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats que tenen una altra feina
	CT201002E (ingressos anuals nets altres feines en euros)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats que tenen una altra feina
4a	DT023001E (sou net mensual en ptes.)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats
	DT023002E (sou net mensual en euros)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats
	DT201001E (ingressos anuals nets altres feines en ptes.)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats que tenen una altra feina
	DT201002E (ingressos anuals nets altres feines en euros)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats que tenen una altra feina

Variables relacionades amb el nombre de pagues anuals:

Onada	Variable	Base
1a	AT024001E (nre. de pagues anuals en la feina principal)	Entrevistats ocupats per compte aliè, ajuden en negoci familiar o són masovers
	AT044001E (nre. de pagues anuals en la 2a feina)	Entrevistats que tenen més d'una feina
	AT055001E (nre. de pagues anuals en la 3a feina)	Entrevistats que tenen més de dues feines
	AT091001E (nre. de pagues en la última feina)	Aturats que han treballat abans i que en la darrera feina eren assalariats, ajudaven en negoci familiar o eren masovers
2a	BT024001E (nre. de pagues anuals en la feina principal)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats
	BT044001E (nre. de pagues anuals en la 2a feina)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats que tenen més d'una feina
	BT055001E (nre. de pagues anuals en la 3a feina)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats que tenen més de dues feines
	BT192001E (nre. de pagues en la última feina)	Entrevistats aturats i inactius que han treballat abans
3a	CT024001E (nre. de pagues anuals en la feina principal)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats
4a	DT024001E (nre. de pagues anuals en la feina principal)	Entrevistats i <i>proxies</i> ocupats

b) Construcció

Ocupats en la primera onada

- Es converteixen les dades a euros.
- Pels ocupats que donen el salari mensual net, es calcula el salari mensual net estandarditzat segons el nombre de pagues multiplicant el salari mensual net pel nombre de pagues i dividint per dotze. Si es desconeix el nombre de pagues, es considera que són dotze. Això es fa per la feina principal, la segona feina i la tercera, en cas que n'hi hagi, i després se sumen.
- Pels ocupats que donen el salari en brut anual en les diferents feines, es calcula el salari brut anual sumant el de les diferents feines i es converteix a salari net anual aplicant el percentatge de retenció d'IRPF en funció dels trams de retenció establerts. Aleshores, s'obté el salari net mensual dividint el salari anual net per dotze.

- Com que la primera onada es va desenvolupar entre el 2001 i el 2002, tenim salaris corresponents a aquests dos anys. En qualsevol cas, els salaris es passen a preus del 2005 aplicant l'augment de l'IPC corresponent.

Ocupats en la quarta onada

- Les dades que estan expressades en pessetes es converteixen a euros.
- Pels ocupats que donen el salari mensual net de la feina principal, es calcula el salari mensual net estandarditzat segons el nombre de pagues multiplicant el salari mensual net pel nombre de pagues i dividint per dotze. Si es desconeix el nombre de pagues, es considera que són dotze. Això es fa per la feina principal, la segona feina i la tercera, en cas que n'hi hagi.
- Pels ocupats que tenen altres feines es demana el salari net anual. En aquest cas el salari net mensual de les altres feines simplement es calcula com el salari net anual dividit per dotze.
- Se suma el salari net mensual de la feina principal amb el d'altres feines quan treballen en més d'una feina.

Aturats en la primera onada que han treballat anteriorment

- Es converteixen les dades a euros.
- Es calcula l'any a què correspon el salari de l'última feina.
- Pels aturats que donen el salari mensual net de l'última feina, es calcula el salari mensual net estandarditzat segons el nombre de pagues multiplicant el salari mensual net pel nombre de pagues i dividint per dotze. Si es desconeix el nombre de pagues, es considera que són dotze.
- Pels aturats que donen el salari anual brut en l'última feina, es converteix aquest salari a net anual aplicant el percentatge de retenció d'IRPF en funció dels trams de retenció establerts, i després es divideix per dotze, per obtenir el salari mensual net estandarditzat de l'última feina.
- En funció de l'any a què corresponen els salaris de l'última feina es calculen aquests salaris a preus de 2005 aplicant l'augment de l'IPC corresponent.

Aturats en la quarta onada que han treballat anteriorment

- Per les persones que estan aturades però han treballat anteriorment, en la quarta onada no es pregunta pel salari de la seva última feina (i tampoc en la tercera). En aquests casos es recupera la informació de l'onada immediatament anterior en què van ser entrevistats. Si aquesta onada és la tercera, i en aquesta estaven aturats o inactius, novament es busca la informació en l'onada anterior en què van ser entrevistats.
- En funció de l'any en què es recupera la informació, es passa el salari a preus de 2005 aplicant l'augment de l'IPC corresponent.

Salari per hora net estandarditzat segons el nombre de pagues anuals

a) Variables originals

Variables relacionades amb la jornada laboral oficial:

Onada	Variable	Base
1a	AT030001E (hores/setmana)	Entrevistats ocupats
	AT095001E (hores/setmana en la darrera feina)	Aturats que han treballat anteriorment
2a	BT030001E (hores/setmana)	Entrevistats ocupats
3a	CT030001E (hores/setmana)	Entrevistats ocupats
4a	DT030001E (hores/setmana)	Entrevistats ocupats que han canviat d'empresa o han passat períodes d'atur i/o inactivitat des de l'última entrevista i entrevistats ocupats no entrevistats anteriorment

Variables relacionades amb les hores que dedica a altres feines a part de la principal:

Onada	Variable	Base
1a	AT041001E (hores/setmana en la 2a feina)	Entrevistats ocupats que tenen una 2a feina
	AT041002E (hores/mes en la 2a feina)	Entrevistats ocupats que tenen una 2a feina
	AT041003E (hores/any en la 2a feina)	Entrevistats ocupats que tenen una 2a feina
	AT052001E (hores/setmana en la 3a feina)	Entrevistats ocupats que tenen una 3a feina
	AT052002E (hores/mes en la 3a feina)	Entrevistats ocupats que tenen una 3a feina
	AT052003E (hores/any en la 3a feina)	Entrevistats ocupats que tenen una 3a feina
2a	BT041001E (hores/setmana en la 2a feina)	Entrevistats ocupats que tenen una 2a feina
	BT052001E (hores/setmana en la 3a feina)	Entrevistats ocupats que tenen una 3a feina
3a	CT226001E (hores/setmana dedicades a altres feines a part de la principal)	Entrevistats ocupats tenen més d'una feina
4a	DT226001E (hores/setmana dedicades a altres feines a part de la principal)	Entrevistats ocupats tenen més d'una feina

Variables relacionades amb les hores fora de l'horari oficial:

Onada	Variable	Base
1a	AT031001E (hores/setmana)	Entrevistats ocupats
	AT031002E (hores/mes)	Entrevistats ocupats
	AT031003E (hores/any)	Entrevistats ocupats
	AT096001E (hores/setmana en la darrera feina)	Aturats que han treballat anteriorment
	AT096002 (hores/mes en la darrera feina)	Aturats que han treballat anteriorment
	AT096003 (hores/any en la darrera feina)	Aturats que han treballat anteriorment
2a	BT031001E (hores/setmana)	Entrevistats ocupats
3a	CT031001E (hores/setmana)	Entrevistats ocupats
4a	DT031001E (hores/setmana)	Entrevistats ocupats que han canviat d'empresa o han passat períodes d'atur i/o inactivitat des de l'última entrevista i entrevistats ocupats no entrevistats anteriorment

Variables relacionades amb la part d'hores extraordinàries pagades a part del sou:

Onada	Variable	Base
1a	AT032001E (part d'hores extraordinàries pagades a part)	Entrevistats ocupats que fan hores fora de l'horari oficial
	AT097001E (part d'hores extraordinàries pagades a part en la darrera feina)	Aturats que han treballat anteriorment
2a	BT032001E (part d'hores extraordinàries pagades a part)	Entrevistats ocupats que fan hores fora de l'horari oficial
3a	-	-
4a	DT032001E (part d'hores extraordinàries pagades a part)	Entrevistats ocupats que han canviat d'empresa o han passat períodes d'atur i/o inactivitat des de l'última entrevista i entrevistats ocupats no entrevistats anteriorment i que fan hores fora de l'horari oficial

b) Construcció

Ocupats en la primera onada

- Es calcula el total d'hores al mes treballades com la suma de les hores dedicades a les diferents feines (sense incloure hores extraordinàries).
- A aquestes hores se suma la part d'hores extraordinàries pagades conjuntament amb el sou, i així s'obté el total d'hores al mes.
- Per obtenir el salari per hora net estandarditzat segons el nombre de pagues anuals, es divideix el salari mensual net estandarditzat entre el nombre d'hores al mes calculades en el pas anterior.

Ocupats en la quarta onada

- En la quarta onada només es pregunta per l'horari oficial de la feina principal, les hores extraordinàries i la part d'aquestes hores pagades a part del sou als ocupats no entrevistats anteriorment i als ocupats que des de la darrera entrevista han canviat d'empresa o han passat per períodes d'atur i/o inactivitat. En la resta de casos, es recupera la informació de l'onada de l'entrevista anterior, sempre que sapiguem que ha treballat de manera ininterrompuda i que no ha canviat d'empresa entre aquesta onada i la quarta.

- En el cas de la part d'hores extraordinàries pagades a part del sou tampoc no es recollia la informació en la tercera onada. En aquest cas, quan l'onada anterior a la quarta era la tercera, es recupera la dada de l'onada anterior a la tercera, sempre que sapiguem que entre la tercera i la quarta onada ha treballat de manera continuada i no han canviat d'empresa, i entre la tercera i l'anterior a aquesta ha treballat de manera continuada, tot i que en aquest cas no es pot conèixer si ha canviat d'empresa o no.
- Amb la informació anterior recopilada es calcula el total d'hores treballades al mes en la feina principal tenint en compte la part d'hores extraordinàries que no es paguen a part del sou.
- El total d'hores al mes treballades en totes les feines es calcula sumant al resultat anterior el nombre d'hores al mes treballades en altres feines en cas que els ocupats tinguin més d'una feina (informació que sí que es recull per a tots els ocupats que tenen més d'una feina en la quarta onada).
- Per obtenir el salari per hora net estandarditzat segons el nombre de pagues anuals, es divideix el salari mensual net estandarditzat entre el nombre d'hores al mes calculades en el pas anterior.

Aturats en la primera onada que han treballat anteriorment

- A les hores al mes que dedicaven a la seva darrera feina s'hi suma la part proporcional d'hores extraordinàries que feien al mes que es pagaven juntament amb el sou.
- Per obtenir el salari per hora net estandarditzat segons el nombre de pagues anuals en la darrera feina, es divideix el salari mensual net estandarditzat entre el nombre d'hores al mes calculades en el pas anterior.

Aturats en la quarta onada que han treballat anteriorment

- Per les persones que estan aturades però han treballat anteriorment, en la quarta onada no es pregunta per la jornada laboral de la seva última feina (i tampoc en la segona i en la tercera onada). En aquests casos es recupera la informació de l'onada immediatament anterior en què van ser entrevistats sempre que sigui possible.

Si aquesta onada és la segona o la tercera, i estaven aturats o inactius, es busca la informació a la primera onada, si hi eren presents.

Privació respecte del salari mensual net

Aquesta variable es construeix a partir del salari mensual net estandarditzat segons el nombre de pagues, i de la mateixa manera per a qualsevol onada.

- Es construeix una única variable que reculli a la vegada el salari mensual net per ocupats i aturats que han treballat anteriorment. Per fer-ho es considera el salari mensual net estandarditzat segons el nombre de pagues actual en el cas dels ocupats i el salari mensual net estandarditzat segons el nombre de pagues en la darrera feina en el cas dels aturats que han treballat anteriorment.
- La privació respecte del salari mensual net es calcula com la diferència al quadrat entre el llindar de baix salari, establert en el 60% de la mediana del salari mensual net, i el salari mensual net corresponent a cada individu. La privació dels individus amb un salari mensual net superior al llindar de baix salari és 0.

Inestabilitat

Per construir la segona component principal, s'han considerat tres variables referents a la (in)estabilitat laboral dels ocupats i dels aturats que havien treballat anteriorment.

Ràtio entre el nombre total d'anys en atur i el nombre total d'anys de vida laboral

a) Variables originals

Variables relacionades amb el temps total a l'atur:

Onada	Variable	Base
1a	AT058001E (mesos totals d'atur)	Entrevistats ocupats que han estat alguna vegada a l'atur
	AT064001E (dies ininterromputs a l'atur)	Entrevistats i <i>proxies</i> a l'atur
	AT064002E (mesos ininterromputs a l'atur)	Entrevistats i <i>proxies</i> a l'atur
	AT064003E (anys ininterromputs a l'atur)	Entrevistats i <i>proxies</i> a l'atur
	AT100001E (mesos en atur dels períodes anteriors que ha estat a l'atur)	Entrevistats a l'atur que han estat altres vegades a l'atur
2a	BT058001E (mesos totals d'atur)	Entrevistats que han estat alguna vegada a l'atur amb anterioritat a la situació actual
	BT064002E (mesos ininterromputs a l'atur)	Entrevistats i <i>proxies</i> a l'atur
3a	CT064002E (mesos ininterromputs a l'atur)	Entrevistats i <i>proxies</i> a l'atur
4a	DT064002E (mesos ininterromputs a l'atur)	Entrevistats i <i>proxies</i> a l'atur

Variables relacionades amb els anys de vida laboral:

Onada	Variable	Base
1a	AT001001E (edat d'inici)	Entrevistats
	AT001002E (any d'inici)	Entrevistats
	AL012001EG2 (edat)	Entrevistats i <i>proxies</i>
2a	BT001001E (edat d'inici)	Entrevistats
	BL012001EG2 (edat)	Entrevistats i <i>proxies</i>
3a	CT001001E (edat d'inici)	Entrevistats i <i>proxies</i> no entrevistats abans o que no havien treballat mai fins a l'onada anterior
	CL012001EG2 (edat)	Entrevistats i <i>proxies</i>
4a	DT001001E (edat d'inici)	Entrevistats i <i>proxies</i> no entrevistats abans o que han treballat per primera vegada des de l'última entrevista
	DL012001EG2 (edat)	Entrevistats i <i>proxies</i>

b) Construcció

Ocupats en la primera onada

- Els anys de vida laboral es calculen com la diferència entre l'edat d'inici de la vida laboral i l'edat en el moment de l'entrevista.

- La ràtio és la divisió entre el temps total d'atur (en anys) i els anys de vida laboral. Aquesta ràtio val 0 per als ocupats que no han estat mai a l'atur.

Ocupats en la quarta onada

- Els anys de vida laboral es calculen com la diferència entre l'edat d'inici de la vida laboral i l'edat en el moment de l'entrevista. Quan no apareix l'edat d'inici en aquesta onada es recupera de l'onada anterior en què aparegui.
- Als ocupats de la quarta onada (i també als de la tercera) no se'ls preguntava pel temps a l'atur que havien passat amb anterioritat a la situació actual. Per reconstruir aquesta variable en la quarta onada recuperarem la informació de la primera i la segona onada, i utilitzarem la informació que permet saber si els entrevistats han passat alguna vegada o no per l'atur entre les diferents onades i una estimació del període d'atur mitjà entre onades per actualitzar-la.
- Aquest període d'atur mitjà s'estima com el període d'atur mitjà entre la primera i la segona onada dels ocupats de la segona onada que entre aquesta onada i la primera han passat algun període a l'atur.

Basant-nos en aquesta informació, en la quarta onada s'imputa:

- Si l'onada anterior era la primera o la segona, el temps a l'atur acumulat fins a aquesta onada, i s'hi suma el temps estimat d'atur entre onades si entre aquesta onada i la quarta han passat per períodes d'atur.
- Si l'onada anterior era la tercera, es pren el temps en atur acumulat fins a l'onada anterior a la tercera, i s'hi suma el temps estimat d'atur entre onades si ha passat per períodes d'atur entre aquesta onada i la tercera, i es torna a sumar el temps estimat d'atur entre onades si entre la tercera i la quarta ha passat per períodes d'atur.
- La ràtio és la divisió entre el temps total d'atur (en anys) i els anys de vida laboral. Aquesta ràtio val 0 per als ocupats que no han estat mai a l'atur.

Aturats en la primera onada que han treballat anteriorment

- Els anys de vida laboral es calculen com la diferència entre l'edat d'inici de la vida laboral i l'edat en el moment de l'entrevista.

- El temps total a l'atur és la suma del temps actual ininterromput a l'atur més el temps a l'atur en períodes anteriors a l'actual.
- La ràtio és la divisió entre el temps total d'atur (en anys) i els anys de vida laboral.

Aturats en la quarta onada que han treballat anteriorment

- Els anys de vida laboral es calculen com la diferència entre l'edat d'inici de la vida laboral i l'edat en el moment de l'entrevista. Quan no apareix l'edat d'inici en aquesta onada es recupera de l'onada anterior en què aparegui.
- Als aturats de la quarta onada (i també als de la tercera) no se'ls preguntava pel temps a l'atur que havien passat amb anterioritat a la situació actual. Per estimar aquest període es procedeix de la mateixa manera que s'ha descrit per als ocupats de la quarta onada.

Basant-nos en aquesta estimació, en la quarta onada s'imputa el temps total en atur com:

- Si l'entrevista anterior correspon a la primera o la segona onada i no ha estat aturat de manera ininterrompuda, el temps en total a l'atur acumulat fins a aquesta onada més el temps estimat d'atur entre onades més el temps que actualment fa que està a l'atur.
- Si l'entrevista anterior correspon a la primera o la segona onada i ha estat aturat de manera ininterrompuda, el temps en total a l'atur acumulat fins a aquesta onada més el temps transcorregut entre l'entrevista d'aquesta onada i la de la quarta.
- Si l'entrevista anterior és a la tercera onada i entre la tercera i la quarta ha estat aturat de manera ininterrompuda:
 - Si entre la tercera i l'anterior no ha passat per períodes d'atur, el temps total a l'atur acumulat fins a aquesta onada més el temps entre les entrevistes de la tercera i la quarta onada.
 - Si entre la tercera i l'anterior ha estat aturat de manera ininterrompuda, el temps total a l'atur fins a aquesta onada més el temps entre les entrevistes d'aquesta onada i la quarta.

- Si entre la tercera i l'anterior no ha estat aturat de manera ininterrompuda, però ha passat per períodes d'atur, el temps total a l'atur fins aquesta onada més el temps estimat d'atur entre onades, més el temps transcorregut entre les entrevistes de la tercera i la quarta onada.
 - Si l'entrevista anterior és a la tercera onada i entre la tercera i la quarta no ha estat aturat de manera ininterrompuda però ha passat per períodes d'atur:
 - Si entre la tercera i l'anterior no ha passat per períodes d'atur, el temps total a l'atur acumulat fins a aquesta onada més el temps estimat d'atur entre onades, més el temps que porta actualment a l'atur.
 - Si entre la tercera i l'anterior ha estat aturat de manera ininterrompuda, el temps total a l'atur fins a aquesta onada, més el temps entre les entrevistes d'aquesta onada i la tercera, més el temps estimat d'atur entre onades, més el temps que fa actualment que està a l'atur.
 - Si entre la tercera i l'anterior no ha estat aturat de manera ininterrompuda però ha passat per períodes d'atur, el temps total a l'atur fins a aquesta onada més dues vegades el temps estimat d'atur entre onades, més el temps que fa actualment que està a l'atur.
 - Si l'entrevista anterior és a la tercera onada i entre la tercera i la quarta no ha estat aturat de manera ininterrompuda ni ha passat per períodes d'atur, es pren el temps a l'atur de l'onada corresponent a l'entrevista anterior a la tercera onada.
- La ràtio és la divisió entre el temps total d'atur (en anys) i els anys de vida laboral.

Durada mitjana de l'atur en anys

a) Variables originals

Variables relacionades amb el nombre de vegades a l'atur:

Onada	Variable/s	Base
1a	AT057001E (nre. de vegades a l'atur)	Entrevistats ocupats
	AT099001E (nre. de vegades més que ha estat a l'atur)	Entrevistats a l'atur que han estat altres vegades a l'atur
2a	BT057001E (nre. de vegades a l'atur)	Entrevistats ocupats o ocupats anteriorment
3a	-	-
4a	-	-

b) Construcció

Ocupats en la primera onada

- La durada mitjana de l'atur es calcula com el nombre total d'anys a l'atur dividit pel nombre de vegades a l'atur. Aquesta variable val 0 si no han estat mai a l'atur.

Ocupats en la quarta onada

- Als ocupats de la quarta onada (i tampoc als de la tercera) no se'ls preguntava pel nombre de vegades que han estat a l'atur amb anterioritat a la situació actual. Per reconstruir aquesta variable en la quarta onada recuperarem la informació de la primera i la segona onada, i utilitzarem la informació que permet saber si els entrevistats han passat alguna vegada o no per l'atur entre les diferents onades per actualitzar-la.

Basant-nos en aquesta informació, en la quarta onada s'imputa:

- Si l'entrevista anterior és a la primera o la segona onada, el nombre de vegades a l'atur fins a aquesta onada, i se suma 1 si sabem que entre aquesta onada i la quarta han passat per algun període d'atur.
- Si l'entrevista anterior és a la tercera onada, es considera el nombre de vegades a l'atur fins a l'onada anterior a la tercera en què hagi estat entrevistat, i se suma 1 si sabem que ha passat per algun període d'atur entre aquesta onada i la tercera, i es torna a sumar 1 si sabem que entre la tercera i la quarta ha passat per algun període d'atur.
- La durada mitjana de l'atur es calcula com el nombre total d'anys en atur dividit pel nombre de vegades a l'atur. Aquesta variable val 0 si no han estat mai a l'atur.

Aturats en la primera onada que han treballat anteriorment

- El nombre de vegades a l'atur és el nombre de vegades que ha estat a l'atur amb anterioritat a la situació actual més un que correspon a la situació actual.

- La durada mitjana de l'atur es calcula com el nombre total d'anys a l'atur dividit pel nombre de vegades a l'atur.

Aturats en la quarta onada que han treballat anteriorment

- Als aturats de la quarta onada (i tampoc als de la tercera) no se'ls preguntava pel nombre de vegades a l'atur que havien passat amb anterioritat a la situació actual. Per estimar aquesta variable es procedeix de la mateixa manera que s'ha descrit per als ocupats de la quarta onada.
- El nombre total de vegades a l'atur és llavors el nombre en períodes anteriors estimat en el pas anterior més un corresponent a la situació actual, sempre que no hagi estat aturat de manera ininterrompuda entre la quarta onada i l'onada on s'estima el nombre de vegades a l'atur amb anterioritat a la situació actual.
- La durada mitjana de l'atur es calcula com el nombre total d'anys a l'atur dividit pel nombre de vegades a l'atur.

Nombre ininterromput d'anys ocupat/aturat

a) Variables originals

Variables relacionades amb el nombre d'anys ininterromputs sense estar a l'atur:

Onada	Variable	Base
1a	AT059001E (anys que fa que va deixar d'estar a l'atur per darrera vegada)	Entrevistats ocupats que han estat alguna vegada a l'atur
	AT059002E (data en què va deixar d'estar a l'atur la darrera vegada)	Entrevistats ocupats que han estat alguna vegada a l'atur
2a	BT168001E (mesos que fa que va deixar d'estar a l'atur per darrera vegada)	Entrevistats que han estat alguna vegada a l'atur amb anterioritat a la situació actual
3a	-	-
4a	DT243001E (mes en què comença a treballar després d'estar aturat)	Entrevistats ocupats que des de la darrera entrevista han passat per períodes d'atur
	DT243002E (any en què comença a treballar després d'estar aturat)	Entrevistats ocupats que des de la darrera entrevista han passat per períodes d'atur

Variables relacionades amb el nombre d'anys aturats de manera ininterrompuda:

Onada	Variable	Base
1a	AT064001E (dies)	Entrevistats i <i>proxies</i> a l'atur que han treballat anteriorment
	AT064002E (mesos)	Entrevistats i <i>proxies</i> a l'atur que han treballat anteriorment
	AT064003E (anys)	Entrevistats i <i>proxies</i> a l'atur que han treballat anteriorment
2a	BT064002E (mesos)	Entrevistats i <i>proxies</i> a l'atur
3a	CT064002E (mesos)	Entrevistats i <i>proxies</i> a l'atur
4a	DT064002E (mesos)	Entrevistats i <i>proxies</i> a l'atur

b) Construcció

Ocupats en la primera onada

- Es construeix directament amb la variable en anys o calculant la diferència d'anys entre la data en què va deixar d'estar aturat per darrera vegada i la data de l'entrevista en la primera onada.
- Si no ha estat mai a l'atur, aquesta variable es correspon amb els anys de vida laboral.

Ocupats en la quarta onada

- Tot i que les variables DT243001E i DT243002E haurien de servir per calcular el temps ininterromput sense estar a l'atur, no és possible comptar amb aquesta informació perquè aquestes dues variables van quedar filtrades per error en el procés d'enquestació.
- Atès que no es disposa d'aquesta informació per als ocupats de la quarta onada, i que als de la tercera onada no se'ls preguntava pel temps que havia passat des de la darrera vegada que havien estat a l'atur, per reconstruir aquesta variable en la quarta onada recuperem la informació de la primera i la segona onada i utilitzarem la informació que permet saber si els entrevistats han passat alguna vegada o no per l'atur entre les diferents onades i una estimació del període mitjà sense estar a l'atur entre onades per actualitzar-la.

- Aquest període mitjà sense estar a l'atur, s'estima com el període mitjà sense estar a l'atur entre la primera i la segona onada dels ocupats de la segona onada que entre aquesta onada i la primera han passat per algun període d'atur.

Basant-nos en aquesta informació, a la quarta onada s'imputa:

- Si l'anterior entrevista va ser en la primera o la segona onada i entre aquesta onada i la quarta no ha passat per l'atur, al temps sense estar en atur acumulat fins a aquesta onada se suma el temps que ha passat entre aquesta onada i la quarta.
- Si l'anterior entrevista va ser en la tercera onada, entre aquesta onada i la quarta no ha passat per l'atur però entre la tercera i l'onada de l'entrevista anterior ha passat per l'atur, al temps transcorregut entre la tercera i la quarta onada se suma l'estimació del període mitjà sense estar a l'atur entre onades.
- Si l'anterior entrevista va ser en la tercera onada, entre aquesta onada i la quarta no ha passat per l'atur i entre la tercera i l'onada de l'entrevista anterior tampoc no ha passat per l'atur, al temps acumulat fins a aquesta onada se suma el temps transcorregut entre aquesta i la quarta onada.
- Independentment de quina sigui l'onada anterior, si entre aquesta i la quarta ha passat per l'atur, es considera l'estimació del període mitjà sense estar a l'atur entre onades.
- Si no ha estat mai a l'atur, aquesta variable es correspon amb els anys de vida laboral.

Aturats en la primera onada que han treballat anteriorment

- La variable es construeix com el temps ininterromput a l'atur (en anys) amb signe negatiu.

Aturats en la quarta onada que han treballat anteriorment

- La variable es construeix com el temps ininterromput a l'atur (en anys) amb signe negatiu.

Tractament de les inconsistències entre la primera i la segona onada

Atès que per construir les variables relacionades amb la (in)estabilitat de la quarta onada són bàsiques les variables d'(in)estabilitat de la primera i de la segona onada, abans de construir les variables de la quarta onada s'ha dut a terme l'anàlisi i la correcció de les inconsistències detectades en aquestes variables entre la primera i la segona onada.

Inconsistències en el nombre de vegades a l'atur

- El nombre de vegades a l'atur de la primera onada és superior al de la segona.

Correcció:

- Si no ha passat per períodes d'atur, s'imputa el valor de la primera onada.
- Si ha passat per períodes d'atur, s'imputa el valor de la primera onada més 1.
- El nombre de vegades a l'atur de la segona onada és superior al de la primera en més de cinc vegades.

Correcció:

- Si no ha passat per períodes d'atur, s'imputa el valor de la primera onada.
- Si ha passat per períodes d'atur, s'imputa el valor de la primera onada més 1.

Inconsistències en el temps total d'atur

- El temps total d'atur de la primera onada és superior al de la segona.

Correcció:

- Si no ha passat per períodes d'atur, s'imputa el valor de la primera onada.
- Si ha passat per períodes d'atur, s'imputa el valor de la primera onada més el temps mitjà estimat d'atur entre onades.
- El temps total d'atur de la segona onada és superior al de la primera en més de dos anys.

Correcció:

- Si no ha passat per períodes d'atur, s'imputa el valor de la primera onada.
- Si ha passat per períodes d'atur, s'imputa el valor de la primera onada més el temps mitjà estimat d'atur entre onades.

Inconsistències en el temps sense estar a l'atur

- No havent passat per l'atur entre la primera i la segona onada, el temps sense estar a l'atur de la segona onada és diferent al temps de la primera més la diferència entre les dates de les entrevistes de les dues onades.

Correcció: a la segona onada s'imputa el temps que portava en la primera més el temps transcorregut entre les dues onades.

- Havent passat per l'atur entre la primera i la segona onada, el temps sense estar a l'atur de la segona onada és superior a la diferència entre les dates de les entrevistes de les dues onades.

Correcció: a la segona onada s'imputa l'estimació del temps mitjà sense estar a l'atur entre onades.

Eliminació de valors extrems

Algunes de les variables construïdes presenten valors anormalment alts en alguns individus, producte d'un error en les dades. Aquests valors extrems es presenten en les variables següents:

- Salari mensual net: s'eliminen els casos amb un salari mensual net superior a 15.000 euros. Només és un cas de la primera onada i dos de la quarta.
- Salari hora net: s'eliminen els casos amb un salari hora net superior a 60 euros. Són cinc casos de la primera onada i només un de la quarta.
- Ràtio entre els anys en atur i els anys de vida laboral: només s'eliminen vuit casos de la primera onada que apareixien amb una ràtio igual o superior a 1.

- Durada mitjana de l'atur: només s'elimina un cas de la primera onada amb una durada mitjana superior a quinze anys.

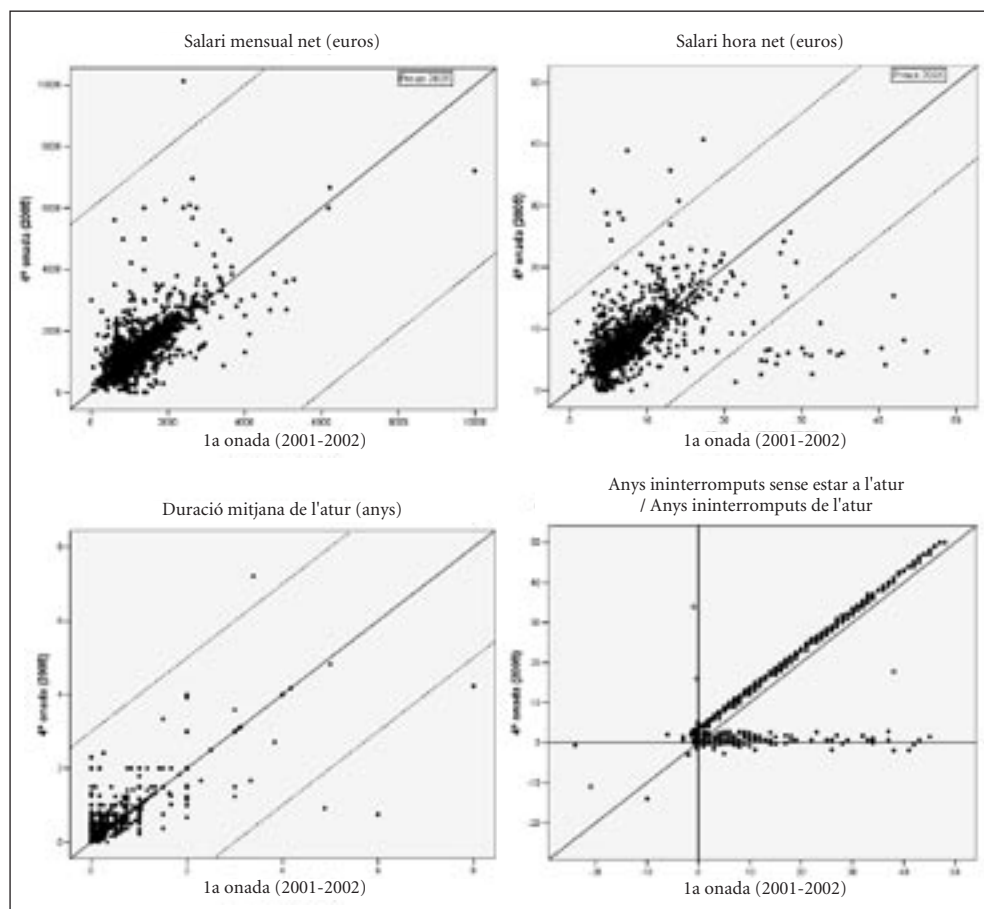
Tractament de les inconsistències entre la primera i la quarta onada

Un cop construïdes les variables de la quarta onada i abans de dur a terme l'anàlisi de components principals en aquesta onada, també s'ha fet l'anàlisi i eliminació de les inconsistències en totes les variables entre la primera i la quarta onada.

Amb aquesta anàlisi s'han detectat inconsistències en les variables referents al salari mensual net, el salari per hora net, la durada mitjana de l'atur i els anys ininterromputs ocupats/aturat (vegeu el gràfic 137).

Per eliminar aquestes inconsistències s'han tret de l'anàlisi els casos de la primera i la quarta onada que complien les regles següents:

- Salari mensual net:
 - Si (Salari mes de la quarta onada > Salari mes de la primera onada + 6.000)
[1 cas]
- Salari hora net:
 - Si (Salari hora de la quarta onada > Salari hora de la primera onada + 15)
[10 casos]
 - Si (Salari hora de la quarta onada < Salari hora de la primera onada - 15)
[22 casos]
- Durada mitjana de l'atur:
 - Si (Durada mitjana de la quarta onada > Duració mitjana de la primera onada + 3) [1 cas]
 - Si (Durada mitjana de la quarta onada < Duració mitjana de la primera onada - 3) [3 casos]

Gràfic 137.**Detecció d'inconsistències entre la primera i la quarta onada**

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

- Anys ininterromputs sense estar a l'atur / Anys ininterromputs a l'atur:

- Si (Anys no atur de la quarta onada > 5 i Anys no atur de la primera onada < 0) [2 casos]
- Si (Anys no atur de la quarta onada < -10 i Anys no atur de la primera onada < -20) [1 cas]

- Si (Anys no atur de la primera onada > 30 i $10 < \text{Anys no atur de la quarta onada} < 20$) [1 cas]

Eliminació del biaix de la mostra de la quarta onada

Per últim, abans de dur a terme l'anàlisi de components principals en la quarta onada, s'ha analitzat la distribució de la mostra present en l'anàlisi multivariable de la primera i la quarta onada, per a cada una de les variables considerades segons els decils de les variables en la primera onada.

A la taula 83 es pot observar com, de la mostra que teníem en la primera onada la part de la qual es disposa d'informació en la quarta onada està fortament esbiaixada, ja que els individus que en la primera onada presentaven els pitjors registres en relació amb les variables considerades estan menys representats en la mostra de la quarta onada.

Aquest biaix s'ha corregit eliminant part de la mostra que està sobrerrepresentada en la quarta onada, és a dir, els individus que en la primera onada eren presents en els decils corresponents als valors més positius de les diferents variables. Aquesta eliminació s'ha dut a terme de manera totalment aleatòria, i ha comportat una reducció de 105 individus en la mostra de la quarta onada que també era present en l'anàlisi de la primera onada.

La taula 84 mostra la distribució final de la mostra de la quarta onada que també estava present en la primera, segons els decils de les variables de la primera onada.

Taula 83.
Distribució de la mostra present en l'anàlisi multivariable de la quarta onada present en l'anàlisi de la primera, segons decils de les variables en la primera onada

Decil	Salari mes			Salari hora			Privació			Pes de l'atur sobre la vida laboral			Durada mitjana de l'atur			Permanència en treball/atur		
	1ª onada	4ª onada	%	1ª onada	4ª onada	%	1ª onada	4ª onada	%	1ª onada	4ª onada	%	1ª onada	4ª onada	%	1ª onada	4ª onada	%
	n	n		n	n		n	n		n	n		n	n		n	n	
1	186	61	32,8	199	70	35,2										161	47	29,2
2	160	64	40,0	199	83	41,7										187	65	34,8
3	193	80	41,5	175	71	40,6										135	58	43,0
4	188	79	42,0	148	74	50,0				877	429	48,9	877	429	48,9	199	101	50,8
5	166	76	45,8	177	83	46,9				38	18	47,4	30	8	26,7	148	65	43,9
6	159	74	46,5	169	86	50,9				169	84	49,7	247	121	49,0	161	81	50,3
7	147	69	46,9	121	57	47,1				163	80	49,1	90	31	34,4	147	82	55,8
8	176	104	59,1	179	103	57,5				136	53	39,0	171	78	45,6	195	119	61,0
9	152	91	59,9	175	106	60,6				174	80	46,0	135	66	48,9	198	106	53,5
10	173	100	57,8	158	65	41,1				143	54	37,8	150	65	43,3	169	74	43,8
Total	1.700	798	46,9	1.700	798	46,9	1.700	798	46,9	1.700	798	46,9	1.700	798	46,9	1.700	798	46,9

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

Taula 84.
Distribució de la mostra present en l'anàlisi multivariable de la quarta onada present en l'anàlisi de la primera, segons decils de les variables en la primera onada. Després de la correcció

Decil	Salari mes			Salari hora			Privació			Pes de l'atur sobre la vida laboral			Durada mitjana de l'atur			Permanència en treball/atur		
	1ª onada		4ª onada	1ª onada		4ª onada	1ª onada		4ª onada	1ª onada		4ª onada	1ª onada		4ª onada	1ª onada		4ª onada
	n	%		n	%		n	%		n	%		n	%		n	%	
1	186	61	32,8	199	69	34,7										161	47	29,2
2	160	64	40,0	199	83	41,7										187	65	34,8
3	193	80	41,5	175	70	40,0										135	58	43,0
4	188	79	42,0	148	72	48,6				877	349	39,8	877	349	39,8	199	89	44,7
5	166	70	42,2	177	76	42,9				38	15	39,5	30	8	26,7	148	65	43,9
6	159	67	42,1	169	76	45,0				169	74	43,8	247	107	43,3	161	64	39,8
7	147	62	42,2	121	46	38,0				163	69	42,3	90	31	34,4	147	62	42,2
8	176	74	42,0	179	69	38,5				136	53	39,0	171	73	42,7	195	91	46,7
9	152	63	41,4	175	67	38,3	1515	633	41,8	174	79	45,4	135	60	44,4	198	78	39,4
10	173	73	42,2	158	65	41,1	185	60	32,4	143	54	37,8	150	65	43,3	169	74	43,8
Total	1.700	693	40,8	1.700	693	40,8	1.700	693	40,8	1.700	693	40,8	1.700	693	40,8	1.700	693	40,8

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

Evolució del nombre de casos vàlids en les variables

La taula següent mostra l’evolució del nombre de casos vàlids que romanen en la mostra de la primera i la quarta onada després de cada un dels passos de depuració descrits anteriorment.

La primera onada

Població ocupada o aturada que ha treballat anteriorment de setze a seixanta-quatre anys: 2.676 casos.

Taula 85.
Evolució del nombre de casos en les variables

1a onada (2001 - 2002)	Inicialment amb informació	Eliminació valors extrems	Eliminació per inconsistències entre 1a i 4a onada
Salari mes (euros)	2.062	2.061	2.060
Salari hora (euros)	1.949	1.944	1.912
Pes de l’atur sobre la vida laboral (%)	2.222	2.214	2.214
Durada mitjana de l’atur (anys)	2.233	2.232	2.228
Permanència en el treball/atur (anys)	2.122	2.122	2.118

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002.

Nombre de casos amb informació en totes les variables: 1.700

La quarta onada

Població ocupada o aturada que ha treballat anteriorment de setze a seixanta-quatre anys: 2.340 casos.

Taula 86.**Evolució del nombre de casos en les variables**

4a onada (2005)	Inicialment amb informació	Eliminació valors extrems	Eliminació per inconsistències entre la i 4a onada
Salari mes (euros)	1.998	1.996	1.995
Salari hora (euros)	1.510	1.509	1.477
Pes de l'atur sobre la vida laboral (%)	1.598	1.598	1.598
Durada mitjana de l'atur (anys)	1.590	1.590	1.586
Permanència en el treball/atur (anys)	1.553	1.553	1.549

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Quarta onada, 2005.

Nombre de casos amb informació en totes les variables: 1.123

Nombre de casos després de la correcció del biaix de la mostra de la quarta onada: 1.018

Descriptiva de les variables bàsiques per a l'anàlisi multivariable

Finalment, es presenta l'anàlisi descriptiva de les sis variables clau considerades en l'anàlisi multivariable de la situació en el mercat de treball en la primera i la quarta onada, respecte del salari i la (in)estabilitat laboral dels ocupats de setze a seixanta-quatre anys i dels aturats que han treballat anteriorment de la mateixa edat.

SALARI MENSUAL NET

Taula 87.

Salari mensual net estandarditzat segons el nombre de pagues anuals de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys, per sexe

Salari mensual net	1a onada (2001-2002)			4a onada (2005)		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
N	1.112	999	2.111	1.091	951	2.042
Mitjana	1.468	1.085	1.287	1.566	1.117	1.357
Desviació típica	838,7	566,1	747,3	903,0	690,5	841,1
Mínim	0	0	0	0	0	0
Màxim	9.989	3.240	9.989	7.212	6.958	7.212
D1	686	463	561	700	338	451
D2	916	610	740	953	551	750
Q1	999	687	824	1.050	678	852
D3	1.041	758	893	1.100	747	933
D4	1.193	866	1.020	1.262	902	1.076
D5/Q2	1.338	966	1.165	1.417	1.038	1.202
D6	1.460	1.090	1.332	1.599	1.167	1.402
D7	1.632	1.293	1.492	1.753	1.368	1.600
Q3	1.742	1.373	1.602	1.875	1.458	1.750
D8	1.873	1.509	1.716	2.000	1.517	1.857
D9	2.293	1.922	2.060	2.567	2.027	2.333

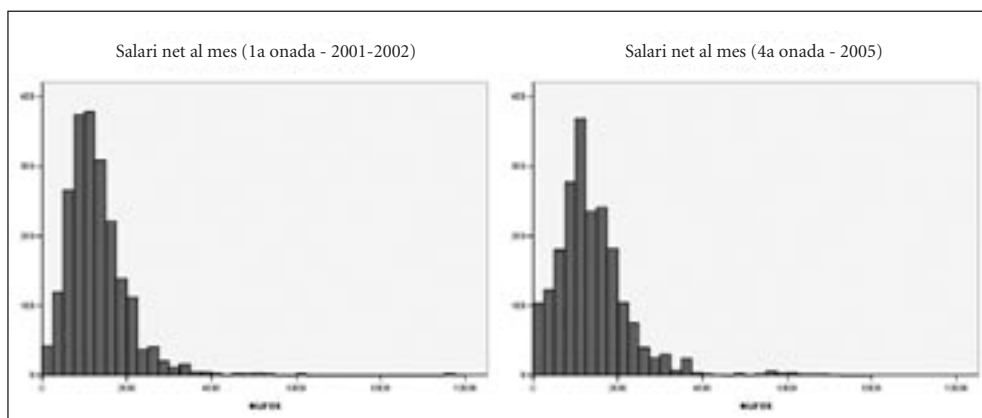
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

Els ocupats i aturats que han treballat anteriorment de setze a seixanta-quatre anys rebien, de mitjana, un salari mensual net de 1.357€ en la quarta onada, que representa un augment d'un 5,4% respecte de la mitjana de la primera onada.

Si analitzem la distribució del salari de la quarta onada per decils, observem que hi ha un 10% de la població analitzada que cobra menys de 451€ nets al mes; fins a un 30% cobra menys de 933€; la meitat cobra per sota de 1.200€; un 25% cobra 1.750€ o més, i un 10% cobra 2.333€ o més.

Gràfic 138.

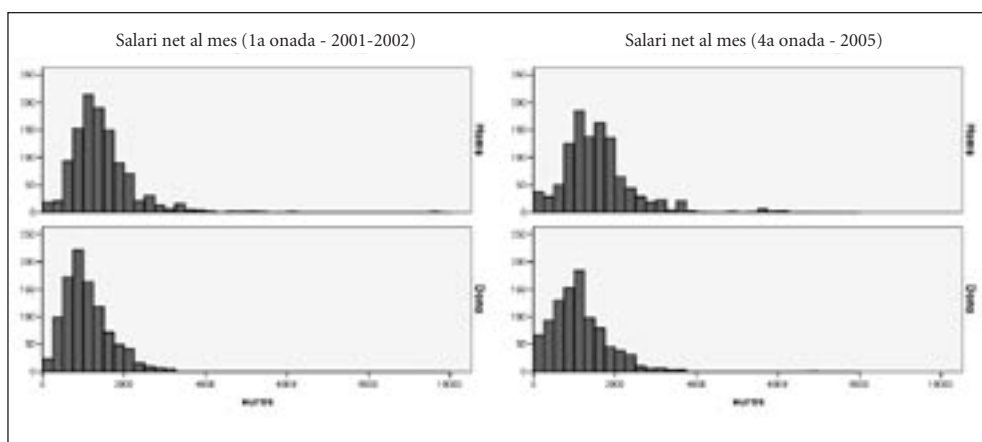
Salari mensual net estandarditzat segons el nombre de pagues anuals de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

Gràfic 139.

Salari mensual net estandarditzat segons el nombre de pagues anuals de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

Els homes tenen en la quarta onada un salari mensual net de 1.566€, un 6,6% superior al de la primera onada, mentre que les dones tenen un salari mensual net de 1.117€, un 2,9% superior al de la primera onada i un 29% inferior al dels homes.

La distribució per homes i dones presenta grans diferències. Entre les dones, un 10% cobra menys de 338€ al mes; entre un 25% i un 30%, menys de 700€ al mes; la meitat, més de 1.038€; un 20%, més de 1.517€, i tan sols un 10%, més de 2.027€. Entre els homes, tan sols un 10% cobra menys de 700€ al mes; fins a un 25%, menys de 1.050€; la meitat cobra més de 1.417€; un 20%, més de 2.000€, i un 10%, més de 2.567€.

SALARI HORA NET

Taula 88.

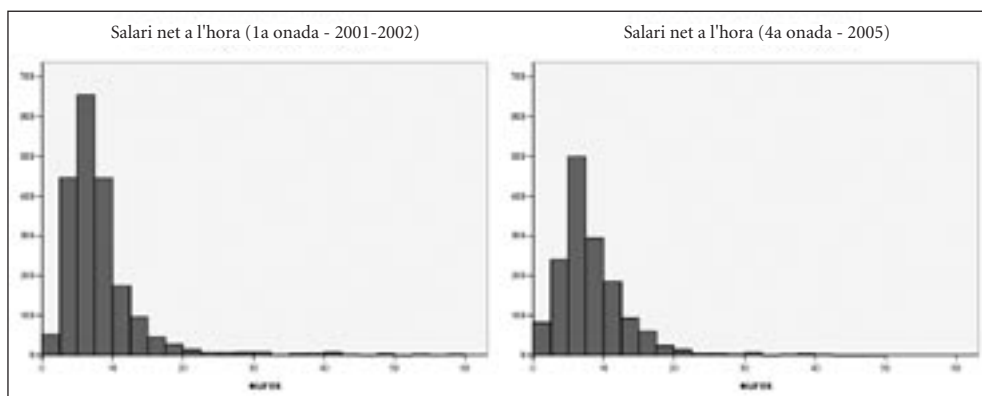
Salari per hora net estandarditzat segons el nombre de pagues anuals de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys, per sexe

Salari hora net	1a onada (2001-2002)			4a onada (2005)		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
N	1.037	972	2.010	745	767	1.512
Mitjana	8,53	7,81	8,18	8,87	7,58	8,21
Desviació típica	5,79	5,95	5,88	5,04	4,75	4,94
Mínim	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Màxim	56,9	59,4	59,4	40,7	39,5	40,72
D1	4,03	3,59	3,82	4,21	2,89	3,61
D2	4,95	4,44	4,75	5,39	4,38	4,91
Q1	5,52	4,79	5,02	5,90	4,89	5,26
D3	5,83	5,08	5,38	6,18	5,19	5,72
D4	6,50	5,55	6,01	6,99	5,80	6,29
D5/Q2	7,28	6,28	6,78	7,92	6,47	7,16
D6	8,13	7,17	7,81	8,75	7,21	8,09
D7	8,96	8,19	8,64	10,00	8,75	9,44
Q3	9,61	8,89	9,24	10,72	9,69	10,10
D8	10,46	9,53	10,15	11,72	10,11	10,91
D9	13,48	12,84	13,31	14,59	13,19	13,98

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

Gràfic 140.

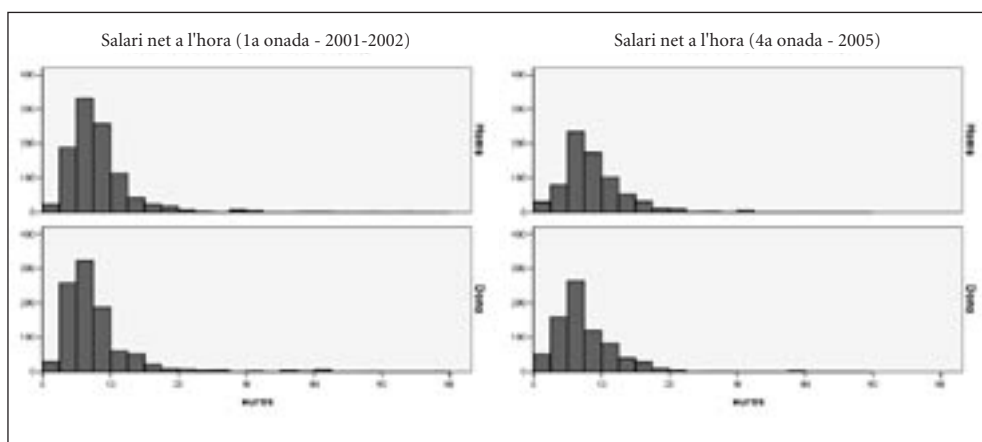
Salari per hora net estandarditzat segons el nombre de pagues anuals de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

Gràfic 141.

Salari per hora net estandarditzat segons el nombre de pagues anuals de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

El salari net per hora mitjà de la quarta onada dels ocupats i aturats que han treballat anteriorment és de 8,21€, que representa un increment de menys del 0,5% respecte de la primera onada. Si n'analitzem la distribució veiem que més d'un 20% cobra menys de 5€ l'hora, aproximadament la meitat cobra 7€ o menys, un 25% rep més de 10€ l'hora i tan sols un 10% més de 14€.

Així com en el salari mensual s'observava un augment des de la primera onada tant per a homes com per a dones, en el salari hora no és així. Les dones reben de mitjana 7,58€ l'hora segons dades de la quarta onada, mentre que en la primera el seu salari hora mitjà, en preus de 2005, era de 7,81€, és a dir, ha disminuït un 3%. Per contra, els homes tenen un salari per hora mitjà de 8,87€ en la quarta onada, que és un 4% superior al que tenien en la primera onada.

Analitzant les distribucions de la quarta onada per homes i dones, observem que més del 40% de dones tenen un salari net l'hora inferior als 6€ i que tan sols entre un 20% i un 25% supera els 10€ per hora, mentre que entre els homes, els que tenen un salari inferior als 6€ són entre un 25 i un 30%, un 30% cobra 10€ o més, i un 10% cobra més de 14,5€.

PRIVACIÓ RESPECTE DEL SALARI MENSUAL NET

Taula 89.

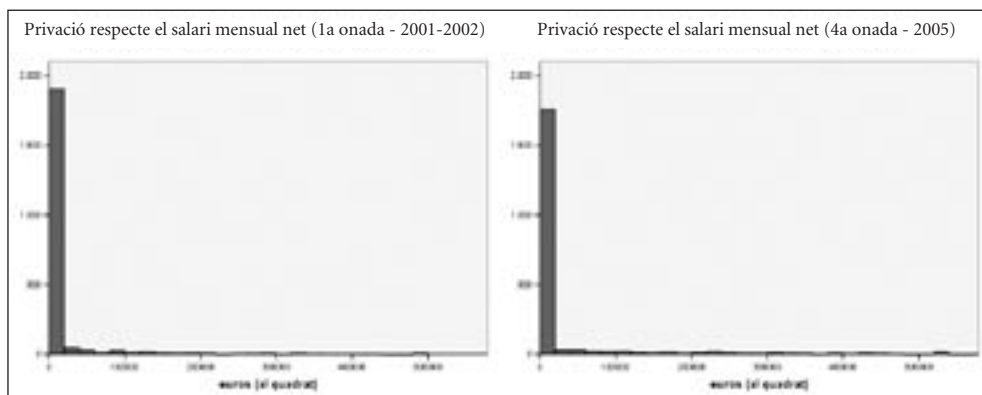
Privació respecte del salari mensual net de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys, per sexe

Privació respecte del salari mensual net	1a onada (2001-2002)			4a onada (2005)		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
N	1.112	999	2.111	1.091	951	2.042
Mitjana	8.014	19.290	13.352	17.017	38.766	27.146
Desviació típica	47.114	59.402	53.569	73.056	97.692	86.083
Mínim	0	0	0	0	0	0
Màxim	488.905	488.905	488.905	520.150	520.150	520.150
Q1	0	0	0	0	0	0
Q2	0	0	0	0	0	0
Q3	0	160	0	0	1.849	0
D8	0	7.992	0	0	29.276	0
D9	178	57.336	19.189	450	146.761	73.300

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

Gràfic 142.

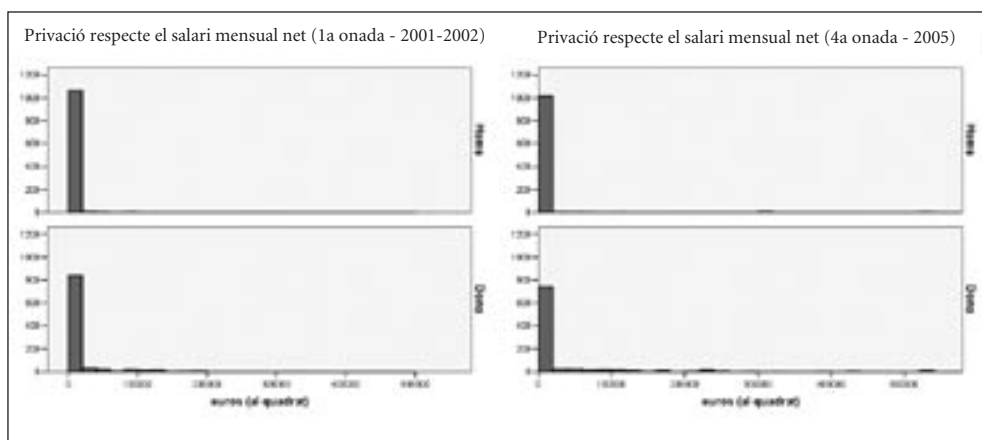
Privació respecte del salari mensual net de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

Gràfic 143.

Privació respecte del salari mensual net de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

La privació respecte del salari mensual net afecta un 18% de la població de la quarta onada que està ocupada o aturada però que ha treballat anteriorment, és a dir, que el seu salari mensual és inferior als 721 , que és el llindar de baix salari en la quarta onada (60% de la mediana del salari mensual net).

La distribució dels homes i les dones en relació amb la privació respecte del salari mensual net, posa de manifest que mentre que tan sols un 11% dels homes té un salari inferior al llindar de baix salari, fins a un 28% de les dones estan en aquesta situació.

RÀTIO ENTRE ELS ANYS EN ATUR I ELS ANYS DE VIDA LABORAL

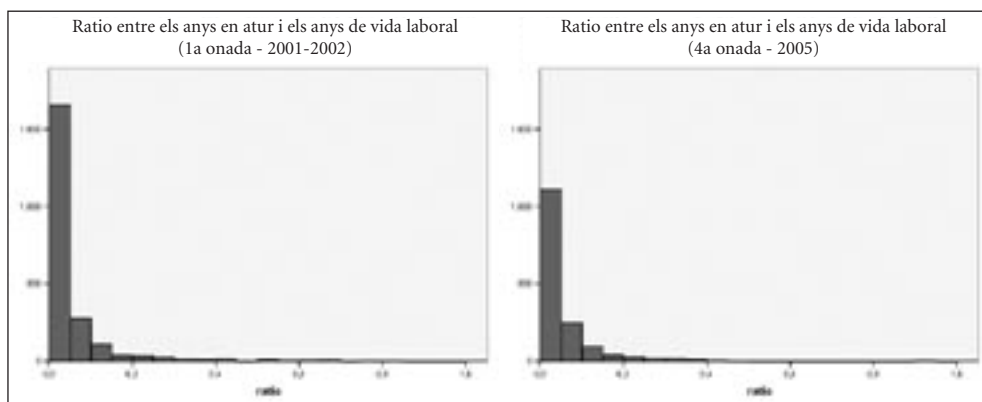
Taula 90.
Ràtio entre els anys en atur i els anys de vida laboral de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys, per sexe

Ràtio entre els anys en atur i els anys de vida laboral	1a onada (2001-2002)			4a onada (2005)		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
N	1.154	1.058	2.212	816	754	1.570
Mitjana	0,032	0,057	0,044	0,037	0,055	0,046
Desviació típica	0,072	0,112	0,094	0,058	0,097	0,080
Mínim	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Màxim	0,833	0,760	0,833	0,476	0,914	0,914
D1	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
D2	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Q1	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
D3	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
D4	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
D5/Q2	0,000	0,004	0,002	0,014	0,019	0,016
D6	0,012	0,024	0,017	0,030	0,035	0,033
D7	0,028	0,052	0,037	0,042	0,056	0,048
Q3	0,038	0,067	0,050	0,050	0,067	0,057
D8	0,048	0,087	0,063	0,057	0,086	0,071
D9	0,080	0,160	0,118	0,101	0,146	0,125

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

Gràfic 144.

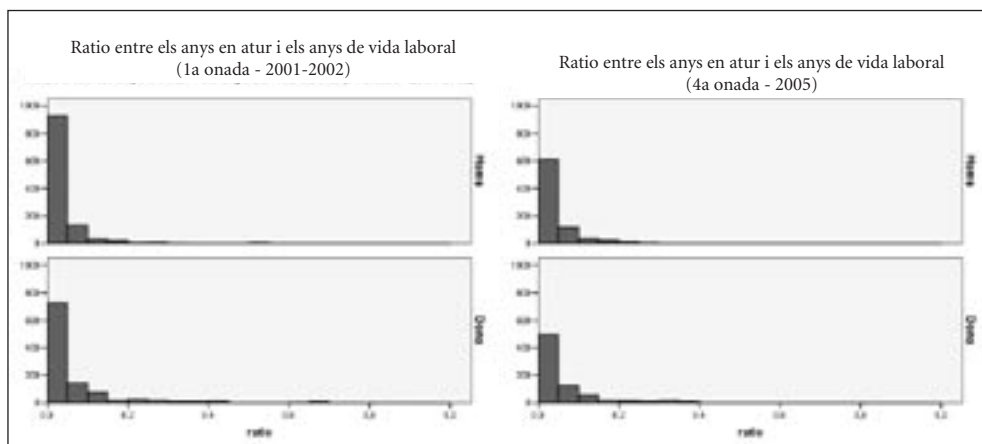
Ràtio entre els anys en atur i els anys de vida laboral de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

Gràfic 145.

Ràtio entre els anys en atur i els anys de vida laboral de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

De mitjana la població ocupada o aturada que ha treballat alguna vegada de la quarta onada ha estat un 4,6% de la seva vida laboral a l'atur, percentatge molt similar al de la població de les mateixes característiques de la primera onada. Un 40% de la població analitzada no ha estat mai a l'atur, per a un 28% aquesta ràtio és superior al 5%, i per un 13%, superior al 10%.

Les dones han acumulat més períodes d'atur en relació amb la seva vida laboral, ja que de mitjana han estat a l'atur un 5,5% de la seva vida laboral, mentre que els homes ho han estat un 3,7%, si bé val la pena fer notar que, respecte de la primera onada, el pes de l'atur disminueix lleugerament entre les dones i augmenta lleugerament entre els homes.

DURADA MITJANA DE L'ATUR

Taula 91.

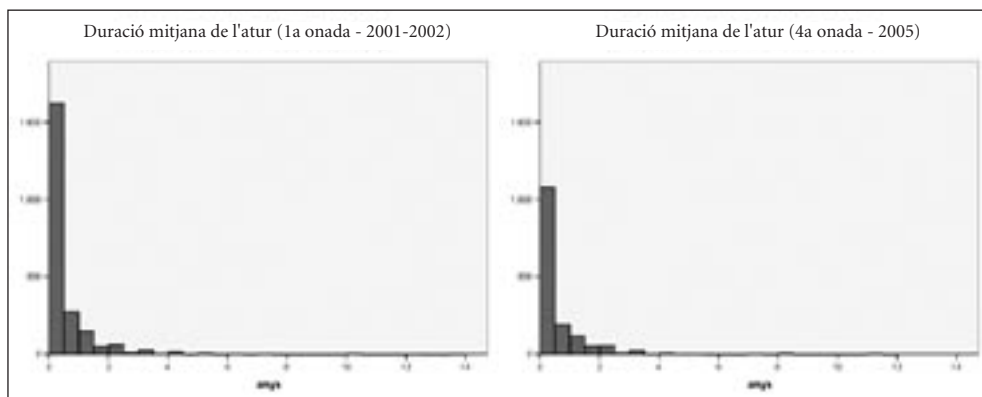
Durada mitjana de l'atur de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys, per sexe

Durada mitjana de l'atur (en anys)	1a onada (2001-2002)			4a onada (2005)		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
N	1.165	1.057	2.222	806	746	1.552
Mitjana	0,3	0,5	0,4	0,4	0,6	0,5
Desviació típica	0,7	1,1	0,9	0,6	1,2	0,9
Mínim	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Màxim	10,0	14,0	14,0	5,0	11,1	11,1
D1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
D2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Q1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
D3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
D4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
D5/Q2	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2
D6	0,2	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3
D7	0,3	0,4	0,3	0,5	0,5	0,5
Q3	0,5	0,6	0,5	0,5	0,7	0,6
D8	0,5	0,9	0,7	0,7	1,0	0,8
D9	1,0	1,5	1,0	1,3	1,5	1,5

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

Gràfic 146.

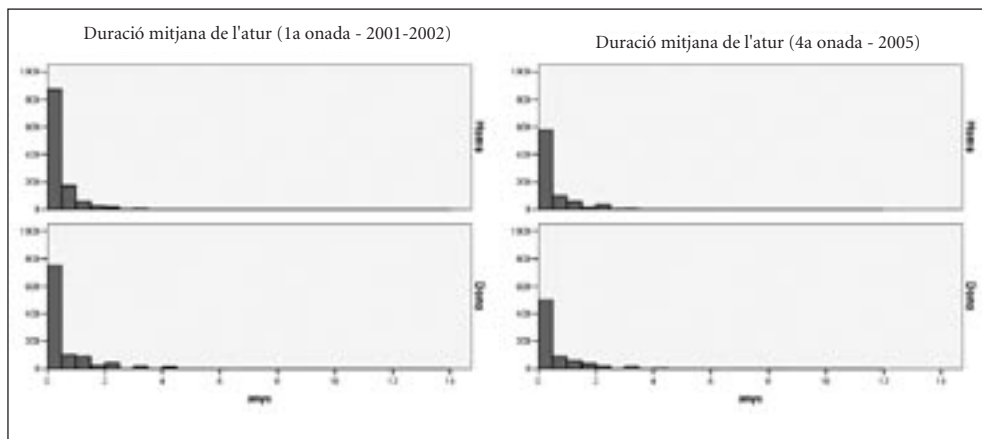
Durada mitjana de l'atur de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

Gràfic 147.

Durada mitjana de l'atur de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

La durada mitjana de l'atur és de mig any en la quarta onada, tot i que hi ha un 40% de la població que no ha estat mai a l'atur, i un 10% per a la qual la durada mitjana de l'atur és superior a un any i mig. Respecte de la primera onada no s'observen gaires variacions en la mitjana, però sí en el valor del novè decil, que era mig any inferior al de la quarta.

La durada mitjana de l'atur entre les dones és lleugerament superior que entre els homes (0,6 i 0,4 anys respectivament). A més, hi ha un 20% de dones amb una durada mitjana superior a un any, mentre que el percentatge d'homes amb una durada mitjana superior a l'any és inferior.

ANYS ININTERROMPUAMENT OCUPAT/ATURAT

Taula 92.

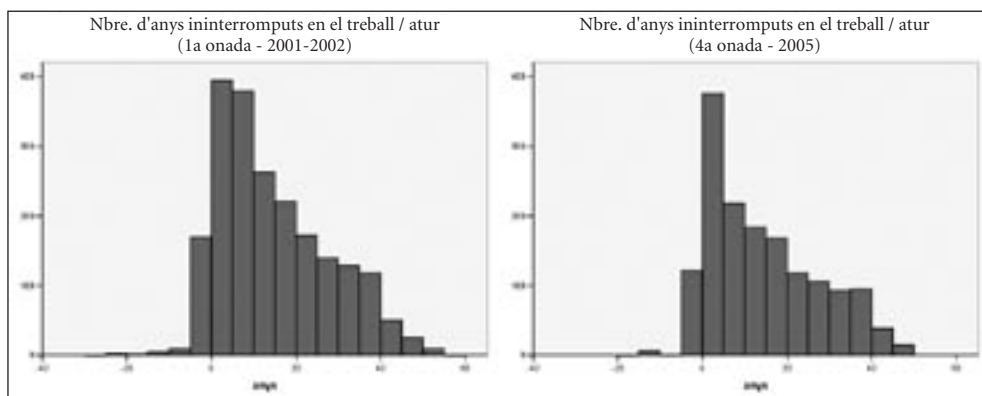
Anys ininterrompudament ocupat/aturat de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys, per sexe

Nombre d'anys ininterromputs en el treball/atur	1a onada (2001-2002)			4a onada (2005)		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
N	1.103	988	2.091	801	740	1.542
Mitjana	14,9	13,7	14,3	14,7	13,1	13,9
Desviació típica	12,9	12,9	12,9	12,9	12,6	12,8
Mínim	-24	-19	-24	-3	-15	-15
Màxim	52	54	54	50	49	50
D1	1	0	0	1	1	1
D2	3	2	3	2	2	2
Q1	4	3	4	3	2	3
D3	6	4	5	4	3	4
D4	8	7	7	9	6	7
D5/Q2	12	10	11	11	10	11
D6	16	14	15	16	14	15
D7	21	19	20	21	18	20
Q3	24	22	23	24	21	23
D8	27	26	27	27	25	26
D9	35	34	34	36	33	34

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

Gràfic 148.

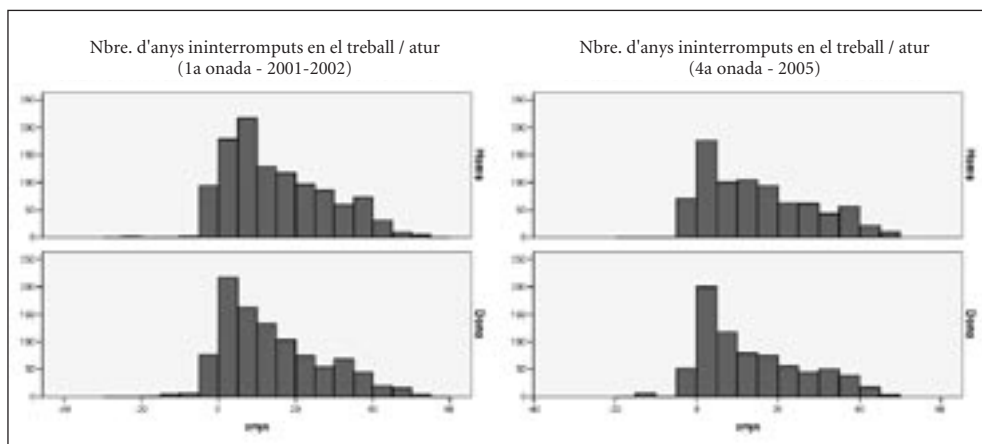
Anys ininterrompudament ocupat/aturat de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

Gràfic 149.

Anys ininterrompudament ocupat/aturat de la població ocupada i aturada de 16 a 64 anys, per sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

En la quarta onada, de mitjana els ocupats de setze a seixanta-quatre anys fa gairebé catorze anys que treballen de manera ininterrompuda, valor lleugerament inferior al de la primera onada. A més de la distribució de les dades es desprèn que aproximadament un 25% fa més de vint-i-cinc anys sense passar per l'atur, un 10% entre 20 i 25 anys, i un altre 10% entre 15 i 20, i que menys de la meitat fa menys de deu anys que treballen ininterrompudament, entre els quals s'ha de comptar els que actualment estan aturats.

Per sexes, els homes porten de mitjana gairebé quinze anys sense passar per l'atur i les dones al voltant de tretze, i a més, entre les dones hi ha un 40% que porten sis anys o menys sense estar a l'atur, mentre que entre els homes hi ha un 40% que fa setze anys o més que no estan aturats.

3 Gènere i conciliació de la vida personal, familiar i laboral

Cristina Sánchez Miret i Laura Vall-llosera Casanovas

RESUM

En aquest capítol es descriuen els resultats de l'anàlisi del repartiment del treball domèstic i de la conciliació entre la vida personal, familiar i laboral que recull el PaD. Les desigualtats per raó de gènere són un dels temes estructurals del PaD i és per aquesta raó que el treball domèstic i familiar i els problemes de conciliació tenen una presència important en els qüestionaris de les diferents onades. L'anàlisi que s'exposa en aquest capítol recull els resultats més significatius sobre aquesta temàtica de les tres primeres onades de l'enquesta (2001-2002, 2003 i 2004).

INTRODUCCIÓ

L'enquesta Panel de Desigualtats Socials a Catalunya (PaD) es va dissenyar com una eina d'anàlisi de les condicions de vida i nivell de benestar de la població. Té per objectiu proporcionar informació acurada sobre com viu la gent, quins problemes té i, fins i tot, quins són els seus desigs i expectatives de futur. A partir d'aquesta informació es pretén fer emergir aquells aspectes socials que fan que la vida d'alguns sigui més fàcil que la d'altres. És a dir, es vol reflectir quin tipus de desigualtats es donen actualment a la nostra societat, quina incidència tenen i quins són els grups socials més afectats.

Les desigualtats socials estan al darrere de moltes de les diferències que observem entre la vida de diferents col·lectius socials, perquè la tria de com vivim està molt influïda per allò que la societat ens permet fer segons la nostra condició social. En llenguatge planer podríem dir que la societat no ofereix les mateixes cartes a tothom per jugar. Proporciona més possibilitats i més oportunitats a determinats col·lectius de la població i, com a contrapartida, hi ha altres grups socials que tenen menys oportunitats socials de tot tipus. No es tracta pas —o no només— d'una qüestió de diners o de ser més o menys intel·ligent o de muntar-s'ho millor o pitjor, com s'acostuma a dir col·loquialment; sinó que la qüestió rau bàsicament en el fet de ser home o dona, jove o vell, migrant o autòcton i de classe mitjana o de classe treballadora.

Aquest conjunt de característiques socials defineixen la nostra posició dins de la comunitat i estan directament relacionades amb les oportunitats i les expectatives d'aquesta comunitat envers nosaltres. La nostra posició social té un pes molt important en les nostres trajectòries vitals, la nostra manera de viure, el que acabem fent o no i, fins i tot, en la nostra manera de pensar.

És des d'aquesta perspectiva que en aquest treball ens ocuparem de dos dels àmbits socials que el PaD tracta amb més profunditat: el repartiment del treball domèstic i familiar, i la conciliació de la vida personal, familiar i laboral. El repartiment del treball domèstic i familiar és un tema molt important en les llars, tant perquè és fonamental per a la qualitat de vida de les famílies a dins de casa, com perquè també delimita les condicions i la disponibilitat que tindran tots els membres de la llar per estar fora de casa.

En aquest àmbit públic, és fonamental la relació que s'estableixi amb el mercat laboral, perquè hores d'ara és la feina fora de casa la que defineix en molt bona mesura la posició social a què va lligada una part central de les nostres condicions de vida, atès que majoritàriament vivim de la feina que fem.

La relació de les dones i els homes amb el mercat laboral ha estat molt diferent. La societat tradicionalment ha reservat la llar per a les dones i la feina fora de casa per als homes. El treball domèstic i familiar ha estat responsabilitat i tasca principal de les dones, però semblava que amb els canvis que s'han anat succeint en la societat en la direcció d'aconseguir més igualtat entre homes i dones, especialment amb l'entrada i la permanència cada vegada més massiva de les dones al mercat laboral, aquesta realitat canviaria, i s'igualarien tant la participació com les oportunitats de feina entre els dos sexes.

Això no ha estat així. Les dades analitzades de la primera onada del PaD ja van deixar ben clar que les dones no tenen en el mercat de treball les mateixes oportunitats que els homes i, amb la mateixa formació, ocupen llocs de treball pitjors, cobren menys i pateixen molt més atur. A més a més, i aquest és del tema de què ens ocuparem en aquest informe, que dones i homes treballin fora de casa no vol dir que ho facin en la mateixa mesura dins de casa.

No hi ha repartiment del treball domèstic i familiar, i aquest segueix sent responsabilitat de les dones fins i tot quan aquestes treballen fora de casa amb les implicacions que això té per a la qualitat de vida de les mateixes dones, però també per a la de la resta —en positiu i en negatiu— de membres de la família.

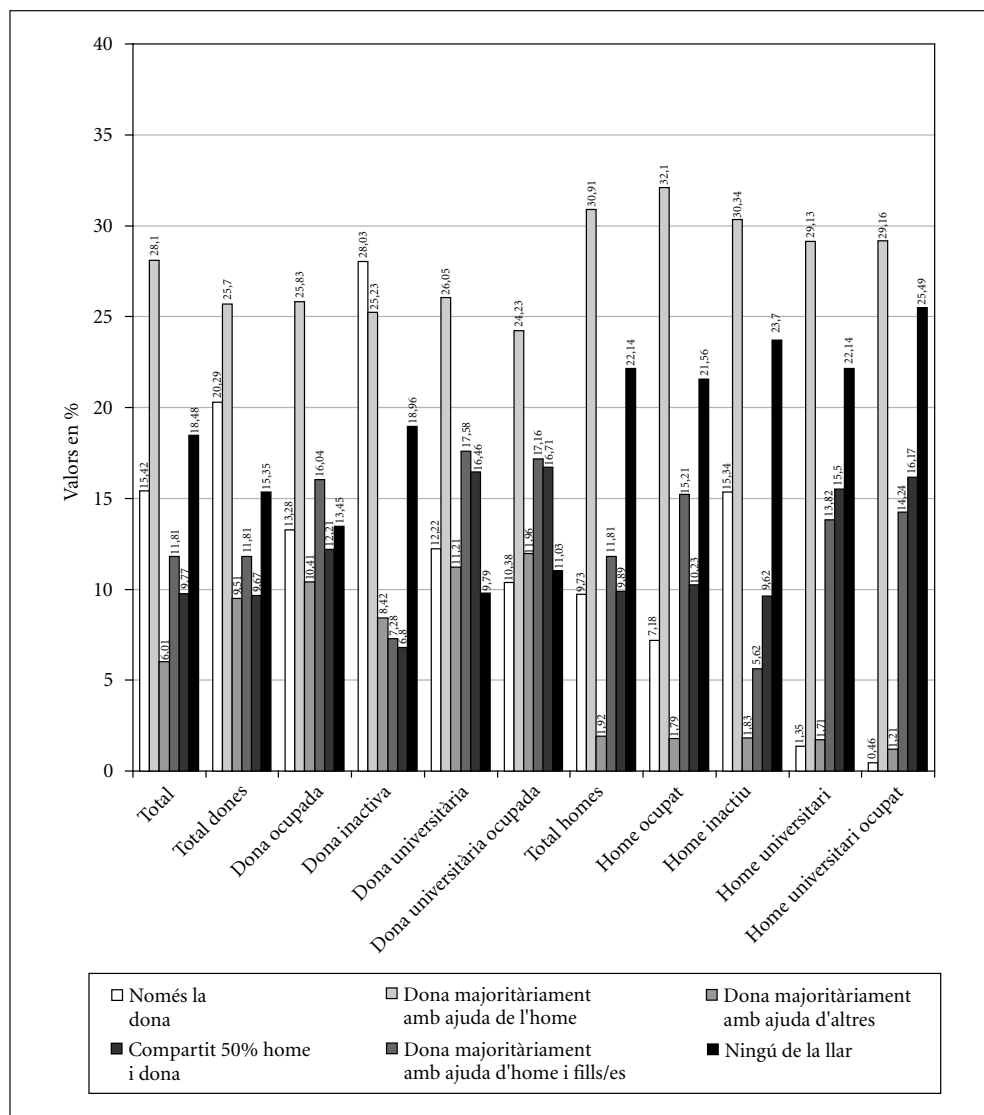
El segon dels temes, la conciliació de la vida personal, familiar i laboral, s'ha convertit darrerament en un dels temes habituals de debat, de polèmica i fins i tot d'actuació de les administracions públiques. En bona part ha esdevingut un tema de l'agenda política perquè la manca de repartiment del treball domèstic i familiar ha generat molta tensió entre la feina de fora i la feina de casa a les dones que ja són una part molt important de la població activa. Però malgrat que els problemes de la conciliació siguin explicitats amb les dones i especialment amb les mares, no vol dir que sigui només un problema de dones i de mares. El sistema productiu, les empreses, estan poc pensades per deixar temps per viure. De fet, estan pensades des de l'òptica unidimensional del treball i, específicament, de la productivitat. Sempre ha estat així, però els darrers canvis de valors socials són cada vegada més contraris a l'omnipresència vital del treball i fan que cada vegada hi hagi més demandes en aquest sentit per part de les treballadores i els treballadors i, alhora, que sorgeixin més dificultats en la relació entre vida personal i vida laboral tant entre les dones com entre els homes.

EL TREBALL DOMÈSTIC I FAMILIAR

Com assenyalàvem a la introducció, l'anàlisi dels resultats de la primera onada del PaD ja va deixar ben clar que el repartiment a les llars del treball domèstic i familiar es produeix només en una minoria de casos i que són les dones les que en segueixen portant la càrrega independentment de l'edat —passa entre els joves i entre els grans—; de si treballen o no —ho fa la dona si treballen tots dos, però també ho fa si ella treballa fora de casa i ell no—; i del nivell d'estudis dels dos membres de la parella —la manca de repartiment es produeix tant en parelles amb estudis com en aquelles que no en tenen—. En el conjunt de Catalunya, l'any 2001-2002, les llars en les quals els dos membres de la parella compartien el treball domèstic i familiar no arribaven al 10%. Entre els més joves i els que tenen més estudis milloraven les xifres però, així i tot, en el millor dels casos només s'arribava al 21% de les llars.

Gràfic 1.

Repartiment del treball domèstic entre els membres de la llar, segons la resposta del nucli de la llar

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002.

Les dades de la tercera onada (any 2004) incideixen en dos aspectes clau per entendre el repartiment del treball domèstic i familiar a les llars: la seva organització i la seva realització desglossada en tasques diferents. Així mateix l'enquesta també recull informació sobre el treball domèstic sense cobrar que es fa fora de la llar, bàsicament per ajudar familiars.

Els resultats d'aquesta tercera onada del PaD reforcen els ja trobats en la primera anàlisi, però alhora permeten endinsar-nos més específicament en com s'està produint el procés d'inclusió dels homes a les feines de casa, i així tenir més informació sobre el futur que sembla que es dibuixa.

Nombre d'hores de treball domèstic

La població de Catalunya dedica de mitjana 18,46 hores setmanals al treball domèstic i familiar: 12,78 hores durant la setmana i 5,68 hores els caps de setmana. Les diferències entre homes i dones són molt grans. La dedicació mitjana dels homes els dies de cada dia és de 5,56 hores i els caps de setmana, de 2,9 hores. En canvi, les dones tenen una mitjana gairebé tres vegades més alta: durant els dies de cada dia, de 17,55 hores i els caps de setmana, de 7,40 hores.

Taula 1.

Tipus de càrrega que suposa el treball domèstic i familiar, segons el sexe i la situació laboral

Tipus de càrrega	Té un treball remunerat		No té un treball remunerat		Total
	Home	Dona	Home	Dona	
Molt gran	3,00%	10,90%	2,80%	10,50%	7,40%
Força gran	11,10%	31,00%	7,10%	26,20%	19,70%
Ni gran ni petita	15,60%	23,60%	13,30%	22,80%	19,20%
Petita	27,70%	19,70%	25,10%	19,50%	22,80%
Cap càrrega	41,80%	17,30%	50,70%	22,80%	30,20%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

A més a més demanem als entrevistats si aquest treball els suposa un càrrega. La xifra és contundent: el 70% dels entrevistats responen afirmativament. Encara que les diferències són significatives entre les respostes d'homes i dones, no sembla que s'acabin de correspondre amb les diferències a les hores que dediquen a aquest tipus de treball. Sembla clar que la percepció de com de carregós és el treball domèstic i familiar no només està influenciada pel nombre d'hores i les tasques que es fan, també ho està per la valoració que cadascú fa d'aquest tipus de treball i per si es treballa fora de casa o no.

Organització del treball domèstic i familiar

En la major part de les llars entrevistades, l'encarregada d'organitzar, preveure i coordinar el treball domèstic i familiar és la dona, bé sigui fent-ho ella sola (74,5%) o bé amb ajuda de l'home (15,7%). Només en un 9,8% de les llars aquesta tasca és compartida.

Taula 2.

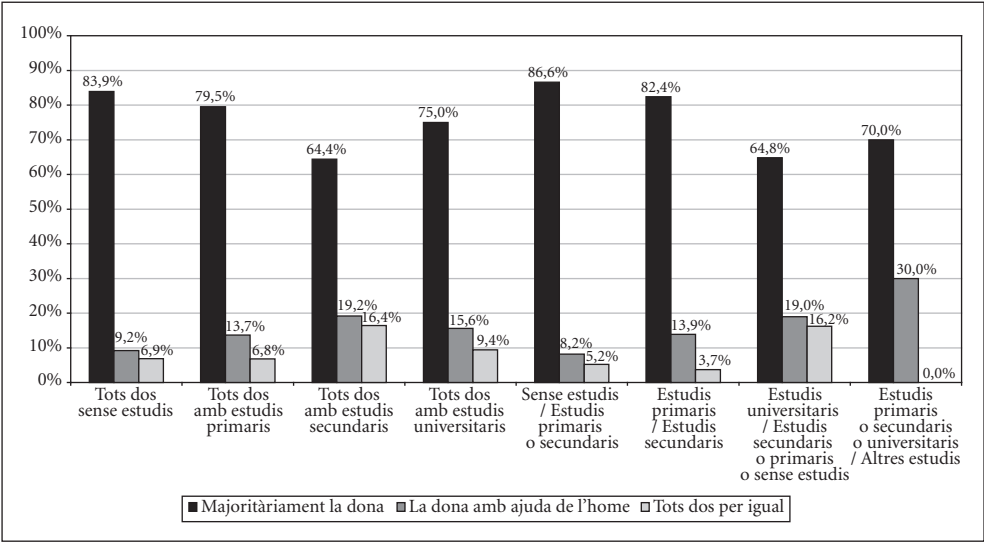
Organització del treball domèstic i familiar

Qui organitza el treball?	2004
Majoritàriament la dona	74,50%
La dona amb ajuda de l'home	15,70%
Tots dos per igual	9,8%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Com més alt és el nivell d'estudis, més casos hi ha de coresponsabilització dels dos membres de la parella. Quan un dels membres de la parella té estudis universitaris es comparteix més l'organització de les tasques domèstiques; mentre que quan un dels membres té estudis primaris i l'altre secundaris es comparteix menys.

Gràfic 2.
Organització del treball domèstic i familiar per part del nucli de la llar, segons el nivell d'estudis

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Si analitzem la realització de tasques segons la classe social els resultats ens mostren perfils una mica diferents entre els tres grups. Tot i que en totes les classes socials és la dona la que s'encarrega d'organitzar i coordinar el treball domèstic i familiar, en el cas de la classe mitjana propietària, s'observa una major col·laboració per part de l'home en aquesta tasca.

Taula 5.
Organització del treball domèstic i familiar per part del nucli de la llar, segons la classe social

	Classe mitjana propietària	Classe mitjana assalariada	Classe treballadora
Home	12,6%	8,8%	8,9%
Dona	87,4%	91,3%	91,1%

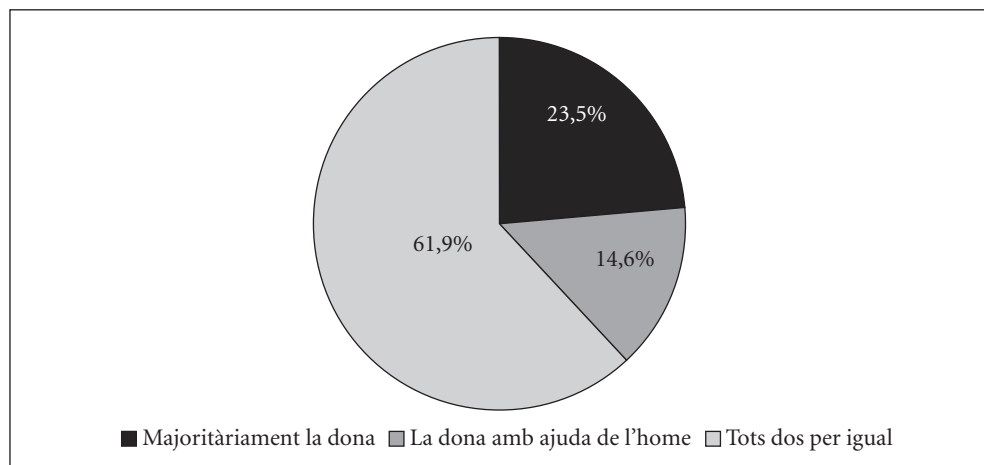
p-valor=0,064
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

La realització de les diferents tasques

Hi ha diferències molt grans entre com declaren els entrevistats que haurien de ser les coses i com són en realitat. En resposta a la pregunta de “qui es considera que ha de fer el treball domèstic”, és a dir, de l’ideari i no pas de la realitat, la majoria dels enquestats responen que ha de ser una tasca compartida per igual entre els dos membres de la parella (61,9%).

Gràfic 3.

Realització “ideal” del treball domèstic i familiar per part del nucli de la llar

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

En canvi, quan els demanem a cada un dels membres de la llar què fan a casa, la realitat que ens dibuixen les dades és que la idea de compartir les tasques del treball domèstic està encara molt lluny de fer-se efectiva.

L'única tasca domèstica de la nostra llista en què l'home és més present que la dona és en la de les “feines de reparació i manteniment de la llar” amb un 18,71% i davant del 8,26% de les dones. La resta la fan les dones.

Les diferències més espectaculars entre ambdós sexes les trobem en les tasques d'organitzar el treball domèstic i familiar, planxar, endreçar la roba de l'armari, separar la roba per rentar, posar la rentadora, netejar els lavabos, rentar el parament tèxtil de la llar, recollir la roba i ordenar la casa. Les diferències de percentatges entre homes i dones en aquestes tasques són de més del 20%.

En canvi, en la resta d'activitats, malgrat que les diferències es mantenen, s'escurcen una mica. Estendre la roba, treure la pols, fer la cuina a fons, escombrar i fregar el terra, cuinar, endreçar la cuina o fer els vidres, són activitats en què la diferència entre homes i dones està entre 15 i 20 punts percentuals. En el cas de rentar plats, fer la compra o administrar els diners del dia a dia, les diferències són del 10% all 15%. I, finalment, pel que fa a qui pren les decisions sobre les despeses extraordinàries, només hi ha una diferència del 6%.

En conclusió, els homes no només s'han incorporat poc a la realització de les tasques domèstiques i familiars, sinó que ho han fet també només, o més, en algun tipus de tasques que en unes altres. (veure la taula de l'annex)

Quadre 1.

Participació dels homes en les tasques domèstiques i familiars

Tasques en què s'ha avançat més (amb més participació d'homes)	Tasques en què no s'ha avançat (les fa quasi exclusivament la dona)	Tasques que es contracten
Organitzar el treball familiar Planxar Endreçar l'armari Separar la roba per rentar Posar la rentadora, Netejar els lavabos Rentar el parament tèxtil de la llar Recollir la roba Ordenar la casa	Rentar els plats Comprar Administrar els diners del dia a dia Cuinar Endreçar la cuina	Netejar a fons de la cuina Netejar els vidres Netejar els lavabos Treure la pols

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

La participació dels homes no només varia en percentatge entre classes socials, també mostra patrons de conducta diferenciats. La norma general és que participen més els

Taula 4.

Organització del treball domèstic i familiar, segons la classe social i el sexe

Tipus de tasca domèstica i familiar	Sexe	Classe social		
		Classe mitjana propietària	Classe mitjana assalariada	Classe treballadora
Netejar la cuina a fons (p-valor = 0,057)	Home	10,8%	14,7%	11,6%
	Dona	89,2%	85,3%	88,4%
Rentar els plats (p-valor=0,000)	Home	26,3%	30,7%	18,6%
	Dona	73,8%	69,3%	81,4%
Endreçar la cuina (p-valor=0,000)	Home	25,7%	24,5%	15,7%
	Dona	74,3%	75,5%	84,3%
Escombrar i fregar (p-valor=0,046)	Home	16,2%	12,5%	12,0%
	Dona	83,8%	87,5%	88,0%
Treure la pols (p-valor=0,023)	Home	11,1%	14,9%	10,7%
	Dona	88,9%	85,1%	89,3%
Ordenar la casa (p-valor=0,014)	Home	14,5%	10,9%	8,6%
	Dona	85,5%	89,1%	91,4%
Fer els vidres (p-valor=0,014)	Home	16,5%	16,5%	12,2%
	Dona	83,5%	83,5%	87,8%
Cuinar (p-valor=0,002)	Home	17,0%	18,3%	12,9%
	Dona	83,0%	81,7%	87,1%
Separar la roba per rentar (p-valor=0,006)	Home	14,2%	9,4%	7,6%
	Dona	85,8%	90,6%	92,4%
Posar la rentadora (p-valor=0,017)	Home	12,1%	12,1%	8,5%
	Dona	87,9%	87,9%	91,5%
Estendre roba o posar assecadora (p-valor=0,001)	Home	17,6%	15,2%	10,2%
	Dona	82,4%	84,8%	89,8%
Recollir i plegar la roba (p-valor=0,039)	Home	12,7%	13,3%	9,9%
	Dona	87,3%	86,7%	90,1%
Planxar (p-valor=0,034)	Home	6,4%	10,6%	7,0%
	Dona	93,6%	89,4%	93,0%
Compràr (p-valor=0,000)	Home	28,5%	28,5%	18,3%
	Dona	71,5%	71,5%	81,7%
Administrar els diners del dia a dia (p-valor=0,001)	Home	24,3%	24,4%	17,2%
	Dona	75,7%	75,6%	82,8%
Administrar les despeses extres (p-valor=0,001)	Home	41,4%	36,4%	27,4%
	Dona	58,6%	63,6%	72,6%
Feines de manteniment de la llar (p-valor=0,000)	Home	84,2%	80,0%	74,0%
	Dona	15,8%	20,0%	26,0%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

homes de classe mitjana, tant assalariada com propietària, que no pas els de classe treballadora, excepte en la tasca de planxar on aquests tenen el percentatge més alt de participació. Dins de la classe mitjana, la participació dels homes també difereix segons el tipus de tasques. Per exemple, entre la classe mitjana assalariada hi ha més homes que netegen la cuina a fons, renten els plats, cuinen, treuen la pols, recullen i pleguen la roba i planxen.

Entre la classe mitjana propietària, en canvi, els homes participen més que la resta en les tasques següents: endreçar la cuina, escombrar i fregar, ordenar la casa, separar la roba per posar-la a la rentadora, estendre roba o posar assecadores, en les feines de manteniment de la llar i en l'administració de les despeses extraordinàries. I els percentatges són els mateixos entre els dos grups en les tasques de posar rentadores, anar a comprar, fer els vidres i administrar els diners del dia a dia. Pel que fa a altres tasques com ara rentar el parament tèxtil de la llar, endreçar els armaris o fer els lavabos, no hi diferències significatives per classe social.

Les llars amb fills

A les llars amb menors el treball domèstic no s'acaba aquí. Per això tenim, a més, informació sobre un seguit de tasques relacionades amb les criatures que posen també de manifest les marcades diferències en la presència de pares i mares en la vida dels fills. Cert és que hi ha alguns aspectes com ara el de llegir contes, jugar amb les criatures i banyar-les en què les xifres són més reeixides, però en la majoria de les activitats analitzades els percentatges de participació del pare de les criatures volta el 30% i d'aquest percentatge la participació és majoritàriament conjunta amb la mare i, en molta menor mesura, tot sol; tot el contrari que la mare.

Per classe social, també hi ha diferències remarcables entre els grups, que mostren clarament les diferents disponibilitats per estar amb els fills que permet el mercat laboral segons la posició que en ell s'ocupa, en aquest cas, més la dels pares que no pas la de les mares. Per exemple, els pares de classe mitjana propietària participen més que la resta a portar els fills al metge i no necessiten ni avis ni persona contractada per fer-ho

Taula 5.

Realització de tasques relacionades amb els fills

Tasques	Mare	Pare	Mare i pare conjunta-ment	Avis	Germans	Personal contractat	Ells mateixos	Escola
Banyar-los	39,00%	15,10%	11,38%	1,60%	0,40%	0,10%	27,50%	0,00%
Ensenyar-los hàbits d'higiene	45,00%	4,40%	28,50%	0,90%	0,00%	0,10%	14,30%	0,00%
Donar-los o acompanyar-los en el menjar	39,90%	5,90%	20,60%	3,00%	0,00%	0,70%	18,30%	2,40%
Recollir-los a l'escola	32,60%	9,00%	15,70%	8,20%	0,40%	1,80%	12,40%	0,00%
Estar amb ells en sortir de l'escola	44,70%	7,00%	15,10%	9,40%	0,20%	2,20%	7,00%	0,00%
Llegir-los contes i jugar	32,80%	12,60%	30,00%	1,40%	0,40%	0,30%	13,00%	0,00%
Dur-los al metge	63,20%	7,60%	21,00%	1,90%	0,00%	0,00%	2,20%	0,00%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

perquè com que treballen pel seu compte poden flexibilitzar la jornada. En canvi, els nens d'aquesta classe social són els que estan més amb avis o persones contractades després de sortir d'escola i depenen més d'aquestes persones per anar-los a portar i a buscar a l'escola, atès l'horari laboral de pares i mares.

Taula 6.**Realització de tasques relacionades amb els fills, segons la classe social**

Tipus de tasca	Qui la fa	Classe social		
		Classe mitjana propietària	Classe mitjana assalariada	Classe treballadora
Banyar-los	El pare del nen/a	0,0%	16,7%	7,9%
	La mare del nen/a	66,7%	50,0%	48,7%
	Avis del nen/a	0,0%	0,0%	2,6%
	Germà/ns del nen/a	0,0%	0,0%	1,3%
	Ells/es sols/es	33,3%	16,7%	23,7%
Dur-los i recollir-los a l'escola	El pare del nen/a	0,0%	4,2%	5,3%
	La mare del nen/a	44,4%	58,3%	52,6%
	Avis del nen/a	0,0%	4,2%	3,9%
	Àvies del nen/a	5,6%	0,0%	2,6%
	Ells/es sols/es	5,6%	8,3%	10,5%
	Persona contractada	11,1%	0,0%	0,0%
Estar amb ells en sortir d'escola	El pare del nen/a	0,0%	4,2%	3,9%
	La mare del nen/a	44,4%	70,8%	57,9%
	Avis del nen/a	0,0%	4,2%	5,2%
	Àvies del nen/a	11,1%	0,0%	2,6%
	Ells/es sols/es	0,0%	4,2%	3,9%
	Persona contractada	11,1%	0,0%	0,0%
Dur-los al metge	El pare del nen/a	5,6%	0,0%	3,9%
	La mare del nen/a	77,8%	83,3%	68,4%
	Àvies del nen/a	0,0%	4,2%	3,9%
	Ells/es sols/es	0,0%	4,2%	1,3%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

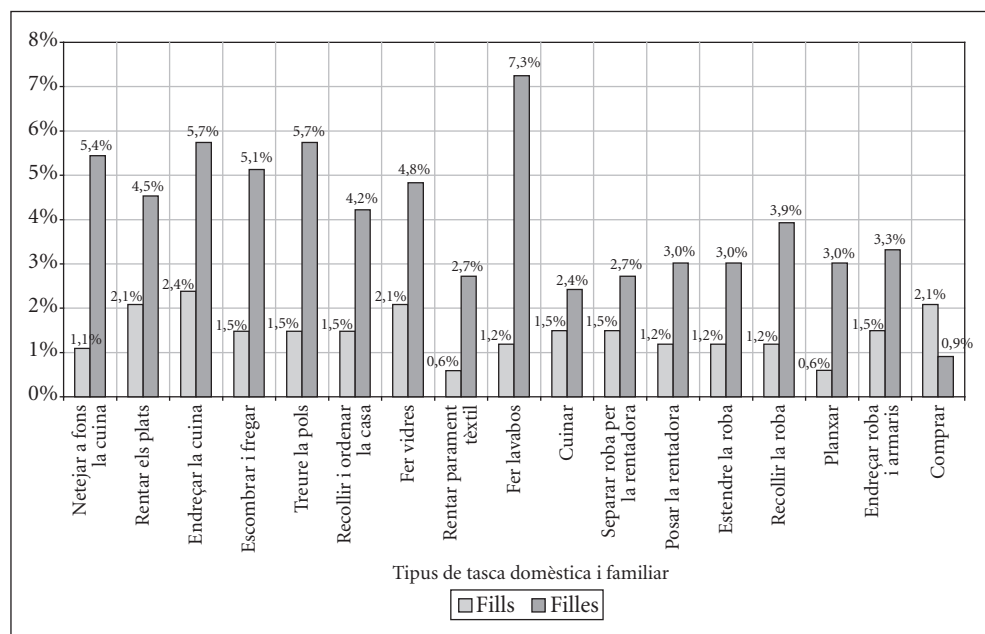
Les filles i els fills i el treball domèstic

Els resultats de la primera onada mostraven clarament com entre els més joves es reproduïa el repartiment sexista dels papers socials. Els nois feien menys feina a casa que les noies i en general tots, fills i filles, col·laboraven molt poc en les tasques de treball domèstic. Les xifres de la tercera onada mostren la mateixa pauta de comportament. És molt present a la nostra societat que el treball domèstic és cosa de dones i malgrat que les diferències entre fills i filles s'han anat escurçant, no hi ha

ni de bon tros un comportament igualitari dels dos sexes mentre estan a casa dels pares, fet que dificultarà que no segueixin reproduint el model tradicional quan tinguin la seva pròpia llar.

Gràfic 4.

Realització del treball domèstic i familiar per part dels fills i filles

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Una visió de conjunt de la participació en les tasques domèstiques i familiars a les llars de Catalunya: creació d'un índex de col·laboració

En aquest apartat es posen de manifest els resultats que s'han obtingut de la creació d'un "índex de col·laboració en el treball domèstic i familiar", elaborat amb la informació recollida a partir de les respostes de les persones entrevistades sobre quines

tasques fan i quines tasques no fan a les seves llars. És a dir, la bateria de tasques que acabem d'analitzar: netejar la cuina, rentar plats, endreçar la vaixel·la, escombrar i fregar, treure la pols, fer els vidres, rentar, estendre i planxar la roba, netejar els banys, administrar els diners del dia a dia, administrar les despeses extraordinàries, fer les feines de manteniment de la llar o tenir cura dels fills (banyar-los, acompanyar-los a l'escola, donar-los menjar o dur-los al metge), etc.

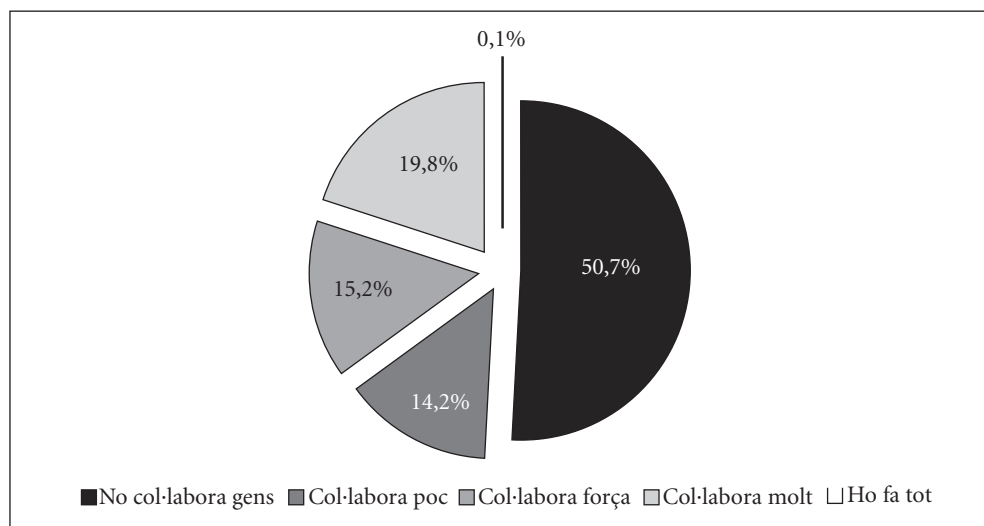
La creació de l'índex té com a objectiu donar una mesura com més sintètica millor de la participació dels diferents grups socials en les tasques domèstiques i familiars. Aquest és un indicador basat en la participació, un indicador merament numèric i en cap cas dóna compte de la qualitat de la participació. Així, si l'individu entrevistat respon afirmativament a la realització d'alguna de les tasques analitzades (de fet per a cada una d'elles), se li assigna una puntuació d'1. En cas contrari, se li assigna un 0. Donat que són variables de resposta múltiple (com a màxim 2 respostes), si en una llar aquestes tasques són realitzades per més d'una persona s'assigna mig punt cada una d'elles¹. S'ha de tenir en compte que només s'han treballat aquestes variables amb les persones de referència i les seves parelles, és a dir, amb el nucli de la llar. Aquesta determinació s'ha pres atès que és molt habitual trobar-se amb llars on conviuen parees amb fills i aquesta situació emmascara els resultats perquè s'estableix un rol diferenciat entre parees i fills en la participació d'aquestes tasques.

Una vegada creat l'índex, es prenen com a variables explicatives del comportament dels individus respecte a la col·laboració en el treball domèstic i familiar el sexe, l'edat, l'estat civil, la província de residència, el tipus de llar, el lloc de naixement del nucli de la llar, el nivell d'estudis, el nivell d'estudis de la parella, el nivell d'estudis del nucli de la llar, la situació laboral de l'entrevistat, la de la parella i la del nucli de la llar, la classe

1. Un cop assignades les puntuacions per a cada persona de la mostra, se sumen i el valor obtingut es divideix entre el nombre total de tasques preses en consideració. Així s'obté un índex que varia entre 0 i 1, on 0 és una manca total de col·laboració i 1 seria una col·laboració total. Per tal de treballar la variable de manera qualitativa, es categoritzen les puntuacions obtingudes segons la classificació següent: 0-0,20: gens; 0,21-0,40: una mica; 0,41-0,60: força; 0,61-0,80: molt; 0,81-1: tot. S'obté una variable política que reflecteix el grau de col·laboració de cada individu.

Gràfic 5.

Nivell de col·laboració dels membres del nucli de la llar

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

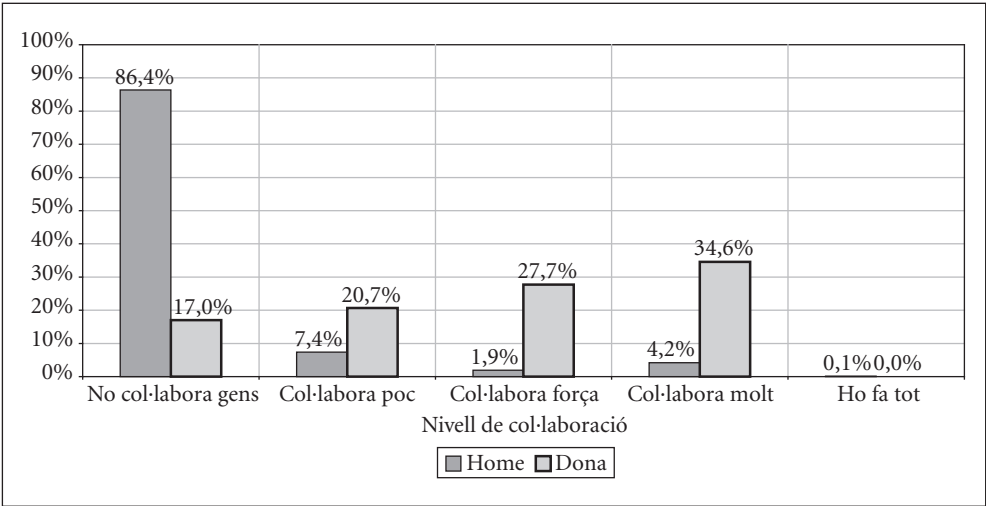
social i el nivell d'ingressos mensuals nets, per tal d'explicar els perfils de col·laboració i no col·laboració que s'estableixen a les llars catalanes.

El primer resultat que ens mostra l'índex és que un 50,7% de les persones enquestades no col·labora gens, un 14,2% col·labora poc, un 15,2% col·labora força i un 19,8% col·labora molt. I només un 0,1% de les persones entrevistades ho fa tot a la llar.

Quan es tracta de comparar la col·laboració entre sexes, s'observa que les dones presenten nivells de col·laboració en les tasques domèstiques i familiars significativament més alts que els homes, tal i com ja hem anat veient en l'anàlisi anterior.

Les persones més joves són les que menys col·laboren. A mesura que augmenta l'edat augmenta la col·laboració, però aquest patró de comportament no es compleix pel grup d'homes —entre els homes, els de més edat són els que menys col·laboren en les tasques

Gràfic 6.
Nivell de col·laboració dels membres del nucli de la llar, segons el sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

domèstiques i familiars—, però sí entre les dones —són les de més edat les que mostren taxes de col·laboració significativament més elevades que les dones més joves.

Taula 7.
Nivell de col·laboració dels membres del nucli de la llar, segons l'edat

Índex de col·laboració	Edat				
	De 16 a 24 anys	De 25 a 34 anys	De 35 a 49 anys	De 50 a 64 anys	65 anys o més
No col·labora gens	56,5%	51,7%	49,8%	51,6%	49,9%
Col·labora poc	13,0%	19,3%	17,5%	12,4%	8,1%
Col·labora força	13,0%	16,7%	16,4%	13,6%	14,4%
Col·labora molt	17,4%	12,4%	16,1%	22,4%	27,6%
Ho fa tot	0,0%	0,0%	0,2%	0,0%	0,0%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(p-valor=0,000)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Taula 8.

Nivell de col·laboració dels homes del nucli de la llar, segons l'edat

Índex de col·laboració	Edat				
	De 16 a 24 anys	De 25 a 34 anys	De 35 a 49 anys	De 50 a 64 anys	65 anys o més
No col·labora gens	87,5%	80,0%	85,5%	91,0%	86,2%
Col·labora poc	6,3%	10,5%	9,3%	4,5%	5,9%
Col·labora força	0,0%	3,0%	1,3%	1,6%	2,6%
Col·labora molt	6,3%	6,5%	3,5%	2,9%	5,3%
Ho fa tot	0,0%	0,0%	0,4%	0,0%	0,0%

(p-valor=0,069)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Taula 9.

Nivell de col·laboració de les dones del nucli de la llar, segons l'edat

Índex de col·laboració	Edat				
	De 16 a 24 anys	De 25 a 34 anys	De 35 a 49 anys	De 50 a 64 anys	65 anys o més
No col·labora gens	40,0%	25,9%	15,9%	13,2%	14,9%
Col·labora poc	16,7%	27,3%	25,4%	20,2%	10,2%
Col·labora força	20,0%	29,1%	30,7%	25,3%	25,7%
Col·labora molt	23,3%	17,7%	28,0%	41,3%	49,2%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(p-valor=0,000)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

L'estat civil de les persones entrevistades i l'estructura de les llars també expliquen diferències importants de comportament. Les persones casades són les que expressen en un percentatge més elevat la falta de col·laboració. Les persones separades/divorciades o vídues, de manera evident degut a la seva situació personal, han de col·laborar molt (taula 10). I quan hi ha el pare o la mare sols amb els fills, la realització de tasques domèstiques i familiars també és major (taula 11). D'altra banda, les persones que viuen en llars amb parella i fills són les que presenten l'índex més alt quan es tracta de no col·laborar gens.

Taula 10.
Nivell de col·laboració del nucli de la llar, segons l'estat civil

Índex de col·laboració	Estat civil				
	Casat/da	Solter/a	Separat/da	Divorciat/da	Vidu/a
No col·labora gens	55,8%	48,0%	27,8%	26,0%	16,3%
Col·labora poc	14,1%	16,9%	15,3%	14,0%	9,5%
Col·labora força	15,1%	12,3%	15,3%	22,0%	20,0%
Col·labora molt	15,0%	22,5%	41,7%	36,0%	54,2%
Ho fa tot	0,0%	0,2%	0,0%	2,0%	0,0%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(p-valor=0,000)
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Taula 11.
Nivell de col·laboració del nucli de la llar, segons el tipus de llar

Índex de col·laboració	Tipus de llar		
	Parella amb fills	Pare o mare sols amb fills	Altres
No col·labora gens	55,6%	20,6%	48,7%
Col·labora poc	15,6%	14,8%	12,5%
Col·labora força	15,1%	22,6%	14,3%
Col·labora molt	13,8%	40,6%	24,5%
Ho fa tot	0,0%	1,3%	0,0%
Total	100,0%	100,0%	100,0%

(p-valor=0,000)
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Aquest patró de comportament es compleix una vegada més en el grup dels homes, on observem que els nivells de col·laboració menors es troben entre els homes que viuen en llars on hi ha la parella i els fills. En canvi, en el cas de les dones, el patró està invertit: la dona col·labora més quan viu en una llar amb la parella i els fills. Així mateix, s'observa que entre els homes els percentatges de col·laboració són molt diferents en funció del tipus de llar. En canvi, els percentatges entre les dones són molt similars, independentment del tipus de llar en què visquin.

Taula 12.

Nivell de col·laboració dels homes del nucli de la llar, segons el tipus de llar

Índex de col·laboració	Tipus de llar		
	Parella amb fills	Pare sol amb fills	Altres
No col·labora gens	91,8%	56,3%	81,1%
Col·labora poc	7,4%	15,6%	6,9%
Col·labora força	0,7%	6,3%	3,3%
Col·labora molt	0,1%	15,6%	8,8%
Ho fa tot	0,0%	6,3%	0,0%
Total	100,0%	100,0%	100,0%

(p-valor=0,000)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Taula 13.

Nivell de col·laboració de les dones del nucli de la llar, segons el tipus de llar

Índex de col·laboració	Tipus de llar		
	Parella amb fills	Mare sola amb fills	Altres
No col·labora gens	17,3%	11,4%	17,8%
Col·labora poc	24,2%	14,6%	17,9%
Col·labora força	30,3%	26,8%	24,8%
Col·labora molt	28,2%	47,2%	39,5%
Total	100,0%	100,0%	100,0%

(p-valor=0,000)

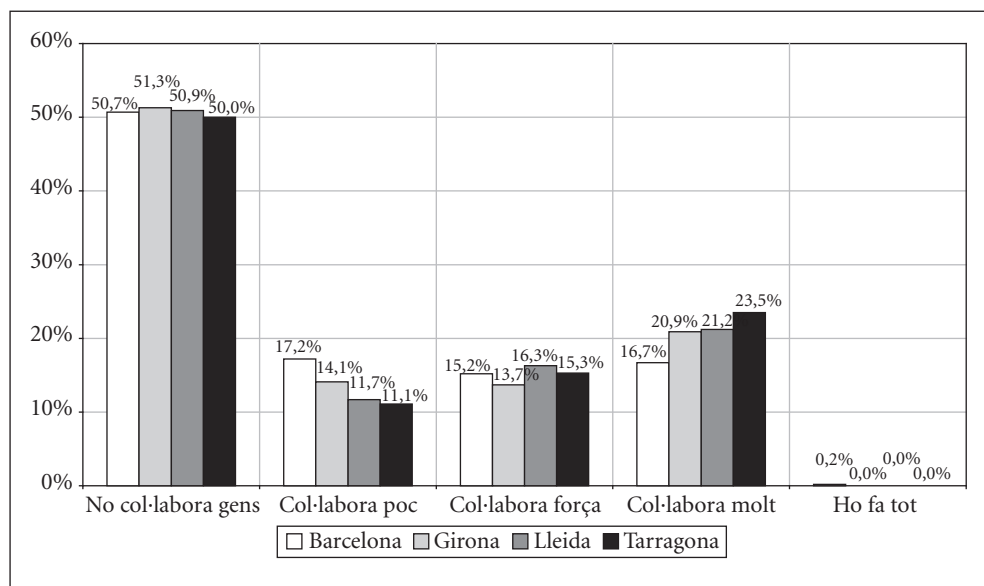
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

En el territori, les diferències de comportament no són massa importants. A Girona i a Lleida és on hi ha els individus que col·laboren menys en les tasques domèstiques i familiars, tot i que els percentatges són molt propers a la resta de províncies. Cal assenyalar, però, que a Tarragona és on hi ha el percentatge més alt de gent que col·labora molt.

Si el que tenim en compte és el lloc de naixement dels entrevistats, també hi ha diferències entre els diferents orígens. A les llars on el nucli no és nascut ni a Catalunya ni a Espanya és on trobem les persones que col·laboren menys en el treball domèstic

Gràfic 7.

Nivell de col·laboració dels membres del nucli de la llar, segons la província de residència

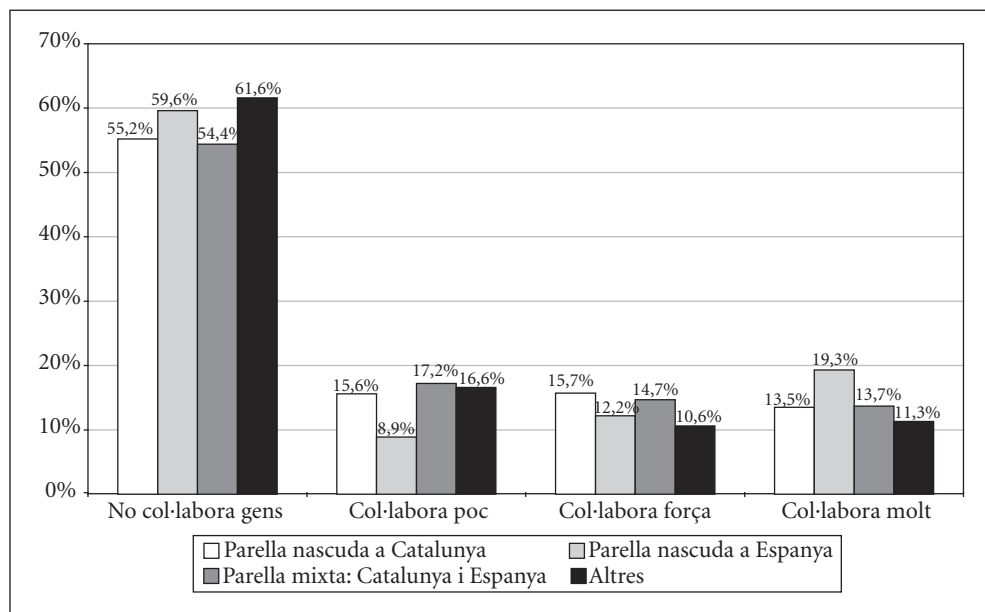
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

i familiar. També cal assenyalar que les llars on la parella ha nascut a Espanya és on es troba el percentatge més alt d'incidència de persones que col·laboren molt en el treball domèstic i familiar.

Existeixen també patrons diferencials de comportament segons la relació amb l'ocupació dels entrevistats. Els ocupats són els que col·laboren menys i els inactius, els que més. En el cas dels homes aquestes diferències no són significatives, és a dir, la situació laboral de l'home no afecta al fet que col·labori més o menys en les tasques domèstiques i familiars. En canvi, entre les dones les diferències sí que són estadísticament significatives.

Gràfic 8.

Nivell de col·laboració dels membres del nucli de la llar, segons l'origen geogràfic del nucli

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Taula 14.

Nivell de col·laboració dels homes del nucli de la llar, segons la situació laboral

Índex de col·laboració	Situació laboral		
	Ocupat	Aturat	Inactiu
No col·labora gens	56,6%	42,0%	39,5%
Col·labora poc	17,3%	10,1%	9,6%
Col·labora força	14,1%	17,4%	17,5%
Col·labora molt	11,9%	30,4%	33,4%
Ho fa tot	0,1%	0,0%	0,0%
Total	100,0%	100,0%	100,0%

(p-valor=0,000)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Taula 15.

Nivell de col·laboració de les dones del nucli de la llar, segons la situació laboral

Índex de col·laboració	Situació laboral		
	Ocupada	Aturada	Inactiva
No col·labora gens	19,9%	15,4%	12,2%
Col·labora poc	28,9%	12,8%	11,4%
Col·labora força	28,9%	28,2%	26,5%
Col·labora molt	22,2%	43,6%	49,8%
Total	100,0%	100,0%	100,0%

(p-valor=0,000)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Per acabar, veurem els resultats de l'índex respecte de tres variables socials —el nivell d'estudis, la classe social i el nivell d'ingressos— que ens parlem molt directament de la posició social dels individus. Totes tres mostren un mateix perfil de col·laboració; de fet, les variables estan molt interrelacionades entre elles. Com més alt és el nivell d'estudis, menor és la col·laboració en les tasques domèstiques i familiars. Aquest patró de comportament es compleix pel grup d'homes i pel de les dones, tot i que és més fort entre els primers. De la mateixa manera, els entrevistats que pertanyen a la classe mitjana propietària són els que col·laboren menys. I, també, els nivells d'ingressos propis mensuals nets més alts estan relacionats amb una menor col·laboració en les tasques domèstiques i familiars.

Taula 16.

Nivell de col·laboració dels membres del nucli de la llar, segons el nivell màxim d'estudis acabats i el sexe

Índex de col·laboració	Nivell màxim d'estudis acabats					
	No sap llegir ni escriure	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis universitaris	Altres
Nivell de col·laboració dels membres del nucli de la llar segons nivell màxim d'estudis acabats (p-valor=0,000)						
No col·labora gens	43,2%	48,0%	48,7%	52,4%	52,1%	63,6%
Col·labora poc	2,7%	5,6%	10,7%	17,5%	25,9%	27,3%
Col·labora força	2,7%	15,1%	16,7%	15,7%	13,8%	0,0%
Col·labora molt	51,4%	31,3%	23,8%	14,3%	8,2%	9,1%
Ho fa tot	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Nivell de col·laboració dels homes del nucli de la llar segons nivell màxim d'estudis acabats (p-valor=0,002)						
No col·labora gens	83,3%	94,1%	87,0%	81,9%	83,9%	85,7%
Col·labora poc	0,0%	4,0%	4,6%	10,5%	12,4%	14,3%
Col·labora força	0,0%	0,5%	2,7%	1,4%	2,5%	0,0%
Col·labora molt	16,7%	1,5%	5,4%	5,9%	1,2%	0,0%
Ho fa tot	0,0%	0,0%	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Nivell de col·laboració de les dones del nucli de la llar segons nivell màxim d'estudis acabats (p-valor=0,000)						
No col·labora gens	24,0%	10,5%	12,0%	19,6%	25,9%	25,0%
Col·labora poc	4,0%	6,9%	16,5%	25,2%	37,1%	50,0%
Col·labora força	4,0%	27,0%	30,0%	31,5%	23,1%	0,0%
Col·labora molt	68,0%	55,6%	41,5%	23,7%	13,9%	25,0%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Taula 17.

Nivell de col·laboració dels membres del nucli de la llar, segons el nivell màxim d'estudis acabats

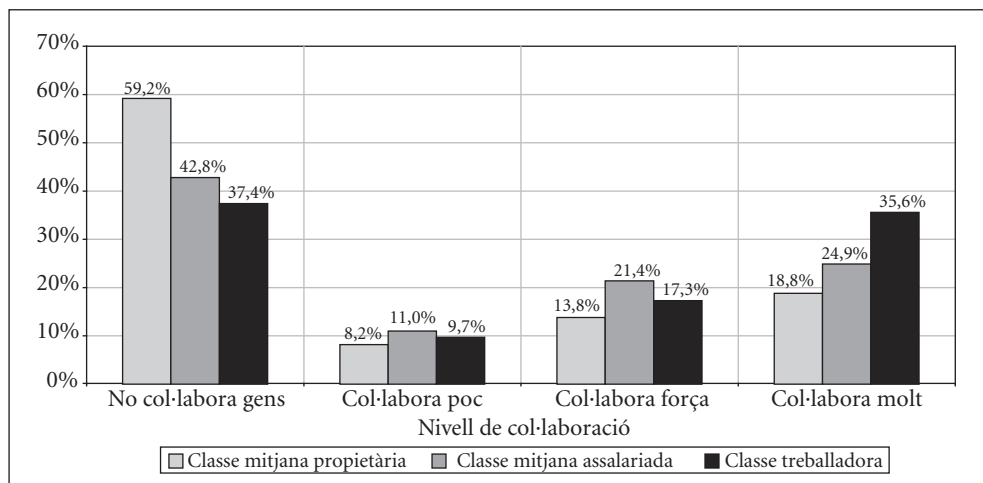
Índex de col·laboració	Nivell màxim d'estudis acabats del nucli de la llar				
	No col·labora gens	Col·labora poc	Col·labora força	Col·labora molt	Total
Tots dos sense estudis	57,1%	4,1%	4,1%	27,3%	100,0%
Tots dos primaris	55,2%	9,5%	9,5%	20,8%	100,0%
Tots dos secundaris	57,0%	17,5%	17,5%	7,5%	100,0%
Tots dos universitaris	58,0%	30,8%	30,8%	2,4%	100,0%
Sense estudis + Primari o secundari	56,0%	7,8%	7,8%	19,8%	100,0%
Primari + secundari	51,3%	15,8%	15,8%	13,8%	100,0%
Universitari + Sense estudis o primari o secundari	55,4%	23,7%	23,7%	6,0%	100,0%
Primaris o secundaris o universitaris + Altres	65,0%	15,0%	15,0%	10,0%	100,0%

(p-valor=0,000)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Gràfic 9.

Nivell de col·laboració dels membres del nucli de la llar, segons la classe social

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Taula 18.

Nivell de col·laboració dels membres del nucli de la llar, segons els ingressos mensuals nets de cada membre

Col·laboració	No té ingressos	0 - 300,51€	300,51 - 450,76€	450,76 - 601,01€	601,01 - 751,27€	751,27 - 901,52€	901,52 - 1.051,77€	1051,77 - 1.202,02€
Gens	10,0%	10,9%	25,4%	32,5%	36,0%	43,1%	53,4%	59,5%
Poca	12,3%	13,4%	11,5%	13,0%	15,1%	14,6%	15,9%	18,9%
Força	25,5%	24,4%	26,8%	22,9%	21,5%	20,1%	15,9%	12,7%
Molta	52,3%	51,3%	36,4%	31,6%	27,3%	22,2%	14,3%	8,9%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

1.202,02 - 1.502,53€	1.502,53 - 1.803,04€	1.803,04 - 2.404,05€	2.404,05 - 3.005,06€	3.005,06 - 3.606,07€	3.606,07 - 4.207,08€	4.207,08 - 4.808,10€	Més de 4.808,10€	No sap
59,0%	59,8%	58,6%	60,5%	75,3%	81,8%	75,0%	64,3%	77,8%
19,1%	23,9%	24,1%	22,8%	16,4%	13,6%	12,5%	,0%	11,1%
10,2%	10,9%	11,5%	9,3%	4,1%	,0%	12,5%	28,6%	5,6%
11,6%	5,7%	6,8%	4,1%	4,5%	,0%	7,1%	5,6%	28,6%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(p-valor=0.000)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

En definitiva, tots aquests resultats ens porten, mitjançant la tècnica estadística de la modelització,² als patrons diferencials de col·laboració següents:

- Quan s'és un home es col·labora menys en les tasques domèstiques i familiars que quan s'és una dona, tant si es col·labora poc com si es col·labora força. En canvi, no apareixen diferències quan es col·labora molt.
- Si la persona està ocupada, hi ha una menor probabilitat de col·laborar que si la persona està inactiva, tant si es col·labora poc com si es col·labora força o es col·labora molt.
- Quan es col·labora poc, si els membres del nucli de la llar són nascuts a Catalunya, es col·labora més en les tasques domèstiques que si la procedència dels membres de la llar és mixta (d'Espanya i d'un altre país).

2. S'ha modelitzat el perfil de persona que col·labora més o menys en les tasques domèstiques i familiars, mitjançant un model de regressió logística multinomial.

- Quan es col·labora poc, com més alt és el nivell d'estudis, menor és la col·laboració en les tasques domèstiques i familiars.
- Entre els entrevistats que col·laboren força, aquells que tenen entre trenta-sis i quaranta-cinc anys és més probable que col·laborin que els que són més grans.
- Quan es col·labora força i es pertany a la classe mitjana assalariada, es col·labora més que quan es pertany a la classe mitjana propietària.
- Si es tenen nivells d'ingressos mitjos-baixos (de 300 a 900 € al mes) es tendeix a col·laborar més en les tasques domèstiques i familiars que si es tenen ingressos més alts.

El treball domèstic i familiar per a persones que no són de la llar

Aquesta és una realitat força habitual a la nostra societat, especialment, encara que no exclusivament, entre familiars. El 5,19% dels entrevistats van a fer feines a casa principalment de parents, però també a casa d'algun amic o veí de manera desinteressada, és a dir, sense cobrar. El més habitual és fer aquest tipus de treball domèstic a casa dels pares, i es mantenen les diferències entre sexes. Els percentatges de les dones són més alts en totes les categories que els dels homes, excepte en els casos en què es va a casa d'un amic o amiga o bé d'altres familiars que no siguin els pares.

Taula 19.

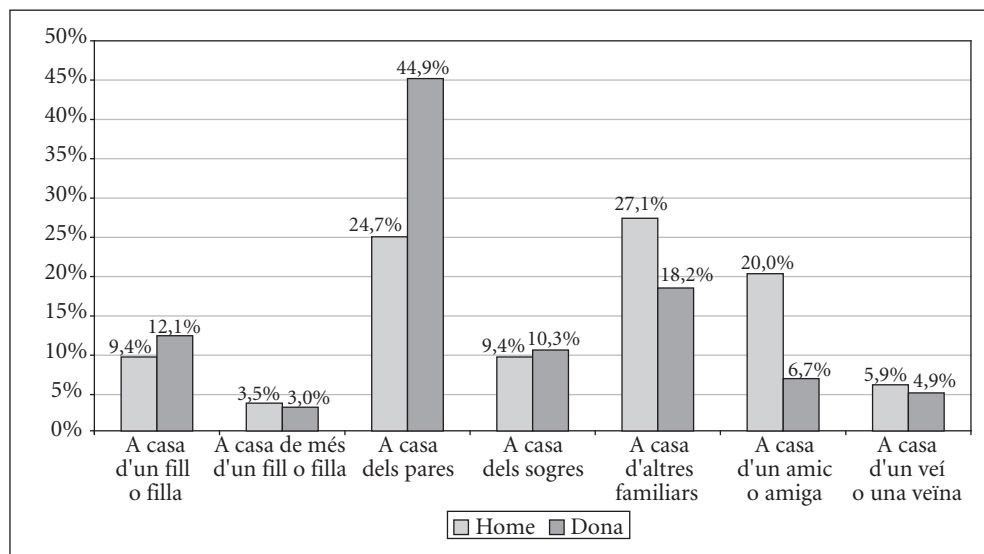
Treball domèstic i familiar per a persones que no són de la llar, segons el sexe

	Home	Dona	Total
A casa d'un/a fill/a	9,41%	12,12%	11,20%
A casa de més d'un/a fill/a	3,53%	3,03%	3,20%
A casa dels pares	24,71%	44,85%	38,00%
A casa dels sogres	9,41%	10,30%	10,00%
A casa d'altres familiars	27,06%	18,18%	21,20%
A casa d'un amic/amiga	20,00%	6,67%	11,20%
A casa d'un veí/na	5,88%	4,85%	5,20%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Gràfic 10.

Treball domèstic i familiar per a persones que no són de la llar, segons el sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Entre els entrevistats més grans, de seixanta-cinc anys o més, el més habitual és que vagin a casa dels fills o de veïns per realitzar treball domèstic i familiar. I, al contrari, entre els trenta-quatre i quaranta-nou anys, el més freqüent és anar a casa dels pares i/o dels sogres. En canvi, la característica dels entrevistats de setze a vint-i-quatre anys és anar a casa d'altres familiars —no pares o fills— o a casa d'amics.

D'altra banda, per províncies, encara que els canvis són petits n'hi ha alguns de singulars. A la província de Lleida és on amb més freqüència es va a casa d'un o més fills o veïns per realitzar el treball domèstic, però, en canvi, també és la part del territori on menys hores es dediquen a fer-ho. A Girona és més habitual anar a casa dels pares i a Tarragona a casa dels sogres. És en aquesta província on es dediquen més hores de mitjana a aquesta tasca. Barcelona i Tarragona mostren els índexs més alts quan es tracta d'anar a fer treball domèstic a casa d'altres familiars, mentre que Girona presenta un percentatge més alt en el cas d'anar a fer-lo casa d'amics.

Taula 20.

Treball domèstic i familiar per a persones que no són de la llar, segons l'edat

	De 16 a 24 anys	De 25 a 34 anys	De 35 a 49 anys	De 50 a 64 anys	65 anys o més
A casa d'un fill/a	0,00%	0,00%	0,00%	21,31%	34,09%
A casa de més d'un/a fill/a	0,00%	0,00%	2,08%	0,00%	13,64%
A casa dels pares	19,05%	50,00%	56,25%	36,07%	2,27%
A casa dels sogres	4,76%	3,57%	14,58%	13,11%	2,27%
A casa d'altres familiars	38,10%	25,00%	20,83%	16,39%	18,18%
A casa d'un amic/amiga	33,33%	17,86%	5,21%	8,20%	13,64%
A casa d'un veí/na	4,76%	3,57%	1,04%	4,92%	15,91%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Taula 21.

Treball domèstic i familiar per a persones que no són de la llar, segons la província de residència

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona
A casa d'un/a fill/a	11,46%	6,25%	14,81%	10,29%
A casa de més d'un/a fill/a	3,13%	3,13%	5,56%	1,47%
A casa dels pares	39,58%	43,75%	31,48%	38,24%
A casa dels sogres	6,25%	12,50%	11,11%	13,24%
A casa d'altres familiars	25,00%	9,38%	16,67%	25,00%
A casa d'un amic/amiga	9,38%	18,75%	12,96%	8,82%
A casa d'un veí/na	5,21%	6,25%	7,41%	2,94%

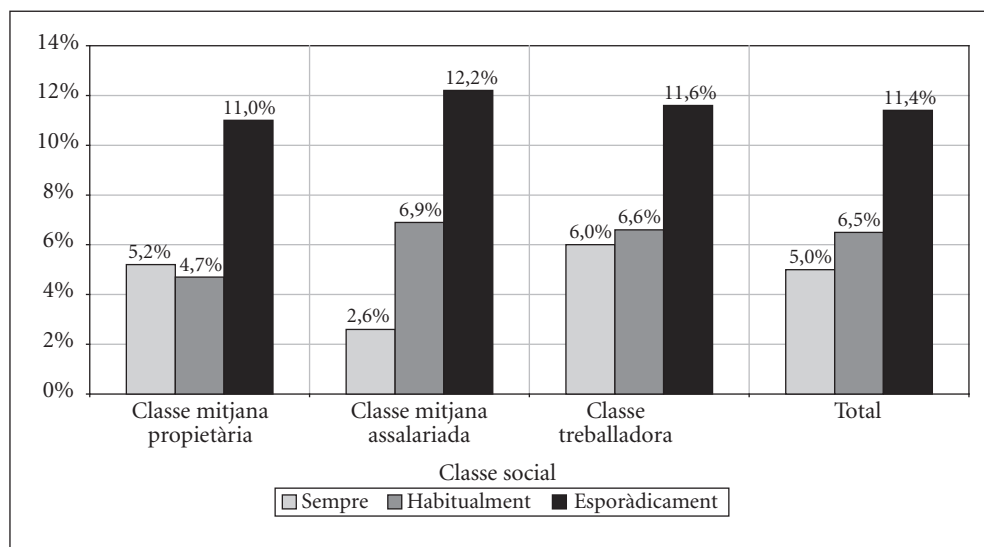
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Pel que fa a les classes socials, no hi ha diferències remarcables tret que són les dones de classe treballadora les que més ajuden els veïns. També és entre la classe treballadora que és més habitual fer el menjar per a familiars que no viuen a la llar.

Aquesta dimensió del treball domèstic que s'afegeix al de la pròpia llar, suposa majoritàriament una dedicació de menys de tres hores a la setmana entre els homes i també entre les dones. Però a mesura que augmenta el nombre d'hores de dedicació, augmenta la diferència entre els percentatges d'homes i dones; el d'homes va disminuint i el de

Gràfic 11.

Freqüència amb què es fa treball domèstic i familiar per a persones que no són de la llar, segons la classe social

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

les dones, augmentant. Així mateix, els joves hi dediquen menys hores i les persones grans n'hi dediquen més.

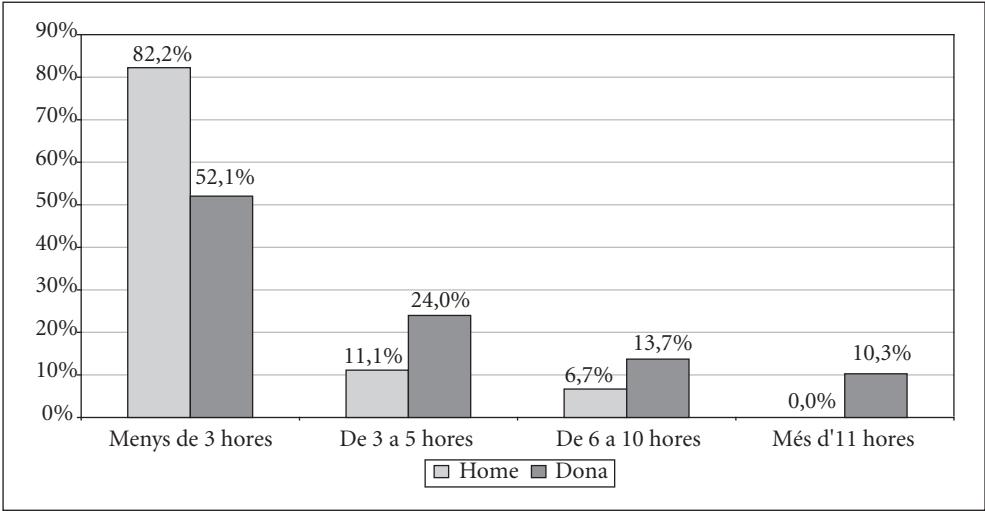
Taula 22.

Hores de treball domèstic i familiar per a persones que no són de la llar, segons el sexe

	Home	Dona	Total
Menys de 3 hores	82,22%	52,05%	59,16%
De 3 a 5 hores	11,11%	23,97%	20,94%
De 6 a 10 hores	6,67%	13,70%	12,04%
Més d'11 hores	0,00%	10,27%	7,85%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Gràfic 12.
Hores de treball domèstic i familiar per a persones que no són de la llar, segons el sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Taula 23.
Hores de treball domèstic i familiar per a membres que no són de la llar, segons l'edat

	De 16 a 24 anys	De 25 a 34 anys	De 35 a 49 anys	De 50 a 64 anys	65 anys o més
Menys de 3 hores	66,67%	80,00%	61,84%	50,00%	48,15%
De 3 a 5 hores	27,78%	10,00%	21,05%	22,00%	22,22%
De 6 a 10 hores	0,00%	10,00%	10,53%	18,00%	14,81%
Més d'11 hores	5,56%	0,00%	6,58%	10,00%	14,81%

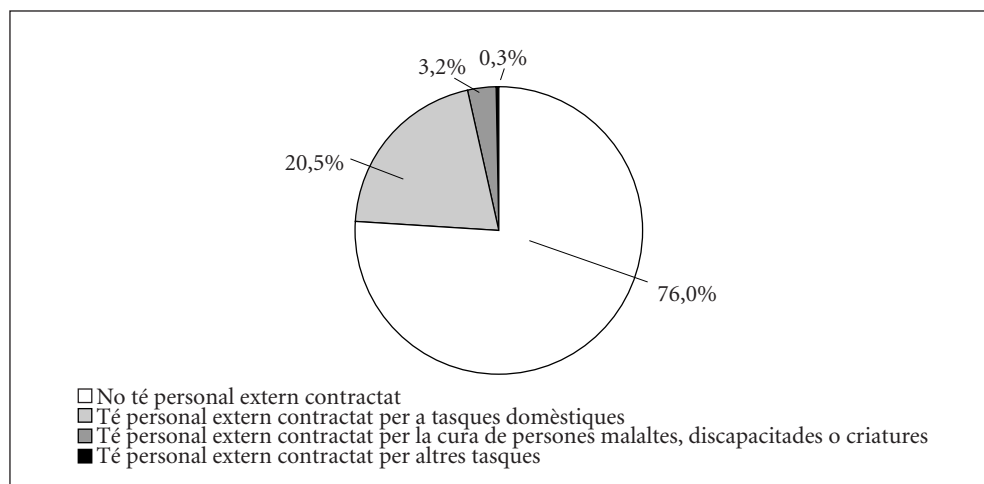
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

LA CONTRACTACIÓ DE PERSONAL

Fins ara em vist quina és la participació dels membres de la llar en el treball domèstic i familiar. Cal també afegir les dades sobre la part d'aquest treball que es contracta com un servei. A Catalunya hi ha un 23,96% de llars que tenen alguna persona a la qual paguen per realitzar el treball domèstic i/o tenir cura d'algun dels membres de la llar. La majoria de llars té aquest personal contractat per a la realització de tasques domèstiques i en molta menor mesura per tenir cura de persones malaltes, discapacitades o criatures.

Gràfic 13.

Llars amb personal extern contractat (%)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

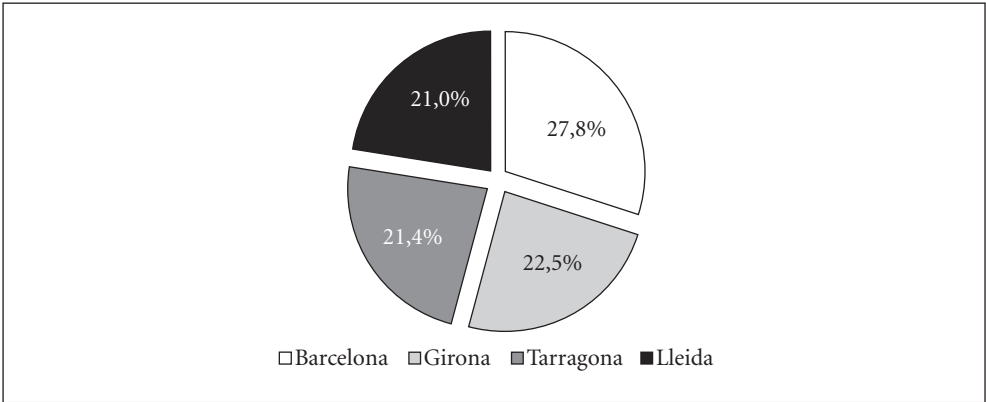
Hi ha diferències en la distribució de les llars amb personal de servei en el territori. La província de Barcelona compta amb el percentatge més alt i la de Lleida té el més petit. És a la província de Barcelona on la mitjana d'hores contractades és més alta, tot i que el màxim d'hores entre els nostres entrevistats és d'una llar de la província de Lleida.

Taula 24.
Contractació de personal extern, per províncies

Nombre de llars amb servei	
Barcelona	27,77%
Girona	22,51%
Tarragona	21,36%
Lleida	20,96%
Total	23,96%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Gràfic 14.
Llars amb personal extern contractat, per províncies (%)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Taula 25.
Hores setmanals de treball del personal extern contractat, per províncies

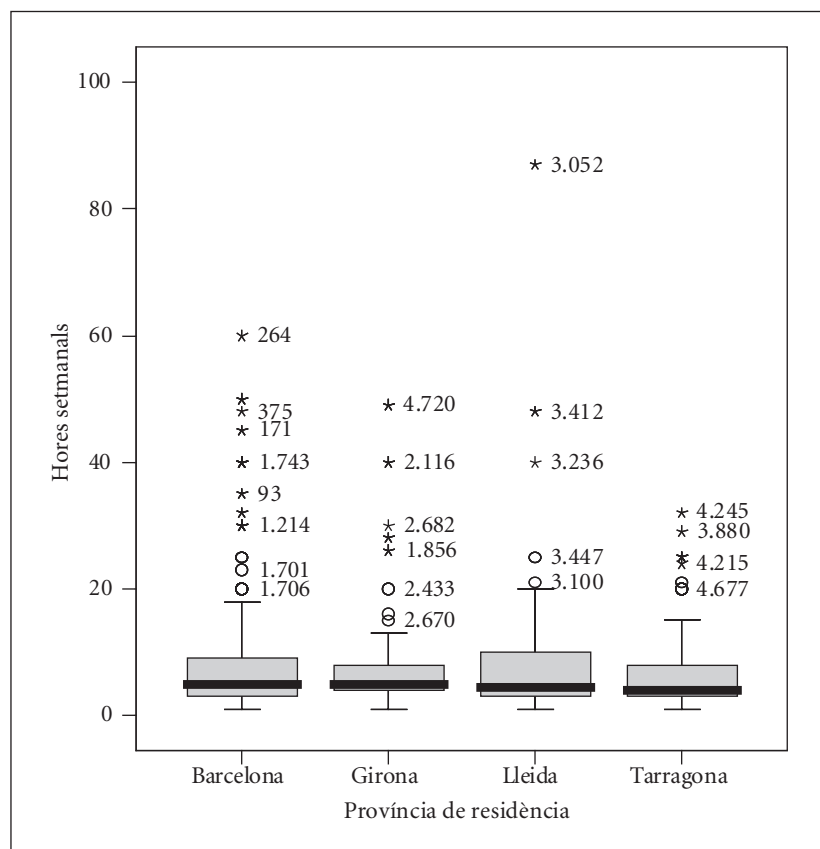
Hores contractades	Mitjana	Desviació	Màxim
Barcelona	9,21	10,74	60,00
Girona	7,91	9,09	49,00
Tarragona	7,35	7,33	32,00
Lleida	8,26	10,95	87,00

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Només un 7,11% de les llars amb personal domèstic té algun tipus de contracte (més enllà del verbal) amb la persona contractada. La mitjana d'hores treballades és de 8,45 a la setmana, amb un màxim de 87 hores a la setmana i un mínim d'una hora.

Gràfic 15.

Hores setmanals contractades per al treball domèstic i familiar, per províncies

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

El cost d'aquest tipus d'ajut és un tema important per a les llars. De mitjana es paguen 52,67€ a la setmana, amb un preu hora també de mitjana de 8,05 €. Una de cada tres

llars catalanes que no té cap tipus d'ajut a la llar pensa que sí que el necessitaria, bàsicament per a les tasques domèstiques; però més de la meitat d'aquestes llars (55,8%) no té aquest ajut perquè no el pot pagar. Alhora, encara que la majoria de llars que ja tenen ajut extern consideren que no en necessiten més, un 30% considera que l'hauria d'ampliar, però també la meitat en aquest cas no s'ho pot permetre econòmicament (53,6%).

VIDA FAMILIAR I LABORAL

La feina i els fills

La maternitat ha estat tradicionalment lligada a l'abandonament temporal o total del mercat laboral per part de les dones. Les generacions actuals de dones, però, no contempen de la mateixa manera la relació amb el treball que les seves antecessores. L'augment continuat de la xifra de població activa de les dones mostra molt bé aquest canvi.

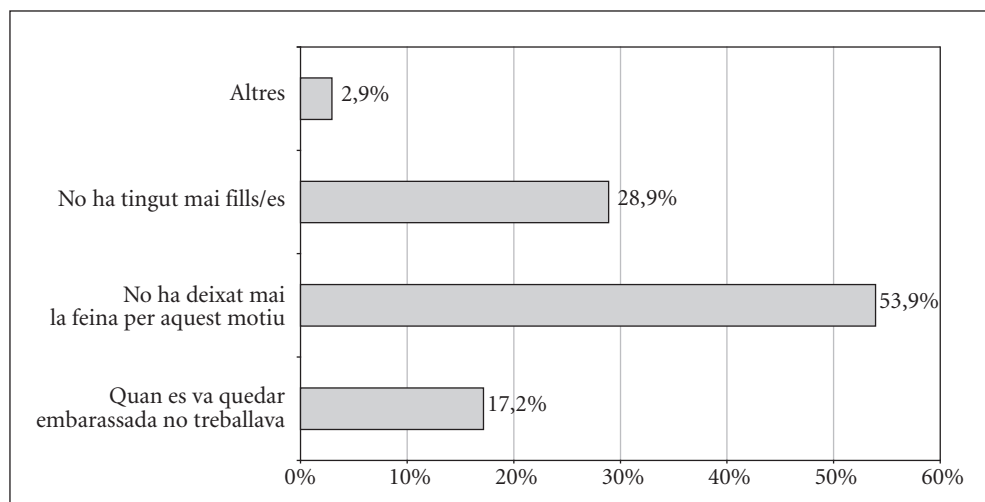
Pel que fa al PaD, les dades de la segona onada recullen que el 79% de les dones de Catalunya no han deixat la feina en quedar-se embarassades o per tenir cura dels fills.³ Les motivacions que han portat a no abandonar la vida laboral es mostren en el quadre 16.

La xifra, però, amaga diferents situacions, que s'expliquen majoritàriament per l'edat i el canvi generacional. D'una banda, entre les més joves, fins a trenta-cinc anys, la majoria encara no ha tingut fills. De l'altra, a més edat més casos de dones que no treballaven en el moment de tenir els fills. I, a menys edat, —de trenta-cinc a seixanta-cinc anys o més—, més casos de no abandonament de la feina en tenir fills o per tenir-ne cura.

3. En el gràfic 16 apareixen totes les dones, però cal tenir present que en alguns casos no coincideixen en un mateix moment tenir fills i treballar, perquè o bé les dones no han tingut fills o bé no treballaven en el moment de tenir-los.

Gràfic 16.

Dones que no deixen la vida laboral per tenir cura d'un fill o filla

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Taula 26.

Dones que no deixen la vida laboral per tenir cura d'un fill o filla, segons l'edat

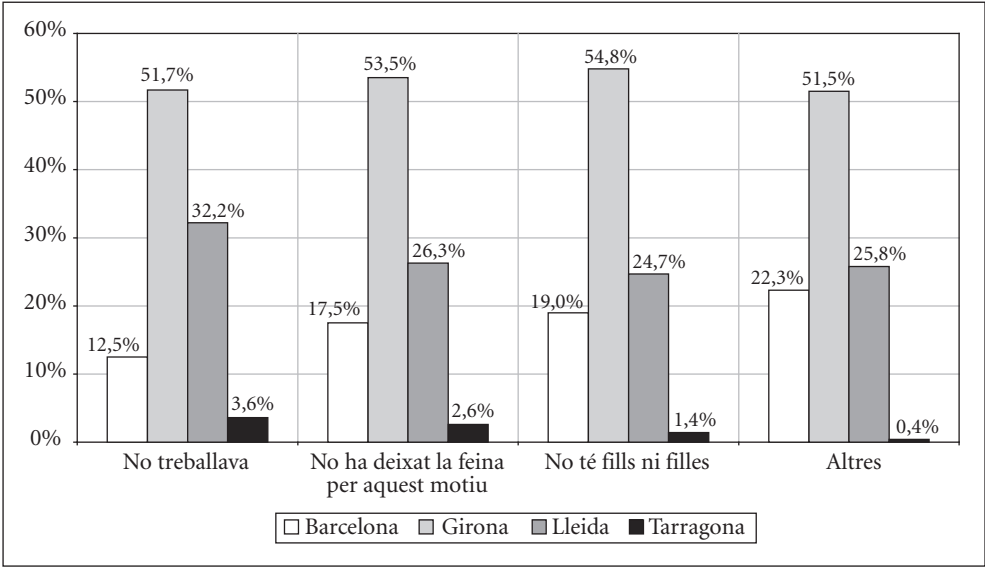
	De 16 a 24 anys	De 25 a 34 anys	De 35 a 49 anys	De 50 a 64 anys	De 65 anys o més
No treballava	0,0%	4,3%	11,4%	26,9%	31,3%
No ha deixat la feina per aquest motiu	12,5%	29,5%	71,0%	62,6%	50,4%
No té fills/es	87,5%	65,2%	14,6%	8,2%	14,9%
Altres	0,0%	1,0%	3,0%	2,4%	3,4%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Pel que fa al territori, és a la província de Tarragona i als municipis petits on més casos hi ha de dones que no treballaven en el moment de tenir els fills.

Gràfic 17.

Dones que no deixen la vida laboral per tenir cura d'un fill o filla, segons la província de residència

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Taula 27.

Dones que no deixen la vida laboral per tenir cura d'un fill o filla, segons el nombre d'habitants al municipi de residència

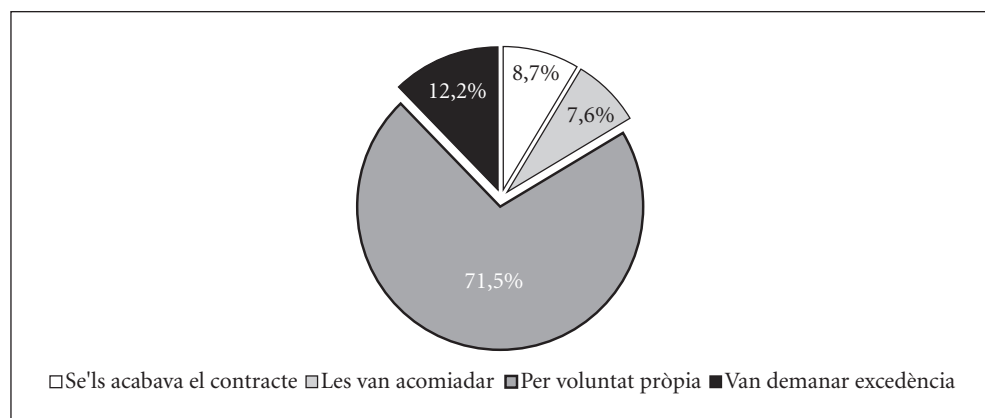
	Menys de 2.000 habitants	De 2.000 a 9.999 habitants	De 10.000 a 49.999 habitants	De 50.000 a 99.999 habitants	1.000.000 habitants o més
No treballava	24,6%	14,1%	15,1%	14,8%	17,6%
No ha deixat la feina per aquest motiu	55,1%	53,4%	55,3%	55,7%	50,6%
No té fills ni filles	19,2%	30,7%	26,4%	28,7%	29,4%
Altres	1,2%	1,8%	3,1%	,9%	2,4%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

La resta, un 20,98%, aquelles dones que han deixat la feina per la maternitat, ho han fet per motius ben diferents. Encara que les raons són, principalment, per pròpia voluntat i queden lluny d'aquesta xifra la fi de contracte i l'acomiadament, aquests dos motius són precisament especialment significatius, perquè ens mostren una realitat que encara que no s'hauria de produir, se segueix produint.

Gràfic 18.

Dones que deixen la vida laboral per tenir cura d'un fill o filla

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Ens pot semblar, a més a més, que la coincidència de perdre la feina en quedar-se embassades pertany a la biografia de les dones més grans però no es pas així: l'acabament de contracte o l'acomiadament són més habituals en dones més joves.⁴

Encara que a totes les províncies es dona el mateix perfil, hi ha motius per deixar de treballar amb més incidència de resposta en unes que en altres. És a Lleida i Girona on hi ha més casos d'abandonaments voluntaris de la vida laboral. Els d'acabament

4. Els percentatges del grup de setze a vint-i-quatre anys no es tenen en compte en l'anàlisi perquè només hi ha quatre casos i això fa que no siguin estadísticament significatius

Taula 28.

Dones que deixen la vida laboral per tenir cura d'un fill o filla, segons l'edat

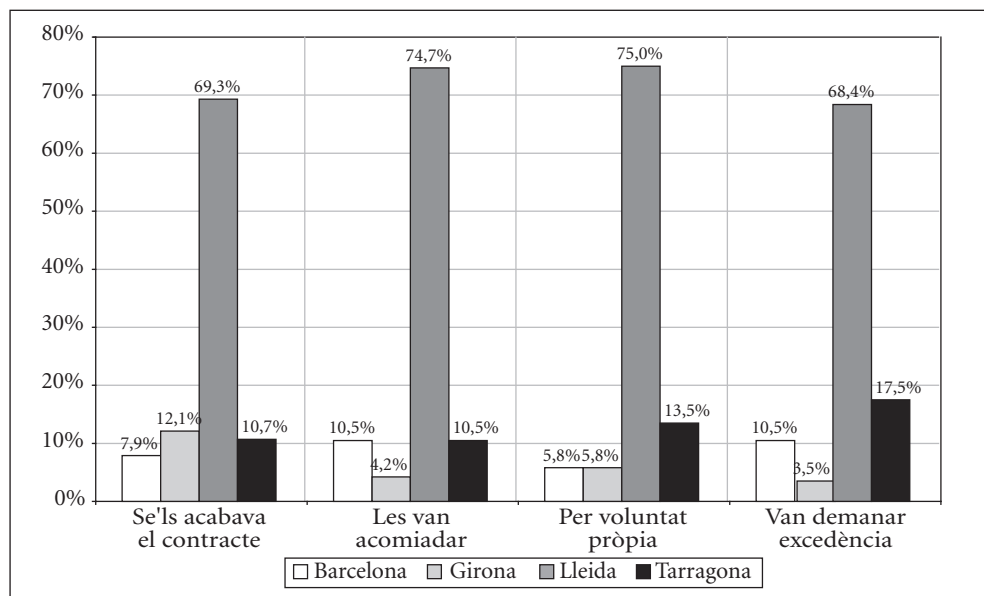
	De 25 a 34 anys	De 35 a 49 anys	De 50 a 64 anys	De 65 anys o més
Se'ls acabava el contracte	20,4%	11,2%	2,3%	0,0%
Les van acomiadar	13,0%	9,8%	3,4%	3,6%
Per voluntat pròpia	51,9%	63,6%	81,6%	94,6%
Van demanar excedència	14,8%	15,4%	12,6%	1,8%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

de contracte estan per sobre de la mitjana en el cas de Girona i Tarragona, i, en canvi, els percentatges més alts d'acomiadament són a Barcelona.

Gràfic 19.

Dones que deixen la vida laboral per tenir cura d'un fill o filla, segons la província de residència

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Abandonar la vida laboral per pròpia voluntat és menys habitual quan es té un nivell d'estudis més alt, tot el contrari que demanar excedència, però els acomiadaments no segueixen un patró diferencial en relació a aquesta variable.

Taula 29.

Dones que deixen la vida laboral per tenir cura d'un fill o filla, segons el nivell d'estudis

	No sap llegir ni escriure	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis universitaris	Altres estudis
Se li acabava el contracte	0,0%	1,6%	8,8%	14,3%	10,2%	0,0%
La van acomiadar	0,0%	9,8%	4,8%	13,0%	6,1%	0,0%
Per pròpia voluntat	100,0%	88,5%	74,8%	63,6%	46,9%	100,0%
Va demanar excedència	0,0%	0,0%	11,6%	9,1%	36,7%	0,0%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Si tenim en compte la classe social es produeix una situació curiosa. Quan demanem en general si ha coincidit al llarg de la vida laboral la maternitat amb l'abandonament de la feina aquesta és dibuixa com una característica de la classe treballadora. En canvi, si només tenim present el darrer any, són les dones de classe mitjana les que han patit més situacions de no renovació de contracte.

Taula 30.

Abandó de la vida laboral per tenir cura d'un fill o filla, segons la classe social

	Classe mitjana propietària	Classe mitjana assalariada	Classe treballadora
Per finalització del contracte i no renovació	1,1%	1,7%	1,9%
Per voluntat pròpia	21,9%	9,5%	20,2%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Taula 31.

Abandó de la vida laboral en el darrer any per tenir cura d'un fill o filla, segons la classe social

	Classe mitjana propietària	Classe mitjana assalariada	Classe treballadora
Per finalització del contracte i no renovació	0,0%	8,7%	2,7%
Per voluntat pròpia	3,4%	4,3%	5,4%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

COMBINACIÓ DE L’HORARI ESCOLAR I LABORAL

La conciliació de la vida personal i laboral té un gran escull en les incompatibilitats dels horaris escolars i laborals. Aquest és un tema que dificulta molt la quotidianitat de les famílies. La compatibilitat dels horaris escolars i laborals no arriba l’any 2003 a una de cada quatre persones que treballen i tenen fills. Les solucions adoptades són diverses: les més habituals són que la parella o els avis vagin a buscar les criatures. La primera opció és més freqüent entre els pares de trenta-cinc a quaranta-nou anys i, en canvi, la segona ho és més entre els pares de vint-i-cinc a trenta-quatre anys (34%).

Taula 32.

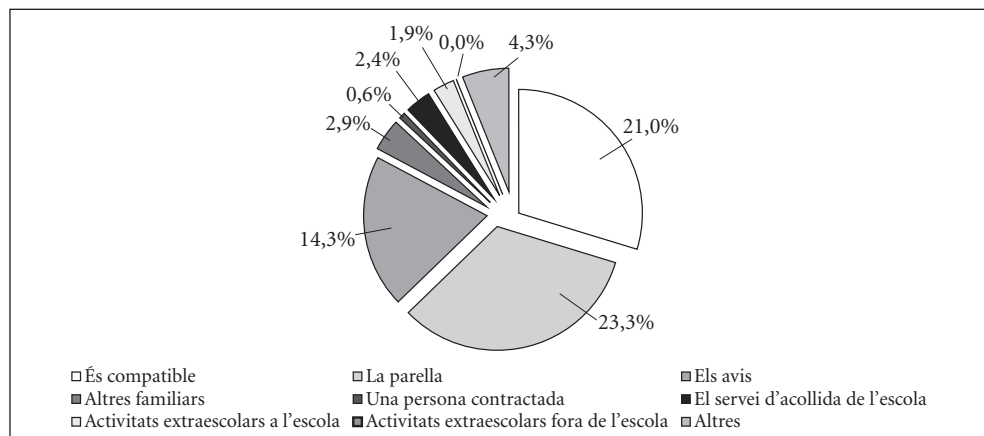
Qui té cura dels fills per compatibilitzar l’horari laboral amb l’horari escolar

És compatible	21,0%
La parella	23,3%
Els avis	14,3%
Altres familiars	2,9%
Una persona contractada	0,6%
El servei d’acollida de l’escola	2,4%
Activitats extraescolars a l’escola	1,9%
Activitats extraescolars fora de l’escola	2,3%
Altres	4,3%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Gràfic 20.

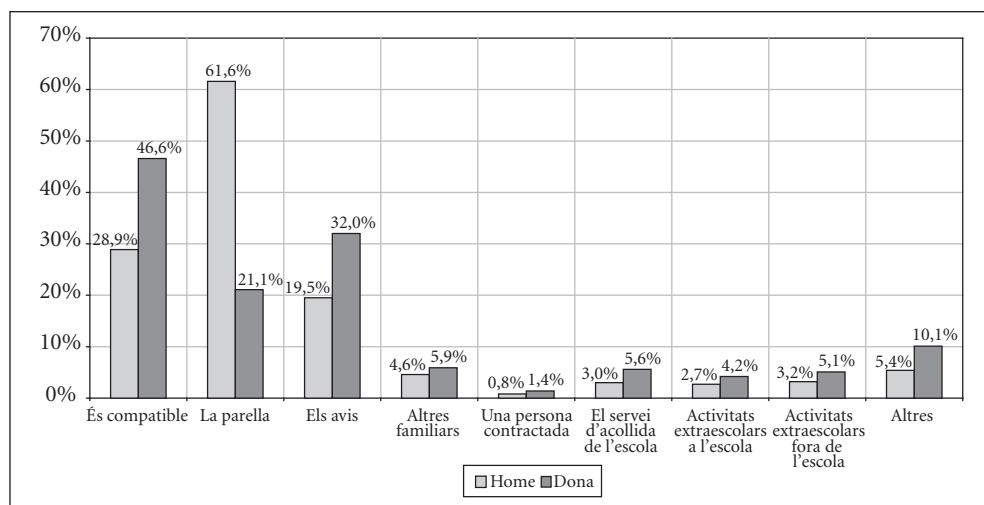
Qui té cura dels fills per compatibilitzar l'horari laboral amb l'horari escolar

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Gràfic 21.

Qui té cura dels fills per compatibilitzar l'horari laboral amb l'horari escolar, segons el sexe

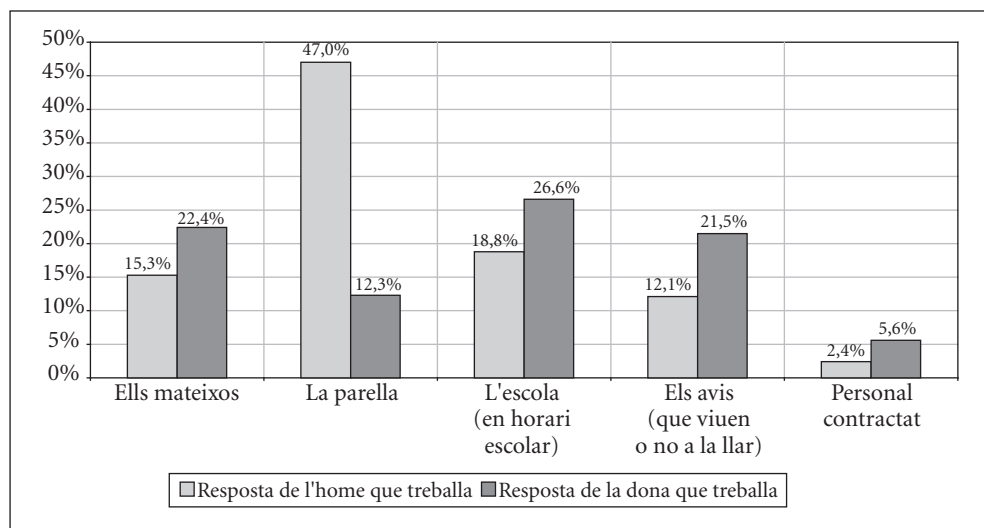
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Per sexe de la persona entrevistada, les dones manifesten un major grau de compatibilitat entre l'horari laboral i l'horari escolar dels fills. En canvi, entre els homes, la resposta majoritària és que se n'ocupa la parella.

A la pregunta de qui té cura dels fills mentre està treballant, també hi ha perfils de resposta molt diferents segons si la persona entrevistada és un home o una dona. Els homes diuen que en té cura la mare (47%), l'escola (18,8%) o els mateixos fills (15,3%) per aquest ordre d'importància de resposta. En canvi, les dones diuen que en té cura l'escola (26,6%), elles mateixes (22,4%) o el pare (12,3%) en tercer i últim lloc.

Gràfic 22.

Qui té cura dels fills mentre s'està treballant, segons el sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Tenir un bon nivell educatiu, no directament però sí com a via d'un millor posicionament en el mercat laboral, assegura una compatibilitat més gran entre l'horari laboral i l'escolar dels fills. Alhora, però, són els fills de pares amb un nivell educatiu més alt els que més utilitzen l'opció del servei d'acollida de l'escola i les activitats extraescolars.

Taula 33.

Qui té cura dels fills per compatibilitzar l'horari laboral amb l'horari escolar, segons nivell d'estudis

	No sap llegir ni escriure	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis universitaris
És compatible	0,0%	39,1%	37,6%	31,4%	44,9%
La parella	0,0%	47,8%	43,4%	44,4%	35,6%
Els avis	0,0%	10,9%	26,7%	28,0%	25,0%
Altres familiars	0,0%	6,5%	5,9%	6,7%	2,8%
Una persona contractada	0,0%	0,0%	0,5%	1,3%	1,9%
El servei d'acollida de l'escola	0,0%	0,0%	2,7%	3,3%	7,4%
Activitats extraescolars a l'escola	0,0%	2,2%	1,4%	3,8%	5,1%
Activitats extraescolars fora de l'escola	0,0%	2,2%	1,8%	5,0%	5,6%
Altres	100,0%	6,5%	9,5%	6,3%	7,4%

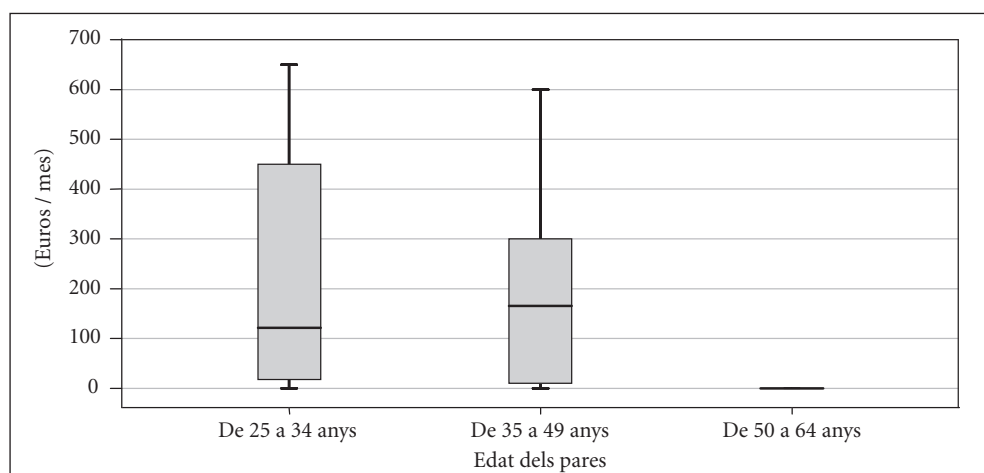
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Quan els horaris laborals dels pares i els escolars dels fills no són compatibles, en molts casos la solució comporta despeses importants a la llar. La mitjana del cost mensual declarat a l'enquesta es de 181,14 euros, però la variabilitat és molt gran. El cost màxim declarat és de 650 euros mensuals. Les persones entrevistades més joves són les que declaren el cost mitjà més alt, si bé la diversitat en la resposta d'aquest grup també és més gran. Els valors màxims per aquestes solucions els paguen els pares d'entre vint-i-quatre i trenta-cinc anys, és a dir aquells que tenen el fills més petits.

Per províncies, els entrevistats residents a Lleida són els que paguen més, de mitjana, per aquests serveis, però en aquesta província és on hi ha menys variabilitat de resultats entre els entrevistats. A Barcelona és on aquestes solucions tenen un cost global més alt, i a Girona, en canvi, és on el cost global és menor.

Gràfic 23.

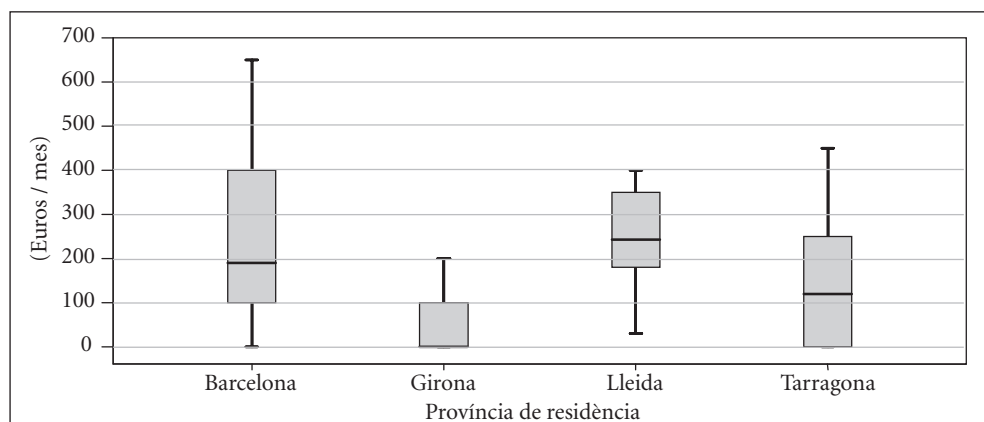
Cost per a la llar de compatibilitzar els horaris laborals amb els escolars, per grups d'edat dels pares (euros/mes)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Gràfic 24.

Cost per a la llar de compatibilitzar els horaris laborals dels pares amb els escolars, segons la província de residència (euros/mes)

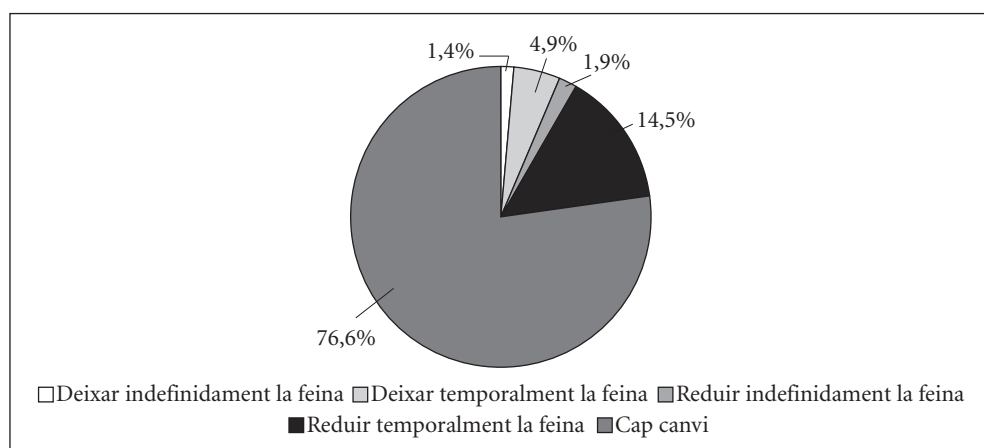
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

CANVIS EN LA JORNADA LABORAL

El canvis en la jornada laboral per fer-se càrrec dels fills, encara que no es produeixen de forma majoritària, s'han donat en el 22% de les persones entrevistades.

Gràfic 25.

Canvis en la jornada laboral per fer-se càrrec dels fills i filles

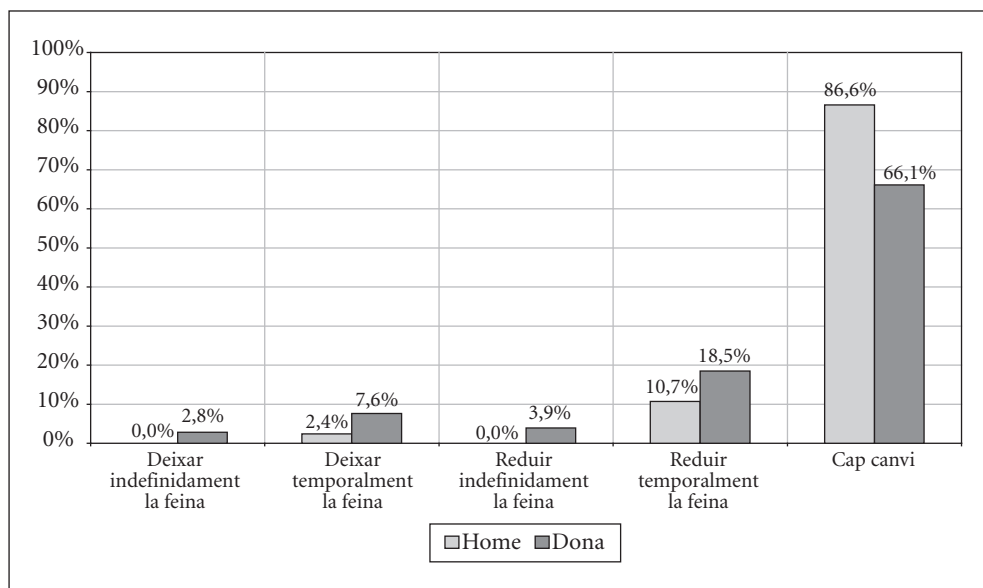

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Per sexe, observem que les dones modifiquen més la seva jornada laboral. Només les dones arriben a deixar la feina indefinidament (2,8% de dones respecte al 0% d'homes) i temporalment ho fan tres vegades més elles que ells. També hi ha més reduccions temporals o indefinides de feina entre les dones que no pas entre els homes. Les dones que estan contractades a jornada completa fan menys canvis a la feina que les que tenen jornades parcials o variables.

Gràfic 26.

Canvis en la jornada laboral per fer-se càrrec dels fills i filles, segons el sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Taula 34.

Canvis en la jornada laboral per fer-se càrrec dels fills i filles, segons jornada laboral de la dona

	Jornada complerta	Jornada parcial	Jornada variable
Deixar indefinidament la feina	1,60%	3,60%	15,00%
Deixar temporalment la feina	6,90%	7,10%	15,00%
Deduir indefinidament la feina	1,60%	10,70%	5,00%
Reduir temporalment la feina	14,20%	32,10%	20,00%
Cap canvi	74,50%	46,40%	40,00%

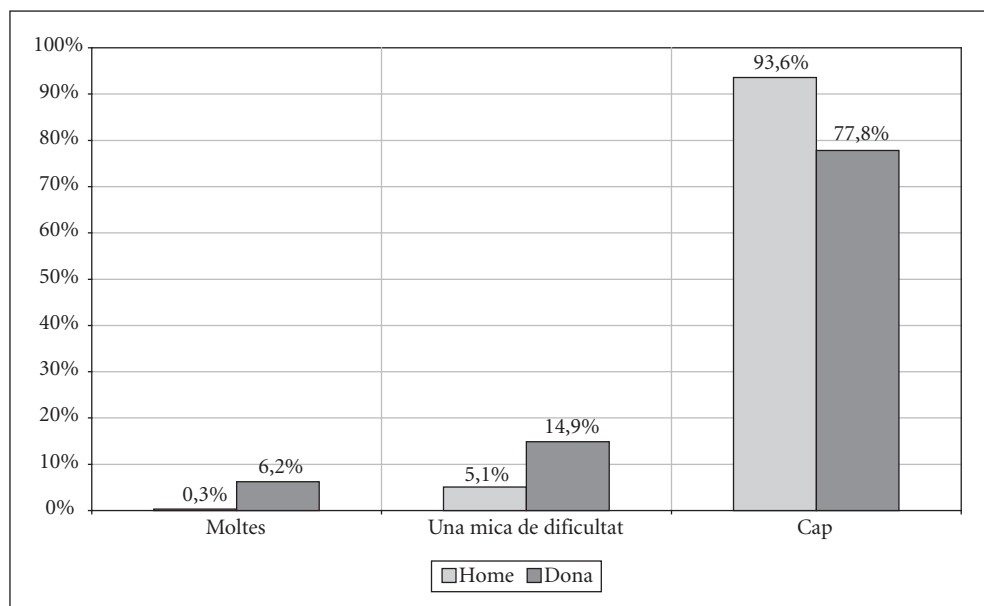
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

CONSEQÜÈNCIES A LA FEINA DE TENIR CURA DELS FILLS

La majoria de persones entrevistades considera que tenir cura dels fills no els ha suposat no poder millorar la seva situació laboral. Només el 15,2% creu que ha tingut efectes negatius a la seva feina, molt més les dones que no pas els homes, sobretot si aquestes tenen una jornada laboral variable. Un altre comentari a fer en aquest punt és que quan es demana als entrevistats si han tingut problemes d'aquest tipus amb anterioritat el percentatge que n'ha tingut entre les dones és molt més alt que l'actual (33%), i entre els homes, en canvi, és pràcticament igual que en la actualitat.

Gràfic 27.

Dificultats en la millora de la situació laboral pel fet de tenir fills i filles, segons el sexe

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Taula 35.

Dificultats en la millora en la situació laboral pel fet de tenir fills i filles segons l'ocupació de la dona

	Jornada completa	Jornada parcial	Jornada variable
Moltes dificultats	5,20%	8,30%	10,50%
Una mica de dificultat	10,10%	26,20%	31,60%
Cap dificultat	83,50%	65,50%	57,90%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Cura de persones grans, malaltes o discapacitades

L'envelliment progressiu de la població, l'augment sostingut de l'esperança de vida i la prevalença de les malalties cròniques fan que la cura dels dependents sigui una realitat per a una part creixent de llars catalanes. Veure'm a les dades del PaD que aquesta torna a ser una feina més de dones que no pas d'homes, que la dedicació d'hores és important i també veure'm que hi ha problemes de conciliació amb la vida laboral, tot i que en menor mesura que en el cas dels fills.

L'any 2001-2002 el 6% de les llars va declarar que algú dels seus membres tenia dificultats per menjar, caminar, vestir-se o realitzar la seva higiene personal. La majoria de les llars només tenia un membre dependent (88,9%), i també a la majoria de llars les persones amb problemes d'autonomia per desenvolupar les tasques bàsiques de la vida quotidiana és la mare d'algun dels dos membres de la parella nucli de la llar (29%). En general, però, hi ha tot tipus de membres de la llar afectats per aquesta problemàtica, i també hi ha casos en què la persona de la qual es té cura no és un membre de la llar (5%).

Així mateix cal assenyalar que les llars que tenen cura d'algué no es reparteixen de forma uniforme en el territori. N'hi ha molts més casos en els municipis petits (de menys de 2.000 habitants) i, per províncies, és a Lleida (8,7%) i a Tarragona (7,9%) on hi ha més dependents.

L'any 2004 un 10,5% de les persones entrevistades, majoritàriament dones, estaven tenint cura d'un o més adults. Principalment dones que no treballaven, però no en tots els casos. El fet de tenir cura d'una persona dependent, en general, fa que hi hagi pocs canvis en la jornada laboral.

Entre la població ocupada, encara que les dones són les que més s'encarreguen de tenir cura dels dependents, les diferències entre els percentatges d'homes i dones que ho fan s'escurcen molt en comparació amb els que s'ocupen d'altres tasques analitzades de treball domèstic i familiar.

Taula 36.

Sexe de les persones entrevistades que tenen cura de persones grans, malaltes o discapacitades

	Homes	Dones	Total
0 persones	93,30%	86,10%	89,50%
1 persona	5,10%	10,40%	8,40%
2 persones	1,30%	2,90%	1,80%
3 persones	0,10%	0,40%	0,20%
4 persones	0,10%	0,20%	0,10%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

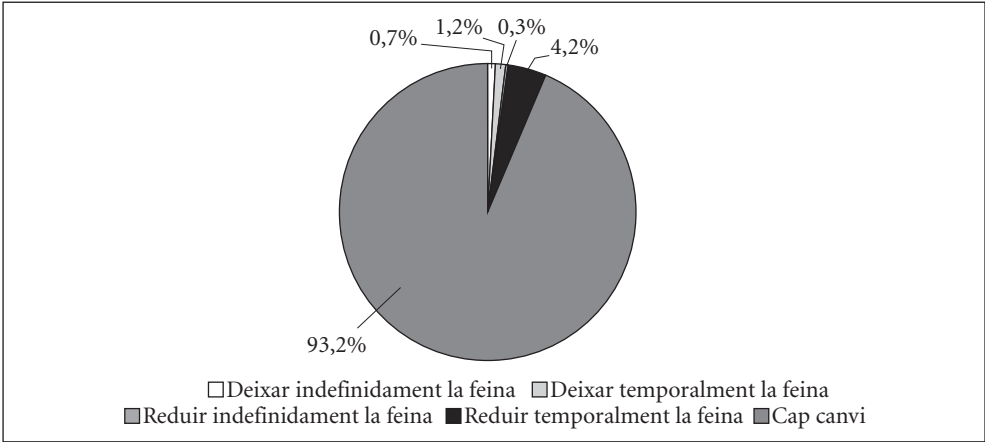
Taula 37.

Sexe i situació laboral de les persones entrevistades que tenen cura de persones grans, malaltes o discapacitades

	Té un treball remunerat		No té un treball no remunerat	
	Home	Dona	Home	Dona
0 persones	48,65%	42,65%	63,09%	44,15%
1 persona o més	51,35%	57,35%	36,91%	55,85%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Gràfic 28.
Canvis en la jornada laboral per tenir cura d'una persona gran, discapacitada o malalta

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Taula 38.
Canvis en la jornada laboral per tenir cura d'una persona gran, discapacitada o malalta, segons el sexe

	Home	Dona
Deixar indefinidament la feina	0,30%	1,10%
Deixar temporalment la feina	0,80%	1,70%
Reduir indefinidament la feina	0,50%	0,00%
Reduir temporalment la feina	4,30%	4,20%
Cap canvi	94,10%	92,20%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Una mica més de la meitat de les persones dependents viuen a la mateixa llar que la persona que en té cura, i quan les dones treballen fora de casa és més habitual que aquestes persones dependents visquin en un altre domicili.

El nombre d'hores que es dediquen a aquesta tasca és força important. La meitat dels enquestats amb dependents al seu càrrec dediquen unes vint hores setmanals a tenir-ne cura. I tant si treballen fora de casa com si no, les dones hi dediquen més hores. Encara que no en tots els casos, hi ha qui treballa fora de casa i també dedica moltes hores a tenir cura d'algu altre, i són els homes que treballen els que menys hores hi dediquen.

Taula 39.

Lloc de residència de la persona gran, malalta o discapacitada, segons el sexe i la situació laboral de la persona que en té cura

	Té un treball remunerat		No té un treball remunerat		Total
	Home	Dona	Home	Dona	
Dins de la llar	47,40%	36,50%	66,70%	62,70%	53,20%
Fora de la llar	49,10%	62,50%	31,50%	34,50%	44,50%
Dins i fora de la llar	3,50%	1,00%	1,90%	2,80%	2,20%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Taula 40.

Hores a la setmana dedicades a tenir cura d'una persona gran, malalta o discapacitada, segons el sexe i la situació laboral de la persona que en té cura

	Té un treball remunerat		No té un treball remunerat		Total
	Home	Dona	Home	Dona	
D'1 a 20 hores setmanals	81,60%	65,5%	41,5%	34,5%	51,10%
De 21 a 40 hores setmanals	5,3%	17,9%	9,8%	16,0%	14,20%
Més de 40 hores setmanals	13,2%	16,7%	48,8%	49,6%	34,80%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Atesa la càrrega que suposa la cura de persones amb manca d'autonomia personal, a l'enquesta es fan un seguit de preguntes als cuidadors per tal de conèixer quins efectes té sobre la seva vida aquesta situació. Tenir cura de persones dependents afecta negativament més del 50% del enquestats amb aquesta problemàtica. Més a les dones que als homes, però entre elles no hi ha diferències massa significatives entre les que treballen fora de casa i les que no ho fan.

Taula 41.

Efectes negatius de tenir cura d'una persona gran, malalta o discapacitada, segons el sexe de la persona que en té cura

	Home	Dona	Home	Dona
Efectes negatius a nivell anímic				
Sí, molt	8,80%	22,30%	18,50%	24,80%
Sí, una mica	29,80%	31,10%	37,00%	28,40%
No, gens	61,40%	46,60%	44,40%	46,80%
Efectes negatius a nivell familiar				
Sí, molt	5,30%	10,80%	14,80%	9,90%
Sí, una mica	36,80%	23,50%	25,90%	26,80%
No, gens	57,90%	65,70%	57,40%	62,70%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Les respostes d'homes i dones divergeixen quan s'assenyala el tipus de problemes amb què es troben. Les dones són les que tenen més problemes de tipus laboral per aquest fet, tant actualment com amb anterioritat.⁵ En canvi, els homes consideren que tenir cura de persones grans, discapacitades o malaltes té uns efectes negatius sobre l'economia més gran que el que consideren les dones. Així mateix, en conjunt, tant homes com dones responen més afirmativament a les conseqüències negatives econòmiques que no pas a les laborals. Els efectes negatius a nivell econòmic són especialment assenyalats pels homes que treballen i no per les dones que no treballen fora de casa.

5. En aquest cas, la diferència del cas dels fills no hi ha canvis importants de percentatges entre el present i el passat.

Taula 42.

Efectes negatius de tenir cura d'una persona gran, malalta o discapacitada, segons el sexe i la situació laboral de la persona que en té cura

	SEXE	
	Home	Dona
Efectes negatius a nivell econòmic		
Sí, molt	13,60%	7,80%
Sí, una mica	19,10%	19,20%
No, gens	67,30%	73,10%
Efectes negatius a nivell social		
Sí, molt	12,60%	13,50%
Sí, una mica	17,10%	25,30%
No, gens	70,30%	61,20%
Efectes negatius a nivell familiar		
Sí, molt	9,90%	10,20%
Sí, una mica	31,50%	25,40%
No, gens	57,70%	63,90%
Dificultats per millorar la situació laboral		
Sí, molt	5,30%	5,80%
Sí, una mica	7,00%	15,50%
No, gens	86,00%	76,70%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

A més, no hem de deixar de banda altres aspectes com les conseqüències negatives a nivell social o a nivell familiar. El 36% dels enquestats consideren que el fet de tenir cura de persones dependents té efectes negatius a nivell social, especialment les dones i d'entre elles significativament les que no treballen fora de casa. Tot el contrari del que passa amb les conseqüències negatives a nivell familiar. Els homes mostren percentatges més alts que les dones. Tot i això, quan ens centrem en el grup de dones, observem que elles veuen més afectada la vida familiar quan no treballen fora de casa que quan tenen un treball remunerat. En canvi, pel grup d'homes aquesta situació és inversa, acusen més els efectes negatius quan treballen fora de casa que quan no és així.

CONCLUSIONS

Els resultats del PaD mostren pocs canvis en el repartiment del treball domèstic i familiar respecte del model tradicional. Encara que el discurs dels ciutadans mostra una pretesa modernitat i una concepció igualitària de la realització d'aquest treball, a l'hora de la veritat a les llars catalanes el pes del treball domèstic i familiar recau sobre les dones. És així en la majoria de tasques, n'hi ha poques en què participa més l'home i, a més, el sexisme es reproduïx en les generacions futures. Tot plegat fa pensar que no veurem pas a curt termini canvis importants en aquest aspecte.

No només per això, encara que també, la conciliació és un capítol problemàtic de la vida dels ciutadans d'aquest país, bàsicament de la vida de les dones. No és cert que hi hagi conciliació i tampoc és cert que es donin les condicions per assolir-la. Les dones modifiquen encara la seva participació laboral per tenir cura dels fills, i per això mostren jornades laborals més compatibles que els homes. Però això no és suficient atesa la incompatibilitat d'horaris escolars i laborals, i moltes vegades s'han d'adoptar solucions familiars de tot tipus, inclosa la contractació de personal amb el cost que això suposa per a les llars.

També esdevé una solució, si se'n pot dir així, l'abandonament del mercat laboral per part de les dones. Davant d'aquesta situació podem afirmar que malgrat que es verbalitzi aquest abandonament com una decisió voluntària, el cert és que aquesta decisió és pren davant de la impossibilitat de trobar una sortida millor. Moltes dones potser no prendrien la mateixa decisió si la conciliació de la vida familiar fos més fàcil. Perquè això sigui possible cal que es facin canvis tant a les empreses com a les llars, ja que la manca de coresponsabilització en el repartiment del treball domèstic i familiar és un entrebanc prou important.

A banda d'aquest fet, darrere d'aquests abandonaments del mercat laboral en coincidència amb la maternitat no sempre hi ha una decisió de les dones, perquè encara es produeixen acomiadaments i no renovacions de contracte malgrat la il·legalitat d'aquest tipus de pràctiques.

Per acabar també cal assenyalar la importància i el protagonisme de les dones en les xarxes familiars. Hem vist la magnitud de tot el treball domèstic a dins i a fora de casa, i també de la cura de persones, grans i petites, malaltes o no, dins i fora de casa. Les dones, i alguns homes, fan tota aquesta feina que és d'un valor incalculable per a la nostra societat, no només en termes econòmics. En canvi, són tasques gens reconegudes i, en part per això, cada vegada són més viscudes i considerades només en els seus aspectes negatius, malgrat que l'atenció als altres és un dels aspectes clau que defineix la humanitat.

ANNEX METODOLÒGIC

Taula 43.

Repartiment del treball domèstic i familiar a les llars

	Home	Dona	Fill	Filla	Personal extern	Parella conjunta	Home i personal extern	Dona i personal extern	Fill i personal extern	Filla i personal extern	Dona amb ajuda de la parella	Dona amb ajuda dels fills	Altres	Total
Organitzar el treball domèstic i familiar	1,59%	64,44%	0,14%	0,34%	0,34%	4,55%	0,21%	0,55%	0,00%	0,00%	16,26%	2,14%	9,44%	100%
Netejar a fons de la cuina	3,86%	54,86%	0,14%	1,10%	12,06%	6,06%	0,34%	3,03%	0,00%	0,00%	6,48%	1,59%	10,48%	100%
Rentar els plats	6,69%	42,25%	0,28%	0,55%	0,76%	16,47%	0,14%	0,14%	0,00%	0,00%	17,57%	4,07%	11,10%	100%
Endreçar la cuina i la vaixela	4,89%	47,62%	0,34%	0,96%	0,76%	15,09%	0,14%	0,28%	0,00%	0,00%	15,37%	3,38%	11,16%	100%
Escombrar i fregar el terra	2,48%	49,48%	0,21%	0,96%	8,27%	11,37%	0,34%	3,79%	0,07%	0,07%	10,34%	3,03%	9,58%	100%
Treure la pols	2,55%	53,82%	0,14%	1,10%	11,03%	7,86%	0,28%	3,10%	0,00%	0,07%	6,62%	3,31%	10,13%	100%
Ordenar i recollir la casa	1,52%	51,96%	0,14%	0,76%	1,65%	17,78%	0,21%	1,31%	0,07%	0,00%	12,89%	2,69%	9,03%	100%
Fer els vidres	4,20%	52,03%	0,34%	1,24%	15,37%	6,06%	0,14%	2,27%	0,07%	0,00%	4,82%	1,65%	11,78%	100%
Netejar el parament tèxtil (cortines, sofà, ...)	1,86%	66,71%	0,14%	0,69%	4,82%	6,82%	0,07%	1,38%	0,07%	0,00%	6,00%	0,96%	10,48%	100%
Netejar lavabos	2,00%	56,17%	0,14%	1,79%	11,03%	6,20%	0,07%	4,82%	0,07%	0,07%	6,00%	2,48%	9,17%	100%
Cuinar	5,10%	57,48%	0,21%	0,48%	0,62%	9,37%	0,07%	0,34%	0,00%	0,00%	12,54%	3,10%	10,68%	100%
Separar la roba per la rentadora	2,48%	68,23%	0,28%	0,69%	1,38%	7,99%	0,00%	0,69%	0,00%	0,00%	5,58%	2,48%	10,20%	100%
Posar la rentadora	2,76%	66,92%	0,28%	0,62%	1,17%	7,65%	0,07%	1,10%	0,07%	0,07%	6,06%	2,41%	10,82%	100%
Estendre la roba o posar l'assecadora	3,79%	55,41%	0,21%	0,62%	1,45%	11,51%	0,14%	1,24%	0,07%	0,07%	11,44%	3,45%	10,61%	100%
Recollir i endreçar la roba	2,41%	54,38%	0,21%	0,62%	2,41%	12,13%	0,07%	1,72%	0,07%	0,07%	12,06%	3,72%	10,13%	100%
Planxar	1,86%	66,16%	0,14%	0,83%	5,10%	4,55%	0,14%	2,14%	0,00%	0,07%	3,51%	2,21%	13,30%	100%
Endreçar armaris i canviar roba de temporada	0,90%	62,44%	0,28%	0,83%	0,83%	14,33%	0,07%	0,21%	0,07%	0,00%	6,75%	3,31%	9,99%	100%
Comprar	6,06%	34,60%	0,48%	0,07%	0,28%	21,09%	0,00%	0,07%	0,00%	0,00%	26,67%	3,45%	7,24%	100%
Administrar els diners del dia a dia	6,06%	44,38%	0,21%	0,14%	0,14%	16,47%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	22,05%	1,52%	9,03%	100%
Decidir sobre despeses extraordinàries	4,34%	13,58%	0,14%	0,00%	0,07%	29,98%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	44,38%	1,59%	5,93%	100%
Fer feines de manteniment i reparacions	41,42%	11,03%	1,65%	0,41%	2,83%	8,55%	0,69%	0,55%	0,00%	0,00%	11,51%	2,41%	18,95%	100%

Variables a partir de les quals s'ha creat l'índex de col·laboració:

- CD005001E. Qui té la responsabilitat d'organitzar i coordinar el treball domèstic i familiar
- CD040001E. Qui es considera que l'ha de fer
- CD042001E. Qui neteja la cuina a fons
- CD043001E. Quin renta els plats
- CD044001E. Qui endreça la cuina i la vaixel·la
- CD045001E. Qui escombra i frega
- CD047001E. Qui treu la pols
- CD048001E. Qui recull i ordena la casa
- CD049001E. Qui fa els vidres
- CD050001E. Qui renta el parament tèxtil
- CD051001E. Qui neteja els lavabos
- CD052001E. Qui cuina
- CD053001E. Qui separa la roba per rentar
- CD054001E. Qui posa la rentadora
- CD055001E. Qui estén la roba o posa l'assecadora
- CD056001E. Qui recull i plega la roba
- CD057001E. Qui planxa
- CD059001E. Qui canvia la roba dels armaris
- CD060001E. Qui compra
- CD068001E. Qui administra els diners del dia a dia
- CD069001E. Qui pren decisions sobre despeses extraordinàries
- CD070001E. Qui fa les feines de manteniment de la llar
- CD061001E. Qui banya els nens
- CD062001E. Qui ensenya als nens els hàbits d'higiene
- CD063001E. Qui acompanya / dona de menjar als nens
- CD064001E. Qui porta / va a buscar els nens a l'escola
- CD065001E. Qui està amb els nens quan surten d'escola
- CD066001E. Qui juga amb els nens
- CD067001E. Qui porta els nens al metge

Variables independents / explicatives:

Nivell d'estudis	CE001001E
Sexe	CL005001E
Lloc de naixement	CL007001E
Edat en 6 grups	CL012001EG2R5
Ocupació	CL044001E
Municipi de residència	CP010001LR1
Província de residència	CP010001LR4
Tipus de llar	CL018001LG2R1
Estudis del nucli de la llar	CE025001LRG1
Ocupació del nucli de la llar	CL044001LRG1
Origen de la llar	CL007001LG7
Origen del nucli de la llar	CL007001LG10R1

4 Els usos del temps a Catalunya

Sara Moreno Colom

RESUM

Els usos que les persones fan del temps donen una visió de les desigualtats socials alhora que permeten aprofundir en el coneixement dels mecanismes que les generen, sobretot quan s'analitza la relació del temps amb el treball. L'informe que es presenta en aquestes pàgines parteix d'aquesta perspectiva per explotar les dades de les quatre primeres onades del PaD.

En primer lloc, es considera que el PaD (Panel de Desigualtats Socials a Catalunya) és una bona font d'informació per a l'estudi dels temps de treball perquè, d'una banda, aporta dades objectives i subjectives que permeten aprofundir en la doble dimensió del temps, és a dir, saber què fa una persona i el sentit que dóna a allò que fa. I perquè, d'altra banda, fa possible l'anàlisi longitudinal a partir de la qual es pot aprofundir en el coneixement de l'impacte que determinats canvis en el cicle de vida generen sobre els usos del temps.

En segon lloc, s'entén que aquests usos dels temps no són ni naturals ni casuals, sinó que són el resultat de les relacions de poder subjacents en la societat. El gènere, la classe i l'edat són factors que condicionen les oportunitats d'accés als temps socials i al benestar quotidià de les persones.

INTRODUCCIÓ

Els usos que les persones fan del temps donen una nova visió sobre les desigualtats socials i permeten aprofundir en el coneixement dels mecanismes que les generen. En aquest sentit, les dades sobre els usos del temps ofereixen una aproximació a les múltiples cares de la desigualtat, que són fruit de les oportunitats i limitacions d'accés als recursos necessaris per viure en la societat occidental contemporània —treball, estudis, diners, salut, etc. És així que aquest informe pren els usos del temps com a bon indicador per analitzar les desigualtats socials existents dins l'estructura social catalana.

En efecte, el temps és un concepte complex i pluridimensional que ha despertat l'interès de moltes disciplines científiques. En el cas concret de la sociologia, se'n subratlla el caràcter social. És a dir, es parteix de la idea que el contingut i la mesura del temps depenen del context social i cultural. Des d'aquesta perspectiva es fa pal·lès que l'organització social del temps de la nostra societat —la manera com usem, distribuïm i donem significat al temps— és una construcció social que té els seus orígens en la societat industrial. Un model que la societat occidental ha naturalitzat fins al punt d'oblidar que el rellotge i el calendari són convencions humanes (Elias, 1989; Torns, 2002).

En aquest context, cada vegada més es percep el temps com un bé escàs, per bé que des de la sociologia se sap que les característiques del temps com a recurs no coincideixen amb les d'altres recursos com ara els diners o l'educació. Bàsicament perquè analitzar el temps obliga a tenir en compte la seva doble dimensió objectiva i subjectiva. A diferència dels diners i l'educació (més nivell econòmic i d'estudis comporta una millora

en la posició que ocupa la persona en l'estructura social), tenir més temps no sempre és sinònim de tenir millors condicions de vida. En aquest sentit, només cal pensar en el cas de les persones aturades. Per això, per estudiar el temps cal tenir en compte fets però també aspectes subjectius. Un requisit que es compleix amb les dades que ofereix el Panel de Desigualtats Socials a Catalunya (PaD).

Si bé és cert que les fonts de dades més reconegudes per investigar aquesta qüestió són els anomenats pressupostos de temps, no és menys cert que el PaD inclou un conjunt de preguntes que permeten aproximar-se als usos del temps de la població catalana. Una aproximació que, a diferència dels pressupostos de temps, permet combinar dades objectives i subjectives, alhora que facilita la combinació de l'anàlisi transversal amb l'anàlisi longitudinal. És a dir, mentre que la informació recollida a través dels diaris de temps o les enquestes d'activitat ofereix una fotografia estàtica dels usos del temps, les dades del PaD permeten anar més enllà i analitzar l'impacte dels canvis al llarg de la vida sobre l'organització quotidiana del temps.

Aquest informe parteix de la constatació que el temps per si sol no és observable i que cal fer-lo visible a través de les diverses activitats que configuren la vida humana. Entre totes aquestes, és prou sabut que el treball és una de les principals fonts de desigualtat, ja que representa una de les activitats humanes més importants, per mitjà de la qual s'obtenen els productes i serveis necessaris per a la vida humana. Per aquesta raó, l'objectiu de l'informe és analitzar els usos del temps de treball. Cal fer notar que es parteix d'una concepció àmplia del concepte treball, és a dir, s'entén que aquest no és només l'ocupació, sinó que, a banda del treball remunerat, també existeix el treball domèstic i familiar, imprescindible per a la reproducció humana. És així que el treball apareix subjecte a les diverses relacions de poder existents en cada societat. I amb aquest, els usos del temps. És a dir, l'ús i la distribució que les persones fan del seu temps no és independent de la situació que ocupen en l'estructura social, sinó que està condicionat pels diferents eixos de desigualtat que travessen la seva situació —classe, gènere, edat, ètnia, etc.

Així doncs, l'estudi dels usos del temps ofereix una bona aproximació a les condicions de vida de la població catalana, tant en termes d'oportunitats com en termes de ben-

estar quotidià. A fi de desenvolupar el plantejament exposat en aquesta introducció i d'aprofitar totes les oportunitats que ofereix el PaD per a l'estudi dels usos del temps —combinació d'aproximació transversal i longitudinal, combinació d'aspectes objectius i subjectius— l'informe que es presenta en aquestes pàgines es divideix en quatre apartats. Els tres primers ofereixen una mirada transversal als usos del temps de treball tot contrastant les dades sobre fets objectius i percepcions subjectives. En concret, el primer apartat es dedica al temps de treball remunerat; el segon, al temps de treball domèstic i familiar, i el tercer, a la combinació d'ambdós. L'objectiu sempre passa per analitzar la relació de cada temps de treball amb les desigualtats socials i l'impacte del seu ús sobre el benestar quotidià. El darrer apartat ofereix la mirada longitudinal als usos del temps; més específicament, es dedica a explorar com determinats canvis en el cicle de vida influeixen l'organització quotidiana del temps.

EL TEMPS DE TREBALL REMUNERAT

El temps de treball remunerat¹ és el temps propi del mercat laboral. Per tant, es tracta d'un temps subjecte a les relacions socials que tenen lloc dins d'aquesta esfera d'activitat. Més concretament, es tracta d'un temps subjecte al sistema de producció i a l'organització de la força de treball. La importància de la jornada laboral es constata quan es comprova que el control del temps ha estat, i és, al centre de les lluites socials des dels inicis de la industrialització (Recio, 2004; Miguélez, 2004). És així, doncs, que el control, la distribució i el reconeixement socioeconòmic del temps de TR és, alhora, reflex i font de desigualtats socials. En aquest sentit, es considera que el gènere, l'edat i la categoria professional són tres dels eixos de desigualtat més influents. Aquestes tres variables condicionen l'accés al mercat de treball i les condicions laborals que, en el cas que ens ocupa, suposen un major o menor control i reconeixement del temps de TR.

1. A fi de fer més lleugera la lectura del text, a partir d'ara s'utilitzen les sigles TR per fer referència al treball remunerat.

Les dimensions del temps de treball remunerat

Per tal d'analitzar la relació entre les desigualtats socials i els usos del temps de TR és necessari assenyalar les diverses característiques d'aquest concepte, bàsicament perquè aquesta relació va més enllà de la quantitat d'hores que les persones dediquen a l'ocupació. Hi ha dues dimensions que cal considerar, a saber, una dimensió pràctica i una dimensió simbòlica. És a dir, tan important és conèixer les característiques del temps de TR com el significat que cada persona li atribueix.

La dimensió pràctica fa referència a la manera com s'usa i es distribueix aquest temps i l'efecte que ambdós aspectes tenen sobre l'organització de la vida quotidiana. El cas és que la distribució i les condicions del temps de TR ni són iguals per a tothom ni tenen les mateixes conseqüències per a totes les situacions socials. La situació econòmica, la sociocultural i la familiar són factors a tenir en compte, ja que hi ha persones que tenen més recursos davant una mala distribució del temps de TR. Quins són els principals aspectes que converteixen els usos del temps de TR en font i reflex de les desigualtats?

En primer lloc, la seva presència o absència, sobretot, si es té en compte que l'ocupació és un dels principals elements d'identitat en la societat contemporània. En segon lloc, la seva durada o, el que és el mateix, el tipus de jornada laboral. En tercer lloc, la seva distribució i variabilitat que, entre altres aspectes, pot comportar canvis de torn. I, finalment, l'estabilitat temporal, que es pot fer visible a partir del tipus de contracte. Aquestes quatre característiques del temps de TR són font de desigualtats en la mesura que condicionen les oportunitats d'accés a altres temps socials, alhora que estan subjectes a diferents valoracions socials que les converteixen en millors o pitjors.

Altrament, la dimensió simbòlica fa referència als imaginaris, actituds, valors i percepcions atribuïdes a aquest temps. Un conjunt d'aspectes que, en bona part, actua de reflex de les condicions materials d'existència. En aquest sentit, cal destacar la influència del procés socialitzador diferencial per raó de gènere a través del qual s'interioritzen els projectes de vida implícits en el model familiar *male breadwinner* —aquell que atribueix a l'home el rol de cap de família i a la dona el rol de mestressa de casa. Malgrat que

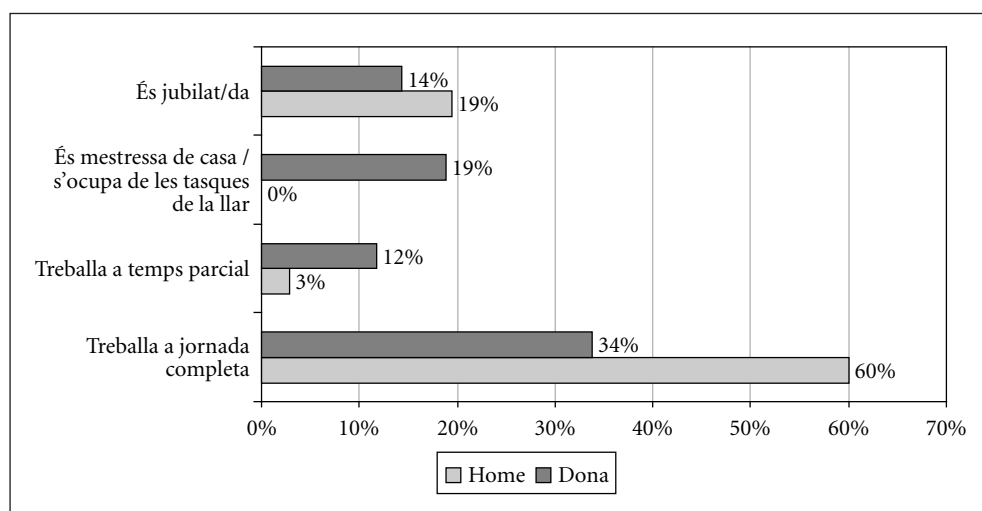
aquest model cada vegada és menys representatiu de les llars catalanes, persisteix el pes de les seves pautes socioculturals en l'imaginari social i en el disseny dels projectes de vida. Dos aspectes que condicionen les característiques del temps de TR, així com l'actitud de les persones davant d'aquest treball. Segons aquesta actitud, es mostra una major o menor disponibilitat i accessibilitat per al temps de TR, tal com es pot analitzar a través de les dades sobre hores extres o lloc on es duu a terme el treball.

Anàlisi de les dimensions del temps de treball remunerat

Les dades sobre la relació de les persones amb l'ocupació aporten la informació necessària per conèixer les presències i absències del temps de TR. Tal com s'observa en el gràfic següent, els aspectes més destacats respecte a aquesta qüestió posen de manifest tres tendències: el predomini masculí del temps de treball a jornada completa (60%), la presència destacable del treball a temps parcial entre les dones (11,8%) i l'absència

Gràfic 1.

Situació respecte al TR, segons gènere

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

femenina de temps de treball remunerat perquè s'és mestressa de casa (18,8%). Dues situacions, aquestes darreres, pràcticament inexistents entre els homes, per a qui la jubilació esdevé la principal explicació de l'absència de temps de TR.

A més, cal fer notar algunes diferències dins del mateix col·lectiu femení, que són fruit de la influència del cicle de vida i la generació. El temps parcial és més freqüent entre les dones que tenen entre vint-i-cinc i quaranta-nou anys, etapa en què acostuma a coincidir la maternitat amb les responsabilitats laborals. D'altra banda, l'absència de TR per responsabilitats domèstiques es dona majoritàriament entre les dones més grans de cinquanta anys (32%), per a qui, a diferència de les dones joves, el casament i la maternitat suposaven la sortida definitiva del mercat laboral. Una diferència generacional que s'evidencia encara més quan s'observen les dades sobre els motius pels quals es va deixar de treballar o pels quals no es treballa a jornada completa.

Respecte a la primera qüestió, el casament és la raó principal entre les generacions més grans (25%) i la maternitat, el motiu predominant entre les generacions més joves (40%). De manera que cal afirmar que les dones, a diferència dels homes, segueixen abandonant el mercat laboral per responsabilitats domèstiques i familiars, per bé que aquest abandonament s'ha ajornat fins a la maternitat en les generacions més joves. En aquesta tessitura, cal preguntar-se si aquestes dones retornaran al mercat laboral una vegada els seus fills/es es facin grans. En efecte, alguns estudis apunten que la trajectòria laboral de les dones joves es caracteritza per constants entrades i sortides del mercat laboral, en contrast a la de les seves mares, que quan en van sortir ja no hi van tornar a entrar.

En qualsevol cas, el treball domèstic i familiar continua sent un motiu de sortida del mercat laboral exclusivament femení, sobretot quan inclou treball de cura. Això es fa evident quan es comparen les raons del temps parcial de les dones segons la presència de fills/es menors de setze anys a la llar: el 15% de dones sense criatures diu que no treballa a temps complet per les feines de la llar, un percentatge que s'eleva fins al 57% en el cas de les dones amb criatures. Lògicament, cal tenir present la influència de les condicions materials d'existència a l'hora de prendre aquesta decisió, ja que no totes les dones es poden permetre assumir la disminució de salari que comporta la

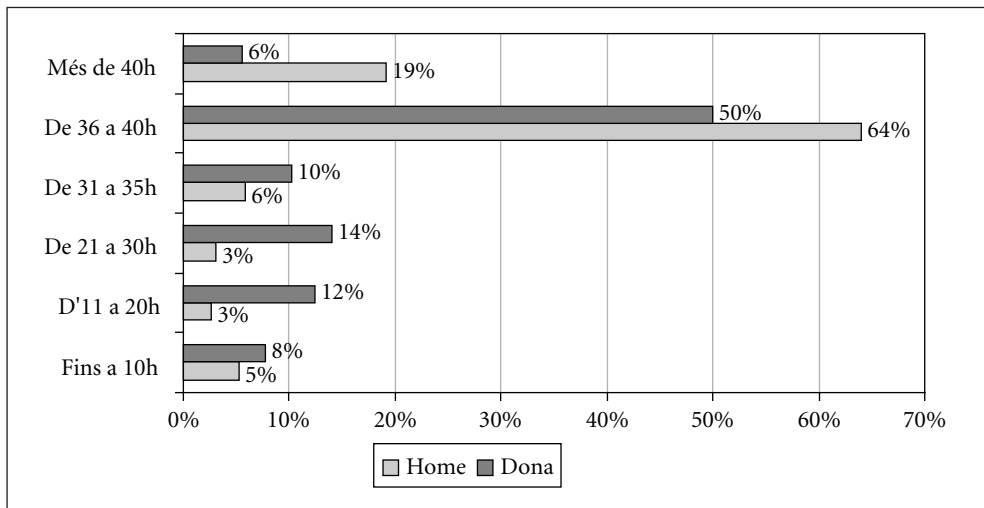
reducció de jornada. En aquest sentit, cal fer notar que entre les dones treballadores, sobretot les no qualificades, la principal raó del temps parcial és no tenir la possibilitat de treballar a jornada completa.

En efecte, cada vegada són més freqüents les parelles de doble ingrés entre les generacions més joves, però el pes simbòlic del model familiar patriarcal condiciona l'actitud vers el TR: els homes mostren una major disponibilitat laboral que els permet justificar les seves absències en l'esfera domèstica; en contrast, augmenta la presència femenina dins del mercat laboral però les responsabilitats domèstiques i familiars segueixen condicionant la disponibilitat temporal de les dones per al TR.

Aquestes diferències de disponibilitat s'evidencien a través de la duració del temps de TR: les jornades laborals més llargues són masculines. Certament, la majoria de persones treballa més de trenta-sis hores a la setmana, però són els homes els que ho fan en un major percentatge (83%) que les dones (55%).

Gràfic 2.

Jornada laboral oficial, segons gènere

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Com es comenta en paràgrafs anteriors, el cicle de vida és una de les explicacions del temps parcial femení en tant que condiciona l'aparició del treball de cura. Per tant, no és gens estrany comprovar, a partir de les dades de la taula 1, que les dones amb fills/es menors de setze anys dediquen menys hores al TR que les dones sense fills/es. El que és sorprenent és observar com en el cas dels homes es dona la tendència contrària: es dediquen més hores al TR quan hi ha responsabilitats de cura a la llar. Tot i que la diferència és petita, sembla possible interpretar aquest comportament masculí com una actitud de «fugida» de les responsabilitats familiars sota el refugi de les responsabilitats laborals. Una fugida que no es detecta entre les persones ocupades que tenen adults dependents al seu càrrec, segurament per la rigidesa pròpia d'aquest temps de cura tal com s'explica més endavant.

Taula 1.

Jornada laboral oficial (hores/setmana), segons gènere i presència a la llar de fills/es menors de 16 anys

Nombre d'hores de TR	Home		Dona	
	Sense fills/es menors de 16 anys a la llar	Amb fills/es menors de 16 anys a la llar	Sense fills/es menors de 16 anys a la llar	Amb fills/es menors de 16 anys a la llar
Fins a 10h	5,3%	5,1%	9,7%	4,6%
D'11 a 20h	3,9%	0,5%	11,8%	13,1%
De 21 a 30h	3,9%	1,9%	10,1%	19,9%
De 31 a 35h	4,6%	7,5%	9,5%	11,6%
De 36 a 40h	64,8%	62,8%	53,0%	45,6%
Més de 40h	17,3%	22,1%	5,8%	5,2%
Total	100%	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

La durada del temps de TR permet trencar amb la idea que les desigualtats respecte a l'ús del temps es poden mesurar exclusivament a través de la quantificació horària. Per exemple, les persones que ocupen càrrecs directius són les que amb més freqüència dediquen més de quaranta hores a la setmana al TR (50%). Però també són les que tenen més flexibilitat, control i autonomia sobre la jornada laboral, unes capacitats que disminueixen a mesura que es descendeix en l'escala professional. En aquest sentit,

cal parlar de diferències quantitatives i qualitatives respecte al temps de TR segons la categoria socioprofessional, que es fan evidents a través de les hores extres i els canvis de torn. Mentre que la primera és una característica dels càrrecs alts-mitjans que respon, en bona part, al compromís i la satisfacció adquirida a través de l'ocupació, la segona és una característica dels càrrecs baixos que genera molèsties i insatisfacció.

En efecte, tot i que les variacions de torn afecten una proporció petita de la població ocupada, en concret el 15%, les persones treballadores en són les principals perjudicades (al voltant del 25% davant del 9% dels càrrecs directius i tècnics). És prou sabut que les molèsties ocasionades per aquests canvis de torn tenen conseqüències sobre la resta de temps socials, tot repercutint negativament sobre el benestar de les persones. Sobretot quan aquests canvis de torn no es coneixen amb prou antelació per reorganitzar la distribució del temps en la vida quotidiana. Tot el contrari d'aquelles situacions en què, malgrat dedicar moltes hores al TR, es té capacitat de gestió i control sobre la seva distribució, com és el cas del personal directiu i tècnic.

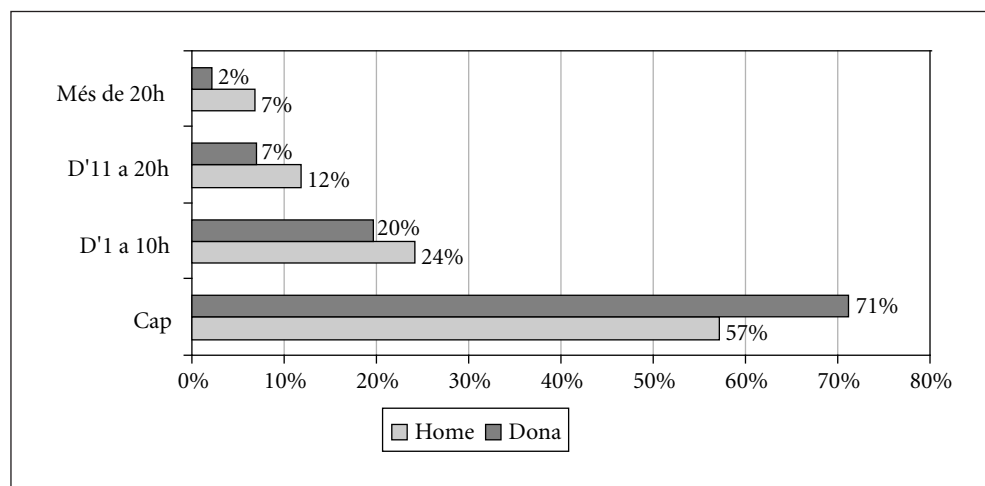
Pel que fa a les hores extres, les dades indiquen que la majoria de persones treballadores cobren totes les que fan, sobretot gràcies a la seva regulació a través dels convenis col·lectius. Contràriament, les persones amb càrrecs directius i tècnics no acostumen a cobrar-les. Aquesta tendència no és casual, sinó que respon a les diferents condicions materials d'existència i a les oportunitats de promoció laboral que converteixen les hores extres en una font addicional d'ingressos o en una font de prestigi social segons la categoria professional. De totes maneres, cal dir que la majoria de població no cobra les hores extres que fa, la qual cosa posa de manifest la centralitat del temps de TR en l'organització de la vida quotidiana i la definició dels projectes de vida. Més encara quan es comprova que la majoria de població que fa hores extres no se sent obligada a fer-les (70%).

Les hores extres també són un bon indicador per analitzar les diferències de disponibilitat laboral entre homes i dones. Com es dedueix del gràfic següent, es tracta d'una pràctica principalment masculina: el 43% dels homes ha fet alguna hora extra durant el darrer mes, en contrast amb el 29% de dones que n'ha fet. Aquestes xifres reforcen la hipòtesi de l'actitud masculina de «fugida» comentada anteriorment, ja que els

homes que tenen fills/es menors de setze anys a la llar fan més hores extres: el 38% dels homes sense criatures fa hores extres, una pràctica que creix fins al 52% entre els homes amb criatures.

Gràfic 3.

Hores/setmana fora de l'horari oficial i referència segons gènere

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Més enllà de les diferències de gènere a l'hora d'assumir les responsabilitats familiars, cal apuntar les diferències retributives com una altra raó explicativa de la desigual distribució de les hores extres entre homes i dones. En efecte, les hores extres femenines estan freqüentment menys retribuïdes que les hores extres masculines: el 73% de dones no cobra les hores extres davant el 58% d'homes. Una tendència que es reproduïx en totes les categories professionals i que ens recorda la persistència de la discriminació salarial per raó de gènere.

Una altra de les dimensions del temps de TR font i reflex de les desigualtats socials és la inestabilitat laboral. Aquest és un aspecte del mercat laboral que pateixen els col·lectius pitjor situats i que té conseqüències negatives sobre el seu projecte de vida, en la mesura

que en dificulta i en condiciona el desenvolupament. Respecte a aquesta qüestió, el millor indicador és el tipus de contracte, i els principals factors explicatius són el gènere i l'edat. La temporalitat dels contractes és una característica pròpia de la joventut, sobretot femenina, i l'estabilitat és una característica pròpia de l'edat adulta, sobretot masculina.

Taula 2.

Tipus de contracte, segons gènere i edat

Sexe i edat	Funcionari	Indefinit	Temporal	Altres
Home 16-24 anys	--	42,4%	50,2%	7,1%
Dona 16-24 anys	--	25,5%	53,8%	20,7%
Home 25-34 anys	5,2%	59,7%	28,6%	4,4%
Dona 25-34 anys	5,5%	54%	32,1%	8,5%
Home 35-49 anys	11%	73,6%	12,6%	2,5%
Dona 35-49 anys	17,9%	52,9%	17,9%	11,2%
Home 50-64 anys	10%	82%	6,6%	1,4%
Dona 50-64 anys	21,8%	55,8%	7,4%	14,9%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Finalment, el PaD ofereix un altre indicador interessant per analitzar les diferències de gènere respecte a la disponibilitat i accessibilitat per al temps de TR. Es tracta de les dades que informen del lloc on es duu a terme la major part de la feina. La majoria de la població ocupada desenvolupa aquesta activitat a l'oficina, a l'empresa o a l'espai de treball (89,7%). Fora d'aquesta majoria, cal parlar de notables diferències segons gènere. Per dir-ho ras i curt: els homes viatgen i les dones es queden a casa. Dues tendències oposades que posen de manifest distintes accessibilitats. A ningú se li escapa que quan es dedica bona part del temps de TR a viatjar augmenta l'accessibilitat laboral i disminueix l'accessibilitat familiar. Contràriament, quan es fa bona part de la feina a casa, disminueix l'accessibilitat laboral i augmenta l'accessibilitat per a la resta de membres de la família.

Cal fer notar que aquestes diferències de gènere no es donen entre tots els homes i les dones, sinó que depenen de la categoria professional. D'una banda, els càrrecs directius i tècnics són aquells en què més es duu a terme el TR viatjant (al voltant del 17%

davant del 7% de la resta de categories). En el cas de les dones, el que ara s'anomena teletreball és una pràctica que es dona en les categories més extremes de l'escala professional, a saber, les directives i les treballadores no qualificades. Aquest fet permet recordar que el teletreball no és un invent del segle XXI i que treballar a casa no sempre és un privilegi de les persones millor situades. Des dels inicis de la industrialització existeix el treball a casa, que consistia a treballar a preu fet en l'elaboració de peces tèxtils. Una pràctica que, tal com indiquen les dades, persisteix i que s'ha estès a altres sectors més enllà del tèxtil on les condicions laborals són igualment precàries, com per exemple el picatge de textos.

EL TEMPS DE TREBALL DOMÈSTIC I FAMILIAR

El temps de treball domèstic i familiar² (TDF) és el temps dedicat a les activitats destinades a atendre el manteniment de la infraestructura de la llar i la cura de la família. L'escenari físic i simbòlic d'aquest temps de treball és la llar i la família. Malgrat que es tracta d'un treball imprescindible per a la reproducció de les persones, no es reconeix ni socialment ni econòmicament. Aquesta manca de reconeixement troba les seves arrels en un procés socialitzador diferencial per raó de gènere, a través del qual s'atribueix aquest treball a les dones i es relega a l'esfera privada com si es tractés d'una distribució natural. Però cal tenir present que aquesta distribució no té res de natural, sinó que és una construcció social que ha convertit les dones en les principals responsables de la llar-família —mestresses de casa— i les ha subordinat als homes, els principals responsables de portar diners a casa —caps de família. En aquesta tessitura, l'interès pel temps i la mesura de la seva relació amb el treball permet fer visible el TDF i les relacions de poder subjacents en el seu rerefons.

És prou sabut que, en el context de la societat del benestar, l'augment de l'activitat laboral femenina durant les darreres dècades no s'ha vist acompanyat d'un increment de la participació dels homes en l'esfera domèstica. Una de les conseqüències imme-

2. A fi de fer més lleugera la lectura del text, a partir d'ara s'utilitzen les sigles TDF per fer referència al treball domèstic i familiar.

dienes d'aquest desajust és la desigual distribució de la càrrega total de treball entre homes i dones. Aquesta desigualtat comporta una acumulació de responsabilitats per a les dones adultes, la majoria de les quals es troba en una situació de doble presència. Una situació que afecta el seu benestar quotidià i condiciona les seves oportunitats d'accés a altres temps socials.

Tal vegada no tots els homes i les dones es veuen afectats de la mateixa manera per aquestes conseqüències i desigualtats, sinó que s'observen diferències segons la posició que ocupen en l'estructura social. Per aquesta raó, a continuació s'analitzen les dades sobre els usos del temps de TDF segons la influència d'algunes de les variables més explicatives que s'han mostrat en recerques anteriors, a saber, el gènere, el nivell d'estudis, la categoria socioprofessional i l'edat —aquesta darrera variable es pren com un indicador de cicle de vida i generació. Abans d'exposar els resultats obtinguts, cal assenyalar les dimensions del temps de TDF objecte d'estudi.

Igual que en el temps de TR, es parteix de la constatació que tan important és saber a què dedica el temps una persona com el significat que dona a allò que fa per analitzar la relació dels usos del temps amb les desigualtats socials. En aquest cas, la dimensió pràctica del concepte aporta informació sobre el contingut del TDF, la persona que el fa, la quantitat d'hores que hi dedica i quan el desenvolupa. Respecte al primer aspecte, l'anàlisi parteix d'una classificació prèvia elaborada gràcies a les aportacions de diverses especialistes (Durán, 1988; Carrasquer i altres, 1998; Torns, 2002). En concret, es diferencien les tasques bàsiques de manteniment quotidià de la llar i de cura de les persones, les tasques puntuals de manteniment general de la llar, les tasques relacionades amb la gestió i organització de la llar i el nucli de la família, i les tasques d'atenció i cura de les criatures. S'entén que la major o menor dedicació de temps a aquest conjunt de tasques condiciona les oportunitats d'accés a altres temps socials, alhora que té repercussions sobre el benestar quotidià.

La dimensió simbòlica aporta informació sobre els imaginaris, les actituds, els valors i les percepcions atribuïdes al temps de TDF. En aquest sentit, interessa analitzar les responsabilitats atribuïdes socialment i assumides individualment entorn d'aquest temps de treball a fi de reconèixer les situacions de subordinació que amaguen. És

igualment interessant posar en relació la percepció i significació que homes i dones tenen sobre aquest treball amb el temps que hi dediquen, perquè les coherències i incoherències entre el discurs i la pràctica són un bon reflex de les relacions de poder i dominació existents en la societat contemporània.

Finalment, cal fer un breu apunt metodològic respecte als límits de la tècnica de recollida d'informació emprada. Aquests límits han estat detectats en diversos estudis anteriors, principalment quan es combinen les tècniques de recollida d'informació quantitatives i qualitatives. En primer lloc, cal apuntar la dificultat per controlar què s'entén per TDF ja que, per exemple, plegar la roba mentre es mira la televisió pot ser considerat treball o oci segons la persona. Un límit que, en segon lloc, comporta el risc del fals supòsit de la clara transparència i consciència de les responsabilitats assumides i les situacions de subordinació viscudes. Aquest risc explica la tendència de les dones a menysvalorar, i dels homes a sobrevalorar, la participació en les tasques domèstiques i el seu cost en termes de benestar.³

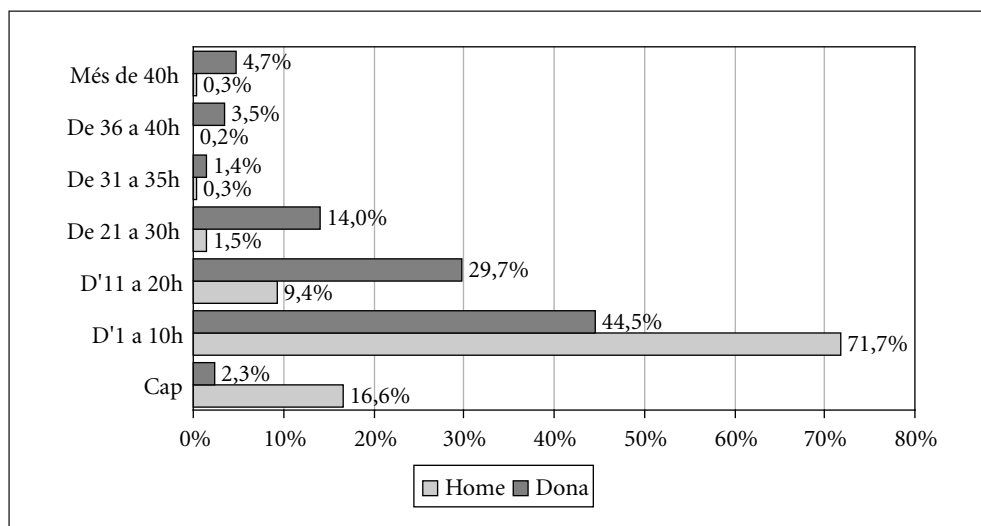
Les hores de treball domèstic i familiar

La quantificació horària del TDF aporta informació sobre la participació —si es fa o no es fa— i la dedicació —quantes hores s'hi dediquen. Contràriament al temps de TR, les dones fan més TDF i hi dediquen més temps que els homes. Si se sumen algunes de les xifres del gràfic següent sobre els dies laborables, s'observa que, pel que fa a la participació, el 98% de les dones hi dedica més d'una hora, mentre que aquest percentatge es redueix al 83% en el cas dels homes. Respecte a la dedicació, el 50% de dones hi dedica més d'11 hores a la setmana els dies laborables; en contrast, la majoria d'homes diu dedicar-hi entre 1 i 10 hores.

3. A fi d'evitar l'impacte negatiu d'aquests límits en les dades recollides, el qüestionari del PaD inicia el bloc sobre TDF tot preguntant si hi ha una altra persona present durant l'entrevista. La presència d'un altre membre de la família pot condicionar les respostes sobre aquest tema. En aquest sentit, cal fer notar que un 50% de les persones entrevistades ha respost el bloc de treball domèstic amb la presència d'un segon membre de la família.

Gràfic 4.

Hores de treball domèstic setmanal els dies laborables, segons gènere

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2003.

Però cal fer notar que la condició social dels homes i les dones influeix la seva participació i dedicació. Aquesta influència es pot agafar com un bon indicador del rumb que prenen els canvis socials respecte a aquesta qüestió. Així s'evidencia quan s'analitza l'efecte d'algunes variables com ara l'edat, el nivell d'estudis i la situació laboral. D'entrada, cal dir que aquest efecte té un impacte diferent sobre els homes i les dones, ja que aquestes variables comporten diferències en la participació masculina i diferències en la dedicació femenina. És a dir, independentment de la situació laboral, les dones sempre fan i els homes sempre fan poc.

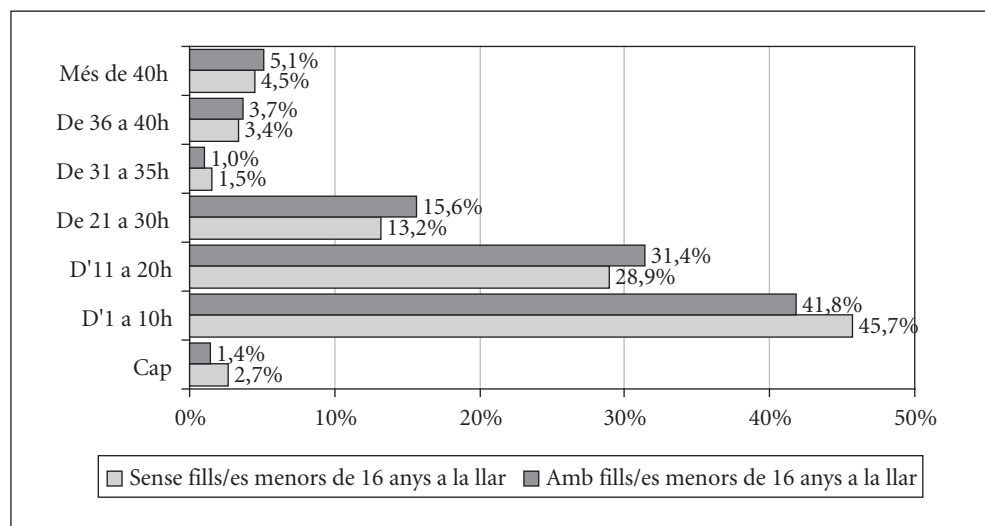
Pel que fa a la influència del factor edat, els percentatges dels homes no varien gaire segons aquesta variable. Únicament destaquen la menor participació dels més joves, segurament perquè encara no estan emancipats, i l'augment simultani entre els homes majors de seixanta-cinc anys de la no participació i la major dedicació. Una possible explicació d'aquesta aparent contradicció tindria a veure per les diferents vivències de

la jubilació masculina: alguns homes reforcen el rol de cap de família malgrat l'absència de treball remunerat, mentre que altres viuen aquest fet com una «oportunitat» per trencar amb aquest model tradicional.

En el cas de les dones, la participació pràcticament no varia amb l'edat —exceptuant el cas de les joves per les mateixes raons que els homes—, però sí que ho fa la dedicació: a mesura que augmenten els trams d'edat s'incrementen les hores dedicades al TDF. Les raons d'aquesta tendència cal cercar-les en la doble influència del cicle de vida i la generació. D'una banda, tal com s'observa en el gràfic 5, la presència de fills/es menors de setze anys a la llar comporta un increment de la dedicació.

Gràfic 5.

Hores de TDF de les dones els dies laborables, segons la presència de menors de 16 anys a la llar

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2003.

D'altra banda, en el cas de les dones més grans de cinquanta anys que ja no tenen menors a càrrec seu, la major dedicació al TDF s'explica per la forta interiorització del

rol de mestressa de casa. És a dir, el context de socialització d'aquestes generacions més grans va contribuir que assumissin les tasques domèstiques com una responsabilitat femenina. No obstant això, caldrà seguir l'evolució de les generacions joves durant els propers anys a fi de matisar amb més precisió la diferència entre l'efecte d'ambdues variables.

La influència del nivell d'estudis pren camins contraris segons el gènere: en el cas dels homes, més nivell d'estudis comporta major participació; en canvi, en el cas de les dones, més nivell d'estudis comporta menys dedicació. Per tant, es constata que el nivell d'estudis implica una major conscienciació de la necessitat d'assumir responsabilitats domèstiques per part dels homes i una major conscienciació de la necessitat de coresponsabilitzar la parella en el cas de les dones. Una revisió de responsabilitats que no es plantejarien les persones amb un nivell més baix d'estudis, entre les quals les condicions materials d'existència podrien explicar el 13% d'homes sense estudis que afirma dedicar d'11 a 20 hores al TDF —el percentatge més elevat entre els homes segons el seu nivell d'estudis. En sentit contrari, la relació entre el nivell d'estudis i el poder adquisitiu també donaria comptes de la menor dedicació de les dones amb estudis superiors, les quals tindrien la capacitat de mercantilitzar part del TDF sense una necessària participació de la parella.

Taula 3.
Hores de TDF els dies laborables, segons nivell d'estudis i gènere

Hores	Sense estudis		Estudis primaris		Estudis secundaris		Estudis universitaris	
	Home	Dona	Home	Dona	Home	Dona	Home	Dona
Cap	33,6%	2,2%	19,9%	1,8%	13,5%	3,7%	7,5%	1,3%
D'1 a 10h	50,7%	22,6%	66,4%	31,1%	77,5%	61,0%	81,7%	65,9%
D'11 a 20h	13,2%	36,7%	11,3%	33,8%	6,7%	22,1%	9,3%	25,9%
De 21 a 30h	1,3%	19,7%	1,9%	21,3%	1,5%	7,1%	1,1%	5,7%
De 31 a 35h	--	2,5%	0,2%	2,0%	0,4%	0,9%	0,4%	0,3%
De 36 a 40h	0,7%	8,2%	0,2%	3,1%	--	2,3%	--	0,9%
Més de 40h	0,7%	8,2%	--	7,0%	0,4%	3,0%	--	--
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2003.

La situació laboral genera el mateix efecte que les variables anteriors. En aquest cas, els homes aturats són els que més hi participen (el 98% diu fer TDF) i les dones aturades i inactives són les que més hores hi dediquen. Unes dades lògiques si es té en compte que les persones aturades i inactives —sempre que la raó de la inactivitat no sigui una discapacitat— disposen de més temps lliure de TR que les persones ocupades. També és interessant fer notar com la inactivitat influencia més les dones que els homes, ja que entre les primeres les responsabilitats domèstiques i familiars són el principal motiu d'inactivitat davant la jubilació masculina, tal com s'ha vist en el gràfic 1.

No és gens estrany comprovar com la situació laboral produeix l'efecte contrari durant els caps de setmana: els dies festius disminueix la participació i dedicació dels homes i les dones al temps de TDF. Més enllà de la menor quantitat d'hores que suposen els dos dies de cap de setmana, les diferències entre alguns col·lectius socials posen de manifest altres explicacions. La més òbvia és la menor participació i dedicació de les persones aturades i inactives, ja que la manca d'activitat laboral els permet fer les tasques domèstiques al llarg de la setmana i gaudir de temps lliure durant el cap de setmana, moment en què tenen més possibilitat de coincidir amb altres persones. Tanmateix, cal fer notar que aquesta tendència es dona, sobretot, entre els homes aturats. Aquesta dada posa de manifest que viuen el treball domèstic com un element per omplir el temps de no TR, com un element de substitució. Contràriament, les dones aturades el perceben com una responsabilitat independentment de la situació laboral, de manera que el viuen més quotidianament i no tendeixen tant a acumular-lo. Les persones amb més nivell d'estudis també disminueixen la seva participació i dedicació al TDF durant el cap de setmana, per bé que cal apuntar altres raons. En aquest sentit, sembla possible plantejar l'existència d'una major percepció i valoració de la necessitat de temps de lliure disposició personal entre aquest col·lectiu. Un temps que, estaria malament no dir-ho, es podrien permetre gràcies a una major capacitat adquisitiva que facilitaria la mercantilització de part del TDF.

El contingut del temps de treball domèstic i familiar

En efecte, la desigual distribució del temps de TDF entre homes i dones afecta el benestar quotidià de les persones. Això mateix passa amb la desigual distribució de les

tasques que inclou aquest treball. Per dir-ho ras i curt, els homes fan poc però els és reconegut, les dones fan molt i els és poc reconegut. Conèixer qui fa què és interessant perquè, més enllà del temps dedicat a cada activitat, cal no oblidar que el contingut, el reconeixement i les recompenses d'aquesta activitat també influeixen el benestar quotidià. A més, la distribució de les tasques domèstiques no és ni casual ni natural, sinó que té molt a veure amb les relacions de poder implícites en cada una d'aquestes activitats. Així, per exemple, escombrar, fregar o planxar són tasques que tenen un contingut simbòlic vinculat a relacions de submissió. Contràriament, anar a comprar o cuinar són dues tasques que solen incloure una dimensió social i creativa inexistents en les anteriors.

La tercera onada del PaD dedica un extens bloc a preguntar qui fa què. La quantitat d'informació recollida permet una anàlisi minuciosa i precisa. Tal vegada, atès que l'objectiu d'aquest informe inclou altres qüestions relacionades amb el temps, s'ha optat per analitzar les dades de manera agrupada i sistematitzada. En concret, s'han dividit les activitats segons si es tracta de tasques de manteniment quotidià de la llar, tasques de manteniment puntual de la llar i tasques de gestió i organització del TDF⁴. Per tal de facilitar la lectura i anàlisi de les dades dins de cada grup, en primer lloc s'analitza qui fa i qui no fa segons gènere i, en segon lloc, s'analitza si es considera que la tasca es fa per igual entre tots els membres de la llar i si es considera que la tasca la fa personal contractat, és a dir, si es mercantilitza. D'entrada cal dir que aquest percentatge és, en tots els casos, més elevat en els homes que en les dones, la qual cosa posa de manifest una major tendència a contractar serveis.

4. Totes les preguntes referides a aquestes qüestions són multiresposta, és a dir, cada activitat inclou divuit preguntes dicotòmiques a fi d'incloure totes les possibilitats segons membres de la llar, familiars i contractació de serveis. De manera que es pregunta pel que fa un mateix i pel que fan la resta de membres de la llar, la qual cosa permet recollir informació sobre la percepció de les responsabilitats, pròpies i alienes, respecte a cada tasca. En el cas que ocupa aquest informe, interessa, sobretot, analitzar qui fa què segons el gènere, si es percep que la responsabilitat ha de ser compartida entre tots els membres de la llar i si es contracta personal per tal de cobrir la necessitat.

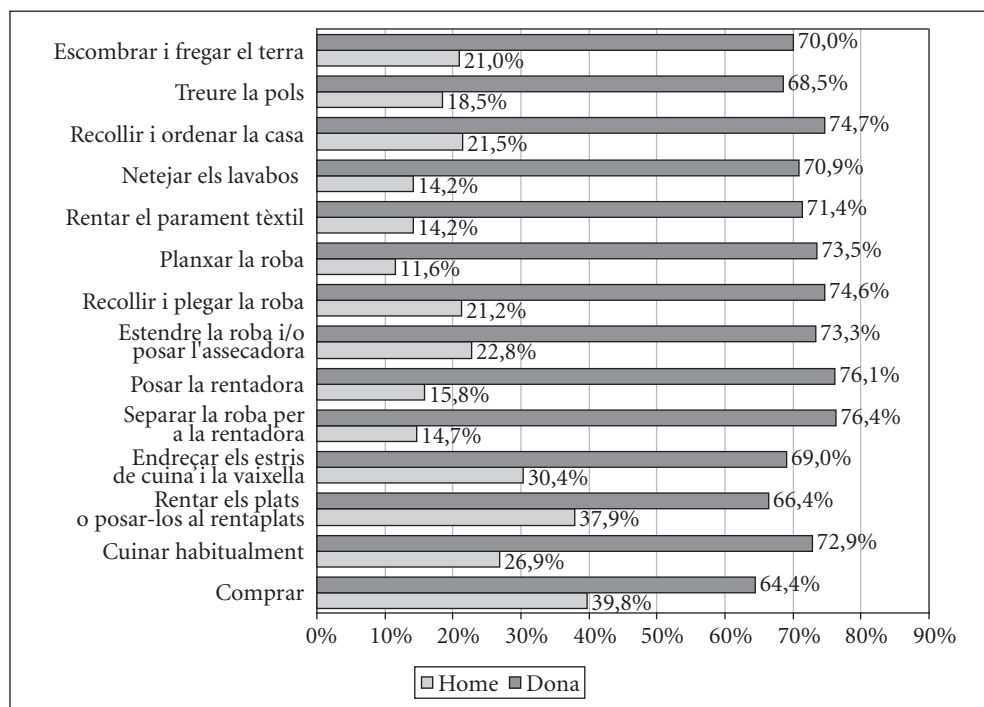
LES TASQUES DE MANTENIMENT QUOTIDIÀ DE LA LLAR I LA CURA DE LES PERSONES

Aquest apartat fa referència al conjunt de tasques quotidianes necessàries per al manteniment de la llar i la cura de les persones que hi viuen —comprar, netejar, preparar els aliments, etc. La dimensió quotidiana d'aquestes tasques suposa una major rigidesa a l'hora d'organitzar el temps de la vida quotidiana, la qual cosa condiciona l'accés a la resta de temps socials i afecta el benestar quotidià.

Tal com s'observa en el gràfic següent, la participació en les tasques de manteniment de la llar i la cura de les persones és majoritàriament femenina. Ara bé, es pot parlar

Gràfic 6.

Persones que fan la tasca, segons gènere (%)

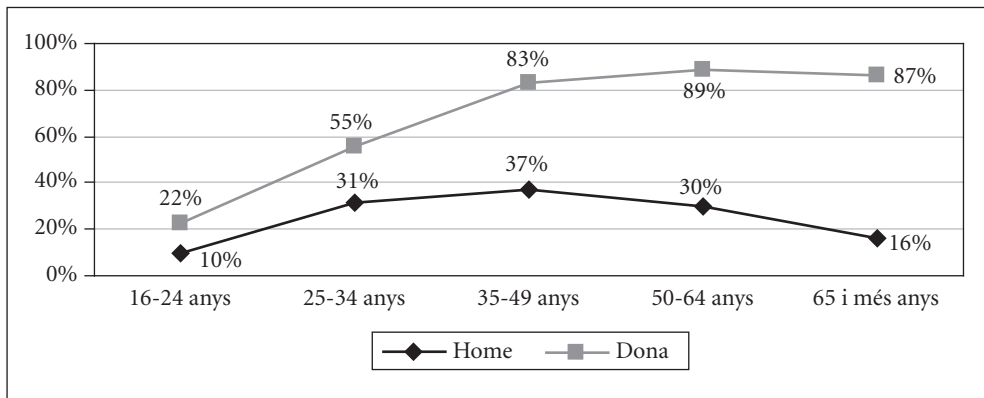
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2003.

de tres tendències en la distribució d'aquestes tasques segons el nivell de participació masculina. És a dir, en la majoria d'activitats es manté el grau de participació femenina i el que varia és el grau de participació masculina, sobretot en aquelles tasques més reconegudes socialment i més agradables individualment. Tot plegat posa de manifest la perpetuació del rol de mestressa de casa i l'inici d'un canvi en el rol de cap de família.

La primera tendència fa referència a les tasques amb més participació masculina —comprar, posar els plats al rentaplats, endreçar els estris de cuina i cuinar—, que coincideixen amb alguns dels percentatges de participació femenina i mercantilització més baixos (gràfic 6). Per aquesta raó, sembla possible plantejar una certa redistribució de responsabilitats entre homes i dones d'aquest conjunt de tasques poc vinculades a relacions de submissió pròpies del servei domèstic. Aquesta redistribució es dona, sobretot, entre les persones més joves i amb més estudis. En el gràfic 7⁵ s'observa que a partir del factor edat la participació dels homes en aquestes tasques dibuixa la forma

Gràfic 7.

Persones que cuinen habitualment, segons gènere i edat (%)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2003.

5. S'ha agafat a tall d'exemple la tasca de cuinar, però cal fer notar que les dades de totes les tasques que segueixen la tendència descrita reproduïen el mateix gràfic.

d'un pic, de manera que el percentatge més elevat es dona en l'etapa central de la vida adulta —entre els trenta-cinc i els quaranta-nou anys. En contrast, la participació de les dones té el seu punt àlgid en aquest mateix tram d'edat però, aleshores, ja no descendeix amb els anys. El fet que per a ambdós gèneres l'augment de participació es doni en el mateix tram d'edat s'explicaria tant pel retard en l'edat d'emancipació com per l'efecte del cicle de vida. Si bé és cert que la corba masculina permet pensar en un possible canvi generacional més enllà de la influència del cicle de vida, caldrà verificar en els propers anys aquesta qüestió.

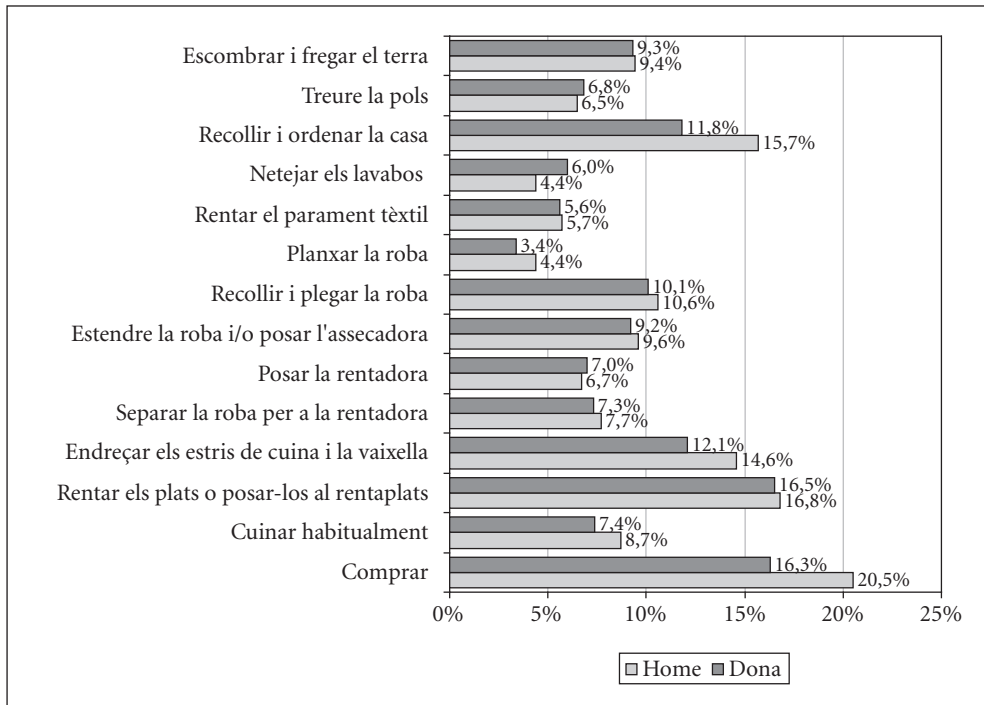
De nou, el nivell d'estudis produeix un efecte contrari entre homes i dones: a mesura que augmenta el nivell d'estudis masculí augmenta la participació dels homes en aquestes tasques, mentre que a mesura que augmenta el nivell d'estudis femení disminueix la participació de les dones. És excepcional el cas de les dones amb estudis secundaris, amb uns percentatges de participació lleugerament inferiors als de les dones universitàries. Probablement aquest fet s'explica per la influència del temps de TR, més rígid entre les primeres i més flexible entre les segones. En qualsevol cas, sembla possible plantejar una clara redistribució de responsabilitats entre les parelles amb més nivell d'estudis, per bé que en cap cas s'assoleix la igualtat.

De fet, és precisament entre aquests perfils on es dona una major coincidència entre els percentatges d'homes i dones que consideren que la tasca la fan tots per igual. Contràriament, entre les persones més grans i sense estudis és on més dispers són els percentatges de resposta. En aquest sentit, a excepció del rentaplats, sembla possible pensar en la sobrevaloració que els homes fan de la seva participació —el simple fet de participar els porta a sobrevalorar la seva implicació—, que els portaria a considerar que la tasca és compartida entre els membres de la llar. Per exemple, un home pot anar a fer la compra setmanal al supermercat amb la seva dona i considerar que es tracta d'una tasca compartida, però oblida totes les petites compres diàries que la seva parella fa durant la setmana.

La segona tendència inclou aquell conjunt de tasques que tenen els percentatges més elevats de participació femenina i els percentatges més baixos de participació masculina (gràfic 6). En aquest cas, cal entendre que no hi ha hagut redistribució de tasques sinó

Gràfic 8.

Persones que consideren que la tasca la fan tots per igual, segons gènere (%)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2003.

que es perpetua la divisió sexual del treball i, per tant, els rols de gènere tradicionals. Es tracta de tasques menys agradables i reconegudes, bàsicament totes aquelles referents a la roba, que inclouen rentar, recollir, plegar, planxar, etc. Encara més, la participació dels homes augmenta en les activitats més automatitzades i fàcils, com ara posar l'assecadora o recollir i plegar la roba. Amb tot, el manteniment de la roba esdevé una de les tasques més feminitzades dins la llar, per bé que també cal tenir en compte el pes dels factors edat i nivell d'estudis.

Novament són tasques poc mercantilitzades (gràfic 9), una opció quasi exclusiva de les persones amb estudis universitaris que, cal entendre, tenen un major poder adquisitiu.

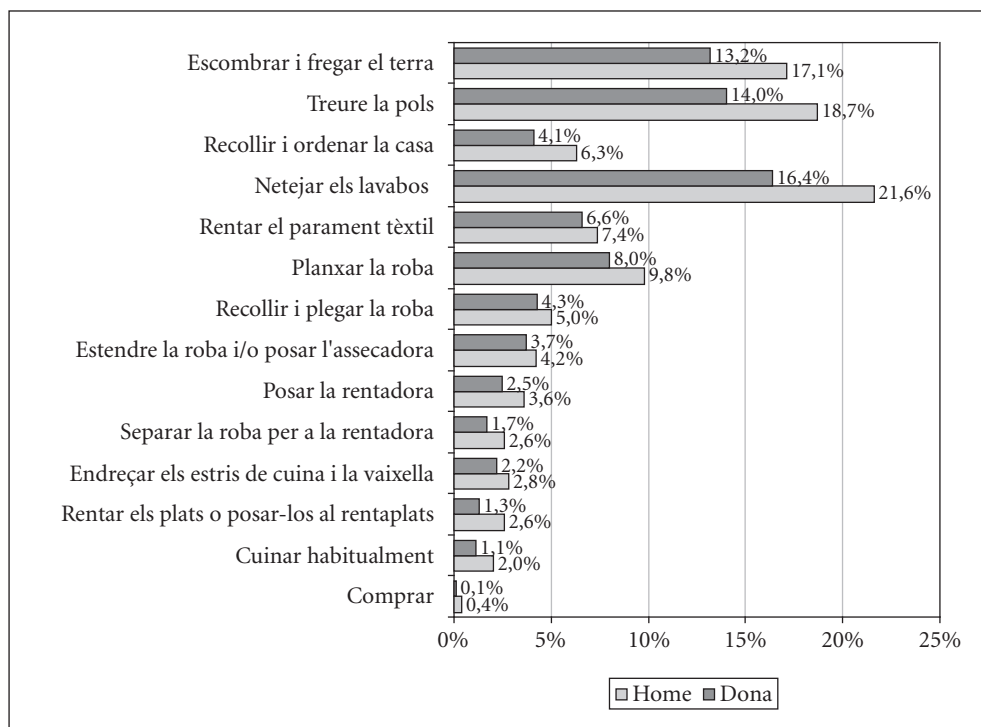
Però en aquest cas, les dades posen de manifest un menor percentatge de percepció d'igualtat en la distribució del TDF i una major coincidència entre les respostes dels homes i les dones (gràfic 8). Aquest fet reforça la hipòtesi de la sobrevaloració masculina, en la mesura que quan hi ha una menor implicació dels homes aquests no magnificarien la seva participació. És excepcional el cas de la tasca «recollir i ordenar la casa», ja que els homes consideren més que les dones que es tracta d'una activitat compartida per tots els membres de la llar. Un fet que, probablement, s'explica per les diferents maneres de viure i pensar la vida quotidiana segons el gènere que, en aquest cas, comportarien distintes percepcions del que és l'ordre dins la llar, entre les quals els criteris femenins serien més exigents que els masculins.

Finalment, cal parlar d'una tercera tendència que fa referència al conjunt d'activitats amb una participació femenina intermitja (gràfic 6) i més mercantilitzades (gràfic 9). Com era d'esperar, es corresponen amb les activitats menys valorades socialment pel seu valor simbòlic associat a relacions de submissió pròpies del servei domèstic. Així doncs, netejar els lavabos, treure la pols, escombrar i fregar el terra són les principals tasques d'aquest grup. Si bé és cert que no coincideixen amb les tasques amb menys participació masculina, no és menys cert que cal parlar de diferències dins d'aquest col·lectiu segons l'edat i el nivell d'estudis. Pel que fa a l'edat, es manté la tendència del pic en els homes i augmenta l'efecte ascendent amb l'edat entre les dones, probablement reflex d'una major interiorització de les responsabilitats domèstiques entre les generacions grans socialitzades en un context on el servei domèstic era un privilegi exclusiu de les classes altes. La influència del nivell d'estudis canvia de sentit en el cas dels homes i s'accentua en el cas de les dones. És a dir, els homes sense estudis i amb estudis universitaris són els que menys hi participen, lògicament, per raons diferents. Mentre que l'absència dels primers sembla respondre a una major interiorització del paper de cap de família, l'absència dels segons s'explicaria per un major poder adquisitiu que facilitaria la contractació de personal per dur a terme aquestes tasques menys agradables. Per la mateixa raó, caldria explicar el no trencament de la tendència del nivell d'estudis en el cas de les dones amb estudis secundaris.

La tendència a mercantilitzar aquestes tasques que recull el gràfic 9 sembla influenciar la percepció de les dones respecte a la seva distribució igualitària entre els membres de

Gràfic 9.

Persones que afirmen que la tasca la fa personal contractat, segons gènere (%)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2003.

la llar (gràfic 8), ja que és l'únic cas on el percentatge de respostes femenines és més elevat que el percentatge de respostes masculines. Aquesta diferència es pot explicar per una sobrevaloració de la implicació de la parella quan la tasca se soluciona per mitjà de la contractació de personal, probablement subestimant el temps que implica la gestió del servei, o bé per una manca de coneixement per part de l'home de les tasques que fa el personal contractat per al manteniment de la llar.

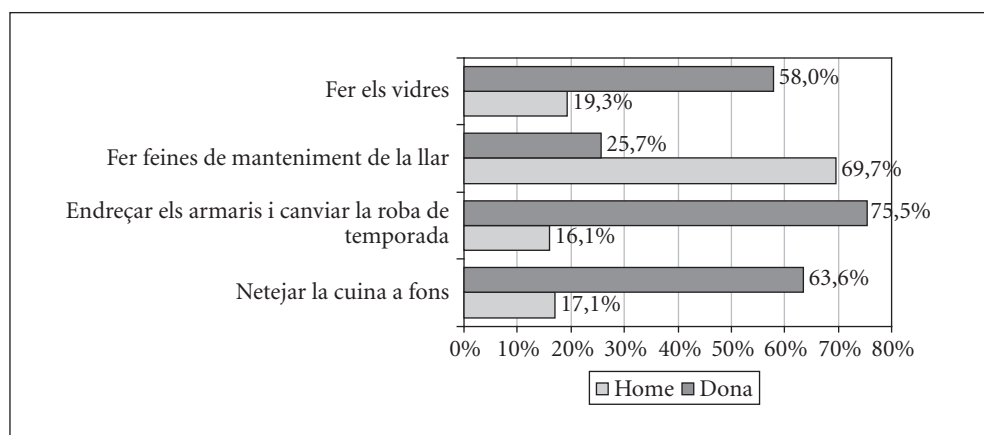
TASQUES DE MANTENIMENT PUNTUAL DE LA LLAR

Les tasques de manteniment puntual de la llar també es poden agrupar segons el repartiment d'aquestes entre homes i dones. En primer lloc, cal parlar de les activitats quotidianes que segueixen la tendència de la mercantilització exposada en l'apartat anterior. Novament, es tracta de feines amb un contingut simbòlic de més servitud, amb manca de reconeixement social i poques recompenses dins la llar, com ara la neteja a fons de la cuina i dels vidres. En segon lloc, s'observa que la tasca d'endreçar els armaris i canviar la roba de temporada segueix la tendència de les activitats més feminitzades. Finalment, a diferència de les tasques quotidianes, cal parlar d'una tasca clarament masculina, a saber, les feines de manteniment de la llar. Una tendència que s'analitza amb més detall a continuació.

D'entrada, és interessant fer notar com les respostes entorn del manteniment de la llar —bricolatge i petits arranjaments— segueixen les mateixes tendències que les activitats feminitzades però a la inversa. És així que els homes amb menys nivell d'estudis són els que més participen en aquest tipus de tasques, i a mesura que augmenta el seu

Gràfic 10.

Persones que fan la tasca, segons gènere (%)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2003.

nivell d'estudis disminueix la seva participació. De la mateixa manera, la participació masculina no registra una disminució tan accentuada segons l'edat, sinó que més aviat es manté estable. Aquesta dada posa de manifest la importància dels valors i les actituds tradicionalment masculins entre els homes de generacions més grans sense estudis. En canvi, en el cas de les dones no s'observa l'augment de la participació entre les generacions més joves amb més estudis, tal com passa en el cas dels homes amb les activitats més feminitzades. Una absència que, indirectament, no deixa de reforçar els rols tradicionals de gènere dins de la llar, tot i que cal matisar que es tracta d'un cas excepcional en tant que el nucli del conflicte quotidià no rau en la distribució d'aquesta tasca.

Tal com s'observa en la taula següent, al contrari del que passa amb les activitats quotidianes, les dones tendeixen a mercantilitzar més les tasques de manteniment de la llar que els homes, sobretot les que tenen més nivell d'estudis. De la mateixa manera, s'inverteix la tendència en els percentatges sobre la igualtat entre els membres de la llar, i són les dones, en aquest cas, les que sobrevaloren la distribució igualitària.

Taula 4.

Persones que consideren que la tasca la fan tots per igual i persones que afirmen que la tasca la fa personal contractat, segons gènere (%)

Tasca	Homes que perceben igualtat	Dones que perceben igualtat	Homes que mercantilitzen	Dones que mercantilitzen
Netejar cuina a fons	19%	16,5%	5%	5%
Endreçar armaris i canviar roba de temporada	1,8%	0,7%	14,8%	14,4%
Fer feines de manteniment de la llar	1,6%	5,6%	6,5%	7,2%
Fer vidres	22,4%	18,4%	4,6%	4,7%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2003.

Tot plegat, doncs, posa de manifest que la desigualtat no és fruit dels comportaments i les actituds davant del TDF, sinó de la seva desigual distribució entre homes i dones. Els mecanismes que perpetuen aquesta divisió sexual del treball generació rere

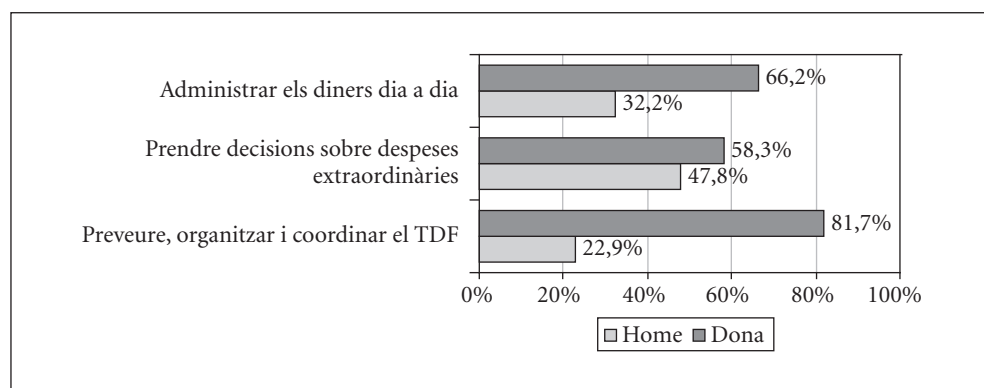
generació tenen lloc durant el procés de socialització i comporten discriminacions de gènere en les oportunitats i l'accés als temps socials i al benestar quotidià. Sembla que aquests mecanismes es comencen a debilitar entre les persones més ben situades en l'estructura social. Per saber si es debilitaran del tot i si aquest fenomen s'estendrà en totes les situacions socials caldrà esperar alguns anys.

TASQUES DE GESTIÓ I ORGANITZACIÓ DEL TREBALL DOMÈSTIC I FAMILIAR

Les tasques de gestió i organització del TDF són les més difícils d'analitzar, ja que ocupen un temps difícil de mesurar. Un temps que no respon a una lògica diacrònica sinó sincrònica; un temps que no té una dimensió lineal i quantificable en hores. Òbviament, la dificultat de mesurar i visibilitzar aquestes activitats comporta un menor reconeixement social i econòmic i, per tant, una major desigualtat de la distribució entre homes i dones. Però, alhora, cal tenir en compte la dimensió de poder associada al control d'aquestes tasques dins les llars; és a dir, controlar la gestió i organització del TDF aporta més poder dins l'esfera domèstica. Una qüestió que explica per què són les tasques menys mercantilitzades i el fet que siguin pràcticament inexistents els casos de contractació de personal per assumir-ne la responsabilitat.

Gràfic 11.

Persones que fan la tasca, segons gènere (%)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2003.

L'anàlisi de les dades anteriors posa de manifest algunes qüestions sobre la gestió i organització del TDF i l'economia domèstica. D'entrada, cal destacar que el que s'ha anomenat el «management» domèstic (Torns, 2002) és la responsabilitat femenina per excel·lència perquè registra el percentatge de participació més elevat entre totes les tasques domèstiques. Tanmateix, la participació masculina no és de les més inferiors, sinó que un 22% diu assumir-ne la responsabilitat. Una responsabilitat que, de nou, augmenta amb el nivell d'estudis i es concentra en el tram d'edat central de la vida adulta. És una tasca poc compartida entre els membres de la llar i amb una percepció de la distribució igualitària una mica sobrevalorada per part dels homes.

Pel que fa a la gestió de l'economia domèstica, s'observen dues tendències ben diferenciades segons el ritme de la tasca: mentre que la presa de decisions sobre despeses extraordinàries té uns percentatges de participació força semblants entre homes i dones, l'administració dels diners dia a dia és una responsabilitat majoritàriament femenina. Es fa palès que les responsabilitats quotidianes de la llar, aquelles que ocupen més temps i generen més malestar, són atribuïdes i assumides per les dones malgrat que impliquin gestió de diners. D'aquesta manera s'observa que, paradoxalment, els homes són els encarregats de portar els diners a casa però les dones són les encarregades de gestionar-los. Una divisió del treball afí als rols tradicionals de gènere, tal com es constata quan s'observa que són les persones sense estudis les que més la reproduïxen.

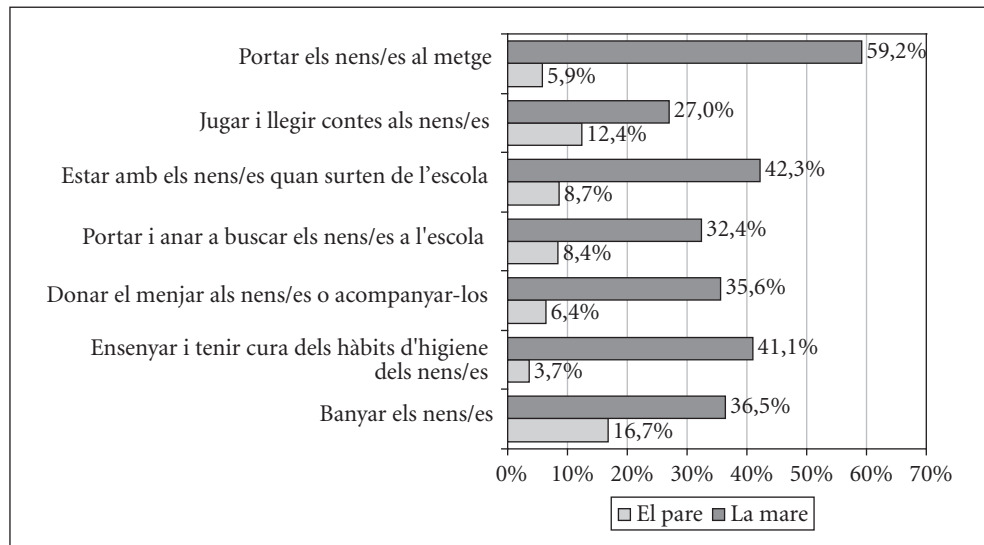
Si bé és cert que ambdues tasques (portar diners a casa i gestionar-los) són importants per al manteniment de la llar-família, tradicionalment només s'ha valorat la primera malgrat la importància de la segona. Més encara en un context com l'actual, on l'economia del crèdit fa més complexa aquesta tasca domèstica. Tanmateix, cal tenir present el que s'apuntava unes línies més amunt sobre el poder associat a aquestes tasques. Una qüestió gens banal que obliga a plantejar la hipòtesi d'una manca de voluntat per part de les dones de cedir als homes les seves parcel·les de poder dins la llar. En canvi, la presa de decisions puntuals sobre despeses extraordinàries, que cal recordar que té un alt percentatge de participació masculina, ocupa poc temps i genera poc malestar quotidià. Bàsicament perquè es tracta d'una tasca que no té el caràcter sincrònic i quotidià de les anteriors, alhora que té un contingut simbòlic de més prestigi en la mesura que les seves conseqüències són més visibles socialment. És a dir, decidir

comprar un cotxe, un habitatge o anar de viatge té una repercussió social que no té el compte de resultats mensual d'una llar.

En definitiva, les dades analitzades confirmen el que Torns, Borràs i Carrasquer (2004) conclouen amb encert respecte al TDF: les dones no volen cedir i els homes no hi volen pensar. Certament, aquesta frase sembla que comença a perdre sentit entre les generacions més joves i amb més estudis. Però ho fa de manera lenta i en aquelles activitats més reconegudes i satisfactòries. Una qüestió que es fa clarament evident quan s'observa la distribució de les tasques de cura dels menors. Com s'observa en el gràfic 12, la participació dels pares es concentra en les tasques més disteses i lúdiques —el paradigma de les quals és banyar els nens/es al vespre—, mentre que la parti-

Gràfic 12.

Persones que fan tasques d'atenció i cura de menors de 16 anys, segons gènere (%)⁶

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2003.

6. Cal tenir en compte que les respostes són relatives a tots els menors de setze anys, de manera que algunes tasques no tenen sentit en segons quines edats.

cipació de les mares destaca en aquelles tasques rutinàries que comporten un paper més autoritari.

Cal entendre que aquesta divisió del treball de cura no és ni casual ni natural —i, encara menys, pràctica en funció dels horaris laborals—, sinó que és el reflex de distintes obligacions i privilegis dins la llar, les quals són fruit d'un procés socialitzador diferencial per raó de gènere. Igualment passa amb la divisió sexual del TDF en general, que respon més al pes de les pautes socioculturals pròpies del model familiar *male breadwinner* que no pas a la situació laboral d'homes i dones. Aquest fet explica per què el TDF és una càrrega bàsicament femenina que condueix la majoria de dones adultes de la societat del benestar a viure sota un règim de doble presència. Si bé és difícil visibilitzar aquest règim atesa la dificultat de mesurar la seva dimensió sincrònica, és possible recomptar-ne les conseqüències en termes de benestar i temps. Però fins a quin punt les persones perceben la divisió sexual del treball subjacent i el malestar quotidià que entranya? Aquestes qüestions es tracten en l'apartat següent.

La percepció de les responsabilitats domèstiques i el seu impacte sobre el benestar quotidià

El PaD conté algunes preguntes sobre aspectes subjectius que permeten aproximar-se als imaginaris que les persones tenen entorn del TDF. Respecte a la percepció de la responsabilitat d'aquest treball, s'observen respostes que posen en contradicció el discurs i la pràctica d'alguns homes.

El cas és que mentre que la majoria d'homes (68%) considera que el TDF es una tasca a compartir entre els membres de la llar, només un 23% considera que ha de fer aquest treball. Una contradicció que únicament es pot explicar en els casos dels homes joves que no estan emancipats. Probablement, aquest col·lectiu respon la primera qüestió pensant en com ho plantejaran quan formin la seva pròpia llar i respon la segona pregunta pensant en la seva condició de fills actual. En la resta de casos, sobretot entre les generacions més joves amb estudis, aquesta contradicció posa de manifest la distància que separa el discurs de la pràctica quotidiana. Una distància que en bona

Taula 5.**Opinió/percepció de la responsabilitat del TDF, segons gènere**

		Sexe		Total
		Home	Dona	
Creus que s'ha de compartir el TDF entre els membres de la llar?	Sí	68,0%	61,3%	64,4%
	No	31,6%	38,0%	35,1%
	No ho sap	0,4%	0,7%	0,6%
	Total	100%	100%	100%
Consideres que has de fer el TDF? (Membre de la llar)	Sí	23,6%	49,8%	37,8%
	No	76,4%	50,2%	62,2%
	Total	100%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2003.

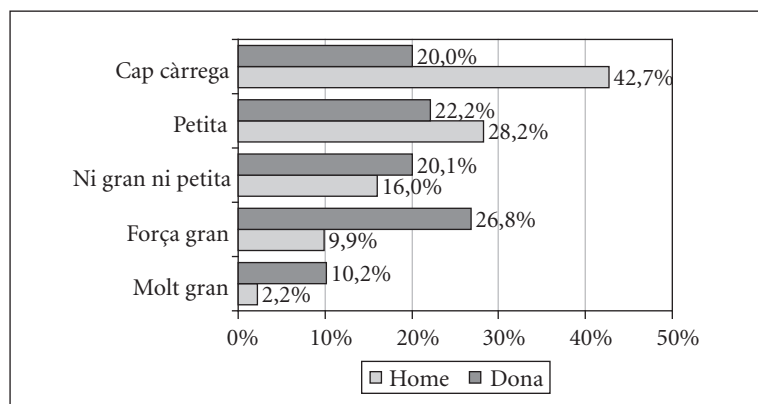
part s'explica per la força de les pautes socioculturals del model patriarcal del cap de família a l'hora d'organitzar el temps de la vida quotidiana. De manera que, malgrat que assumeixen i reproduïxen el discurs de la igualtat, a l'hora de la veritat la majoria d'homes prioritza el temps de TR per sobre del temps de TDF.

El discurs més coherent és el de les dones de generacions més grans sense estudis, en la mesura que són les que menys plantegen el TDF com una tasca a compartir entre els membres de la llar i les que més el consideren com una activitat que han de fer. Aquesta coherència entre el discurs i la pràctica quotidiana respon a una forta interiorització femenina del paper de mestressa de casa i una acceptació —ja sigui per resignació o per naturalització— del paper d'home guanyador de pa. Contràriament, les dones joves tenen una actitud més contradictòria, segurament per les mateixes raons esgrimides per al cas dels homes joves, a saber, la no emancipació. En canvi, en els trams d'edat següents disminueixen els plantejaments igualitaris i augmenta la consideració de la responsabilitat pròpia. En aquest sentit, cal destacar que en el tram central de l'edat adulta —entre trenta-cinc i quaranta-nou anys— perd força el discurs de la igualtat entre les dones. Aquest fet fa pensar en la influència que l'experiència de la maternitat exerceix sobre el manteniment de les pautes socioculturals pròpies del model familiar patriarcal.

Més enllà dels discursos, a partir de les dades del gràfic següent sobre la càrrega que suposa el TDF, es posa de manifest que les dones són les principals responsables d'aquest treball. Mentre que a un 57% dels homes aquest treball no els suposa cap càrrega, al 80% de les dones sí. Uns percentatges que, lògicament, augmenten per a ambdós sexes en el tram central de l'edat adulta si es té en compte que en aquest moment del cicle de vida se solen acumular les responsabilitats domèstiques i de cura. En canvi, la influència del nivell d'estudis té un sentit invers segons el gènere, de manera que els homes amb més estudis són els que més perceben la càrrega i les dones amb més nivell d'estudis les que menys. Una tendència que, en el cas de les dones, cal entendre per les millors condicions materials de vida i que, en el cas dels homes, cal interpretar com una major assumpció de la coresponsabilitat.

Gràfic 13.

Càrrega que suposa el TDF, segons gènere

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2003.

Així doncs, malgrat que el percentatge de dones que considera que ha de fer el TDF sigui inferior al percentatge de dones que el planteja com una tasca a compartir, la contradicció entre el discurs i la pràctica és en sentit contrari a la dels homes: defensen el discurs de la igualtat, però la seva realitat quotidiana els porta a fer més que les seves parelles. Aquesta diferència de matís es reforça quan es tenen en compte les xifres

sobre la percepció del conflicte dins la llar pel repartiment del TDF. Si bé la majoria de població no considera el repartiment de tasques un punt de conflicte amb la parella, més dones (33%) que homes (28,5%) ho perceben així.

LA CONCILIACIÓ DELS TEMPS DE TREBALL

Analitzades les desigualtats socials relacionades amb l'ús del temps i la distribució del treball, l'objectiu d'aquest apartat és estudiar les problemàtiques de la població catalana entorn de l'organització quotidiana dels temps de treball, dit en altres paraules, les estratègies i dificultats de conciliació del temps de TR i del temps de TDF, dos aspectes que no són aliens a l'estructura social del context on tenen lloc.

D'entrada, es diferencien tres situacions familiars a l'hora d'analitzar les pràctiques i els imaginaris al voltant de la conciliació: persones sense càrregues de cura, persones amb càrregues de cura de menors i persones amb càrregues de cura d'adults dependents. El cas és que el volum, el contingut i les característiques del temps de TDF està vinculat a la presència o absència de responsabilitats de cura. És així que cal pensar que aquelles persones amb càrregues tindran una major dificultat per conciliar els temps que les persones sense càrregues.

A fi d'analitzar les estratègies i dificultats de conciliació, es fixa l'atenció en tres aspectes concrets: com es concilia, quines conseqüències té l'estratègia de conciliació i quina és la percepció d'aquestes dificultats. Les onades segona i tercera del PaD inclouen un conjunt de preguntes sobre aspectes objectius i subjectius que permeten tractar aquestes qüestions des d'una doble perspectiva: quines persones es veuen afectades per aquestes problemàtiques que influencien el benestar quotidià, i quins són els mecanismes que generen o reforcen aquestes problemàtiques. Per a això, s'adopta la perspectiva de gènere i es té en compte la categoria professional de les persones. Bàsicament perquè diferents estudis han evidenciat com el gènere és una variable clau per explicar aquestes problemàtiques, si bé la categoria professional ofereix una sèrie de matisos entre els mateixos col·lectius d'homes i dones que tenen a veure amb les condicions i expectatives laborals. A més, com que es tracta d'una qüestió relativa a la població ocupada, es considera més explicatiu el factor socioprofessional que el nivell d'estudis.

Sigui quina sigui la lectura que es faci de les dades, d'entrada és palès que les dones són les que concilien els temps de treball, mentre que els homes els consideren incompatibles. Així s'evidencia quan s'observen les dades sobre les persones ocupades amb càrregues de cura de menors.

Les estratègies de conciliació

Pel que fa a les estratègies de conciliació, a partir de la taula següent és possible deduir que el 74,7% d'homes considera incompatibles els horaris laborals amb els horaris escolars dels fills/es, davant el 57,7% de dones que opina el mateix. Al darrere d'aquestes xifres cal entendre que les persones que consideren compatibles aquests horaris porten a terme algun tipus d'estratègia de conciliació. Aleshores, es fa palès que les dones concilien més que els homes. I així es confirma quan s'observa que l'estratègia majoritària entre els homes passa per la parella pròpia, mentre que les dones recorren abans a un avi o una àvia.

Taula 6.
Estratègies de conciliació de l'horari laboral i l'horari escolar de fills/es, segons gènere

	Home	Dona
Horaris perfectament compatibles	25,3%	42,3%
Horaris incompatibles	74,7%	57,7%
Se n'ocupa la parella	59,9%	18,6%
Se n'ocupa un avi o una àvia	19,3%	29,6%
Se n'ocupa un altre familiar	5,2%	7,7%
Se n'ocupa una persona contractada	8,3%	13,6%
Servei d'acollida escolar	3,9%	8%
Activitats extraescolars a l'escola	5,2%	3,6%
Activitats extraescolars fora de l'escola	5,5%	4,1%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Aquestes estratègies varien sensiblement segons la categoria professional de les persones. Les diferències més grans es donen en les situacions extremes: d'una banda, els

homes directius són els que més compatibles consideren els horaris (31,4%), mentre que les dones directives són dels col·lectius que més incompatibles els consideren (25%). D'altra banda, entre els treballadors/es no qualificats es dona la situació inversa: els homes que es troben en aquesta situació són els que perceben una major incompatibilitat (7,9%), mentre que les dones són les que més compatibles consideren els horaris (52,5%). Aquestes tendències posen de relleu diverses qüestions.

En primer lloc, evidencien estratègies distintes entre directius i directives ateses les diferències en les condicions i exigències laborals de cada un d'aquests col·lectius: les dones disposen de menys flexibilitat alhora que se'ls exigeix més. En segon lloc, apunten la reproducció del model patriarcal en les estratègies de conciliació del personal treballador no qualificat: per als homes treballadors les responsabilitats familiars no són una prioritat, la qual cosa explica per què consideren incompatibles els horaris; contràriament, les dones treballadores interioritzen aquestes responsabilitats segons el rol de mestressa de casa, fins al punt que no perceben la dificultat de conciliació. Finalment, s'observa que com millor és la categoria professional més freqüent resulta que l'estratègia de conciliació passi per la parella, probablement per la influència del nivell d'estudis. L'excepció es troba en el cas dels homes directius, la qual cosa fa pensar que entre aquest col·lectiu també es tendeix a reproduir el model patriarcal. Més encara si es té en compte que, a diferència dels tècnics alts (els quals tenen estudis superiors sense excepció), el cos de directius inclou homes més grans i amb un nivell d'estudis més baix. Dos aspectes que, com s'ha vist en apartats anteriors, condicionen les responsabilitats i els imaginaris entorn del TDF.

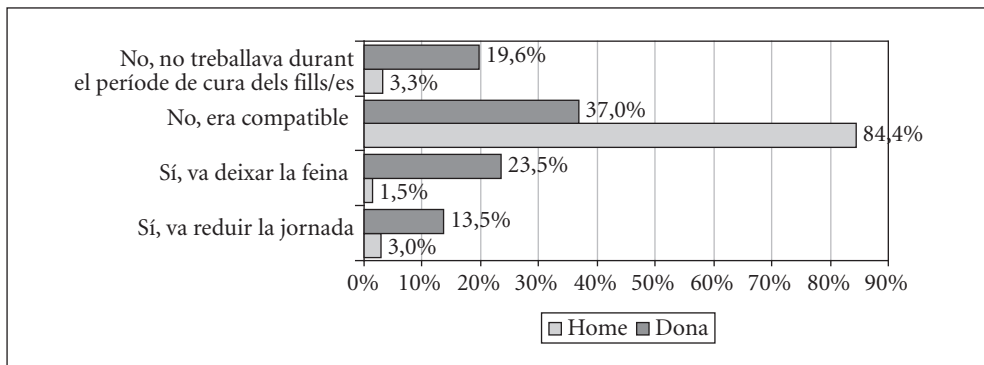
Com s'ha vist a la taula 6, les estratègies de conciliació menys freqüents són la contractació de personal, el servei d'acollida escolar, el recurs a altres familiars i les activitats extraescolars. Una estratègia, aquesta darrera, més citada pels homes que per les dones, la qual cosa fa pensar que les dones no la perceben com un recurs de conciliació, sinó com a activitats formatives i lúdiques per als seus fills i filles.

La idea que darrere la percepció de compatibilitat de les dones s'hi amaguen estratègies de conciliació es reforça quan s'analitzen les dades sobre els canvis fets en la vida laboral per poder atendre els fills/es. D'entrada, s'observa que els percentatges de resposta

varien quan es pregunta directament pels canvis de feina: les dones consideren majoritàriament que la vida laboral no és compatible amb la cura de les criatures, mentre que els homes consideren majoritàriament que sí que és compatible. Com s'observa en el gràfic següent, pel que fa als canvis concrets de les dones —els homes pràcticament no fan canvis—, opten abans per abandonar la feina que per reduir la jornada. I, entre aquestes darreres, el més habitual és reduir temporalment l'horari laboral.

Gràfic 14.

Canvis en la vida laboral per ocupar-se dels fills/es, segons gènere

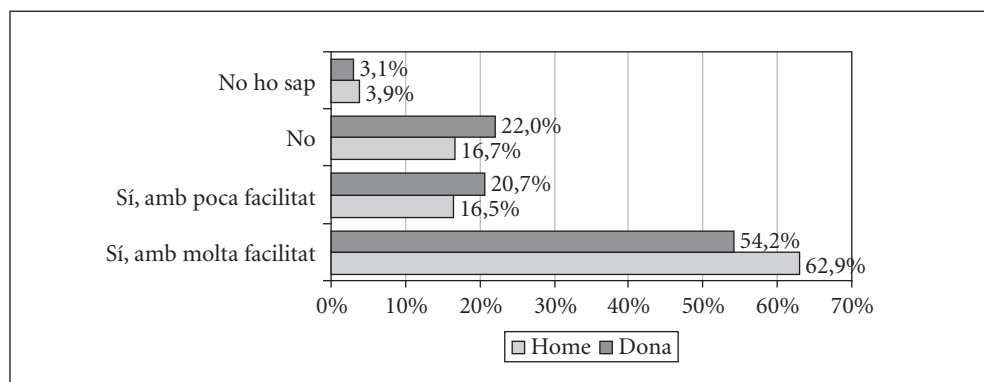

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

Malgrat que les principals protagonistes de la conciliació són les dones, aquestes gaudeixen de menys possibilitats per fer canvis puntuals a la feina a fi d'atendre responsabilitats familiars. Aquest fet es dona, sobretot, entre les ocupades en categories professionals més baixes, que solen tenir els llocs de treball més precaris atesa la segregació horitzontal del mercat laboral. Tanmateix, també cal tenir present que la conciliació dels temps de treball no és cosa d'un dia excepcional, sinó que es tracta d'una necessitat quotidiana i sincrònica que no es pot solucionar puntualment en dies i hores concretes. La percepció de la conciliació com una qüestió puntual és habitual entre els homes. Aquests no acostumen a assumir la càrrega quotidiana que comporta la cura de les persones perquè els suposaria renunciar a l'absoluta disponibilitat laboral que caracteritza la trajectòria masculina durant l'edat adulta.

Gràfic 15.

Possibilitat de fer canvis puntuals a la feina per responsabilitats familiars, segons gènere

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

En el cas de la cura d'adults dependents, el percentatge de persones que fa canvis en la jornada laboral per atendre les responsabilitats familiars és mínim en ambdós gèneres —amb una lleugera superioritat en el cas de les dones. Les raons d'aquest fet cal atribuir-les a les diferències existents entre el temps de cura de les criatures i el temps de cura dels adults dependents, bàsicament perquè aquest darrer és molt més rígid i incert que el primer. Dues característiques que el converteixen en un temps difícil de conciliar amb el temps de TR. Més encara en un context com el de la societat catalana i espanyola, amb una forta tradició cultural familiarista i un Estat del benestar dèbil en comparació amb els països nòrdics.

Finalment, cal fer notar que en la majoria dels casos els adults viuen en la mateixa llar que la persona cuidadora, per bé que les dones són les que més freqüentment atenen adults que viuen fora de la seva llar (situació que probablement dificulta l'estratègia de conciliació dels temps). A més, sembla necessari considerar la possibilitat que alguns dels homes que diuen ocupar-se dels adults que viuen a la seva llar no en siguin els principals cuidadors. Serien aquells casos en què la màxima responsabilitat de la cura

recau en la dona, però que, pel simple fet de tenir la persona dependent dins la llar, l'home també percep com a pròpia.

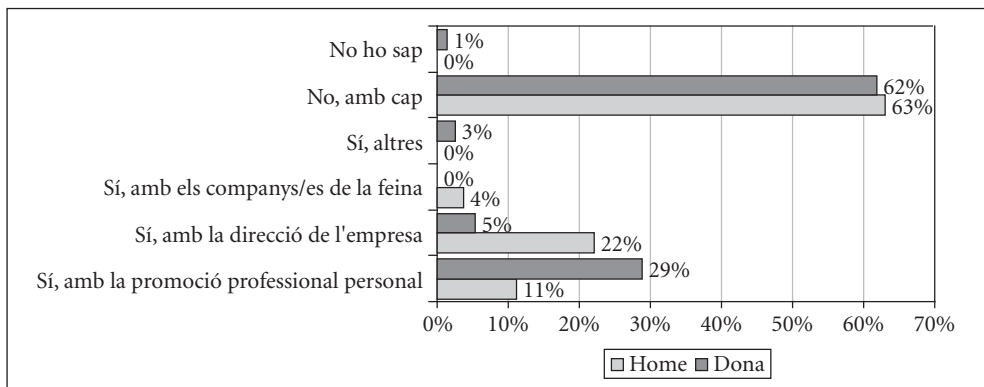
Les conseqüències de les estratègies de conciliació

Lògicament, si les estratègies de conciliació són principalment femenines, no és res estrany que les dones siguin el col·lectiu que més en pateix les conseqüències que comporten a l'esfera laboral i personal. En termes laborals, tenir cura dels fills/es ha dificultat millorar la situació laboral de l'11% dels homes i del 38% de les dones. Una qüestió que afecta, sobretot, les categories professionals altes, perquè són les que tenen més expectatives i projecció de millora laboral. A partir de les xifres del gràfic següent sobre les repercussions negatives que implica el canvi laboral, s'observa que les dones tenen més problemes amb la promoció professional personal, mentre que els homes s'enfronten amb la direcció de l'empresa.

Aquestes diferències en les repercussions negatives entre homes i dones tenen a veure amb les desigualtats de gènere que persisteixen dins del mercat laboral, més específi-

Gràfic 16.

Repercussions negatives a la feina del canvi en la vida laboral, segons gènere

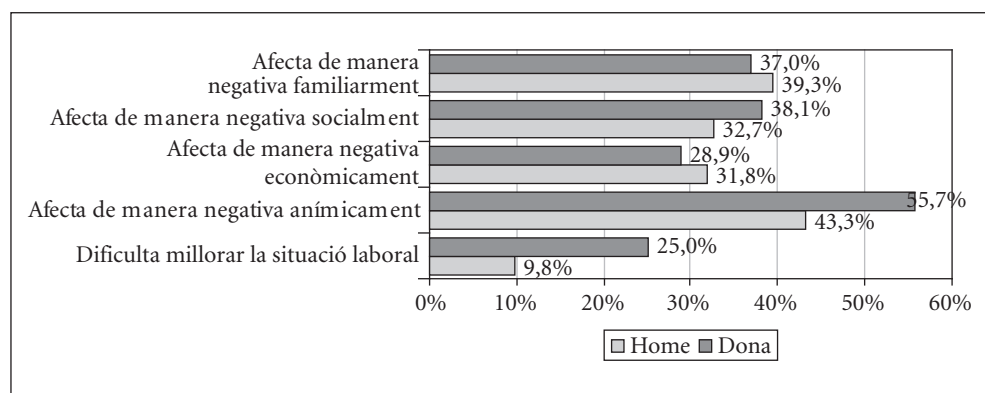
Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

cament amb la segregació ocupacional vertical o l'anomenat sostre de vidre. És prou sabut que aquesta discriminació indirecta afecta una minoria de dones —les tècniques altes i mitjanes— i té a veure amb una cultura empresarial jeràrquica i masculina que els dificulta la promoció laboral i els exigeix més que als homes. En efecte, les responsabilitats familiars suposen una penalització més gran per a les dones en la mesura que es manté l'imaginari que els atribueix el rol de mestresses de casa. D'aquesta manera, quan una dona fa canvis en la seva vida laboral per atendre responsabilitats familiars, s'entén que prioritza aquestes per sobre de la carrera laboral i és probable que vegi obstaculitzada la seva promoció professional. A diferència d'aquesta discriminació indirecta, les repercussions negatives per als homes es concentren en la direcció de l'empresa i, per tant, són més visibles i fàcils de resoldre.

En la mateixa línia, els canvis en la vida laboral suposen per a la majoria de dones (83%) una renúncia a part dels ingressos, en contrast amb el 39,9% dels homes que hi renuncien. El rerefons d'aquestes diferències no és cap altre que la discriminació salarial per raó de gènere. Una discriminació que sovint es posa en dubte, però que persisteix de manera indirecta en situacions com aquesta.

Gràfic 17.

Repercussions negatives de la cura d'adults dependents, segons gènere

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Altrament, les conseqüències que comporta la cura d'adults dependents tenen un impacte més personal que professional (gràfic 17). Novament, aquest impacte és superior en les dones que en els homes, si bé ambdós gèneres segueixen les mateixes tendències. La principal repercussió és en l'àmbit anímic, atès el caràcter de la cura dels adults, que acostuma a generar un gran desgast personal. En segon lloc, apareixen les repercussions negatives en l'àmbit familiar, que en el cas de les dones mantenen la mateixa consideració que els efectes en l'àmbit social —els homes els citen menys. Finalment, al voltant d'un 30% de les persones cuidadores també es fa ressò de les repercussions en l'àmbit econòmic.

Aquestes dades posen de relleu el malestar quotidià que genera la cura dels adults dependents, sobretot personalment, perquè es tracta d'un treball que absorbeix temps diacrònicament i sincrònicament, és a dir, que requereix moltes hores de dedicació i té com a conseqüència que quan no s'hi és present és molt difícil desconnectar-se'n. Respecte al volum d'hores que comporta la cura, cal dir que prop del 40% de les persones hi dedica més de quaranta hores a la setmana, una xifra que és lleugerament superior en el cas de les dones.

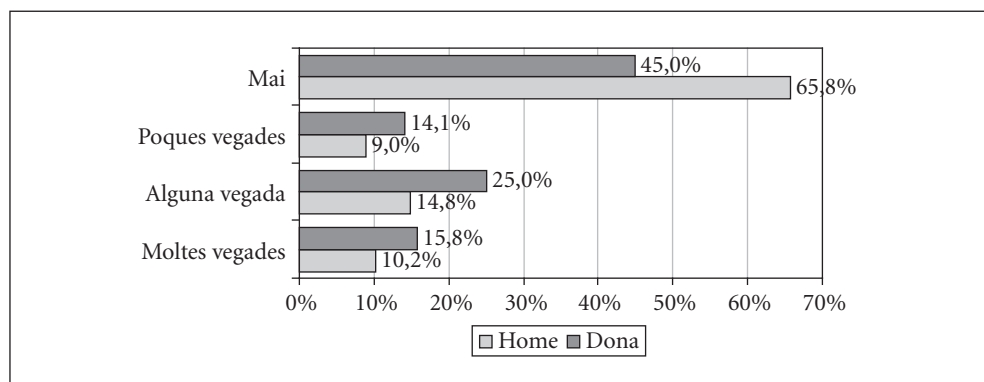
La percepció de les dificultats de conciliació

Finalment, és interessant analitzar aquelles preguntes que cerquen qüestions més subjectives per aprofundir en el coneixement dels imaginaris i valors subjacents a les estratègies de conciliació. Uns imaginaris i valors que tenen molt a veure amb el gènere. En aquest cas, es tracta de qüestions dirigides a totes les persones ocupades en general, independentment de la presència o absència de càrregues de cura.

En primer lloc, cal destacar que la majoria de dones perceben alguna dificultat per compaginar les responsabilitats domèstiques i familiars amb la vida laboral, a diferència de la majoria d'homes, que no perceben cap dificultat (gràfic 18). Unes dades que no fan sinó reforçar que la conciliació és cosa de dones, alhora que reforcen la idea que la manca de dificultat entre els homes s'explica perquè no assumeixen com a pròpies les responsabilitats domèstiques. Per tant, l'absència de dificultats en el cas dels homes no

Gràfic 18.

Dificultats per compaginar les responsabilitats domèstiques i familiars amb la vida laboral, segons gènere

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

respon a una major capacitat de gestió del temps, sinó a una disponibilitat absoluta per al TR. Aquest fet, en termes de conciliació, no té cap cost, ja que es renuncia a aquesta opció —sobretot en les categories professionals més baixes, que és on més pes sembla que té el model del cap de família.

Les diferències persisteixen quan es pregunta pels motius concrets de les dificultats, de manera que a través de les respostes es posen de relleu diferents prioritats entre homes i dones, que són fruit del procés socialitzador diferencial per raó de gènere.

Així, en el cas dels homes, s'observa com novament es recorre a l'argument de la incompatibilitat d'horaris, a partir del qual és possible justificar la prioritització del TR per sobre del TDF. Contràriament, la raó més citada per les dones és la manca de temps; per elles no es renuncia a conciliar per impossibilitat, sinó que es concilia. El fet és que aquesta conciliació és a costa del temps de lliure disposició personal que, en el cas dels homes, queda preservat des del moment que es considera incompatible la conciliació dels temps de treball. Tanmateix, cal fer notar que la segona raó entre les dones és la incompatibilitat i, entre els homes, la manca de temps.

Taula 7.
Motiu de les dificultats per compaginar responsabilitats domèstiques i familiars amb la vida laboral, segons gènere

	Sexe de l'entrevistat/da	
	Home	Dona
Perquè no té temps: per l'horari laboral que té (moltes hores)	39,2%	37,7%
Perquè està cansat/da (a conseqüència del ritme del dia a dia)	3,1%	3,3%
Perquè té problemes a la feina que li provoquen malestar amb la família	0,7%	--
Perquè considera que té massa responsabilitats, que no pot «donar cap a tot»	1,4%	2,0%
Per incompatibilitat d'horaris	43,4%	32,8%
Perquè no pot fer tota la feina sol/a, ha de contractar algú de fora o ha de comptar amb l'ajut dels avis	1,0%	2,0%
Perquè té dificultats per acompanyar els fills o familiars malalts al metge quan ho necessiten en moment puntuals	4,2%	7,8%
Problemes relacionats amb els fills/es: perquè ha de deixar de fer coses per tenir cura dels nens/es	6,3%	9,3%
Problemes relacionats amb el fet de tenir una persona gran o malalta a casa o haver-la d'atendre	0,7%	4,6%
Per motius de salut	--	0,7%
Total	100,0%	100,0%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2004.

És interessant subratllar els baixos percentatges de problemes en moments puntuals i per excés de responsabilitats. D'una banda, es confirma que la conciliació no es cosa d'un sol dia, sinó que es tracta d'una problemàtica quotidiana. D'altra banda, la manca de queixa per tenir massa responsabilitats posa de manifest que s'accepten les responsabilitats actuals, ja sigui per naturalització o per resignació. Finalment, cal destacar el percentatge més elevat de dones que argumenten raons relacionades amb la cura de terceres persones respecte al percentatge d'homes. Una diferència que no fa sinó reflectir les diferents maneres de viure i pensar la vida quotidiana, on les dones es mostren més accessibles i preocupades per la resta de membres de la llar-família que els homes, bàsicament perquè el rol tradicional de mestressa de casa així ho marca.

ELS TEMPS DE TREBALL I EL CICLE DE VIDA

Al llarg del capítol s'ha posat de relleu la influència del cicle de vida a l'hora d'analitzar els usos del temps de la població catalana. Aquest apartat aprofundeix sobre l'efecte del cicle de vida, entès com la seqüència ideal d'esdeveniments que els individus esperen experimentar i de posicions socials que esperen ocupar a mesura que avança la vida. Aquest conjunt d'etapes, socialment previstes i estipulades, varia segons el gènere i la generació fins al punt que condicionen la distribució del temps i el treball.

Concretament, l'objectiu principal d'aquest apartat és explorar l'impacte que alguns canvis en el cicle de vida generen sobre l'organització quotidiana del temps. Per a això, es parteix de la idea que els continguts, les significacions i les responsabilitats articulades entorn del temps són elements que no es poden desvincular de les normes, les expectatives i els estatus socials atribuïts a les diferents etapes del cicle de vida, a saber, infantesa, adolescència, joventut, vida adulta i vellesa. En aquest sentit, cal entendre que tant les transicions d'una fase a l'altra com els fets específics que tenen lloc en certs moments de la vida d'una persona poden afectar l'organització dels temps i les relacions socials que s'estableixen al seu voltant.

El caràcter longitudinal de tota enquesta panel converteix aquest instrument de recollida de dades en una excel·lent font d'informació per a l'estudi del cicle de vida. En el cas que ocupa aquest informe, la presència de qüestions relacionades amb el temps en totes les onades del PaD existents fins al moment permet explorar l'impacte de determinades transicions vitals sobre els usos del temps. Les transicions objecte d'estudi tenen a veure amb el treball per tal de seguir la perspectiva d'anàlisi proposada en aquest informe. Específicament, s'analitzen els canvis que comporten les entrades i sortides del mercat de treball —emancipació i jubilació—, així com l'aparició del treball de cura —naixement de criatures i aparició de la cura d'adults dependents.

Abans de presentar les dades sobre cada una d'aquestes quatre transicions, és necessari fer un parell d'apunts metodològics. En primer lloc, cal tenir present que el percentatge de població que durant els primers quatre anys del PaD ha protagonitzat algun d'aquests canvis no és gaire elevat, fet que ens obliga a ser prudents amb els resultats

de l'anàlisi longitudinal. Però malgrat els dèficits de representativitat, és possible llegir els resultats obtinguts en termes de tendències. En segon lloc, cal dir que la transició més explorada és el naixement d'un fill/a, un fet que no respon a una opció de l'analista sinó que està en funció de les dades disponibles. Com és sabut, les variables del PaD es divideixen entre troncal i cíclics, la qual cosa significa que hi ha qüestions entorn del temps que no estan disponibles en totes les onades. D'aquesta manera, el potencial del PaD per a l'anàlisi longitudinal sobre el cicle de vida i els usos del temps augmentarà amb cada onada successiva.

Emancipació, jubilació i temps de treball domèstic i familiar

L'emancipació i la jubilació són dues transicions del cicle de vida que tenen a veure amb el treball. D'una banda, si s'entén per emancipació la formació de la llar pròpia i l'autonomia econòmica, cal pensar que aquesta transició comporta un augment del temps de TDF i TR. D'altra banda, la jubilació representa la sortida definitiva del mercat de treball i, per tant, la desaparició del temps de TR i l'augment del temps lliure de constrenyiment laboral. Què passa amb els temps de treball d'aquelles persones que durant les tres primeres onades del PaD s'han emancipat o jubilat?

Pel que fa a les persones emancipades, s'ha considerat el cas d'aquelles que han passat d'ocupar la posició de fills/es a la primera onada del PaD a ser membres de referència d'una nova llar a la tercera onada del PaD. L'opció de cenyir-se al criteri de la formació d'una llar pròpia es justifica per la tendència actual d'allargar la sortida de la llar d'origen malgrat tenir independència econòmica (Miret, 2005). De fet, la majoria de persones que han format una llar pròpia durant les tres primeres onades del PaD eren actives laboralment abans de l'emancipació. Val a dir que es tracta d'una tendència més freqüent entre els homes i, per tant, que posa de manifest el retard de l'emancipació masculina.

En qualsevol cas, s'observa que el temps de treball d'aquestes persones augmenta en el moment que s'emancipen, tant pel que fa al TR com pel que fa al TDF: pràcticament la totalitat de persones emancipades durant aquest període treballa a jornada completa, si bé cal tenir en compte el percentatge de dones que ho fa a temps parcial, una situació

inexistent entre els homes. Contràriament, el temps de dedicació al TDF creix més entre les dones; de fet, la seva dedicació abans de l'emancipació ja era superior a la dels homes (taula 8). Aquesta major col·laboració de les filles en les tasques domèstiques no és gens banal, ja que condiciona l'actitud davant del TDF una vegada es forma una llar pròpia: la dedicació de les dones emancipades al TDF durant els dies laborables augmenta en participació i intensitat; en canvi, els homes només incrementen lleugerament la seva participació.

Taula 8.

Hores de TDF els dies laborables, segons emancipació i gènere

	Hores / dies laborables	No emancipat/da 1a onada 2001-2002	Emancipat/da 3a onada 2004
Home	Cap	31,6%	20,7%
	D'1 a 10h	68,4%	79,3%
	Total home	100%	100%
Dona	Cap	13,3%	--
	D'1 a 10h	86,7%	85%
	D'11 a 20h	--	10%
	De 21 a 30h	--	2,5%
	De 31 a 35h	--	--
	De 36 a 40h	--	2,5%
	Total dona	100%	100%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i tercera onada, 2004.

El canvi més notori respecte als homes es dóna al cap de setmana, quan la participació masculina supera la femenina. De fet, cal fer notar que aquesta diferència suposa un canvi de comportament dels homes emancipats respecte a la seva situació anterior i el manteniment del comportament femení amb independència de l'emancipació. No es pot dir el mateix de la quantitat d'hores dedicades al TDF perquè aquestes augmenten per a ambdós gèneres.

La diferència entre els comportaments d'homes i dones emancipats els caps de setmana es pot explicar per la tendència dels primers a acumular el TDF durant els dies festius, atesa la centralitat que té per a ells el temps de TR durant els dies laborables. Un temps

Taula 9.

Hores de TDF els caps de setmana, segons emancipació i gènere

	Hores / cap de setmana	No emancipat/da 1a onada 2001-2002	Emancipat/da 3a onada 2004
Home	Cap	42,1%	3,7%
	D'1 a 5h	57,9%	81,5%
	De 6 a 10h		14,8%
	Total home	100%	100%
Dona	Cap	13,3%	12,8%
	D'1 a 5h	83,3%	64,1%
	De 6 a 10h	3,3%	17,9%
	D'11 a 15h	--	2,6%
	De 16 a 20h	--	2,6%
	Total dona	100%	100%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i tercera onada, 2004.

que cal recordar que és diacrònic i lineal, dues característiques que els homes també aplicarien al TDF malgrat tractar-se d'un temps sincrònic i quotidià. En canvi, les dones semblen més habituades a assumir la responsabilitat quotidiana de les tasques domèstiques en comptes d'acumular el TDF en els caps de setmana. Aquest és un hàbit adquirit durant el procés de socialització.

Pel que fa a la jubilació, cal preguntar-se com la sortida definitiva del mercat laboral afecta l'organització del temps de la vida quotidiana, sobretot en relació amb el TDF. Bàsicament, perquè suposa la desaparició de la jornada laboral, eix central al voltant del qual s'ha organitzat la quotidianitat al llarg dels anys viscuts, principalment en el cas dels homes. En efecte, la jubilació té un impacte més gran en els homes que en les dones: per als primers, la retirada del mercat de treball suposa un augment de la participació en el TDF, mentre que per a les segones aquest canvi comporta una major dedicació en hores. Així doncs, entre les persones jubilades no s'iguen els percentatges de participació i dedicació al TDF, bo i que es troben en una mateixa situació i comparteixen una mateixa trajectòria laboral. La raó d'aquestes diferències cal cercar-la en la situació de doble presència que viu la dona ocupada davant de la disponibilitat absoluta per al TR de l'home ocupat.

Taula 10.

Hores de TDF els dies laborables, segons jubilació i gènere

	Hores / dies laborables	Ocupat/da 1a onada 2001-2002	Jubilat/da 3a onada 2004
Home	Cap	38,5%	16,7%
	D'1 a 10h	53,8%	58,3%
	D' 11 a 20h	--	25%
	De 21 a 30h	7,7%	--
	De 31 a 35h	--	--
	De 36 a 40h		--
	Total home	100%	100%
Dona	Cap	--	--
	D'1 a 10h	12,5%	--
	D'11 a 20h	12,5%	33,3%
	De 21 a 30h	68,8%	60%
	De 31 a 35h	--	--
	De 36 a 40h	6,3%	6,7%
	Total dona	100%	100%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i tercera onada, 2004.

Respecte al cap de setmana, pot sorprendre comprovar que augmenta la participació d'ambdós gèneres en el TDF si es compara amb la situació anterior de persones ocupades. Aquest fenomen es pot explicar per la manca de sentit que per a les persones jubilades té la divisió social dels dies segons laborables i no laborables, així com l'increment de la importància de la dimensió quotidiana de les tasques domèstiques. A més, durant el cap de setmana, la dedicació d'homes i dones s'igualava més que durant la setmana. Tal vegada seria necessari saber què entenen els entrevistats per TDF, ja que probablement activitats pròpiament masculines com la jardineria o el bricolatge es fan els caps de setmana.

L'aparició del treball de cura i els usos del temps

Diverses veus especialitzades han posat de relleu que el TDF esdevé una càrrega dura i rígida quan inclou tasques de cura de les persones dependents (Torns i Moreno, 2005).

Què passa amb els usos del temps quan apareix el treball de cura, sigui pel naixement del primer fill/a o per la dependència d'un adult?

A partir de la taula següent s'observa que el naixement del fill/a afecta més el temps de TR de les dones que el dels homes: mentre que en les mares disminueix el percentatge de treball a jornada completa i augmenta el percentatge de treball a temps parcial, en el cas dels homes s'observa un lleuger increment del temps complet i el manteniment de l'absència masculina en el temps parcial.

Taula 11.
Tipus de jornada laboral abans i després del naixement del primer fill/a, segons gènere

		Sense fills/es 1a onada 2001-2002	Amb fills/es 4a onada 2005
Home	Treballa a jornada completa	83,3%	89,5%
	Treballa a temps parcial	--	2,6%
	Altres	16,7%	7,9%
	Total home	100%	100%
Dona	Treballa a jornada completa	81,1%	50%
	Treballa a temps parcial	2,7%	31,6%
	Altres	16,2%	18,4%
	Total dona	100%	100%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002 i quarta onada, 2005.

Al rerefons d'aquestes dades cal llegir-hi el pes de les pautes socioculturals del model familiar patriarcal que atribueixen a la dona la màxima responsabilitat de la cura de les criatures. Malgrat que aquest imaginari cada vegada es correspon menys a la realitat de les generacions més joves —ja s'ha fet esment de l'augment de les parelles de doble ingrés—, perdura la seva influència a l'hora de prendre decisions sobre les sortides del mercat laboral i les reduccions de jornada segons el gènere.

Més enllà del cicle de vida, també cal recordar les diferències generacionals respecte al model d'abandonament del mercat de treball comentades en apartats anteriors. La

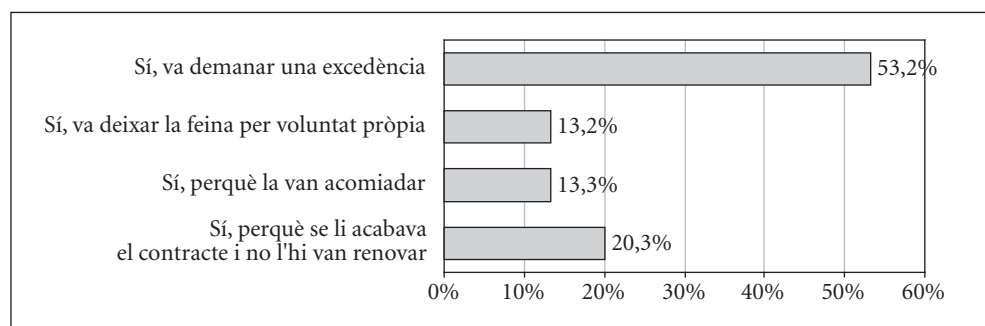
majoria de dones joves que deixa la feina al tenir un fill/a demana una excedència, és a dir, viu la maternitat com un parèntesi laboral. En contrast, per a les mares d'aquestes dones el més habitual era abandonar definitivament el mercat laboral amb l'arribada de la maternitat, una opció que només comparteixen el 13% de dones joves. És cert, però, que cal matisar que no totes les dones joves tenen accés a l'opció de l'excedència laboral, ja que només les més privilegiades s'ho poden permetre: un 33% de les dones deixa la feina perquè l'acomien o perquè no li renoven el contracte.

La idea del parèntesi laboral de la maternitat es reforça en analitzar la situació laboral d'aquestes dones mesos després d'haver tingut la criatura i d'haver abandonat el mercat laboral (taula 12). La majoria treballa a jornada completa al cap d'un any, alhora que també augmenten els percentatges de temps parcial i de mestresses de casa. Aquest retorn al mercat laboral es confirma amb les dades del segon any, on segueixen augmentant les xifres de temps complet i segueixen disminuint les xifres de temps parcial i de mestresses de casa. Tot plegat fa pensar que el temps parcial es viu com una transició per incorporar-se, de nou, al mercat de treball.

Certament, la reincorporació laboral de les dones joves després de la maternitat és un dels trets més definitoris d'aquesta generació si es compara amb la generació de les

Gràfic 19.

Raó per la qual en els darrers 12 mesos ha coincidit tenir un fill/a amb deixar la feina (Dones)

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003.

Taula 12.**Situació laboral de les dones després del naixement del primer fill/a**

	Al cap d'un any	Al cap de dos anys
Treballa a jornada completa	53,3%	69,2%
Treballa a temps parcial	26,7%	7,7%
És mestressa de casa / s'ocupa de tasques de la llar	20%	15,4%
Treballa a jornada completa però està de baixa	--	7,7%
Total	100%	100%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Tercera onada, 2003, i quarta onada, 2005.

seves mares. Però no és menys cert que cal tenir en compte les conseqüències que, a llarg termini, l'excedència per maternitat pot tenir sobre l'organització dels temps de treball. És probable que durant el període d'excedència s'estableixin unes pautes de comportament i uns hàbits temporals dins la llar que tinguin la dona com a principal figura de referència. Aquest fet pot condicionar els usos del temps dels membres de la llar en el futur, en la mesura que el retorn laboral de la dona no assegura el canvi de pautes i hàbits establerts durant els primers mesos de la nova situació familiar, amb presència femenina i absència masculina.

En canvi, les característiques de la cura d'un adult dependent dificulten la sortida esporàdica del mercat de treball, bàsicament perquè a diferència de les criatures no es coneix l'horitzó temporal de la dependència: la dependència d'una criatura disminueix amb el temps, la dependència d'un adult tendeix a augmentar i a allargar-se. La incertesa temporal d'aquest tipus de cura dificulta la planificació dels temps, ja que s'acostuma a imposar la rigidesa del temps de cura. Una rigidesa que assumeixen principalment les dones, tal com s'observa en la taula 13.

En efecte, l'aparició de la cura d'adults durant les tres primeres onades del PaD no ha influenciat la situació laboral dels homes però sí la de les dones, per a qui augmenta la inactivitat. A partir d'aquestes dades, sembla possible apuntar que l'aparició de la cura d'adults accentua la distinció dels rols tradicionals de gènere entre les persones ocupades: el treball de cura no té cap cost laboral per als homes, però comporta una renúncia laboral per a les dones. De fet, el 62% de persones que han esdevingut cui-

Taula 13.

Situació laboral, segons absència/presència de cura d'adults i gènere

		Sense cura d'adults 2a onada 2003	Amb cura d'adults 3a onada 2004
Home	Treballa a jornada completa	100%	100%
	Altres	--	--
	Total home	100%	100%
Dona	Treballa a jornada completa	66,7%	56%
	Treballa a temps parcial	20,8%	8%
	És mestressa de casa / s'ocupa de les tasques de la llar	8,3%	24%
	Altres	4,2%	12%
	Total dona	100%	100%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Segona onada, 2003, i tercera onada, 2004.

dadores al llarg d'aquests anys són dones. A més, en la mesura que els homes no veuen afectada la seva situació laboral, cal pensar que del 38% restant d'homes cuidadors no tots són el principal referent de la cura. En cas contrari, els percentatges sobre ocupació masculina es veurien modificats igual que els de les dones que han esdevingut cuidadores a la tercera onada del PaD.

Les dades sobre aspectes subjectius mostren que el naixement d'una criatura suposa més dificultats de conciliació dels temps de treball, un increment del conflicte dins la parella i una major percepció de la càrrega que comporta el TDF. Com s'observa en la taula 14, entre les persones que durant les tres primeres onades del PaD han vist néixer el seu primer fill/a, el repartiment del TDF esdevé més conflictiu dins la parella. El cas és que si abans de la maternitat i la paternitat la majoria de parelles no percebia aquest conflicte, la qual cosa no vol dir que no existís, l'arribada dels fills/es el fa emergir en la meitat de la població —un percentatge una mica més elevat en el cas de les dones.

Les dades sobre el grau de satisfacció amb l'aportació de la parella al TDF donen pistes sobre quina és l'arrel del conflicte. A partir de la taula 15, s'observa que amb l'aparició de les criatures la satisfacció de les dones amb la seva parella disminueix, en contrast amb la satisfacció dels homes, que augmenta. En aquest sentit, sembla possible apuntar

Taula 14.

El repartiment de tasques és un punt de conflicte amb la parella, segons cicle de vida i gènere

		Sense fills/es 1a onada 2001-2002	Amb fills/es 3a onada 2004
Home	Sí, sovint	--	--
	Sí, alguna vegada	13%	40%
	No, mai	87%	60%
	Total home	100%	100%
Dona	Sí, sovint	12,5%	9,7%
	Sí, alguna vegada	18,8%	41,9%
	No, mai	68,8%	48,4%
	Total dona	100%	100%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i tercera onada, 2004.

que la maternitat i la paternitat poden accentuar la divisió sexual del treball dins la llar. Altrament, també s'observa que amb les criatures disminueix el percentatge de dones descontentes amb l'aportació de la parella, la qual cosa fa pensar en una major implicació masculina al TDF quan apareix el treball de cura. Tal vegada seria interessant veure en què consisteix aquesta major implicació perquè, a jutjar per les dades sobre el contingut del TDF analitzades en apartats anteriors, sembla possible plantejar que es limita a aquelles tasques més reconegudes i agradables, com ara banyar les criatures o jugar amb elles.

Individualment, el naixement del primer fill/a comporta problemes de compaginació de les responsabilitats laborals i familiars a la majoria de la població (un 67% davant del 37% que considerava problemàtica aquesta qüestió abans de tenir criatures). Ara bé, cal subratllar que aquest increment és superior, tant en quantitat com en intensitat, en el cas de les dones. Així es constata quan s'analitzen les dades sobre la càrrega que suposa el TDF: abans del naixement la majoria de persones considerava que el TDF implicava algun tipus de càrrega, però amb les criatures creix aquest percentatge fins al punt que pràcticament tota la població percep algun tipus de càrrega. I, en el cas de les dones, n'augmenta la intensitat.

Taula 15.

Satisfacció amb l'aportació de la parella al TDF, segons cicle de vida i gènere

		Sense fills/es 1a onada 2001-2002	Amb fills/es 3a onada 2004
Home	Molt content	52%	68%
	Content	40%	16%
	Ni content ni descontent	8%	16%
	Descontent	--	--
	Total home	100%	100%
Dona	Molt contenta	41,9%	30%
	Contenta	32,3%	60%
	Ni contenta ni descontenta	6,5%	6,7%
	Descontenta	19,4%	3,3%
	Total dona	100%	100%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i tercera onada, 2004.

Taula 16.

Càrrega que suposa el TDF, segons cicle de vida i gènere

		Sense fills/es 1a onada 2001-2002	Amb fills/es 3a onada 2004
Home	Molt gran	--	--
	Força gran	8,6%	26,9%
	Ni gran ni petita	5,7%	34,6%
	Petita	28,6%	30,8%
	Cap càrrega	57,1%	7,7%
	Total home	100%	100%
Dona	Molt gran	17,9%	31,45
	Força gran	30,8%	45,7%
	Ni gran ni petita	2,6%	11,4%
	Petita	23,1%	2,9%
	Cap càrrega	25,6%	8,6%
	Total dona	100%	100%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i tercera onada, 2004.

Paradoxalment, s'observa que el percentatge d'homes amb fills/es que considera que el TDF no li suposa cap càrrega és lleugerament inferior al de les dones. A l'hora d'analitzar aquestes dades cal tenir present la tendència masculina a sobrevalorar la participació i els costos del TDF i la tendència femenina a menysvalorar aquests aspectes. Tendències que s'expliquen per la naturalització de les responsabilitats familiars en el cas de les dones, educades per gestionar aquestes qüestions. En canvi, els homes, educats per assumir les responsabilitats laborals de manera unidimensional, no tindrien aquesta capacitat de gestió i, per tant, el TDF també esdevindria més fàcilment una càrrega problemàtica.

Les dades sobre les hores dedicades al TDF confirmen la sobrevaloració masculina. Quan es busca constatar l'augment de la percepció de la càrrega a través de la dimensió horària del TDF, s'observa que les criatures comporten un increment d'hores més gran per a les dones que per als homes. És més, les hores masculines es mantenen pràcticament igual, mentre que entre les dones disminueix el percentatge de cap i augmenten els trams de més hores.

Taula 17.

Hores de TDF setmanals els dies laborables, segons cicle de vida i gènere

	Hores/ dies laborables	Sense fills/es 1a onada 2001-2002	Amb fills/es 3a onada 2004
Home	Cap	11,4%	11,5%
	D'1 a 10h	82,9%	80,8%
	D'11 a 20h	5,7%	7,7%
	De 21 a 30h	--	--
	De 31 a 35h	--	--
	De 36 a 40h	--	--
	Total home	100%	100%
Dona	Cap	8,1%	2,9%
	D'1 a 10h	70,3%	51,4%
	D'11 a 20h	13,5%	25,7%
	De 21 a 30h	5,45	17,15
	De 31 a 35h	--	--
	De 36 a 40h	2,7%	2,9%
	Total dona	100%	100%

Font: Elaboració pròpia amb dades del PaD. Primera onada, 2001-2002, i tercera onada, 2004.

Durant el cap de setmana es reproduïen aquestes tendències, si bé cal matisar dos models diferenciats en el cas dels homes. En primer lloc, cal parlar d'aquells homes per a qui el naixement dels fills/es suposa la desaparició del TDF durant els dies festius. Un fet que es podria relacionar amb l'actitud de «fugida» exposat en apartats anteriors i que suposaria un cert retorn al paper de cap de família durant el cap de setmana. En segon lloc, el cas d'aquells homes per a qui els fills/es suposen un augment de la participació i dedicació al TDF durant el cap de setmana, un cas més freqüent que segurament es correspon als homes joves amb més nivell d'estudis. En qualsevol cas, per afinar en l'explicació d'aquestes tendències caldria conèixer què entén cada entrevistat per TDF, sobretot en comparació amb les dones, ja que és possible que un home tingui en compte les hores que mira la televisió amb el fill/a i que una dona no comptabilitzi les hores que planxa quan la criatura dorm. Novament, doncs, les formes de viure i pensar la vida quotidiana esdevenen un factor que cal tenir en compte. Aquestes formes no són fruit de la casualitat o la naturalesa, sinó que tenen a veure amb les relacions de poder existents en la societat contemporània.

CONCLUSIONS

Els usos del temps són un bon indicador de les desigualtats socials, més encara quan s'analitza la relació del temps amb el treball. Tot i que sovint s'ha limitat l'ús d'aquest indicador a l'estudi de les desigualtats de gènere, el seu valor heurístic és molt més ampli. Bàsicament, perquè permet aprofundir i matisar en els trets diferenciadors a partir dels quals s'observa que no tots els homes i les dones es troben en la mateixa situació social ni tenen les mateixes oportunitats d'accés i d'ús dels temps socials. Com s'ha vist al llarg de l'informe, les dades del PaD són una bona font d'informació per analitzar aquestes qüestions. Amb els resultats obtinguts és possible apuntar una sèrie de qüestions a tall de conclusió.

D'entrada es constata que el rostre del temps de TR continua sent, principalment, masculí, mentre que el rostre del TDF continua sent, principalment, femení. Això no treu que, efectivament, cada vegada hi hagi més parelles de doble ingrés, és a dir, aquelles en què l'home i la dona són presents al mercat laboral, si bé rarament aquestes

parelles estan formades per dues jornades completes. I encara és més estrany que l'home treballi a temps parcial. Les raons d'aquest fet cal cercar-les en l'esfera domèstica, més específicament en el temps de TDF: el cas és que l'augment del temps de TR de les dones no s'ha acompanyat d'un increment del temps de TDF dels homes. Una de les conseqüències immediates d'aquest desajust és la desigual distribució de la càrrega total de treball. Aquesta desigualtat suposa acumulació de responsabilitats —laborals i familiars— per a les dones adultes, la majoria de les quals es troba en una situació de doble presència. Una situació que afecta el seu benestar quotidià i condiciona les seves oportunitats d'accés a altres temps socials. En aquest escenari, la conciliació esdevé una pràctica de dones i un problema per als homes. És a dir, les dones concilien els temps de treball i els homes els perceben incompatibles.

En efecte, els usos del temps dins l'esfera domèstica condicionen els usos del temps en la resta d'esferes, sobretot dins del mercat de treball. Ara bé, aquest condicionament no és igual per a totes les persones, ja que depèn, en gran mesura, de les condicions materials d'existència. És així que les dades indiquen l'inici d'un canvi entre les persones joves amb estudis. Com s'ha vist, l'efecte del nivell d'estudis pren sentits contraris entre homes i dones: per als primers comporta més consciència d'assumir responsabilitats domèstiques, per a les segones suposa més consciència de la necessitat de coresponsabilitzar la parella.

En canvi, el pes del factor edat és més complex d'analitzar perquè inclou una doble dimensió, a saber, la del cicle de vida i la de la generació. Una complexitat que únicament és possible tractar des de l'anàlisi longitudinal. Aleshores, quan es té en compte la influència dels canvis al llarg del cicle de vida sobre els usos del temps, s'observa una manca de coherència entre el discurs i la pràctica quotidiana dels homes. D'una banda, és possible deduir del discurs masculí que cada vegada més ens trobem en un context socialment favorable per a la igualtat d'oportunitats. Però, d'altra banda, els usos del temps de la majoria d'homes constaten que la realitat quotidiana segueix estant marcada per una forta divisió sexual del temps de treball dins de les llars. En aquest sentit, sembla possible afirmar que l'efecte del cicle de vida coincideix amb l'efecte generacional en els trams d'edat més joves, per bé que aquestes variables tenen una influència distinta segons el gènere: el cicle de vida condiciona l'organització quoti-

diana del temps de treball de les dones, mentre que la generació condiciona el discurs sobre la distribució del temps de treball dels homes. Certament, s'ha iniciat el canvi, però de moment les dones continuen sent les més perjudicades en termes de temps i benestar a mesura que avancen en les diverses transicions del cicle de vida, sobretot aquelles que comporten treball de cura.

En aquesta tessitura, sembla com a mínim oportú acabar tot recordant els mecanismes que generen aquestes desigualtats. Materialment, aquests mecanismes tenen a veure amb el manteniment de la divisió social i sexual del treball, a partir de la qual els més privilegiats segueixen tenint el control del temps del treball dels menys privilegiats. Els usos del temps no són ni casuals ni naturals, sinó que depenen de les relacions de poder subjacents en cada societat. Simbòlicament, aquests mecanismes tenen a veure amb el manteniment del pes social de dos imaginaris. El primer, fruit de l'èxit del procés d'aculturació industrial, reforça la centralitat del temps de TR en l'organització de la vida quotidiana, així com de la lògica mercantil i productivista del temps de treball. El segon fa referència al pes simbòlic de l'anomenat model familiar *male breadwinner*, que atribueix a l'home el paper de cap de família i a la dona el paper de mestressa de casa. Malgrat que aquests imaginaris cada vegada es corresponen menys a la pràctica quotidiana, a través de l'estudi dels usos del temps s'observa que molt sovint s'imposen als discursos.

Bibliografia

CARRASQUER, P.; TORNIS, T.; TEJERO, E. i ROMERO, A. (1998). "El trabajo reproductivo" a *Papers. Revista de Sociología*, 55.

DURÁN, M. A. (1988). *De puertas adentro*. Madrid: Instituto de la Mujer.

ELIAS, N. (1989). *Sobre el tiempo*. Madrid: Fondo de Cultura Económica.

IZQUIERDO, M. J. (1988). *La desigualdad de las mujeres en el uso del tiempo*. Madrid: Instituto de la Mujer.

MARUANI, M.; ROGERAT, C. i TORNIS, T. (coord.) (2000). *Las nuevas fronteras de la desigualdad. Hombres y mujeres en el mercado de trabajo*. Barcelona: Icaria.

MIGUÉLEZ, F. (2004). “La flexibilidad laboral”, a *Trabajo: Revista andaluza de relaciones laborales*, 13. Pàgs. 17-36.

MIRET, P. (2005). “Una visió de la joventut a Catalunya”, a FUNDACIÓ JAUME BOFILL (comp.) *Estructura social i desigualtats a Catalunya* (Vol. II). Barcelona: Fundació Jaume Bofill / Editorial Mediterrània.

RECIO, A. (2004). “Aspectos económicos de la flexibilidad temporal”, a *Trabajo: Revista andaluza de relaciones laborales*, 13. Pàgs. 59-80.

RAMOS TORRE, R. (1990). *Cronos dividido*. Madrid: Instituto de la Mujer.

TORNS, T. (2002). “La valoració del treball domèstic i familiar: un debat obert Barcelona”, a *Àgora@ 2001. Jornades per a la integració domèstica en el sistema econòmic global. Trabajo real, economía invisible*. Barcelona: Institut Català de la Dona.

TORNS, T.; BORRAS, V. i CARRASQUER, P. (2004). “La conciliación de la vida laboral y familiar: ¿Un horizonte posible?”, a *Sociología del Trabajo*, 50. Pàgs. 27-59.

TORNS, T.; MORENO, S. (2005): *De l'Estat del benestar al benestar quotidià*. Bellaterra: ICD-QUIT. Informe de Recerca.

TORNS, T.; MIGUELEZ, F.; BORRAS, V.; MORENO, S. i RECIO, C. (2006). *El temps de treball: Balanç d'actuacions a la Unió Europea*. Barcelona: Consell Econòmic i Social de Barcelona.

Aquesta publicació recull diversos treballs que analitzen, des de disciplines complementàries en el camp de les ciències socials, l'evolució a Catalunya de les desigualtats socials als inicis del segle XXI. Es tracta d'una obra plural pel que fa a les mirades i als temes que tracta, entre els quals hi ha l'evolució de la pobresa, les desigualtats en el món del treball, la conciliació amb la vida familiar, les condicions de l'habitatge o la gent gran.

Aquests informes s'han fet sobre la base de l'enquesta Panel de Desigualtats Socials a Catalunya (PaD), una enquesta realitzada, any rere any, a una mateixa mostra de llars representatives del conjunt de la població catalana. L'actualitat de les dades, el rigor dels treballs i la visió general que aporta sobre les condicions de vida a Catalunya en fan una eina indispensable per a totes aquelles persones que, des de la seva posició professional, el seu compromís social o, simplement, el seu interès acadèmic, volen conèixer les dinàmiques que es produeixen en el camp de les desigualtats socials.

Amb aquesta publicació s'adjunta un annex sobre els aspectes metodològics i tècnics del PaD, que ajudarà a contextualitzar correctament les característiques de les dades utilitzades.

El PaD té el suport de

CAIXA CATALUNYA
OBRA SOCIAL

Editorial
Mediterrània

